המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס״ד יום וערש״ק פ׳ מצורע ט׳ ניסן מ״ו (18 באפריל 86)
דף היומי: בבלי — גיטין י״ג; ירושלמי — יומא ל״ז

שנה ל״ז גליון 10462
80 אג״ח כ׳ מע״מ

״ספרית מבוא״

?

ראה עמוד י״א

בס״ד משה שוורץ
חשמל ותאורה
רח׳ סוטאים 28 ירושלים ע״י התחנה
לבני ברק טלפון 224159־02

פחים מאלומיניום
לכיסוי השיש בפסח

פחים מנחושת
לכסוי הגאז לשבת

שעון לכבוי גאז ביו״ט
זמני (שלש זמן) לכימר גמני לגאז

שעון שבת למקרר
צבור גומי לגאז

מכונת תספורת ״אוסטר״
מכשיר לבדיקת חלדים

טוחני בשר, טוחני קפה
מאריך כבל לטלפון

תקע מעבר לטלפון אמריקאי

מקדמות ישולמו לעובדי מדינה וגימלאים

— מאת סופרנו הכלכלי —

שר האוצר, משה נסים, הנחה אתמול את חשב הכללי לשלם לעובדי המדינה והגמלאים מקדמה בסכום של 400 ש״ח לפני חג הפסח.

עובד במשרה מלאה יקבל מקדמה בסך 400 ש״ח. עובד במשרה חלקית יקבל מקדמה בשיעור יחסי לחלקיד של המשרה שלו. הגמלאים יקבלו מקדמה יחסית לאחוזי הגימלה. גם עובדים ארעיים יכלו להנות מהמקדמה

נבדקת פניה לבג״צ נגד סרוב המשטרה להתיר ההפגנה בפ״ת

הערב תיערך עצרת מחאה גדולה ליד בית הכנסת הגדול, או הפגנת מחאה ★ גם אם ישאר האיסור בעינו — יפגינו רבני העיר ליד קולנוע ״היכל״

מאת סופר ״המודיע״

הציבור החרדי ברבבותיו שרוך הערב לקריאת הפגנת מחאה נגד חילולי השבת בקולנוע ״היכל״, או לעצרת מחאה נגד החלטת המשטרה, בהתאם להחלטות הרבנים העומדים בראש המער־כה.

סירוב המשטרה להתיר את קיום ההפגנה, הישל וליכד את כל חוגי היהדות הדתית בפ״ת, המ־אוחדים בדיעה שאין לעבור כש־תיקה על אפלייה חמורה זו, כש־לילת הזכויות האזרחיות שהחוק בכל מדינה דמוקרטית מעניק לכל גוף או פרט להפגין ולמחות.

בינתיים נעשית פעילות ענפה, כדי לזרז את ההליכים שיאפשרו להגיש צו על תנאי בבג״צ נגד המשטרה ולצוות עליה לתת רשיון להפגנה, או לחילופין שתמנע את פתיחת הקולנוע, המסעיר את הרוחות ומבזיר את שלוות השבת בפ״ת.

באם בכל זאת לא תותר ההפג־נה, תערך עצרת מחאה גדולה בבית הכנסת הגדול ומשם יצאו רבני העיר בלבד (ברשות המשטרה) להפגין ליד קולנוע היכל.

באם יותר קיום ההפגנה — יפגין הציבור הדתי בפתח תקוה ברב־בותיו ליד קולנוע היכל וימחה על חילול השבת.

בקשה לשר הפנים לכנס מועצת העיר

יו״ר החזית הדתית בעירית פתח תקוה, אברהם כרכורשפי־ן, פנה אתמול אל שר הפנים, הרב יצחק פרץ, בבקשה שיורה על כינוס מועצת העיריה וימנה אדם שיעשה זאת.

הבקשה באה, לאחר שראש העיריה סירב לכנס את המועצה בנושא הפגיעה בחוק על ידי המשך הפעלת קולנוע ״היכל״ בשבת, וזאת בטענה שהיועץ המשפטי קבע שהנושא אינו שייך לראש העיריה.

לפי החוק, רשאי שר הפנים למנות אדם מיוחד שיכנס את המועצה, כאשר ראש העיריה אינו רוצה לעשות זאת.

שר המשטרה נותן ״עצות״ לנציג אגודת ישראל

הצבור החרדי בפ״ת צריך לאבטח לבד את ההפגנות

רבני פ״ת דחו על הסף את הדברים

— מאת סופר ״המודיע״ —

שר המשטרה, חיים בר לב, התקשר טלפונית להרב מנחם פרוש, בעקבות פנייתו אליו שלשום, לנוכח סירובו של מפכ״ל המשטרה לתת רשיון לצבור החרדי בפתח תקוה להביע את מחאותיו על הפעלתו המתחדשת של קולנוע ״היכל״ בשבתות.

בשיחה תמך השר בהחלטתו של המפכ״ל, בנימוק של מחסור בכוח אדם ואף הוסיף ״שבאם הצבור החרדי יקח על עצמו את האחריות לקיים את ההפגנה בלי לבקש שוטרים לאבטח את הה־פגנה, אורה לתת את הרשיון המ־בוקש״.

רבני פתח תקוה ששמעו את ההצעה דחו אותה על הסף ובמ־כתבו של הרב פרוש לשר המשט־רה נאמר: ״מעולם לא שמענו שבכל סוגי ההפגנות המתקיימות חדשות לבקרים במדינה — בצד־רה חוקית״ — יאמר גורם מש־טרתי, ובפרט שר המשטרה, כי האישור ינתן אך ורק באם צבור המפגינים לא יבקש כוח משטרה לאבטחה, בגלל מגבלות של כוח אדם.

במכתבו מציין הרב פרוש, שזוהי פגיעה חמורה בזכויות הי־סוד של כל אזרח במדינה, ללא הבדלי השקפה, וכמיוחד ציין את מידת האיפה ואיפה בה נוהגת המשטרה המופקדת על שמירת החוק במדינה, כשמאפשרת לראש עירית פתח תקוה להערים על החוק בהפעלת קולנוע ״היכל״ בשבתות ולשלם כל שבוע קנס סמלי על עבריינות.

״התחושה היא שכאשר מדובר בצבור החרדי, המבקש לפעול ולהפגין כחוק — מחפשים את הדרכים בכדי לסתום את פיו. זהו אקט אנטי דמוקרטי !״ אני פונה אליך לשקול שנית במלא כובד הראש את ההחלטה, כי הצבור החרדי לא ישלים בשום אופן עם רעיונות שכאלו, המפלים אותו לרעה מיתר הצבור בארץ — סיים הרב פרוש את מכתבו.

בהעתק מהמכתב שהועבר לראש הממשלה, שמעון פרס, הוסיף הרב פרוש, כי בשעתו כבר קבע ביהמ״ש בבג״צ, שכאשר מבקשים רשיון להפגנה יש לתת את הרשיון.

הרב פרוש ביקש במכתבו את התערבותו המיידית של ראש הממשלה. הן לגבי שמירת הסט־טוס קוו ובפרט נגד פגיעת הרשיון. ״אני רוצה להביא לתשומת לבך, שאף אחד מאתנו לא יכול להעלות על הדעת שבמפלגה ממוסדת ומשמעת כמפלגת העבודה, תהיה אפשרות לחברים במפלגה לעשות פלסתר את דברי ראש הממשלה. שהוא גם ראש המפל־גה״.

נמנע אסון בעת גילוי נסיון החדרת מזוודת נפץ למטוס ״אל־על״ בלונדון

המזוודה נמסרה לנוסעת, שנעצרה, ע״י ערבי שנמלט ★ במטוס היו 390 נוסעים ואנשי צוות ★ אנשי בטחון של ״אל־על״ גילו את המטען, ששקל 5 ק״ג

לונדון, — מטען חומר הנפץ שנתגלה אתמול בבוקר בתיק של צעירה, בעת שעמדה לעלות על מטוס אל על בנמל התעופה הית׳רו, צריך היה להתפוצץ מיד לאחר המראת המטוס — מסר כאן דובר משטרתי. המשטרה עצרה אותה והיא מחפשת אחר גבר ערבי שנמלט מן המקום. (ראה ידיעה בעמוד כ׳).

ראש היחידה ללחומה בטירור במשטרת בריטניה, קומנדר ג׳ורג׳ צ׳רצ׳יל קולמן, אמר לכתבים, כי הוא מניח שכל 390 האנשים בטיסה לתל־אביב כולל אנשי הצוות היו נהרגים, לו המטען היה מתפוצץ.

הצעירה, שזוהתה כאירית, נעצרה במרחק של 30 מטר מן המטוס, לאחר שאיש הבטחון של ״אל על״ הסתכל עוד פעם בתיק היד שלה והוא נראה לו חשוד. הוא הורה לבצע חיפוש נוסף בתיק.

בתיק נתגלה מטען חומר נפץ במשקל של 5 ק״ג בערך. המטען נוטלר ללא תקלה.

קולמן אמר עוד שהמשטרה מחפשת אחר הגבר ששמו מאר חינדאווי, בן 35. ״ייתכן מאד שהאשה לא ידעה מה יש לה בתיק״, אמר קולמן.

המשטרה אמרה כי אין היא מוציאה מסקנות כלשהן מן העובדה שהאשה היא תושבת אירלנד ואין היא סבורה בינתיים שיש קשר בין החשודה לבין המ־חתרת האירית.

הוא מנמנע מלהגיב על ידיעות כי הפצצה נתגלתה לאחר שהמטען כבר עבר את כל הבדיקות הבט־חוניות.

שר התחבורה, חיים קורפו, שלח אתמול מיברקי ברכה להנ־הלת אל־על ולשר התחבורה הבריטי, מר ניקולס רידלי, ובהם הביע את הוקרתו והערכתו למר פקידים על הבטחון, על העירנות הרבה שגילו בשדה התעופה היתרו שבלונדון.

3 בריטים שנחטפו בלבנון — נרצחו

נחטף כתב בריטי בביירות ★ ארה״ב: מעשה ידי אבו נידל

ביירות, — שלוש גופות של בריטים חטופים הנעדרים בלב־נון, נתגלו באזור ההררי המוחזק על ידי המיליציה הדרוזית מזר־חית לביירות — מסר רדיו הגדה הדרוזית ביום חמישי.

קודם לכן נחטף כתב הטלוו־זיה הבריטי ג׳ון מקארתי בעת שהיה בדרכו במונית ממלון במערב ביירות לנמל התעופה. מקארתי נסע במונית ממלון קו־מודור המשמש בסיס לכתבים זרים בביירות המערבית הנשלטת על ידי המוסלמים.

אשר לגילוי הגופות, נאמר בשידור של הרדיו הדרוזי כי לידן נמצאה הודעה בה נאמר: ״תאי הקומנדו הערבי ביצעו גזר־דין מוות על סוכנן הסי. אי. אי. ושני קציני בין בריטים״.

שלושה האזרחים בריטים הנ־עדרים הם: העיתונאי אלק קולט, המוחזק על ידי מחבלים מוסלמים שנעלמו מחודש שעבר. (ע״צ וע״ר)

יתכן שחוסיין יבקר בקרוב במוסקבה

ביירות, — מקורות דיפלומ־טיים שרבים יודעי דבר מפרו לעתון אל־מסתקבל, כי אלכסנדר פוליאקוב, השליח הסובייטי למזה״ת ומנהל מחלקת המזה״ת במשרד החוץ הסובייטי, דן במהלך ביקורו בירדן בשבוע שעבר באפשרות שהמלך חוסיין יבקר בקרוב במוסקווה.

פוליאקוב נפגש ברבת עמון עם האמיר חסן, יורש העצר הי־רדני, ועם מספר בכירים ירדניים בהעדרו של המלך חוסיין, שיבקר באינדונזיה. (ע״ס).

● פאריס: נמל התעופה של טריפולי נפתח מחדש, הן לטיסות פנים ארציות, הן לטיסות בינל־אומיות — הודיע סוכנות הידיעות הלובית בשידור שנקלט בפאריס.

מסחר עצבני בדולר בשוקי הכספים

לונדון, — הדולר היה חלש אתמול והמסחר בו היה עצבני בשוקי הכספים של אירופה, על רקע של עליית בצמיחה במשק האמריקאי, על אף התצפיות מגמה הפוכה.

הדולר נסחר אתמול ברמה של 2.233 בלונדון, ירידה של שני פנ״ג לעומת שער הסגירה של היום הקודם, הלישי״ט התחזקה והגיע לשער של 1.51 דולר. (ע״ר).

תחזית מזג האויר

תחזית מזג האויר להיום: מעונן חלקית, ירידה בטמפרטורות ועליה בלחות.

ירושלים 12־21, ת״א 14־24, באר שבע 27,13. (עת״ם).

שמיר נגד הצעת הפשרה של מרפי בענין טאבא

מאת סופרנו המדיני

בדיון שהתנהל בדרג בכיר בהשתתפות שר הבטחון, יצחק רבין ויועצים משפטיים וצבאיים בלשכתו של ראש הממשלה לא הצליח שמעון פרס לשכנע את שר החוץ, יצחק שמיר, לקבל את הצעת הפשרה, שהוגשה ע״י השליח האמריקאי ריצ׳רד מרפי, לפתרון נוסח שטר הבוררות בע־נין טאבא, אם כי לדעת מנכ״ל משרד ראש הממשלה אברהם תמיר, יש בנוסח החדש כל הב־קודות הכשורות לספק את תב־עותיה של ישראל.

שר החוץ ועמו גם המנכ״ל דוד קמחי, טוענים, כי הנוסח המוצע אינו פותר את הבעיות שישראל מעוניינת בהם, ומה גם שגם המצרים טרם הודיעו על הסכמתם להצעת הפשרה האמ־ריקאית.

כיון שגם ראש הממשלה אינו רואה בהצעה זאת סוף פסוק, הוא מקוה להפשרה נוספת מצד המצ־רים, סוכם להמשיך במגעים בתיווכם של האמריקאים, בנסיון להגיע לנוסח מקובל יותר על ישראל.

דוד קמחי פורש ממשרד החוץ

מאת סופרנו המדיני

דוד קמחי, מנכ״ל משרד החוץ, שמד לסיים את תפקידו תוך 3־2 חודשים ולעבור למגזר העסקים פרטייב, לאחר שנכזבה תקוותו להתמנות כשגריר ישראל בוושינגטון במ־קומו של מאיר רוזן.

לאחר שנתברר לו שאין ברצונו של שר החוץ, יצחק שמיר, למנותו כמנכ״ל משרד ראש הממשלה לאחר הרוטציה, החליט איפוא דוד קמחי להודיע על פרישתו ממשרד החוץ.

הפרלמנט האירופי מגנה את ההפצצה האמריקנית

שטרסבורג, — הפרלמנט האירופאי גינה את ההפצצות האמריקניות על ערי לוב והגדיר אותם כ״הפרה בולטת של החוק הבינלאומי״.

ברוב קעום של 154 קולות נגד 148 אישר הפרלמנט החלטה חו־רם, הקובעת כי התקפות אלה מסכנות את הבטחון ואת השלום הבינלאומיים. (ע״ר).

אברהם יצחק רוזנווסר — ישיבת חידושי הרי״ם תל־אביב
מיכל הניה קפלר — בני־ברק
מאורשים
בס״ד, בני־ברק אור ליום ו׳ עש״ק ט׳ ניסן תשמ״ו

שמואל אליאס — בני ברק
חנה גודמן — לונדון
מאורשים
בס״ד, אור ליום ו׳ ט׳ ניסן תשמ״ו

יהושע עמר — חיפה
חנה יפרח — מושב עצם
מאורשים
בס״ד, אור ליום ו׳ ט׳ ניסן תשמ״ו

אלימלך לובין — טבריה
צפורה גרינבוים — בני ברק
מאורשים
בס״ד, אור ליום שישי ט׳ ניסן תשמ״ו

ברכות מקרב לב עם הרבה בריאות ואושר
לעובדת מפעלנו היקרה והמסורה
מרת **רבקה פרקוביץ** תחי׳
עם כל משפחתה שיחי׳
להולדת הבן שיחי׳
יהי״ר שתזכו להכניסו בבריתו של אאע״ה בזמנו ולגדלו לתורה, חופה ולמעשים טובים מתוך שמחה ונחת
כעתירת
דפוס ״הדי״ בע״מ
ההנהלה והעובדים

ספרים קונים בתבונה!

		עד״ש	מוצ״ש
הדלקת הנרות	ירושלים	5.31	6.47
	תל־אביב	5.49	6.49
	חיפה	5.42	6.49
	באר־שבע	5.47	6.46
	מוצ״ש לשיטת ר״ת		7.24

תפוצה
רשת שיווק ארצית לספרי קודש
בני ברק, רחוב חזון איש 9, טל. 709078.
ירושלים, רח׳ מלכי ישראל 6 טל. 288067

בס״ד ניסן תשמ״ו

שלא יהא שולחנך מלא ושולחן האלמנה והיתומים ריקם!

אברך צעיר נפטר ל״ע בדמי ימיו והשאיר אחריו אלמנה ויתומים — ביניהם ילדים קטנים — נשארו בעירום ובחוסר כל ללא משען ומשענה, ללא שום בסיס לקיומם הכלכלי, והמצב קשה ודחוק למאד ה׳ ירחם.

ימי החג הקדוש מתקרבים וההכנות בעיצומם, אנא, חשוב לרגע ובא נא לעזרתם שיוכלו גם הם לערוך את החג במרת הצורך ההכרחי ושמח את אלו הנפשות השבורות. והיה שותף במדותיו של הקב״ה, להרנין לב אלמנה.

וכדברי הרמב״ם: ״וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים״.

וגדול הוא זכות מעשה הצדקה והחסד שתגן על כל העושים והמעשים להנצל מכל רע ולהתברך בבריאות טובה ואורך ימים ושנים טובים, חג כשר ושמח.

חתומים על הבקשה לבוא לעזרת המשפחה הנ״ל הרבנים הגאונים שליט״א הגאב״ד הגרי״י וייס, הגרש״ז אויערבך, הגרי״ש אלישיב, הגר״ש וואזנר, הגר״ח קנייבסקי שליט״א

תרומות מתקבלות אצל הרה״ג שליט״א דלהלן בציון ״עבור האלמנה והיתומים״

1. הרב אביגדור נבנצל העיר העתיקה ת.ד. 5422 ירושלים
2. הרב משה הבר בתי אונגרין ת.ד. 6706 ירושלים.
3. הרב צבי אוברלנדר רח׳ סעדיה גאון 7 בני ברק.
4. הרב משה ויגברת חבר מוקצת העיר רח׳ שמעון הצדיק 16 בני ברק.
5. ועד הכסקנים למען המשפחה ת.ד. 16324 ירושלים.
6. בנק הפועלים סניף מאה שערים (533) מס׳ הקרן 155185 אפשר להעביר בכל בנק לזכות חשבון זה.

קחו אצל לוסטיג
תנורי אפיה ובישול
ממיטב החברות
בדגמים מיוחדים
ובתשלומים נוחים
אספקה מיידית

30 שנות נסיון
ערובה לטיב ואיכות
ניתן להשיג חלקי חילוף לתנורי אפיה ובישול
החנות בב״ב
תהיה פתוחה במוצש״ק פר׳ מצורע מ־9.00 עד 11.00

״הצלחה״
בית מלאכה לייצור בתים לתפילין
בני ברק רח׳ חבקוק 25 ק״ג טל. 702727

★ בתים מהודרים לפי כל המנהגים מעור אחד מבהמה גסה
★ עיבוד מקצועי מושלם גימור נפלא ומרהיב עין
★ נסיון וותק של 18 שנה
מכירה במקום
גם ליחידים
בברכת חג פסח כשר ושמח

המסורה
• הוצאה לאור • הפצה • בימ״ס ספרים

המתנה לילדכם
סיפורי חז״ל וגדולי ישראל על חג הפסח
מועדים לשמחה

מינימרקט היימן
בני ברק רח׳ הרב מלצר 24 טל. 706808
שמחים אנו להודיע לציבור הרחב כי גם השנה פתחנו
חנות מיוחדת
למצרכי פסח
ניתן להשיג אצלנו את כל מצרכי המזון ומוצרי נקיון בהכשרים הטובים ביותר
★ מחירים נוחים ★ שרות אדיב
★ משלוחי בית חינם ★ חניה בשפע
פתוח 2-9 לפנה״צ, 8-5 אחה״צ

בית מדרש אזורי
רח׳ הרצל 54 ״נוה השלשה״ צפון בני ברק
דרשת שבת הגדול
הננו להודיע כי השבת בשעה 4 אחה״צ ידרוש בבית מדרשנו
בהלכה ואגדה ועניינא דיומא
הרה״ג ר׳ יעקב אשר קופלוביץ שליט״א
רב שכונת ״נוה השלשה״ צפון ב״ב
הציבור הרחב מוזמן בברכת חג פסח כשר ושמח
הגבאים

ליבוביץ
הלבשה עילית לחרדים לגברים ונוער
בני ברק רח׳ ר׳ עקיבא 93
למי שעדיין לא הספיק...
עדיין ניתן לקבל לחג
קפוטות — גם בגיזרה אמריקאית ובמחיר מיוחד
טיש קפטן — במחיר מיוחד
כ״כ מבחר חליפות קצרות וארוכות חולצות עניבות ועוד...
★ תפירה עצמית ★ עבודה מעולה ★ איכות גבוהה
כתמיד... אצל ״ליבוביץ״
הקניה הטובה ביותר
במחיר הנמוך ביותר
בברכת חג כשר ושמח

אוליספיה
רחוב פיוס 5 (ליד ככר הדודקה) טל. משרד: 232973 ירושלים.
חדש לציבור החרדי
כיסויים למושבים מגבת וסטריטש
30 ש״ח בלבד 50
כולל הרכבה
על רוב אביזרי רכב כ־20% הנחה
★ הכנסו ותווכחו ★

אחרי עבודה קשה ומאומצת של ההכנות לחג הפסח
מה יותר יפה ונאה להעניק לך עקרת הבית שטרחת ועמלת
מתנה נפלאה
שרשרת או צמיד מזהב או מפנינים אמיתיות עם אפשרות שילוב כדורי זהב או אבני חן
כ״כ מבחר ענק של תליונים, טבעות, עגילים ועוד
תכשיטי המשבץ
קנו ישירות מהיבואן
במחיר נוח
קינד את גוטמן
בני־ברק רח׳ ר׳ עקיבא 76 (במסג׳) טל. 702865
השם הטוב שבענף..

תכשיטי קליין – צורף ומשבץ
לבקשת קהל לקוחותינו אנו ממשיכים
במבצע פסח מיוחד
● עגילים החל מ־15 ש״ח
● תליונים החל מ־15 ש״ח
● טבעות החל מ־25 ש״ח
● צמידים ושרשרות מחיר מיוחד
● פנינים אמיתיות 2 שורות עם כדורי זהב ואבני חן החל מ־70 ש״ח
שעוני קיר סייקו ומעוררים – 35% הנחה
בברכת חג כשר ושמח לכל לקוחותינו ולכל בית ישראל
רח׳ יעקב מאיר 12 גאולה, ירושלים 242313־02

צרכנית בשעריך ירושלים
רמת אלחנן בני ברק
אנו ממשיכים
במבצע ההוזלות
ביום ראשון בערב וביום שני
★ תפ״א 25 ק״ג — 15 ש״ח (כולל משלוח)
★ גזר 17 ק״ג — 8 ש״ח
★ בצל 25 ק״ג — 10 ש״ח
★ מגש תפוח זהב גדול 5 ק״ג — 10 ש״ח
★ תפוחי זהוב בינוניים 21 ק״ג — 32 ש״ח
★ ארגז עגבניות, מלפפון וקישואים — רק 8 ש״ח
★ בננות 11 ק״ג — 14 ש״ח
★ תפוחי חרמון קטן 21 ק״ג — 25 ש״ח
★ ארגז תפוחים — 17.5 ש״ח
★ ארגז סלק — 5 ש״ח
משלוחים לכל חלקי העיר

״מינה״ עיצוב אופנה
בני ברק רח׳ יחשלים 9
המכירה הגדולה
אצל מינה
במוצאי שבת י׳ בניסן (19.4.86)
החל מהשעה 8.30 עד 11
בברכת חג כשר ושמח
להתראות מינה

לרגל סגירת העסק והעברתו לר׳ עקיבא 124
מכירת חיסול
של אלפי ספרים
ספרים בפגימות קלות הנחה עד 50%
המכירה
עד י״א בניסן הבעל״ט
כל יום ברחוב רש״י 20
משעה 2.00 אחה״צ עד 10 בלילה
מוצש״ק משעה 8.30 עד 11.00
יום ו׳ סגור
במוצש״ק יתקיים אי״ה ירידי הגדות ענק!!!
הזריזין מקדימין

מוצרי מזון ״וינברג״
גבעת שאול מרכז ספיר טל. 531921־02 ירושלים
מציע ללקוחותינו היקרים את מוצרינו הכשרים לפסח בהכשר הבד״ץ של העדה החרדית ירושלים
עונג יום טוב...
1. מרציפן ★ תמרגוז ★ עשוי מתמרים, שקדים, קוקוס טבעי, ★ לכיבוד ולקינוח סעודה ★
2. ממרח תמרים עשוי רק מתמרים.
3. מתנת אפיקומן ולפיוס ילדים **לקקן** בתוך מיכל פלסטי, הממולא רק בסוכר וקוקוס טבעי של הביד״ץ העדה החרדית
★ בלי צבע ובלי תמציות! ★
מאחל חג כשר ושמח!
מ. וינברג

״לוידי אורה״
בני ברק רח׳ ר׳ עקיבא 102 טל. 704384
לקראת חג הפסח
הגיע מבחר חדש מחו״ל פריז ולונדון
★ שמלות תוצרת חוץ 100 שקל בלבד
במוצאי שבת (19.4.86) י׳ ניסן
תתקיים מכירה מיוחדת ב־2 תשלומים, משעה 11-8 בערב
בברכת חג שמח וכשר
אורה

הרב מנחם פרוש

אינגו מאושרים מהממשלה הזאת

חייבים לבלום את הפרצות בקדושת השבת

אינני רוצה להיות בבחינת כ[illegible] העבר על ריב לא־לו. ולכן לא אגיד את מה שיש לי לומר על כל [illegible] שהרחוש אשר הביא לחילופי השרים מר מודעי והר נסים בתפקידיהם.

הכל פעם שבה קן לי לדבר על ממשלת האחדות אינני מהסס [illegible] אני, לומר אין אנו, סיעת אגודת ישראל, מאושרים מממשלה זו ולא אכסה הניכוך, שכל אחד [illegible] שבעבר כן הרע, [illegible] שהשותפות שלנו בקואליציה אינה כזאת [illegible] הקואליציה [illegible] אך השותפות הזאת אינה [illegible] אני מעתיק [illegible] בקואליציה כזאת לא [illegible] לקיומה. בממשלת האחדות — אין אנו נותנים להחזיק [illegible] אולי [illegible] אבל אני רוצה [illegible] האחדות לא [illegible] בהממשלה הזאת.

אני מרחיב כי קן האושר בממשלת האחדות הזאת לא [illegible] אם אומר שאף אחד אינו מאושר, אף גורם בהגורמים המרכיבים את הקואליציה אינו יכול להצביע ולומר השיגו את מה ששאפתי לו.

אם הממשלה [illegible] באפס וכאין לעומת [illegible] הצפויים לממשלה זו אם וכאשר תהיה [illegible] השכנות בקשר למשא ומתן [illegible] אם על שמח [illegible] כדי שאפשר להגיע על מאבק, המתגוששים ונאבקים ולא יכולים להגיע לסיכומים [illegible] אחרי כל כך הרבה חודשים. האיך לפי צמכם מה היה אילו [illegible] למשא ומתן, איזה זעזועים היו עוברים על ממשלת האחדות.

כך שאין אני רואה את ממשלת האחדות כממשלה שאנחנו יכולים לקוות שבימיה יחול שינוי כלשהו ביחסינו עם המדינות השכנות. אני רואה את ממשלת האחדות זו לא כממשלה שלפניה תכנית לטווח רחוק, אף לא לטווח קרוב, לקידום היחסים בינינו לבין שכנינו.

אני רואה את ממשלת האחדות כממשלת מעבר, והפסק [illegible] לעבור מהבחירות שהתקיימו לבחירות שתתקיימנה מתי שהן תתקיימנה. ממשלה זו הורכבה כך באשר בתנאים שאנו נמצאים בהם לא היתה אפשרות להרכיב ממשלה בהרכב אחר. [illegible]

בימים סוערים אלה שהביאו לחילופי השרים. להחלפתו של שר האוצר, חבריתי הוי ראש הממשלה, שהוא היום ראש מפלגה כה גדולה כמפלגת העבודה, מה לא עבר מאז שהוא במרכזה? והוא לא הוצנח למפלגה, [illegible] אחרים; הוא גדל בתוכה מתנועת הנוער העובד. האם הוא מהאבס כל כך מפגיעה? [illegible] ולכן עד היום לא מצביעים על פגיעות הדדיות קשות הרבה יותר מאלו שקרו באחרונה? ובכל זאת סלחו ומחלו אחד לשני ומתירים לעבוד יחד.

מה קרה דעתי אני בקשר שלא אטעה אם אומר, שהדבר בגלל זה שראש הממשלה אינו רואה כל דרך לקדם את השלום עם שכנינו בשנות [illegible] האחדות הוא רוצה לכוון כוחו [illegible] לשיקום הכלכלה המדינה, ומשום כך, בגלל ראיתו [illegible] בנושאים כלכליים יותר שאת. הגיע למסקנה להחליף את שר האוצר, [illegible] את אשר יש לומר בנושא זה, כי הרי אמרתי בתחילת דברי: למה לי להתצב בריב לא לי?

בהחלפת השרים אני רוצה לברך את שני השרים שהשם יהיה [illegible] דרכם. כי המדינה זקוקה להצלחתם.

מר מודעי, מרומרדי, לא רק אוהדיך, גם מתנגדיך — וכל מי שיש לו אוהדים יש לו [illegible] — כולם כולם מודים כי [illegible] הצלחת הצלחה גדולה מאוד. אנו משוים את המצב הנוכחי למצב שלפני כניסתך לתפקידך: האינפלציה הדוהרת, המצב [illegible] לכלי המצורפר. אנו רואים שאתה עצרת את האינפלציה. עצרת את ההידרדרות. נכון, כל מה שהושג הושג הודות לצוות, הודות לשיתוף הפעולה בינך לבין ראש הממשלה בזה כולם מודים, וגם אתה ודאי מודה בכך, אבל אתה היית המנווט, וגדול הקרדיט שלך, וזה יזכר לך לטובה. זה לא יישכח ואת זה לא יצליחו להשכיח. להצלחות כאלה אין מגיעים [illegible] רק בתקיפות.

בימים הפתוחים, כאשר דוד על התפקידים השנים, שרצו להציע לך, הכתבתו כי אם הציעו לך תפקיד שר החוץ. כולם אמרו: זה מתקבל על הדעת, אתה מרויח לזה. ואם הציעו לך תפקיד שר המשפטים, כולם אומרים: זה מתקבל על הדעת, אתה מוכשר לזה. [illegible] לכתן גם כשר האוצר וגם כשר החוץ וגם כשר המשפטים. אנו מקדים שתצליח בתפקיד, אני מברך אותך שתצליח בתפקידך.

ואתה, השר [illegible] כולם הבינו אותך כאשר אמרת [illegible]

[illegible]

הרוסים במילכוד

[illegible]

(המשך בעמוד ד)

ילדים חילוניים שונאים ילדים דתיים [illegible]

ערבים [illegible] אישמיה בנושאי תרבות, לפי [illegible]

[illegible]

هكذا من الأمل

המחשב שבא לעזרת [illegible]

קמדות [illegible]

[illegible]

"מדינת הולדים [illegible]"

[illegible] לילדים [illegible]

[illegible]

על דא ועל הא

משבר ממשלתי חדש עומד בשער?

בחוגים ממשלתיים סבורים, שהמשבר החדש צפוי בעתיד הקרוב. הליכוד לא בלע את הצפרדע שהאכיל אותו שמעון פרס. "היה לנו שר אוצר טוב — האינגרי אמר יצחק שמיר בהופעה שהיתה לו השבוע. אולם לא הסתפק בציון לשבח זה, אלא אף הדגיש, "נעשה הכל כדי להחזיר את מודעי לאוצר".

בחוגים הקרובים לראש הממשלה מפרשים זאת כהכרזה שבבוא העת כאשר יכנס שוב ללשכת ראש הממשלה, הוא יבצע את החילופין וינצל את סמכותו כראש ממשלה לבצע זאת.

כזכור, עמד להתפוצץ ההסכם על החילופין, כאשר יצחק מודעי ועמו חבריו לממשלה, ביקשו לקבל את ההסכם. הם האמינו, כי שמעון פרס יסתפק בהשעיה לשנה חודשים כדי להעניש את מודעי על הדברים שהשמיע נגדו. אולם עד מהרה התברר להם, כי פרס רוצה להרחיק את מודעי מבית הכסף, כדי שותהיה לחבריו גישה טובה יותר לקופה.

שמיר הכריז גם, כי דבריו של שמעון פרס בזכות הכרה בעם הפלשתינאי עומדים בניגוד לקוי היסוד של הממשלה. לדבריו, גם סותרים את גישתם של בן גוריון, שבנקין ויגאל אלון, הפריך את הגירסה של פרס, כאילו בהסכמי קמפ דייויד שעליהם חתם מנחם בגין יש הכרה בעם הפלשתינאי.

עם חילופי הגברא עלתה להתעורר גם שאלה בנוגע לחברותו של משה נסים בקבינט המצומצם. לא יתכן ששר האוצר לא יהיה שותף לדיונים אלה, אמרו אנשי הליכוד. אולם במפלגת העבודה, מוכנים להחליף את מודעי עם נסים גם בקבינט והדבר לא ייעשה בקלות, צעד כזה יפתח מחדש את הפצעים שלא הגלידו.

לפי איזה קריטריונים חולקו מענקי משרד הפנים?

המענקים שחילק משרד הפנים באחרונה באמצעות רשויות מקומיות, נקבעו לפי קריטריונים שסרם נמסר על טיבם. יתכן שהיועץ המשפטי לממשלה עשוי להתערב, אולם להתערבות זו לא תהיה כל השפעה מעשית, כיון שהכספים כבר חולקו.

במשרד הפנים אומרים, שאין לשר כל מעורבות בקביעת הקריטריונים, אלה נקבעו על ידי ועדה שבה היו חברים אריה דרעי איש אמונו של שר הפנים המתכונן לרשת את מקומו, של חיים קוברסקי כמנהל כללי, כאשר יסיים את שירותו הצבאי. אריה הכט ויחיאל גלנדאו.

לפי רשימה חלקית שפורסמה בימים האחרונים, קבלו מוסדות "תורה ושלום" בנס ציונה שבראשם עומד אחיו של חבר הכנסת הרב בן שלמה. רק 18 אלף שקל. בעוד שהמועצה הדתית ברחובות קבלה 50 אלף שקל. מוסדות אחרים אף הם קבלו הקצבות קטנות. למשל, שלשת המוסדות שברעננה והישיבה, קבלו כסף הכל כל אחד רק 10 אלפים שקלים חדשים. כולל "יקרן דוד" בראש העין קבל רק 7.5 אלף שקל. ולישיבת תושיה בנגב ניתן 25 אלף. מן הרשימה, שהיא איננה שלמה, ניתן ללמוד, שאמנם לא נקבעו קריטריונים, אולם לא היו העדפות.

מ. יעקבי

ללמוד מלונדון

ראש עיריית ירושלים מר קולק מתקנא לעתים במבנה עיריית לונדון, בעיקר על החלוקה האיזורית לרובעים וכבר התחיל אפילו לפעול בכיוון זה. השבוע שמענו על פעולה של מועצת רובע הקני בלונדון שראוי לו למר קולק להיות מודע לה, לאו דוקא לעשות כמוהם, אך למוסר השכל, לא יזיק.

ובכן, בבטאון אגודי בלונדון "ג'ואיש טריביון" המופיע בסטמפורד היל שהיא חלק מרובע הקני פורסם השבוע מכרז עירוני המבקש הצעות מועמדים למשרד איש הקשר עם הציבור היהודי החרדי באיזור. לא שיש לתושבים הללו טענות הדישות קשות, אלא שמעצם, היותם מיעוט, חשה הנהלת העיר כי בעיותיהם ודרישותיהם המיוחדות אינן תמיד זוכות למידת ההבנה הדרושה, וכדי למנוע זאת החליטה על קביעת המשרה החדשה.

אין כאן בדיוק הצעה למר קולק לעשות כך שהרי הציבור החרדי בירושלים אינו בדיוק אותו סוג מיעוט כפי שזה בלונדון, והוא צריך להיות מיוצג בכל דרגי הניהול העירוני, (זה נושא מיוחד שראוי לדון בו) אך לא יהיה זה נורא כל כך אם מר קולק יאזין לרחשי לבם של הציבור ולאו דוקא בדרכים המקובלות עליו עד היום, כפי שהקני מנסה כיוון חדש, גם לקולק מותר אולי לנסות כיוון חדש.

מה שמעניין בלונדון הוא שהמכרז נתפר למידותיו של יהודי חרדי ואכן החיפוש נעשה כאמור באמצעות הבטאון החרדי.

ניסיון מעניין ומאלף.

יד״ד

העובדות נקבעו בזכות תרומה

הכתבה על ההפקרות השוררת בהר הזיתים 19 שנה אחרי שחרורו, עוררה הדים רחבים בציבור החרדי. בעיריית ירושלים עלה הנושא לדיון במשרדי מהנדס העיר, שם בוחנים תכניות שונות לפתרון, והסרת החרפה מירושלים.

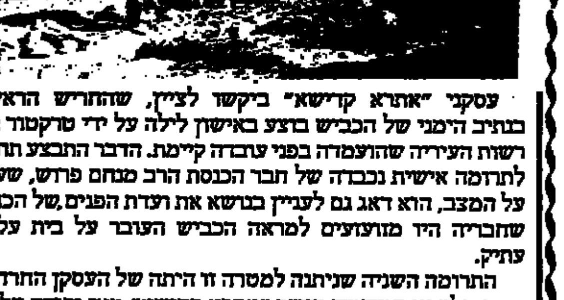

עסקני "אתרא קדישא" ביקשו לציין, שהתחיש הראשון בתיקון הימני של הכביש בוצע באישון לילה על ידי טרקטור בלי רשות העיריה שהועמדה בפני עובדה קיימת. הדבר התבצע תודות לתרומה אישית נכבדה של חבר הכנסת הרב מנחם פרוש, שעמד על המצב, הוא דאג גם לעניין בנושא את ועדת הפנים של הכנסת שחבריה היו מוזמנים למראה הכביש העובר על בית עלמין עתיק.

התרומה השניה שניתנה למטרה זו היתה של העסקן החרדי ר' נחום הלפרין המשמש כיו"ר "אתרא קדישא" מאז יסודה על ידי גדולי הדור הקודם. עובדות אלה נעלמו מידיעתו של מחבר הכתבה. העסקנים אמרו לנו, שנראה, שאין דרך אחרת מאשר קביעת עובדות כיוון שאי אפשר להזיז את העניינים ברשויות במקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרשויות.

ד. ירושלמי

בגין בעקבות דה־האן

כשנרצח הפרופסור יעקב ישראל דה־האן שאלו רבים ועד היום הזה שואלים, איך זה שיהודי יתן פקודה לרצוח יהודי, ויהודי אחר יבצע פקודה זו בכח ובפועל. "אות קין" נשאר עד היום ולמרות הפירסומים הרבים טרם פוענחה לגמרי תעלומה זו.

כעת מגלה לנו האלוף (מיל.) יוסף גבע (אביו של אל"ם — מיל. — אלי גבע) ידיד "פרד מארום", כי אורי צבי גרינברג הידוע יותר בכינויו אצ"ג, פנה אליו בעת שטייל ברובע היהודי בירושלים בזמן שלאחר חתימת הסכמי "קמפ־דייוויד" והסביר לו את הסכנות האורבות לנו בעקבות הסכמי השלום וכי "אין תקומה לישראל". את האסון הביא מנחם בגין שחתם עליהם. אצ"ג הוסיף — "צריכים אנשים מעטים שיסדירו את העניין ויצילו אותנו מן האסון הזה שנקרא בגין".

גבע מספר כי אצ"ג פנה אליו שהוא ירצח את בגין. גבע שאל אותו "למה אני?" השיב אצ"ג "כי בך לא יחשדו"!!!

לא מדובר במקצועים או באקדחנים אלא באדם מיוחד, סופר ואידיאולוג מהיושבים ראשונה ב"מלכות" ישראל. ואצ"ג מיוצג כמחנך בשירי מחוזיו.

שומו שמים.

ק. בנימין

המאור שבתורה שהחזירני

המפורסמות אינן צריכות ראיה, כלל עתיק יומין זה כוחו יפה לגבי ראש ישיבת "אור החיים" הרה"ג רבי ראובן אלבז שליט"א, האיש שחולל מהפכה רוחנית בקרב אלפי משפחות והעמיד תלמידים רבים. קולו הרועם המרעיד לבבות אלפי בני נוער מנוערים מערכי תורה ומוסר, נשמע בכל מקום שבו עורך "פשיטות" במתכונת צבאית.

אף על פי כן, היתה לנו הפתעה רבה לקבל את הכרך השלישי של הספרים בשם "המאור שהחזירני", הסיפורים המרתקים של חוזרים בתשובה, והסיפור על מה שהביא אותם. הדרשות והמאמרים ובכללם הדברים שנאמרו בכנס הענקי שנערך באולמי "יד אליהו" יש בהם כדי לגרום לא מעט התרגשות.

לארה״ב אין עתה ברירה אלא להמשיך במהלך בו החלה בלוב

[illegible] שהיא אומרת שלא תבליג מול הטרור המופנה [illegible] מרוכזה והכל עקבו בעניין אחר ביצועי חיל האויר [illegible] אין זה הסוף זו רק ההתחלה.

[illegible]

לא הכל כבר ידוע על הפעולה הזאת. אך ממה שנמסר [illegible] שלא כל המטוסים [illegible] לבריטניה [illegible] האמריקנים [illegible] מטוסים, ששבו לשדות התעופה בהם המריאו בשפעצותיהם עמם. הטייסים הגיעו אמנם ליעדים, אך אש נ״מ צפופה, ירי טילים וחשש מגבלים אחרים מנעו בעד הטייסים למלא משימתם.

ארה״ב, הפעילה בפעולתה השבוע, מטוסים ארוכי טווח מדגם "אף 111" אילו יכלה להשתמש בבסיסי מוצא קרובים, יותר מאלה שבאיטליה, יתכן, והיתה עוברת לייהרים במטוסי הפצצה אחרים, אך איטליה וצרפת [illegible] יותר, סירבו לאפשר לאמריקנים לה שתהש בשטחם כבסיס ליציאה, כך שלצבא האמריקני, לא נותר אלא להפעיל את מטוסי האף־111 שלו המוצבים דווקא בבסיסים שונים בבריטניה.

האף 111 הוא מטוס רב תכלי[illegible] המסוגל לשאת עד 12 טון של פצצות [illegible] אורכו של המטוס 25 מטרים והוא מופעל בידי טייס ונווט. במפעלי "ג׳נרל דינמיקס" בארה״ב, שם יוצר האף־111, תכננו ובנו אותו כמטוס לכל תנאי מזג האויר. הוא מצויד במיכשור אלקטרוני מתוחכם המאפשר לו לפעול בגשם ובערפל, ביום ובלילה [illegible] מגיעה ל 3600 קי״מ [illegible] עצמי, עד 5000 קי״מ עם תוספת מיכלים נתיקים [illegible] אחרים [illegible] בתדלוק באויר. כמו שנעשה השבוע בעת שנשלחו להפציץ בלוב. לאף־111 מערכת רדאר אוטומטית המאפשרת למטוס לטוס בגובה נמוך ביותר, עד לגובה של צמרות העצים ועד לרום נסיקה של 18 ק״מ. [illegible] המטוס מובן מראש, [illegible] ובהתאם לכך יכול [illegible] את המטוס דרך אזורים קשים למעבר, כשהמטוס טס אוטומטית, כמעט בלי התערבות הטייס.

האמריקנים [illegible] יכולת טובה לתאם בין כל [illegible] כות שנטלו חלק בהתקפה [illegible] בכ־100 מטוסים בסך הכל, רק שליש מהם השתתפו פיסית בהתקפה אך כל היתר היו [illegible] מתגדרות במקרה של [illegible] כזאת או אחרת. האמריקנים [illegible] מוכרת למשל, [illegible] לטייסים הישראלים [illegible] בלילה. הגיעו מעל ליעדים, בחרו כל מטרה בקפדנות ופגעו [illegible] המטרות בצורה טובה, [illegible] עבודה הנלקחת בחשבון בכל פעילה מסוג זה.

[illegible] המודיעין, [illegible] ניתן היה כלל לחשוב על פעולה מסוג זה, הוכיח את עצמו היטב. 5 היעדים שנבחרו היו [illegible] חשובים של הצבא הלובי [illegible]

המטרה: הפלת השליט

קאדפי, עם כל [illegible] הופתע מהפעולה האמריקנית [illegible] לקח בחשבון [illegible] שהאמריקנים [illegible] הזירה הזאת [illegible] לקח בחשבון [illegible] הראשונות, פיסית בשטח, [illegible] אכסנייתו הפרטית.

ארה״ב בפעולתה השבוע, הוסיפה נדבך נוסף להסלמת [illegible] על לוב. אך היא עשתה זאת [illegible] עד היום, וקפיצה אחת [illegible]

חדש!

סנו פוליויקס
מנקה ומבריק הרצפה בפעולה אחת.
כשאת משתמשת ב"פוליויקס" אינך צריכה להוסיף לדלי חמרי ניקוי אחרים. הוא מכיל חמרי ניקוי "פעילי שטח" ויש בו וקס מיוחד, המוסיף לרצפה שכבת מגן מבריקה ונעימה לעין.

סנו עמילן ספריי
כמה נחת יש לך כשאת רואה את בני המשפחה מסבים לסדר, בחולצות צחות כשלג, כבני מלכים.
בריסוס קל תוכלי לעמלן את החפתים והצווארונים, סמוך לגיהוץ, והחולצה עצמה תשאר רכה ונעימה.

סנו X קוזץ
[illegible]

סנו קליר
פתרון רב תכליתי לנקיון והברקה. בעזרת ההתזה חודר חומר הניקוי לכל סדק ומאפשר נקיון ללא פשרות. מצויין לתריסים, חרסינות, קרמיקה, פורמייקה, פלסטיק, זכוכית, משטחים של מכשירי חשמל ועוד.

סנו חלונות
"סנו חלונות" משוגע על חלונות נקיים. הוא מכיל תערובת מיוחדת של ממיסים, המבטיחים ניקוי מהיר, יעיל וקל של חלונות, ויטרינות, מראות וכלי זכוכית. (כעת אפשר לגלות: עקרות בית סיפרו לנו שהן משתמשות ב"סנו חלונות" גם להברקת תברוים בבית).

סנו סופג ריחות
המקרר מלא כל טוב לכבוד החג. כדי שלקניידלאך לא יהיה ריח של חריין — ולחרוסת ריח של דגים, מכניסים למקרר את "סנו סופג ריחות" והוא עושה שם סדר.
זוהי קופסה פלסטית קטנה ואסטטית שאינה תופסת מקום במקרר, אבל את הריחות שמסתובבים בו, תופסת גם תופסת.

סנו. כשר לפסח.

משה עקיבה דרוק

סדר העדיפויות

טרודים יהודים למעלה ראש. בהגיעם לקראת חג הפסח ועושים, זאת לא כמצוות אנשים מלומדה אלא בכוונה ובהקפדה על כל תג, להוציא את החמץ שלא ישאר ממנו אפילו משהו, עוסקים בהלכות החג ומורחים על אפיית המצות, מבזבזים ממון רב על הידורה של מצווה ולא חוסכים כל מאמץ לקראת החג המזכיר את יציאת מצרים, שהיא אחת מיסודות האמונה שאנו מצווים עליה, אולי אינו בדיוק המועד המתאים להרהורים על דברים שמטבעם יש בהם לגזול את שלוות הנפש של האדם מישראל, האדם שהציפייה לגאולה לא נוטשת אותו.

אולם אולי דווקא משום כך, כיון שניתנה ההזדמנות לראות בכל ההדר את הצד השני של המטבע. לא זו שמצטיירת בעינינו שחוקה מעט, לעצור לרגע ולעשות לעצמנו מעין חשבון הנפש. ולא לשקוע באווירה של מרה שחורה בעקבות המאבקים שנכפו עלינו שירדו עלינו בדחיפות ובכמויות בתהליך שחוק זה.

מאבקים אלה יוצרים באופן טבעי משקעים שקשה להשתחרר מהם. אנו רואים כיצד עולה ומתגבהת החומה בין שני חלקי האומה, כיצד מתבצרת חומה של איבה הגובלת עם המשטמה. אתה שומע, קורא ורואה את ההתבטאויות. כמעט שאין אפשרות שאי פעם אפשר יהיה לגשר על הפער העמוק שנוצר בין התרבות שעל פיה מסדרת היהדות החרדית את חייה לבין אותה תרבות חיים, שלא נהנו בה מותר אדם מן הבהמה.

העובדות המציאות הדוחפים אותנו ממאבק למאבק, אנו מרגישים את עצמנו כאנשים במצור הנלחמים על כל אבן. ובמלחמה זו יש נסיגות ויש הישגים. אור וחושך משמשים בערבוביה. יש עליות ויש ירידות, וכבר אמרו: "ישראל כשהם עולים עולים עד לרקיע וכשהם יורדים יורדים עד לתהום". תהליך זה שמתחולל בקצב גדול גורם לנו חלחלה וחרדה עמוקה לקראת הצפוי אם ההליך זה לא ייעצר.

לפי שעה אין כל בסיס להידברות בין המחנות. אמנם לעתים אפשר להבחין שבאיזה שהוא מקום, יש עוד אנשים שנקעה נפשם מתהליך זה של הידרדרות העלולה להוביל לתהום שממנו קשה לעלות. אלא שהקולות השפויים נבלעים ברעש מחריש אזניים שמקימים אותם אנשים שדעתם נטרפה עליהם ובמרוצתם הם רומסים כל גדר ואין מי שיעמוד בפרץ. אלה האחוזים בהגה השלטון אין שעתם פנויה לחשוב חשבונו של עולם. הם לכודים בתפיסות עולם סגוריות ואין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים. הם רואים כיצד נחרב עליהם עולמם, ואין להם האומץ לקום ולומר למלאכי המשחית, הרף!

* * *

ומעבר מזה עומד על נפש העם, מחנה גדול של שלומי אמוני ישראל מתגבר מהם ומהמונם. מדלג מחזית לחזית לכבות דליקות. דברים רבים וגדולים נעשים, מעשים טובים שיש להן השפעה מצטברת. הדברים נעשים בצנעה הראויה להערצה, מעשים שיש בהם כדי להציל נפשות מרדת שחת. אי אפשר לעצור בצעקות אפילו כלי רכב אחד שדוהר בשבתות בכביש, אבל אפשר ליצור נפשות שיגיעו לכלל הכרת בערכה המקודש של השבת.

אלה העושים מלאכה זו יכולים להצביע על מה שהשיגו בדרך זו. די להצביע על המחנה ההולך וגדל של חוזרים בתשובה שהשתבצו והסתפחו למחנה של מקדשי שביעי, ביניהם גם כאלה שלא מזמן עמדו מעבר למיתרס, אם מחוסר ידיעה ואם מפני שנגרפו בשטפון של הזרם העכור המטשטש את כושר הראייה וכושר השיפוט האישי. יש לכך השלכות שאולי נרגיש בהם במהלך ההיסטוריה בעתיד. אסור לנו לזלזל בשכרה של שיחה נאה. זהו אמנם תהליך ארוך ומייגע עד שרואים את האור בקצה המנהרה, מחייב מדה גדולה של סבלנות ונוסף, מחייב גם הוצאה כספית גדולה.

לא מזמן נזדמן לנו לשמוע מפיו של אחד מיחידי הסגולה, העושים יום יום בעשיית נפשות ליהדות, אדם בעל רמה מדעית גבוהה שלפני כן עמד הוא עצמו מעבר למיתרס, רחוק מאוד מאותם ערכים שעבורם הוא מקדיש היום את חייו. מי כמוהו מכיר את נפש העם הזה, מי כמוהו מכיר את החלל של ריקנות שהן נחלתם של אותם אנשים שמנהלים את המאבק נגדנו בכל כוחם. ולדבריו, אפשר לחולל מהפכה בחלקים גדולים של החברה, אם נדע לגייס את האנשים הנכונים למשימה זו ואת האמצעים הכספיים שבלעדם אי אפשר לעשות דבר. האיש כולו לבת אש, נפשו יוצאת לראות כבלע את הקודש, את הנפשות העולות בלהבות גסות הרוח והניוון שפוקד את החברה החילונית. האיש זועק ומזעיק, מזניח את כל האינטרסים האישיים, מדלג יומם ולילה. ולו הזכות המלאה להתריע על חוסר המעש, על סדר עדיפויות משובש.

* * *

אמנם גם המחנה החילוני אינו עשוי מעור אחד. גם מחנה זה מפוצל ומפורד בינו לבין עצמו, מכלה את כוחו לריק במריבות קרתניות המסיחות את דעתו מן העיקר, אפילו מדברים שהם נראים בעיניו כעיקר. חברה זו מגלה להיטות רבה למשל, בעד חקיקה נגד גזענות, מגמה שהיא מנופחת מעבר לכל יחס מציאותי. אולם, היא מתעלמת ביודעין משורה ארוכה של סכנות חברתיות היורדות לחייה של האומה. אילו עמדו מהעבר השני מלוכדים ומאוחדים לקבוע סדר עדיפויות במאבק זה על עתידה של האומה, היינו מתמודדים עם המציאות ביתר יעילות.

קשה מאוד לעמוד בעת ובעונה אחת בחזיתות הרבה, שכל אחת מהן חשובה כשלעצמה. כי הפירצות רחבות ומתרחבות מיום ליום, ויש דברים שהשתרשו בחטא וקשה לעצור אותם. המחנה הדתי נראה היום מפוזר כצאן בלי רועה. זה מושך לכאן וזה מושך לכאן. המחנה החילוני מרגיש ויודע זאת ומנצל את נקודת התורפה כדי להסתער ולפרוץ את החומה בתחומים שונים. הדברים ידועים ואין אנו מחדשים דבר.

אין לזלזל בצעדים שנעשים בנושאים העולים על הפרק, בוודאי יש מדה רבה של ישוב הדעת והכוונה של דעת תורה. שהיא הקובעת, ואין כמו גדולי תורה ויראה, שיודעים לכוון את הדברים. אף על פי כן נדמה לנו, שחסרה בשטח תנועה שיש לה גיבוי ציבורי רחב יותר שמעליה עומדת סמכות עליונה שאין לערער אחריה.

סמכות כזאת רק היא. יכולה לקבוע סדר עדיפויות במאבקים ובאמצעים שיש להפנות כדי לסתום פירצות, כדי להרחיב את המעגל של שומרי תורה, אלה ככל שיתרבו מספרם יתמעטו הבעיות שבגללן אנו נאלצים לעתים לצאת גם לרחובה של עיר.

אפשר שאנו שוגים באשליה שניתן ללכד את המחנה שלנו, על מנת שיהיה מוכן למערכות, אבל אין אנו פטורים מלהזהיר ולהתריע נגד תופעת הפיצול שהיא לנו לרועץ.

אנו מתקרבים לימי החג. ימים אלה יש בהם כדי לרומם את הנפש מישראל, ללמוד את העבר ומאורעותיו. להיזכר בימי צאתנו מארץ מצרים להתקרב לאיחוד לבבות, כדי שנהיה ראויים לחזור לאותו מעמד של קבלת התורה, בימים שבין חג הפסח לחג השבועות, נעשה להכשרת הלבבות כדי שנהיה ראויים לעמוד כאיש אחד ובלבב אחד לחדש ימינו כקדם.

י. שפיגל

שיח עם חרשים

שני מאמריו האחרונים המצויינים כתמיד, של ר' נתן גילרנטר, הם שני צדדים של מטבע אחד. המאמר מעש"ק שמיני מעורר בכאב רב ומשכנע את השאלה הנוקבת והמנקרת בכולנו, למה התהפך עלינו הגלגל, כאשר רק לפני כמה שנים היתה ליהדות החרדית עמדה של כבוד והשפעה מעל לכל פרופורציה, ביטלנו גזירות והעברנו חוקים. ואילו כיום, היהדות החרדית הפכה ללעג ולקלס ואף אחד אינו מוכן להטות אוזן ולהקשיב לדברי ההסבר שלנו.

במאמרו מעש"ק תזריע מציג את השאלה "עם מי אנו מתווכחים?", זאת בעקבות מאמרו המקיף של הרב אברהם יוסף לייזרזון. מציין אף הוא במענהו להתקפתו החמורה של טדי קולק על רבנים ועל כל היהדות שומרת התורה. במאמר זה טוען ר"נ גילרנטר, כי אין לנו אל מי לדבר ואין לנו עם מי להתווכח, חרף הסיפורים הנוקבים והקולעים שלנו, מפני שאנחנו מקוממים את החילוניים בעצם קיומנו, מהותנו וישותנו, הם חשים ברגע כי אנו מהווים עבורם "מזכרת עוון". כל אימת שיראו אותנו, הם נזכרים כי הם יהודים ותוקפים תחושת אשמה על אורח־החיים המופקר שלהם, ומכאן זעמם הגדול נגדנו.

כדאי וטוב שהנקודות הללו נתעוררו מעל דפי "המודיע", מפני שמדובר כאן בנקודות יסודיות שלפיהן ניתן לבדוק את אופי מאבקנו על צרכינו הדתיים שלנו ועל דמות וצביון המדינה וחיי הכלל. בדיקה כזו רצויה בכל מקרה, מפני שתמיד צריכים להעמיד במבחן את יעילות הדרך שבו מנהלים מפעל או מאבק, תמיד צריך לבחון מה ניתן ומה לא ניתן להשיג, תמיד גם חייבים לבחון בצורה נכונה ומדוייקת מה הושג, בכדי שלא לשקוע באשליות או בהונאות עצמית, במיוחד לאור מה שעורר ר"נ גילרנטר — הגלגל שהתהפך עלינו, כאשר ירדנו מאיגרא רמא של הישגים ועמידה מכובדת לאפס הישגים ולמצב של בזיון.

ולמען האמת, צריך לומר כי בשאלות הללו, אף כי מזווית אחרת, נגע גם ר' שלמה יעקב גרוס, במאמרו לפני מספר שבועות ב"המודיע", כאשר הקדים לכך בזמנו נאום מעורר־ענין, וגם מעורר ביקורת, במושב הועה"פ העולמי שנערך בחודש טבת בלוגאנו. לבירור שלפנינו יש לצרף, איפוא, גם מאמר זה של רש"י גרוס, כי גם הוא, כאמור, עוסק בסוגיא הזו.

* * *

לשאלה של ר' נתן גילרנטר, למה התהפך עלינו הגלגל, ואני מתעלם כרגע מהתשובה הישירה שהוא נתן, על העדר השלום במחננו, שהיא אמנם תשובה אמתית ונכונה, ולשאלות שעורר ר' שלמה יעקב גרוס, האם לא שינינו את דרכנו ועברנו לקיצוניות מוגזמת מדי הגורמת לנו לכשלונות ומיטה נגדנו שנאה בלתי־כבושה מצד המחנה החילוני — נדמה לי שלכך ניתן להשיב במאמרו השני של ר"נ גילרנטר. ואולי בתיקון קל: אין לנו היום עם מי להתווכח במחנה החילוני.

ואולי, כדי לחדד את הנקודה הזו, נוסיף ונאמר: אנו מדברים באותה שפה, משתמשים באותם כלים ואמצעים כפי שהשתמשנו בהם בדור הקודם, אבל ההבדל הוא כי היום יש דור חילוני חדש, ואילו בכלים שבידינו יכולנו, לכל היותר, לדבר אל הדור החילוני הקודם אבל לא לדור הנוכחי. אנו פשוט מדברים אל חרשים, מדברים לשון־קודש באזניהם של אנשים שאינם יודעים אפילו אות אחת בשפה שלנו. כשאנו אומרים שבת ואפילו מוסיפים לכך "קודש", הם מבינים מזה "אבטים", כי כך קלטו בטלויזיה, ה"אורים־ותומים" שלהם; וכאשר אנו אומרים "צניעות", הם חושבים שנפלנו על הראש, וכך בכל ענין וענין.

אנו חייבים להבין מה היא הדינמיקה בעצם המושג חילוניות. אמונה היא יציבה; תורה ומצוות הן דבר מוחלט, אבסולוטי: "זאת התורה לא תהא מוחלפת", זה בוודאי מסביר למה אנו ממשיכים לדבר באותה שפה ומשתמשים באותם אמצעים. אבל חילוניות היא ההיפך הגמור. אין במסגרתה שום "קודקס" של חוקים ושל תקנות. כל עצמה לא נועדה אלא להיפך הגמור: כל דבר הוא יחסי, כל דבר משתנה ומתחלף. מה שהיה אתמול — איננו היום, ומה שהוא היום — לא בהכרח שיהיה מחר. נחליט ונראה...

זה מסביר למה בתיהמ"ש, למשל, נקלעים בסבך־סתירות ממשפט אחד למשנהו, כי מה שהיה לפני שנה נוגד את המוסר, הופך היום להיות "מוסרי". כששופטים כותבים לא פעם במפורש: הנורמות בחברה השתנו, היום אנשים מתייחסים לכך אחרת, אז גם המשפט משתנה בהתאם. זה גם מסביר את הכרסום המתמיד, המעמיק והולך, בחברה החילונית אפילו לגבי המדינה, זכותה להתקיים ואף עצם הזכות להקימה. כשאין דבר מוחלט, הרי הכל נכלל בזה. הדור המבוגר בחברה החילונית מזדעק עתה כנגד הנוער: מה זה, אתם נגד המדינה? והנוער משיב: למה לא? וכי יש דבר מוחלט? הלא על כך גדלנו והתחנכנו! כך גם נשואי־תערובת, שהדור החילוני המבוגר נרתע מהם — הולכת ונעשית לגיטימית בעיני הדור הצעיר. וכך גם לגבי הירידה מן הארץ. אין ערכיות, או שהערכיות בעיני הדור הזה הוא המעבר התכוף מענין לענין, מ"צדק" ל"צרק", כמו אופנת בגדים.

* * *

איזו שפה משותפת אנו מסוגלים, איפוא, ליצור עם דור כזה, שאין לו שפה משותפת אפילו עם ההורים החילוניים שלו? אנו צועקים "מורמו־נים" והם אומרים: ובית־כנסת מותר?... אנו מו־סיפים לכך: והלא זו ירושלים, פלטרין של מלך, והם משיבים: ירושלים שייכת לשלושת הדתות, ויש לנוצרים זכות שווה כמו ליהודים...

יש אמנם לדור החילוני המבוגר "זכות־יוצרים" מלאה ל"יצירה" זו, אבל עם הדור הקודם יכולנו לדבר, כי הוא הבין בדיוק מה אנו רוצים. הדור הקודם ידע להתנגד לנו, נלחם בנו בשצף־קצף, בצורה מורעלת. אבל כאשר אמרנו "שבת", הוא ידע בדיוק מה זו שבת, כי על כן עוד הספיקו להתרפק על שבת אמתית בבית־ההורים שלהם. הזדמן לי לפני כעשר שנים להיות נוכח בסימפוזיון בתל־אביב, כשבין השאר הופיע שם יעקב חזן, מנהיג מפ"ם האנטי־דתית, והנה, כשהחל לדבר על השבת הוא נתפס לפתע לאווירה הנוסטאלגית, דיבר ברגישה רבה על השבת, על דמות־האם במסגרת הזאת, ועל הקידוש של אבא, ואני אפילו בטוח שהבחנתי בדמעה נוצצת בעיניו. כך שכאשר הוא התנגד לנו, הוא ידע למה הוא מתנגד...

ובמסגרת הזאת אני כולל את ראש עירית ירוש־לים, טדי קולק, שככל שהוא רחוק מידיעה, הוא ספוג במסור־הלחימה בדת ממנהיגי הדור החילוני הקודם, הוא תלמידו המובהק של בן־גוריון, הוא עדיין יודע טוב למדי מה היא שבת במושג היהודי ומה הם ערכים מקודשים אחרים. הוא עדיין נכלל בקטיגוריה של "יודע את האמת ומתכוון למרוד בה". ולכן הוא ארסי יותר מחילוניים אחרים, ולכן גם אי־אפשר להימנע ממאבק נגדו ומניהול פולמוס עמו, בלי לקבוע כרגע את דרגת התקיפות וה"מינון" שלה, ואני סבור שהתשובה שנתן לו הרב לייזרזון, כמו הפולמוס שמנהלים עמו חברי אגו"י במועצת העיריה, הם במקומם, כמובן במידה שזה נעשה בצורה ענינית ומנומקת.

כך היה הדבר בראשית שנות קיום המדינה, כאשר בזירת הכנסת, למשל, היה ליהדות החרדית מאבק עם חילוניים כמו בן־גוריון, דוד רמז, פנחס לבון, משה סנה, גולדה מאיר, מאיר יערי, זלמן שז"ר ודומיהם. כל אלה היו מורדים בידיעה ובאמת, והם ידעו בדיוק מה אנחנו אומרים ולמה אנו מתכוונים בדברינו. הם היו אפיקורסים, אנשים ששנו ופירשו, ואף כי על אלה נאמר שהם "קשה מכולם", הרי זה אמור מבחינת המאבק עמם, אבל להבין הם הבינו.

ברם, שונה המצב לגבי הדור החילוני הנוכחי, שהוא לא יודע למה הוא מתנגד, ולכן הוא לא מסוגל, גם אם היה רוצה — לשמוע אותנו, הוא לא קולט מה אנחנו מדברים אליו, כי אבותיו הסתירו ממנו כל ידיעה על יהדות, הם כבר לא ראו לא קידוש ולא הבדלה, לא שבת ולא מועד, לא צורת אות בהלכה ולא מנהג אחד מכל מנהגי ישראל. אם תמיד אירעו מקרים, שחילוניים בימי־זקנתם התחרטו לפתע על מעלליהם, ראו את האמת, כי נכשלו בכל מה שעשו, והיתה להם מיד דרך־חזרה, הם ידעו בדיוק איך חוזרים ומניחים תפילין, איך חוזרים לשמור שבת, הרי לדור הצעיר גם זה אין, ואם הוא נקלע לתיסכול והוא שאין לו תוכן בחייו — הוא הולך לחפש "גורו", כתות של עובדי־אלילים וכיו"ב, ורק מעטים, באורח יוצא, מצליחים וגם מגיעים לדרך־היהדות האמתית, כשהם קוצרים תגובות תמהוניות של חבריהם המאמינים באמת כי דעתם נטרפה עליהם והשתגעו.

* * *

כדי לקבל מושג על ההבדל בין חילוני מהדור הקודם לבין חילוני מהדור הנוכחי, נביא להלן מובאה מדבריו של ד"ר נחום גולדמן, שכיהן שנים רבות כנשיא ההסתדרות הציונית ולבסוף הודח מהתפקיד. ומתברר כי לא רק פניותיו שמאלה, במובן הנושא המדיני והיחס לערבים, הביא אותו לכך, אלא ההרהורי־חרטה בנושא היהודי־הדתי.

מספר על כך ר' שלמה זלמן שרגאי, ממנהיגיו הוותיקים של ה"מזרחי", במאמר ב"הצופה" ביום שישי שעבר. את הדברים השמיע גולדמן באחת מישיבות הועה"פ הציוני, ובין היתר אמר:

"... אני רוצה לדבר על מגמה מסויימת בחיים היהודיים, גם כן בארה"ב. על נטיה לסלף את אופיו של העם היהודי, להסתגל ולהתבולל...

"...העם היהודי הוא עם יחיד במינו, ואין דוגמה אחרת דומה לו. העם הזה הוא עם ודת, וגזע וציוויליזציה. כשהייתי צעיר הגינותי על הנוסח הציוני... כשהתפתחתי קצת ונעשיתי קצת יותר חכם, ראיתי שכל זה אינו שווה פרוטה, אין דפיניציה (הגדרה) של העם היהודי (כעם היהודי)... עם, זה לא פאלק, ודת, זה לא רעליגיע. אנחנו גוף מיוחד במינו. ההיסטוריה שלנו הוא דבר יחיד במינו, אתנו עם ודת וגזע, מה שאתם רוצים, ולמה אני מזכיר כל זאת? כי אני רוצה לומר כמה מלים — לא בשם התנועה הציונית, אלא בשמי הפרטי — על תפקיד הדת בהיסטוריה ובחיים של העם היהודי, וישנן שתי גישות לבעיה זו... יש גישה אישית אינדיוידואלית, על זה לא אדבר... אבל ישנה גישה היסטורית, קולקטיבית, ויהיה זה אב־סורד לשלול את התפקיד הגדול של הגורם הדתי בהיסטוריה היהודית... מאברהם אבינו ועד היום. אי אפשר לשלול את התפקיד שמילאה דת ישראל בתקופת הגולה, אין לשכוח שבלי חיי הדת לא היה קיים היום שריד של העם היהודי... ואין לשלול את חשיבותו של הגורם הזה גם היום... ומצד שני כשם שאי אפשר להוציא מהרכבו של האופי היהודי את הגורם הדתי, כך אי אפשר להוציא גם את הגורם הלאומי, לבטל את הקשר עם ארץ־ישראל ולא רק עם מדינת ישראל; את הקשר המיסטי העתיק עם ארץ ישראל, ועם השפה העברית, עם לשון הקודש, וישנה נטיה, כזו, ביחוד בארה"ב, שנהיה דת ככל הדתות, יש פרו־טסטנטים ויש קתולים, יש באפטיסטים וישנם קוויקרים — ויש יהודים, ישנן דתות אחרות רבות — וישנה גם הדת היהודית, ולזה עלינו להתנגד, זוהי בעיני נטיה של התבוללות, ואולי יותר מסוכנת אפילו מהתבוללות של יחיד.

"...אחד העקרונות היהודיים, להבטיח את קיום העם, והוא מהווה חלק מן האופי המיוחד של העם היהודי, הוא הקשר המופלא בין העם היהודי וארץ־ישראל. אין דוגמה לזה בהיסטוריה. כל יהודי באיזו עיירה ובאיזה כפר, שלא ידע כלל היכן, על המפה הגיאוגרפית, נמצאת ארץ־ישראל, היה מתפלל שלוש פעמים ביום ומכוון את פניו לירושלים, והיה קשור אל מולדתו זו, שמעולם לא ראה אותה ולא היה לו שום סיכוי לראות אותה פעם. האם יש דוגמה לזה בתולדות העמים? ואם מוציאים ושוללים את העקרון הזה, הרי זהו סילוף ההיסטוריה היהודית, האופי היהודי, סילוף כל הגורל, היחיד־במינו, של העם היהודי".

רש"ז שרגאי מציין בשולי מאמרו: "כששאלתי בכתב את גולדמן אחרי הנאום: אם־כך, מדוע אין הוא משנה דרכו בחיים — ענה לי בע"פ: אין לי כבר כוח הזה, ואני מצטער. ודוקא משום כך מוצא אני לנכון להזהיר... אבל זכה ששני נכדיו מתחנכים בארץ חינוך דתי".

* * *

נחום גולדמן, מן הדור הקודם, היה עוד מסוגל לחשיבה כזו; גם כאשר גולדמן עוד החזיק בדיעותיו הקודמות, יכולנו להתווכח עמו, כי הוא הבין מה אנחנו מדברים. אבל הדור החילוני הצעיר כבר איננו מסוגל לכך, וזהו ההבדל היסודי שנוצר במהלך התקופה.

ועל כן, שאלתו של ר"נ גילרנטר "עם מי אנו מתווכחים" נכונה, ככל שזה מדובר בדור הצעיר, ונכונה גם ה"אגנוזה" שלו, כי התהפך עלינו הגלגל. מה עושים כדי לשנות את המצב הזה — אין באמתחתנו תשובה לכך. אבל גם עובדה זו מוסיפה את מצבנו הכאוב. כי אנו בטוחים שיכולה להיות תשובה, אלמלא היינו כה מפורדים ומפולגים בינינו, אלמלא החומה העבה שהתייצבה בתוכנו ומחלקת בין דבקים ויוצרת הבדלים מלאכותיים, או מבליטה הבדלים שאין כל צורך בהבלטתם, כפי שגם תיאר ר"נ גילרנטר.

אם אין לנו תשובה ישירה לשאלה הנוקבת איך המצב משתנה, הרי בטוחים אנו בטחון גמור, כי אילו ישבנו לשלחן אחד, אילו הקדשנו ימים ולילות למחשבה, מה עושים כאשר הנגאים השתנו, כיצד מדברים כשלא מבינים אותנו, איך נאבקים באופן שלמרות הכל ש"ש כן יתאהב על ידינו ולא ח"ו ההיפך, אילו עשינו כל דבר לאחר ישוב־דעת ושיקול משותף, אילו נועדנו יחד ובחנים כל דבר מבחינת הפסדו ושכרו, אילו חזרנו להבין את הסוד שמסרו לנו גדולנו ומאורינו לפני למעלה משבעים שנה, כי רק בכוח מאוחד נוכל לפעול — היינו בלי כל ספק מוצאים גם תשובה לאתגר החדש והמרכזי הניצב למולנו.

אילו נועצנו — "תשועה ברוב יועץ", רק ב"רוב"; אילו נדברנו יחד — "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו", ואז גם "ויקשב ה' וישמע".

מטוס קרב לפני המראתו מנושאת המטוסים "יו אס אמריקה" בחופי לוב

ט. להב

לא מלחמה, לא תרבות

התחזקות המתיחות בין חילוניים לדתיים, המקיפת יותר בתקשורת — ומלובה על ידה — כאשר במכבשים היום יומיים, הודבק לאחרונה הכינוי "מלחמת תרבות". גם אם אין היא מתרחשת עדיין למעשה. הרי החזאים — אשר ההווה והעבר נסוכים בהם שעמום — מתנבאים בסגנון עתידני על התפרצותה. אין זו התבטאות מקרית. היא נוצרה בקרב מושכי עט חילוניים. ומגמתה ליצור את הרושם שהמאבק הוא בין שתי אידיאולוגיות או השקפות עולם. המינוח הזה — מלחמת תרבות — מוסיף לצד החילוני ממד של עומק רעיוני, והופך אותו למכובד יותר, הוא נועד לטפח את ההפיכה כי לפנינו חלק ב' של מלחמה אידיאולוגית שהתחוללה בכאה התשע עשרה בעם ישראל. כאילו לפנינו חלק שני של מאבק שנקטע באמצעו בגלל השואה ובגלל גיבוש העצמאות המדינית בארץ. הלא היא:

אז אכן היתה זו מלחמה רעיונית. מול יהדות התורה התייצבו אידיאות — מוטעות, כמובן, נאיביות קצרות ראיה וחקייניות — אבל הן התיימרו להביא בשורה: אם חברתית סוציאליסטית, שהב־טיחה עולם צודק יותר או לאומית ציונית שהב־טיחה ריבונות מדינית. זו כנגד זו עמדו מצד אחד עולם התורה ומצד שני ציונות לאומית או מרקסיזם. בכתבים ספרותיים, באלימות מילולית ובפיתויים חומריים ניסו לקעקע את הישיבות ואת בתי המדרש כדי להגשים את העקרונות אשר דגלו בהם.

כיום לא יכולה החילוניות הישראלית אפילו להתיימר להציע מערכת ערכית. המושג "הומניסט חילוני" — ריק מתוכן הוא. והחילוניות הנגלית לעינינו כשמה כן היא — חלל רוחני ריק מערכים, את מקומם של אלה תפסו חומריות והנהנתנות רגעית, ודוקא ציניקנים חילוניים בטאו את ההבדל במלים הבאות; אז, בעבר, שאל הנוער היהודי אשר נתפס למהפכנות את השאלה "לאן", וכיום השאלה המנסרת בחלל החילוני היא "לאן הערב"... רבים מהחילוניים, ובפרט המשכילים שבהם, מת־קוממים כאשר נשמעת נימה מעין זאת כלפיהם, הם מעדיפים לייצג מסגרת רעיונית כלשהיא. אולם העובדות טופחות על פניהם: כדי להיהפך חילוני — יודע כל ילד — לא צריך אדם ליטול על עצמו כבבסה כל שהיא כעשיה או ערכית: די בכך שיתפרק מעשיה וממחשבה, מקיום מצוות ומאורח חיים המגביל את רצונותיו — ויהפך חילוני. ולהפך — כדי לחזור בתשובה צריך החילוני ליטול על עצמו עול מצוות ולימוד. מחשבה ומוסר. הגות ומעשה — שלא היו נחלתו קודם לכן. הויה של "אין" כנגד "יש" עשיר.

אם אין כיום ערכים בצד החילוני — מותר להשתמש גם בכדי קולק, ראש עירית ירושלים, כדובריו של ה"אין" דבריו על "ישיבה בבתי קפה במדרחוב עד חצות הלילה", כסמל לעידוד התרבו־תית והמתקדמת הם ביטוי כן ואמיתי ל"ערכים" חילוניים; זוהי גולה כוהרת של הישגיו של ראש עיר חילוני אם גם יקשה עליו להסביר במה שונה ישיבה זו מתרבות השרפרפים והשש בש בעיר העתיקה. התיחסות זו היא שורש הלבנטיזציה של החיים בארץ: הלבשת דפוסי תרבות מערבית חיצונית על תורבותיה של המסורת המזרחית. לא במקרה לא יכול טדי קולק — במסגרת מנית הישגיו — להצביע כלאולמות קונצרטים או מו־זיאונים מלאים בני שכונות חילוניים: גם אליבא דחילוניות לא הצליח החינוך בארץ לגדל צרכני "תרבות חילונית". צעירי ישראל ממלאים את המדרכות ואת הדיסקוטקים, ואינם נלחמים על מקומות לפיל־הרמונית. לשם עדיין נדחקים קשישים, עולים חדשים או יוצאי ממסד הקוקים — לצורך מעמדם החברתי — להפגש עם סנובים כמותם. המדרחוב אכן הוא התרבות: באזורים ובלי זלילה, יושבי בטל ותימהונים — למרות המליונים שהושקעו בחינוך החילוני. גם בריכת השולטן, שהחכורה על ידי ההה קרבן לונדליזם אופייני של קהל צופים אשר פרץ ההרס כל מה שניתן להריסה. בלי כוונה ביטא זאת קולק כאשר נתבקש להתייחס לעובדה, שאולם קונצרטים חדש בעיר שעלה מליונים רבים נבנה קטן. הוא טען כי חרדים וערבים ממילא אינם מבקרים בו... את האמת — שצרכני קונצרטים בעיר הם מעטים — פחד לגלות. אלא אם כן הוא סובר באמת שחרדים וערבים הם הרוב בעיר — דבר שמביא למסקנה הבלתי נמנעת כי בגללם לפחות צריך לבטל להסיר את תמונות התיעוב מהחוצות העיר.

כי אכן זוהי התרבות הישראלית, ואלה הן השפעותיה, ניתן ללמוד מביטוי עריה ומכאיב בשלוש כיתות יום הכיפורים. אם נשואת פנים המקורבת לצמרת השלטון, אשר אבדה שני בנים במלחמות ישראל, נשאלה אם ה"מחיר היה כדאי" (שאלה שלא נעדרה ממנה אכזריות תקשורתית אופיינית). בתשובתה הודתה כי גם היא נפלה קרבן להססנות ולפקפוקים בצדקת המלחמות, אולם "לאחר שהי־יתי בשבת בכנרת וראיתי את העם משתעשע בכיף ועל הדשא בלי פחד — הבנתי שהקרבן היה כדאי". כלומר, הדם שהקיזו עם ישראל היה כדי להיות בשבת בכנרת, קביעה זו, שאינה בלתי אופיינית מאשרת שוב מה התכלית אשר עבורה מוקרבים חיים. מה גם שסולם ערכים מעין זה קוצץ את הגזע עליו יושבת הציונות: אם אותו נופש יפים יותר נמצאים מעבר לים ללא חשש מפיגועי חבלה וללא מחיר דמים — הירידה מן הארץ היא פועל יוצא בלתי נמנע.

השיא בידוי האנטי תרבותי, הוראה "רשמית" כמעט כי התרבות, כמו האמת, נעדרת, היה במאמר ב"הארץ" (שצוטט ב"המודיע"). בעיתון המתיימר להיות רציני ותרבותי. ואשר קהל היעד שלו אמור להיות העילית האינטלקטואלית בארץ, כותב הכותב כי שערוריית שעון הקיץ — עם כל הסבל שהיא גורמת למשפחות ברוכות ילדים (שלא לדבר על חילולי השבת הפגיעה בדתיים) לא נועדה אלא לאפשר יותר בילוי, הליכה לים, "כיף" ועשיית חיים. בטיעון הזה, אגב, היה גם שקר קטן: גם בעת הנהגת שעון הקיץ סיימו המצילים בחופי הארץ את עבודתם בשעה 5, כך שבלוי על שפת הים "עם הילדים" נשאר מוגבל כבעבר. אך במה נחשב שקר קל, כשהמטרה היא לגנות בדתיים, ולו באמצעות שעון? החידוש במאמר זה היה בכך שאנטי ערכים נהפכו בגלוי למטרה. הושג הצידוק הרעיוני למה שמלכתחילה מעסיק את החילוני הממוצע: הריגת זמן. בילויים ריקים בתרבות פנאי מעוררת סלידה.

מאליה עולה המסקנה כי אין מקום ל"כיבוד הדדי של עקרונות" אשר חילוניים נאורים אוהבים להציע לדתיים בסגנון של "אנו מכבדים את שמירת המצוות שלכם — כבדו אתם את אורח החיים שלנו". שני הוידויים — של קולק ושל "הארץ" מוכיחים כי אין עקרונות בצד החילוני, אלא אם כן תפיסת "אכול ושתה" נחשבת עיקרון, ובוודאי קשה לכבד מושגים שאין בהם מותר אדם מן הבהמה. סובלנות הדדית מצטלצלת כסיסמא יפה כאשר יש איזון דו סיטרי בין שתי מערכות ערכיות שוות משקל, ולא כאשר האחד חי לפי צווים המגבילים את יצריו והשני, לעומתו, נותן להם דרור, נוהה אחר עיניו וליבו, ועוד דורש על כך כבוד.

כדי שהשוני התהומי הזה בין דתיים לחילוניים לא ימנע אפשרות של חיים משותפים במדינה אחת וכדי שמתיחות בין שומרי מצוות לפורקי עול לא תוליך לאלימות פיזית — קבע החוק החילוני, עם קיום המדינה, את המושג של "סטאטוס קוו" בעניני דת; השארת המצב בתחום הדתי כפי שהיה בעת כינונה של המדינה, דבר שפרושו טאטוא הבעיות האמיתיות אל מתחת לשטיח, הציבור התרגל למצב בלית ברירה; חילוניים השלימו עם מעט חוסר הנוחות שהדבר גרם להם (מעט מאוד — יוסיו להגבלות חוקיות אחדות), הדתיים נאלצו לראות בכאב רב, כיצד יש מקומות או תחומי חיים שהשבת נרמסת בהם בריש גלי — ואין בכוחם לעשות דבר, זה היה הרע במיעוטו, פרי פשרה אשר טובה ממנה אי אפשר היה להשיג.

העובדה כי סטאטוס קוו זה מתחיל להתכרסם על ידי גורמים חילוניים אין לה ולא כלום עם צרכים אמיתיים של אזרחים חילוניים או עם מערכת ערכים כל שהיא, אלה יכולים להמשיך לבלות ולהתבלות כבעבר בתוך הסטאטוס קוו, אשר לא פגע כמעט באורח החיים של הפרט. התנכלות חילונית לפשרה ההולכת ולובשת ממדים של מלחמות מקומיות, איננה מלחמת תרבות, היא איננה מציגה "ערכים" בצד החילוני, כולה איננה אלא מלחמת מגן של מאסף החושש שיובס. מכיון ששלושים שנות הטעיה חינוכית־חילונית הגיעו לקיצן, ושוקת שבורה של ערכים לאומיים שהכזיב היא ההבטחה היחידה של ההגמוניה החילונית לצעירי בניה — מתחילה החזרה ליהדות לעורר פחד בלב הממסד החילוני, שמא יישמטו מידיו עמדות הבכורה השלטוניות. כך פתחו באופן סיכה אנטי דתית, תוך הסתה על הדתיים ועל מרחב המחיה הדל שלהם במדינה. מתקפה זו מכונה על ידי החילוניים "מלחמה", ולא במקרה. הביטוי יוצר את הרושם כי יש שני צדדים למאבק הדתיים רוצים, כביכול, לנגוס עוד נתחים מן החופש של החילוניים, ואלה משיבים מלחמה שערה. העמדה כזו של הדברים אינה אלא כזב מתוכנן: הדתיים נאבקים על שמירת הסטאטוס קוו החוקי והמחייב, והחילוניים עושים הכל לקעקע אותו. יעדם האמיתי הוא הצרת צעדיהם של החוגים הדתיים, אשר השפעתם על הנוער גוברת, ככל שהחילוניות צוברת כשלונות בכל תחומי החיים החברתיים והחינוכיים.

על ידי המינוח המטעה זכו החילוניים לדגל הרעיוני אשר כה חסר להם: מלחמה בדת נהפכת לעיקרון כשלעצמו. אבל הואיל ותקופת מלחמות הדת עברה ובטלה מן העולם, ולהפך בעולם כולו מחפש הפרט טעם לחייו ותוהה אחרי כיתות מיסטיות שונות, ובכלל לא מכובד בדמוקרטיות נאורות לפגוע בחופש המצפון של האזרח — גם אם המצפון הזה הוא דתי — חיפשו מקצועני המלחמה החילונית תירוצים מכובדים למעשיהם. אלה לא נמצאו להם בקלות — שהרי החולאי החברה הישראלית פסחו על מחנה שומרי המצוות, ועם כל הרצון הלא־טוב קשה להאשימו בפשיעה ובשחיתות מכיון שכך — נתפסו להמצאות שקרים אשר אפשר בקלות יחסית להטיחם בדתיים, וטפלו עליהם שלוש האשמות עקריות; הם אינם מכבדים את חוקי המדינה, פוגעים בחופש הפרט ומטפחים בורות.

האמנם בא הממסד החילוני — שמאלני בידים נקיות לטעון טענות אלה? על כך — במאמר שני.

נתן גילרנטר

למי חסר בורג?

פגשתי השבוע את ד"ר קרצברים, פסיכולוג ידוע, כשהוא הולך שפוף במקצת וסימני עייפות ניכרים בפניו.

"מה נשמע דוקטור?" שאלתי "איך אתה מרגיש? אני רואה שמזג האויר השרבי השפיע עליך... מה קרה?"

"אני לא יודע"... גמגם ד"ר קרצברים "אני חי תחת לחץ עצום בשבועיים האחרונים. יש לי עומס, אל תשאל... אני עובד שעות נוספות בלי גבול"...

"מה הענין? האם זה בגלל ההתאבדויות הרבות בקרב בני הנוער? או מקרי הרצח של הורים וקרובים? שערוריית הגירושים? ילדים של משפחות הרוסות?"

"נו, דברים אלה הם לא חדשים בשבילי". אמר הדוקטור "זה קורה היום בכל העולם... זהו מחיר הקידמה"...

"אז אולי ההתכחשויות בועידות המפלגה? האלימות והתוקפנות של נבחרי הציבור? המלים הגסות של חברי הכנסת? הנגיחות וההשמצות של שרי הממשלה?"

"אלה לא הולכים לפסיכולוגים... להם אף פעם לא חסר בורג בראש... הם רק משגעים אחרים"...

"אז מי הם הבאים אליך לטיפול? מנהלי החברות הכלכליות שפשטו את הרגל? עסקנים שגרפו מליוני דולרים מכספי הצבור לכיסיהם הפרטיים?"

"לא, לא... אנשים מסוג זה לא יודעים אף פעם שהם לא בסדר, כי הם מקבלים מיד משרות טובות... או מגיעים ליחד גדיאי לפני שהם מספיקים לבוא אלי"...

"נו, די! אל תמתח אותי יותר"... אמרתי "תגיד כבר מי הם אלה הבאים אליך בהמוניהם ומאלצים אותך לעבוד שעות נוספות?"

"אל תעמיד פנים, גם אתה" אמר ד"ר קרצברים בקוצר רוח "הרי אינך חי על הירח. אתה לא יודע שיש עכשיו בעיה של שעון קיץ?"

"נו טוב, יש בעיה של שעון קיץ — אבל מה זה שייך לפסיכולוג?"

"יש, ועוד איך"... גילה לי ד"ר קרצברים "באים אלי הורים עם ילדים. בעלים עם נשיהם ונשים עם בעליהם... אין לך מושג... שעון הקיץ הזה שיגע את כל המדינה והוציא את כולם משווי המשקל"...

* * *

"המקרה הראשון שטיפלתי בו היה בחור בגיל שבע עשרה. שאמו הביאה אותו אלי. לפי מראהו היה נורמלי בהחלט: מכנסי ג'ינס דהויים, חולצה פתוחה עד הכפתור האחרון ורעמת שער מתולתל. אמו אמרה שכל הזמן היה בסדר גמור. הוא גמר את התיכון ועמד להתגייס לצבא. בינתיים העביר את הלילות בבילויים בחוץ, ובשעות היום הגר בבית, האזין לקסטות מחרישות אוזניים, הכניס לתוך כרסו כמויות עצומות של דברי מאכל ומני זלילה וקינוח בסמים קלים... בקיצור נער ככל הנערים...

"אולם בוקר אחד עמד והודיע לאמו שהוא לא מתגייס לצבא...

"מדוע? מה קרה?" שאלה אמו בתדהמה "מה יגידו החברים? מה יגיד האבא?" "גם כל החברים שלי לא מתגייסים... ולא איכפת לי מה יגיד האבא!" התפרץ הבן "כל זמן שהפרץ הזה לא יפעיל את שעון הקיץ אני לא הולך לצבא!"

"פתחתי אתו בשיחה" המשיך ד"ר קרצברים "ושאלתי אותו מה שייך שעון הקיץ לצבא? הוא קפץ ממקומו כנשוך נחש הכריז שהוא לא מוכן לשרת במדינה כזו שלא מפעילה שעון קיץ... "אתה מבין? שעון קיץ!!!" שאג כשאגה אדירה לתוך אזני...

נסיתי להסביר לו שאם ינהג שעון קיץ יהיה עליו לקום מוקדם יותר בצבא וגם אחה"צ ינצלו את שעות היום הארוכות לאימונים נוספים... אך הוא לא נתן לי להמשיך וצרח כל הזמן בקול חר־גרוני: "שעון קיץ, פרץ הביתה! פרץ קיץ, שעון הביתה! הבית הקיץ, פרץ שעון!"... שלחתי אותו לתחנה לבריאות הנפש...

* * *

אחריו הגיע זוג בגיל העמידה. מיד כשהם נכנסו לחדר ההמתנה קפץ הבעל על כסא וסיבב את מחוגי השעון שעל הקיר בשעה אחת קדימה, ותלה על הקיר כרזה: "למות או להנהיג שעון קיץ!" האשה סיפרה לי, כשדמעות חונקות את גרונה, שבעלה היה תמיד אדם מיושב ומסודר, אדיב ומנומס... עד שהתחיל העסק הביש הזה של שעון הקיץ. זה הוריד אותו לגמרי מן המסלול... מהרגע שהוא פוקח את עיניו בבוקר ועד שהוא הולך לישון הוא אינו מפסיק לדבר על שעון הקיץ. גם בלילה הוא צועק מתוך שנתו ששני מחוגי שעון ענקיים מתקרבים אליו ועומדים לחנוק אותו... הוא קנה שעוני קיר חדשים לכל חדרי הדירה וכיוון אותם בשעה אחת, קדימה. למי שאין לו שעון קיץ הוא לא נותן לעבור את המפתן.

"מהמיפעל שבעלי עובד שם צלצלו אלי ושאלו אותי בהזדות אם גם אני מרגישה בשינוי שחל בבעלי" המשיכה האשה "הם סיפרו לי שהוא הכריח את כל העובדים להזיז את השעון, וכיסה את כל הקירות בפלאקטים וסיסמאות נגד השר פרץ והדתיים. הם גם אמרו לי, שליד המיפעל נמצאים כמה גורי חתולים שהם באים אליהם כל יום בסביבות השעה תשע והם זורקים להם שיירי אוכל. אתמול צעק בעלי על החתולים שאם הם לא יגיעו בשעה אחת קודם הוא יחנוק אותם במו ידיו..."

כשגמרה את סיפורה. שאלתי את הבעל למה זה הולך לו כל כך בחיים שיהיה שעון קיץ? על כך התפרץ בחמת זעם ואמר לי שאני צריך להיכנס לישיבה של הרב שך ולשרוף תחנות של אוטובוסים, וכי כל הפסיכולוגים הם בוגדים וצריכים לזרוק אותם לים כמו את ח"כ כהנא... הוא תפס בצווארוני וטלטל אותי בחוזקה: "שעון קיץ אידיוט! שעון קיץ, ואם לא — פה תהא קבורתך!!"...

בקושי השתחררתי ממנו והוראיתי לאשתו לקחת אותו מיד לתחנה לבריאות הנפש...

* * *

"כעבור שעה צלצל אצלי הטלפון". המשיך ד"ר קרצברים "על הקו היה המנהל הראשי של התחנה לבריאות הנפש, תתן לי טיפה כה שחשבתי באמת לקפוץ לים.

"אין לך מה לעשות, אלא לשלוח אלי פצ־יינטים כאלה?" צווח לתוך השפופרת "מי אינו חולה כיום במחלת שעון הקיץ? אם נתחיל לטפל במקרים כאלה נצטרך לאשפז את מחצית תושבי המדינה... ובראש ובראשונה את חיישר בסקי ושולמית אלוני ויוסי שריד ומיכה חריש וגאולה כהן וכל אלה שהתחילו במהומה הזאת סביב שעון הקיץ! למוטי גור יש בקושי תקציב לאשפוז עבור המשוגעים הנודדים של כל עונות השנה... בשביל מטורפים "מטורללים" מהסוג שאתה שלחת אלי לא יספיק תקציב המדינה כולו... ובינינו לבין עצמנו הרי הם צודקים! איך אפשר להיות במדינה שאין לה שעון קיץ?! תגיד לי — איך? איך? איך?!" צעק המנהל וטרק את הטלפון.

* * *

"לאחר אותה שיחה כבר לא ידעתי למי חסר בורג בראש ולמי לא" אמר ד"ר קרצברים "לאנשים שבאו אלי הסברתי שמחלת שעון הקיץ נגרמת בשל וירוס התוקף את האנשים המתקדמים, כמו מחלת המודרנים וה"מיפג־שים"... ונגד הוירוס אין מה לעשות. יש לקוות שזה יעבור עם בוא החורף...

"אך אתמול באו אלי עם מקרה הפוך... גם כן נער בגיל ההתבגרות. בשם יורם. שהוריו היו אובדי עצות.

"אנחנו פשוט לא מבינים אותו" נאנח האב "הוא כאילו ניתק מסביבתו וחי על כוכב אחר"...

"תסביך שעון הקיץ?" שאלתי "נו, זאת הלא מכת מדינה... וירוס כזה... אל תדאגו"...

"לא לא" אמרה האם "להיפך! הצרה אתו שהוא הפסיק לחלוטין להתעניין בשעון הקיץ... כולם דשים בענין. מתרתחים. משמיצים, שופכים אש וגפרית על שר הפנים... ואילו הוא, יורם, יושב ודומם במין אי איכפתיות שיכולה להוציא מדעתו כל אדם בעל תרבות. כאילו יש לו דברים חשובים יותר. הוא עושה לנו בושות... אתמול באו אלינו אורחים והתחילו להשתתף בסיקורים נגד החרדים ההורסים את הכלכלה ואת המדינה וכל החיים במלחמתם נגד שעון הקיץ — ואילו יורם התחיל פתאום לספר לנו שעשרה אנשים נפצעו מבקבוק תבערה שנזרק על אוטובוס בנוה יעקב... אתה מבין? זה מה שמעניין אותו בשעה קריטית זו, כאשר גזירת אי הפעלת שעון הקיץ מונחת כחרב חדה על צווארנו... פעם אחרת כשדיברנו על נושא שעון הקיץ הפסיק אותנו כדי לספר לנו על כתב "ידיעות אחרונות" שפתח בירי על בני משפחתו ואח"כ ירה בעצמו. ועל התקפת האמריק־נים על קדאפי... אתה שומע באיזה נושאים הוא מתעניין בשעה ששר הפנים רוצה להכניס אותנו לגיהנום ולהחניק אותנו בשעון החורף... במצב כזה אנחנו כבר מתחילים לחשוש שהוא עומד לחזור בתשובה"...

* * *

"תגיד לי בבקשה, יורם" פתחתי "האם באמת אינך מעונין בשעון קיץ?"

"לא!"

"מדוע?"

"ככה"...

"האם אתה לא יודע שחוסיין הנהיג שעון קיץ בירדן?"

"מצדי יכול חוסיין להזיז את עצמו... מה איכפת לי מחוסיין?"

"גם סין הנהיגה שעון קיץ"...

"בסין אוכלים אורז עם מקלות... האם גם אני חייב לאכול אורז עם מקלות?"

"אמור לי, יורם, האם לא סבלת פעם מעצ־בים? ממצבי דכאון ודברים כאלה?" שאלתי בהזדהות.

כאן הוא איבד את שלוות רוחו והטיח כנגדי: "אולי אתה סובל מעצבים? אולי ירדתם כולכם מהפסים ונדבקתם בשעון הקיץ כמו גוי לפנירה? אולי תפסיקו לבלבל לי את המוח עם השעון המטופש שלכם? זה מבגיל אותי! אני עומד להקיא... די! מספיק!!!"...

ראיתי שהמצב חמור, ויעצתי להורים להעביר את יורם לתחנה לבריאות הנפש"...

בערב צלצלתי אל מנהל התחנה ושאלתי אותו מה הוא עשה עם יורם.

"הפעם זה באמת מקרה נדיר ביותר"... אמר המנהל "הכנסתי אותו למחלקה סגורה... בחוץ כזה אסור לו להתהלך חפשי... הוא מסוכן לחברה"...

"הו, כבר בזבזתי אתך הרבה זמן"... אמר פתאום ד"ר קרצברים, בהציצו בשעונו... "מה, אתה עוד לא הזזת את השעון?! אז מה אני מדבר אתך?"... הוא התרחק ממני בבוז גלוי... הוירוס הדביק גם אותו... הקידמה חוג־גת!...

הרב אברהם הכהן־לוין

משנתו החינוכית של מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל

כיובל שנים הרביץ תורה רבי משה לתלמידיו במתיבתא "תפארת־ירושלים". ומספר תלמידיו מגיע לאלפים רבים. מלבד השעורים שהשמיע בפני תלמידיו בישיבה, הנציח את שיעוריו בסדרות ספריו על מסכתות הש"ס "דברות־משה", ובהם הדריך אותם לא רק בדרך הלימוד כיצד לעמול על התורה להבין את דברי הגמרא והמפרשים על בוריים, אלא גם בדרך ההנהגה ללכת באורחות חיים.

רבן של כל בני־הגולה היה רבי משה. מכל הפוצות הגולה, מקרוב ומרחוק, היו פונים אליו ומבקשים את הכרעתו בשאלות שעלו על הפרק, במיוחד בחידושים הטכניים, שנתחדשו בדורות האחרונים ולא נידונו ע"י בעלי השולחן־ערוך ונושאי הכלים. רבי משה התעמק בבירור ההלכה, בדרך כלל על יסוד הגמרא, ופירושי ראשונים ואחרונים. בשעת הצורך השתמש בדברי האחרונים, אולם כפי שהדגיש, שאינו הולך כסומא־בארובה, אלא בוחן את המקורות באופן יסודי, ולא פסק אלא לאחר שהגיע למסקנה, שהאמת היא כפי הוראתו.

רבי משה חוזר ומדגיש שאינו רואה את עצמו כפוסק אלא כמלמד מורה ומדריך, וכאשר הביא לדפוס את תשובותיו בסדרת "אגרות־משה", הוא מסביר, שלא ראה עצמו אלא כמברר ההלכה, שכל תלמיד־חכם, ומורה־הוראה, יעיין בדבריו ויבחין בעצמו אם להורות כן, וכך הוא מבקש מכל מי שיעיין בספרו יבדוק אחר דבריו, ויבחין את מקור ההלכה ואז יורה למעשה.

* * *

משנתו החינוכית

משנתו החינוכית באה לידי ביטוי במורשתו התורנית, כאשר הוא מציין את מעמדם החשוב של המורים, המלמדים והמחנכים, ומאידך הוא מדגיש את החובה המוטלת עליהם כתוצאה מכך.

בספרי תשובותיו כלולות תשובות רבות גם בענייני־חינוך והוראה, וכך הוא אוסר על הרמי"ם ה"מלמדים" לאחר לבוא לזמן הלימודים, אעפ"י שתנאי השכר אינם מתאימים לזמנם, שכן השכירות אינם בעד פעולת הלימודים ככל פועל, ובעד הלימודים אסור לקחת ולקבל שכר, אלא שהוא "שכר־בטילה", שהוא מניח כל עסקים ומלאכה בשעות אלו, כדי שיהיה לו פנאי ללמד את התלמידים ועל כן הוא חייב ללמד תורה לתלמידיו, ואף רגע אחד אינו רשאי לבטל.

זאת ועוד, אף אם מנהל הישיבה ששכר אותו, ימחול לו, וירשה לו לבטל, אינו רשאי, ויש להחשיבו בכלל מתרשל בלימודו, ולכן הוא מחייב כל ר"מ "מלמד" ומורה העוסק בהוראה, בין תורה־שבכתב ובין תורה שבעל־פה, שלא לבטל אפילו במשהו משעות שהוקבעו ללימודים.

אסור לו לר"מ, למורה ולמלמד להתאחר, אם לא באונס־גמור, דאונס רחמנא פטריה, והטענה שאין משלמים בזמן, אינו טענה אפילו לפועלים, מאחר שנשאר לעבוד צריך לעבוד באמונה וכמ־סירות. (יו"ד ח"א סי' קל"ח).

ההלכה והאגדה נשתלבו במורשתו התורנית. ונוסף על ספרי תשובותיו "אגרות־משה" וספריו על מסכתות הש"ס "דברות־משה" ו"[illegible]". הובאו לדפוס חידושיו שהשמיע בעל־פה, על חמשה חומשי תורה ועל "המועדים", בספר "קול־רם", ורבי משה מעיד עליהם בהסכמתו, "כי יועילו לאמונה טהורה בשי"ת ובתורתו, ולישרות המדות וליראת ה' ואהבת השי"ת, ומהם אספנו פנינים בדרכי החינוך וההוראה".

* * *

קדושים תהיו

"קדושים תהיו" שנצטוינו ע"י הקב"ה וכהמסך מפורסים איסורים המורים, ולא דברים של לפנים משורת־הדין, והרי לשמור על דברים פשוטים לא בעינן קדושה יתירה, אלא התורה מלמדנו, שכדי לשמור אפילו דברים שכלליים שכתוב בתורה, צריכים גם להיות קדושים, "האדם" צריך "לעבוד על עצמו", להיות בעל מדות ירא־שמים וכו' כדי לקיים המצוות.

— מצינו שביוהכ"פ ב"תפלת — נעילה" מתפללים, פעמיים "למען נחדל מעושק ידינו", שלא נהיה גנבים וגזלנים ח"ו, אע"פ שביוהכ"פ, האדם דואג על דברים יותר גדולים, מ"מ ההוא האומר, דבר קטן, כדי ללמדנו, שעל דברים קטנים, נמי בעינן שמירה והכנה, כמו לדברים גדולים, ואם האדם קדש עצמו ל"קדוש", ודואג ליזמור על דברים קטנים, הוא זוכה לסייעתא־דשמיא, שיעשה גם דברים של לפנים־משורת־הדין.

* * *

הרמי"ם המורים והמחנכים כדוגמא וכסמל...

הדברים מחייבים כל אדם, אולם הרמי"ם המורים המלמדים והמחנכים צריכים לשמש כדוגמא, וכך נצטוו הכהנים לשים אל לבם, שהם מבני "אהרן הכהנים", אשר כל אחד חייב לעקוב אחריהם, ואחר הנהגתם לקדש וליראה את השי"ת, כמאמרם על קרא "למען תלמד ליראה", כשרואה כהנים בעבודתם ירא מהשי"ת. האנשים שהשי"ת בחר בם ללמד וללמוד מהם, כדכתיב "יורו משפטיך ליעקב, ותורתך לישראל" (דברים ל"ג י'), צריכים לדעה כיצד להפיח רוח קדושה וטהרה, שהוא בבחינת "אש", ועוד יותר יהיו מתכוונים לילך בדרך אהרן הכהן, שלא שינה בכלום, אלא כל דעתו ורצונו היה רק לכוין לדעת התורה, שהיא דעת השי"ת, וכהקבלה כפי משה מסיני.

הכהן הגדול נצטווה, "ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלוקיו כי נזר שמן משחת אלוקיו עליו אני ה'", — כהן גדול היא האיש שהכל מסתכלין אחריו, ולומדים ממעשיו, ולכן צריך ליזהר, לא רק שלא יעשה בעצמו דבר שיש בו איזה שמץ, "דבר שאין רוח חכמים נוחה", אלא שלא יעשה דבר שאחרים יכולו לטעות, שמא הוא חושב לעשות שלא כראוי ח"ו, ולכן אסרה תורה מצד גזירה, "שמא יאמרו אחריו", שמא אגב מרירותו באבלו יצא מן המקדש, ויש ללמוד מזה. כל אלו שעוסקין בחינוך ובלימוד־התורה, שהתלמידים מסתכלים רק למעשה מוריהם ומדריכיהם — "והיו עיניך רואות את"... ואם־כן צריכים מאד ליזהר במעשה עצמו, ובהנהגת עצמו בדברים, שאפשר שיטעו התלמידים, שיעשו איזה דבר שלא כראוי, שיזיק לא יועיל אף כשיתכונו. איך שצריך להתנהג ולעשות.

התפקיד נכבד מוטל על המחנכים, שכל עיקר מעמסת החינוך היא על הרמי"ם המורים והמחנכים, לא רק לימוד התורה נמסר לרמי"ם והמחנכים כפי מה שהיה בדורות הקודמים, אשר כל עיקרי האמונה ידעו מאביהם ומאמם, ומכל בני העיר. וכן עיקרי המצוות, כי עתה גם האמונה ועיקרי המצוה הוא בתוך ד' אמות של הישיבה, ומכיון שיצא מהישיבה הוא רואה ושומע דברים הפוכים, ואף צריך להשגיח מאד על זה, ולנטוע בלב התלמידים, האמונה הטהורה בהשי"ת, בין בהבריאה ובין בהנהגה, ושאנו צריכין לו להקב"ה בכל עת, כי הוא הזן ומפרנס לכל, ובתורתו הקדושה ומצוותיה שלא יושפע אחר־כך ממה שיראה וישמע בחוץ...

"מה ה' אלוקיך דורש מעמך, כי אם ליראה וגו'" — אמר משה לישראל, וחז"ל תמהים (בברכות דף ל"ג ע"ב) "אטו יראת־שמים מילתא זוטרתא היא" ותירצו, "אין, לגבי משה — מילתא זוטרתא היא", וכן צריך להיות אצל המחנכים, כל מה שנאמר להם, מילתא זוטרתא, ולקבל בשמחה ובטוב לבב, מאחר שעבודתם הוא דבר גדול מאד, ואם אינו דבר קל לפניהם אינו ראוי להוראה, ומזה יש ללמוד לגבי כל העוסקים והמתעסקים בחינוך ובלימוד התורה, אשר וודאי ידוע לכל, כמה דברים קשים מאד, יש בעבודת הקודש הזה מצד עצם התלמידים, ואיך להקנות את הלימודים, וחרבה פעמים גם מצד ההורים, מכל־מקום, צריך כל אחד מהם לקבל באהבה ובשמחה, כאילו שהוא דבר נוח וקל, ורק מצד גודל הענין שעושה, ואם אינו דבר קל לפניו, מוטב שלא יעסוק בחינוך כי אינו ראוי לזה".

* * *

תביעה להתעלות במעלות המדות

מורה נבוכי הדור היה רבי משה, לא רק בהלכה, אלא גם במדות. מושלם היה רבי משה בכל המידות הטובות. זך ונקי מכל אבק־לשון־הרע, מטוהר לחלוטין מכל חידק של כעס, חידקים המקננים באדם וברגעים סוערים הם מציתים אותו כאש להבה. הוא מזוקק כזהב ממידת הגאוה, מידה מגונה המשפיעה על האדם אפילו מתחת לסף ההכרה. רבי משה גילם בתוכו את כל המידות הטובות. והוא הדריך בכך את שומעי לקחו בעל־פה, והדברים מחייבים גם לדורות.

כפנינה בכתר־המדות והמעלות שנתעטר בהן רבי משה מזהירה במיוחד, מדת התמימות הטבעית לגבי האדם, שאין תפקידו להשפיע על אחרים, וודאי ש"תמים" היא המדרגה היותר גדולה, אבל באדם שצריך להשפיע, וכאן אי־אפשר בלא טענות ותרעומות מאיזה אנשים. ואף על משה־רבינו היו מערערים כדברי רש"י על הכתוב "והביטו אחרי משה", ובגלל זה טוענים הרבה מיראי ה'. מדוע צריכים הם כל התרעומת והטענות עליהם, מוטב להם להצטמצם בד' אמות שלו ויהיה במדרגת "תמים", ולמה לו לצאת ולהשפיע על אחרים. או להנהיג אחרים ושם יהיו אנשים שיאמרו עליו שאינו צדיק. מחשבה כזו היא כנגד רצון ה', ולכן היה רבי משה תובע מכל אדם אשר בכוחו להשפיע ולהנהיג אחרים, הוא חייב ומוכרח לעשות זאת!...

בצדקתו הקדיש רבי משה, העמוס למעלה ראש, בשעוריו האישיים בתורה, בהשמעת שיעוריו ובכתיבת תשובותיו, תשומת־לב מרובה להאזין לסבלותיהם, של כל אלה שבאו להשיח לפניו את צערם, והוא עודד אותם וסייע להם כמיטב יכולתו, אם כי תבע מהם לחשוב על הסיבות, שבגללן נידרדרו למצב זה.

מכל הדברים הבאים עליו, על האדם, ללמוד ולהוציא מוסר השכל, היה רבי משה תובע עליו להאמין שהיסורים הבאין על האדם הם מהקב"ה כדי לעורר בתשובה. האדם צריך איפוא לבדוק את עצמו כדי למצוא מקור היסורין וממילא יודע מה היה חטאו, ועל מה צריך לעשות תשובה, אבל האדם רק חושב אודות הצער שיש לו, ולא איכפת לו, אם זה משחין או ממכוה, רק הרופאים כשרוצים לרפאותו בודקים מקור החולי, ואם האדם לא יבדוק המקור לא ידע על מה לעשות תשובה.

סמך לכך מצא רבינו (במס' ב"ב דף י"ן) שרב פפא הוי סליק בדרגא, אישתמיט כרעיה בעי למיפל, אמר "השתא כן איחייב מאן דסני לן כמחללי שבתות וכו' עובדי אלילים", דהא חייבים ע"ז סקילה, תפל מדרגא, הוי כעין זה, כיון שנפל ממקום גבוה למקום נמוך, אמר ליה רב חייא בר רב מדפתי לרב פפא — "שמא עני בא לידך ולא פרנסתו וכו'", וראים מזה איך האדם צריך להרגיש כשיסורין באין עליו ח"ו. וזה צריך להביא לבדיקת המעשים, ולהשובתו הנכונה.

* * *

בציפיה לישועה ולרפואה

האדם השרוי ביסורים בין על־ידי חולי, ובין ע"י דאגת פרנסה, בין ע"י צרות אחרות מגזירות השי"ת ח"ו. אינו יכול לעבוד את השי"ת כראוי, ועל כן בירך הקב"ה את זרעו של אברהם־אבינו, "ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים" שהקב"ה יצין עליו, ו"לא יתן עליו אלי היסורין" יוכל לעבוד את השי"ת כראוי, "וכעפר־הארץ" — כמו כל העולם הנהנים בעפר הארץ בענייני אכילה ותשנוגים אחרים, שברא ה' ב"ה ליהנות בני־אדם, הברכה על כלל ישראל, שכל העולם נהנים מהם, שבזכות ישראל, שומרי תורה יש לעולם קיום, וכן גם חל הברכה ההיא על אדם גדול שצריך להנות בני־אדם, בתורתו ובמעשיו ובתפילותיו, הברכה "כוכבי־השמים" היא שיהיו ברום המעלה נגד כל העמים. וכן הוא לאדם גדול שאף הוא צריך להנות לכל בני האדם, עליו להשפיל את עצמו לכו־"כעפר־הארץ", בעת שצריך להשפיע עליהם מתורתו. ומעשיו. כ"מ השי"ת יברכו להיות "כוכבי השמים" להיות ברום המעלה, שלא יתבטל ממעלתו, כאדם גדול המחייב להשפיע ביותר על־העם, ישתדל להתגדל, ומ"מ, כשבא להשפיע על אחרים, יהיה "כעפר־הארץ".

כמה גדלות נפש צרורה בלבו של גדול פוסקי הדור המתפנה מעיסוקים הנעלים, ולא היתה לו מנוחה כל שעות היממה. כל שעה היה מוצף שאלות והוא כמעיין הנובע ומתגבר, אינו פוסק לרגע מלימודו, מפסיקתו, ומתשובותיו לאלפי השאלות המורצות אליו, מכל אתר ואתר, ובכל זאת הוא מתפנה מעיסוקיו. ומורה דרכי תשובה לבת אחת שחזרה בתשובה.

בראשית תשובותיו הוא מציין — מפני קוצר הזמן אין בכוחי להשיב לכל השואלים דבר הלכה, אבל כיון שגדולה התשובה לכמה דברים כדאיתא (במס' יומא דף פ"ו ע"א), ובפרט שאיתא שם שהקב"ה מחזיק לו טובה, ודאי יש חובה להשיב תיכף". מכותלי מכתבה הוא נוכח לדעת, כי למרות רצונה להיות בעלת תשובה גמורה, אינה יכולה למעשה לעמוד בנסיון ונכשלה שוב. על כן הוא מסביר לה את חומרת האיסור, אולם תשובה הוא דבר מועיל ומתקבל, אפילו על עבירות כאלו החמורות מאד; וביחוד שיש עין רואה ואזן שומעת, מאחר שאת מאמינה בהקב"ה ובשכר ועונש, שהם עיקרי האמונה, וכך הוא פותח לפניה את שערי התשובה".

כאשר היא שופכת לפניו בכתבה את לבה הדווי, הוא מדריך אותה כדרך הוידוי, טוב שכתבת אלי מחמת שרצית "לידע איזה דרך לפניך, שתנצלי מחטא — הוא מסביר — צריכה את לדעת כי וידוי צריך האדם — רק בלחש, לפני השי"ת, אבל לא לשום אדם כדברי דוד המלך: "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה", ורק כשיש צורך, כדי לידע איך לשוב בין מצד ההלכה, בין למצוא עצה טובה ללמוד דרכי התשובה, ולידע אם יש עצה לעמוד נגד יצר־הרע, צריך לגלות אותו לאדם, והוא מפחד אותה "וגדולה תשובה נאמנה, שמתקבלת לפני כסא הכבוד".

הבה נענה לפנייתו, חזרה בתשובה מלאה ובנתה את ביתה עם בן תורה וירא שמים, אולם לבה עדיין שבור ודוק, ועל כן הוא תובע הימנה — חס ושלום להיות בעצבון, אלא ב"שמחה שזכתה לתשובה. ולבעל תלמיד־חכם, וביום כיפור יכפר לה השי"ת כפרה גמורה, והשי"ת יברך אותה ואת בעלה בכל הטוב והשלום ונחת, ועונג מזרע ברך ה' לדורות עולם".

בנימין כהנא

"ומי בצמא"

עומד היה במקומו הקבוע לו לתפלתו, כל כולו אומר תפלה, ואף מבלי להכנס אל תוך מוחו ולבו, אפשר להבחין כי מוחו ולבו שקועים בעבודה שבלב — וזהי תפלה.

דממה היתה תלויה באוירו של בית הכנסת, כי מתוך שעמדו הציבור בתפלה שבלחש, לא הגביה קולו איש מבין המתפללים. ופתאם הופרה הדממה, זרם של דמעות פרץ מעיניו, ניכר היה כי מנסה הוא לעצור בעד עצמו, אך לא עלה הדבר בידו, וסערת בכיו גברה והלכה, ונשמע קול בכיו בדממת בית הכנסת.

אין דרכנו, ואף אין באפשרותנו, לעקוב אחר המתפללים בלחש ובאיזה קטע מן התפלה הם עומדים, ומשום כך לא יכולנו לדעת איזו ברכה מברכות התפלה היא שהביאתנו לבכי זה, ומתוך שלא היינו יודעים, התחלנו מחשבים כדרך בני אדם — שמא מתקשה הוא בסוגיא חמורה שבש"ס, ומבקש על דעה, בינה, חכמה שיזכהו מן השמים להבנת הסוגיא. שמא מרגיש הוא כי רחוק מרוכה של תורה, או מן העבודה, וגודל בכיו, בגודל הרגשת ריחוקו. או שמא ח"ו חולה מסוכן בביתו, ולרופא חולי עמו ישראל הוא שוטח תחינותיו. וכך כמספר ברכות התפלה, כן מספר מחשבותינו, על מה הגיעו ככה שהזיל דמעות כנחל.

עודנו מהרהרים, ומחשבים, ולא שמנו לבנו, שכבר עצר מבכיו, ואף סיים תפלתו. וכל עוד סקרנותנו בנו, אוזנו עוד, ושאלתנו בפינו — איזו היא הצרה הנוראה, שמצרתה לו צר. ואם נדהמנו מעוצמת גודל בכיו, הרי גדלה תדהמתנו שבעתיים מפשטות תשובתו — ח"ו לא צרה צרתני, ולא מחלה פקדתני, ולא שום מאורע רע ח"ו קראני, ההיפך ממש הוא, ילדי הקטן הגיע לגיל העמידה, ובס"ד נעמד כמסתו בעתו ובזמנו, ואני כשהגעתי לתפלת ההודאה "מודים אנחנו לך... נודה לך ונספר תהלתך, על חיינו המסורים בידך... ועל נסיך שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת... הטוב כי לא כלו רחמיך, והמרחם כי לא תמו חסדיך..., כשהגעתי לתפלה זו, ונזכרתי ברוב הטובה בדבר פשוט וטבעי זה, בנפלאות הבורא הנגלים בדבר פשוט וטבעי זה, כאן לא עצרתי יותר בעצמי, ופרצתי בבכי זה מתוך הודאה לבורא יתברך על רוב טובותיו, וחסדיו עמנו.

* * *

בזה הרביעי של לאה אמנו נקרא יהודה, וזאת על שום שאמרה לאה — הפעם אודה את השם, ורש"י מבאר שאמרה כך מתוך שעשתה חשבון שארבע נשים, יעמידו שנים עשר שבטים, ואם כן לכל אחת שלשה בנים, וכאשר ילדה לאה בן רביעי ליעקב, הרי שקבלה יותר מהמגיע לחלקה לפי החשבון, ועל כך ההודאה לקב"ה. ותשבתי להבין מכאן שההודאה נאמרת רק עם קבלת יותר מהמגיע לחלקי. על קבלת דבר שבעצם לא מגיע לחלקי לקבלו, ובכל זאת קבלתיו, אני מודה לנותן על נתינה מיוחדת זו, אבל דבר המיועד עבורי, אשר מגיע לחלקי לקבלו, על זה לא שייכת הודאה.

אם כנים דברינו, הרי שאם אדם מקבל טובה, ואינו מודה, משמע מכאן, שהוא מבין שזה מגיע לו, ומשום כך אין הוא מרגיש צורך להודות לנותן. ואם אני מקבל שפע של ברכה, שפע של טובה, שפע של חיים, שפע של מזון, שפע של בריאות, שפע של דעה, וכו' וכו' בקיצור שפע של חסדים לאין שיעור, מוריקים לי ברכה עד בלי די, ואני איני מודה על כך לנותן הברכה, למקור השפע, לבורא העולם והאדם, המפרנסני, ומחייני, הרי ודאי פירושו של דבר שאני חושב שזה פשוט מגיע לי. כן, הכל מגיע לי, חיים, בריאות, ובריאות בני הבית, פרנסה, דעת, ואפילו סליחה ומחילה, מה יש?! מה עשיתי שלא מגיע לי?

וכבר מובן ופשוט, מדוע אני מעלה על דעתי אפשרות של חטיפת ברכות השחר בדרך לביהכנ"ס, ומובן מדוע אני מרחף ברחבי תבל בזמן התפלה, כולל בעת אמירת מודים, כי אנחנו בסה"כ מסכנים גדולים, אין לנו ביהמ"ק, ולא קרבנות, אז צריך להקריב קצת זמן לתפלה בבקר. אבל להודות להקב"ה כשאני שוב קם בבקר, ומוצא שיש לי בינה, ואני יכול לעמוד על רגלי, ולהניע את ידי, ואני רואה, ושומע, ומדבר, ויש לי בגד ללבוש, ולחם סרי במכלת, וגג מעל ראשי, כל זה לשם מה, הרי זה מגיע לי ודאי.

* * *

מן העתון — "מצבו של משק המים הלאומי הוא בכי רע, בגלל עצירת הגשמים הממושכת. זה עבודה שזו השנה השלישית ברציפות שהחורף בארצנו הוא שחון. מיפלסי מי התהום, ומיפלס הכנרת נמצאים בשפל שכמוהו לא ידענו. אנו נכנסים לעונת הקיץ ברגל שמאל, עת צרה היא ליעקב, ויש הכרח להכריז על מצב חירום במשק המים על כל המשתמע מכך, אמר אתמול דובר מקורות". "הדובר אמר עוד כי בגלל עצירת הגשמים, החריפה תופעת המלחתן של בארות מים מתוקים, ומקורות נאלצה לשתק שורה של קידוחים באזורי הארץ השונים, ואם לא די בכך, מאגרי המים המלאכותיים ריקים וחרבים".

מודי ודבוני קוראים נכבדים, אנחנו אומרים בר"ה וביוה"כ בהזלו ודחימו ואפילו לפעמים בדמעות שליש, תפלת ונתנה תוקף, ואומרים שם מי ברעב, ומי בצמא, וכשאני מתבונן בעצמי נראה לי שזה נוסח תפלה שכוה, אבל מי מת כאן מרעב ר"ל, ומי כבר מת כאן מצמא ר"ל. יש לנו כנראה פוליסת ביטוח, מצמא הדאי לא נמות כאן אף פעם, הרי יש לנו ארץ מבורכת ב... כן, במה? אנחנו יודעים להגיד דרשות נפלאות, על ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה, מראשית שנה ועד אחרית, ואנו נתנו שוכחים שזה כ"כ תלוי ועד מר, שזה כל כך לא פשוט, בואו ונפתח את הרמב"ן בפרשת עקב. (שם כתוב שמצרים מבורכת יותר מארץ ישראל, כי במצרים יש נילוס שעולה ומשקה השדות, וכאן צריך גשם דוקא, וכותב שם הרמב"ן שמצרים היא כמו בריא שרק צריך תפלה שלא יחלה ח"ו, ואילו א"י היא כמו חולה שצריך תפלה שיבריא, וכל אחד מבין בעצמו, מי הוא החמור משניהם, אז מה שיש לנו זו ארץ שמבורכת בכך שאם לא חוטאים יש גשם. וכשיש גשם הרי הוא בא מתוך ידי הכל־אה, הפתוחה, והרחבה, וכל אחד יודע זאת, ואומרים את זה בק"ש, ובתפלה לא פעם אחת ביום, ואחרי כל זאת ממשיכים להיות על הרי האלפים, מעל לעננים, בגן עדן של שוטים.

ומדוע כך מצבנו? איני יודע, אבל אולי, אולי כשום שפשוט הרי זה מגיע לנו. ואפשר לבדוק את עצמי אם אני חי באשליה שזה מגיע לי, או לא. האם בשנים שהיו ברוכות גשמים, חייבתי בתפלת מודים על גשם ברכה זה שירד, האם בשנה שחונה. שירד מעט גשם, חשבנו על גשם זה במודים אנחנו לך. האם חשבנו במודים על המים הזורמים מן הברז שבביתנו, זהו ההגדה. האם יש לנו מושג שצריך להודות להקב"ה על המים שאנחנו שותים, ומבשלים, ומכבסים, ומשקים את השדות, וכו' וכו', או לא.

אז פעם לכל אחד היה בור מים ליד הבית, וכאשר בחורף הבור לא התמלא, היתה לו בעיה, והוא כבר הבין מה זה "ומי בצמא". אבל היום יש לנו ב"ה מוביל ארצי וכנרת, ומה לנו לדאוג. נשאב עוד קצת מים מהכנרת, מה כבר יכול להיות?

מן העתון — "שירותים באספקת המים יתולו בימים הקרובים בטבריה, בשל פעולות דחופות שמטרתן להבטיח אספקת מים סדירה לעיר בחדשים הבאים. הובהר לכתב 'עתי"ם'. כי אם לא יבוצעו התיקונים יולילה אספקת המים בטבריה לא יתפקד מיד אחרי פסח, הכוונה היא להאריך את צנורות משאבת המים בכנרת שכן נוכח המפלס הנמוך. קיים חשש שמשאבות אלה יחדלו לתפקד". בטבריה כבר מרגישים את החרב מונפת. המשאבות בקרוב ישאבו אויר במקום מים. ומי הלאה בתור?

מן העתון — "אנו עומדים להכנס לקיץ בחרדה גדולה. משק המים נמצא במצב שלא ידענו כמוהו. אמר הדובר מקורות, לדברי יש חשש שיהיה מחסור בקיץ במי שתיה בירושלים. השנה נוכל לשאוב מהכנרת רק 160 מליון מ"ק. לעומת 440 מליון מ"ק בשנה רגילה".

בזמן הבצורת הזה חים במשורה, ורוחצי את כל הגוף בכוס מים אחת, אבל היום ב"ה יש לנו ברזים זורמי מים בשפע רב, אבל הכל זאת יכולו למטר השמים יתמה מים. ולא תפוור כנרת, ולא מוביל ארצי, אם אין מטר שמים. אין מים לשתות. והרמזין מזהיר, בנו — "לא כ"כ נורא, מגזימים" "נעמיק עוד הצנרת". "ישקו קצת פחות את השדות". "יזוד מעט כבר שוב חורף השמ"ז ואז בודאי ירד יותר גשם". ככה כבטחון גמור.

ועד שלא יסגרו לנו ח"ו הברזים בבית, נמשיך לחיות בהרגשה שזה מגיע לנו ח"ו. אבל נשב בקין זה גם גלוי, והה כי יש לאחר שא נתנו ראיים לזה. ואילו בכה עוד לא האחוה, עוד אוזהרב ותן טל ומטר לברכה. יהי גדר בגדר הניסים החדשים הדיד כדברי הרמב"ן, ולזה נוכל לזרות בריס שמחה לב. בהכרה בטיחון של בשמים, ובצריך להודות עליהם למי שנותנם לנו. למרות שאינם מגיעים לנו.

אין תחליף לעוצמת הפרסום ב־המודיע

ישיבת פורת יוסף | ישיבת אור החיים

ירושלים

בס"ד

דרשת שבת הגדול

תתקיים אי"ה ביום שבת קודש פרשת טהרות, י' ניסן תשמ"ו
בשעה 4.30 אחה"צ בהיכל ישיבת "אור החיים" רח' עזרא 1

ידרוש כבוד מורנו ורבנו שר התורה פוסק הדור
רבן של כל ישראל

מרן רבי **עובדיה יוסף** שליט"א

הראשון לציון, נשיא מועצת חכמי התורה

בעניני הפסח בהלכה ובאגדה

תפילת מנחה בשעה 4 אחה"צ

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

דרשת ליל שבת

תתקיים אי"ה ע"י מרן שליט"א, בהיכל ישיבת "פורת יוסף"
רח' יוסף בן־מתתיהו, בשעה 8.30 בדיוק

דברי פתיחה: הרה"ג רבי **ראובן אלבז** שליט"א
ראש תנועת התשובה "אור החיים"

הציבור מוזמן ●★●★●★● נא לדייק

אסם

לרשותך השנה
שפע של מוצרי אסם כשרים לפסח
מסומנים בחותמת כשר לפסח על האריזה

• מרק עוף זך (נמס בקביה)
• מרק בשר
• מרק עוף זך
• מרק פאר
• מרק ירקות
• מרק פטריות
• מרק עדיף טעם עוף (פרווה)

מרקים בטעם ביתי "דליה נבון"
• מרק עוף עם נטיפי ביצים
• מרק פטריות אירופי
• מרק ירקות כפרי
• מרק תפו"א עם ירקות

• אינסטנט פודינג וניל ושוקולד
• ג'לי בוק בטעמים: פטל, תות־שדה, תפוח
• אבקת רוטב צלי
• לביבות תפו"א (לטקס)

כל המוצרים הנ"ל יוצרו בהשגחת הרב יעקב לנדא זצ"ל אב"ד דבני־ברק, עכשיו בהשגחת הרב משה י.ל. לנדא, רב אב"ד דבני־ברק.

שוקומן ושייק שוקולד
כשר לפסח עם סימון מיוחד על גבי האריזה: כשר לפסח בהשגחת הרבנות לוד.

קצפת אסם
כשר לפסח (חלבי) עם הסימון המיוחד על גבי השקית:
כשר־לפסח בהשגחת הרבנות הראשית ת"א־יפו

במבה כשר לפסח
כשר לפסח

כשר לפסח (פרווה) עם סימון מיוחד על גבי האריזה:
בהשגחת הרב יצחק מאיר חרל"פ, ישראל
מיונז אמיתי בטעם ביתי · קטשופ · חומץ בן־יין
כשר לפסח גם ללא אוכלי קטניות

מיונז כשר לפסח
חדש

מועדים לשמחה אסם

לקראת החגים אצל פוטו יעקבי
ככר השבת — ירושלים

מבחר מצלמות — סרטים —
אלבומים במחירי מבצע!

פתוח סרטים ותמונות על נייר קודק
(כל תמונה 25 אג')

★ שרות צלומים וצלומי ילדים ★
★ חדוש והגדלת תמונות ישנות ★
★ מתנות ★

להתראות
פוטו יעקבי

מזל טוב באסותא

צח ורות גרשוני — בת
ברוך וקלרה פרק — בת
יעקב וארנה אלימלך — בן
אשר ויעל פרל — בן
שמואל ורחל בטש — בת
אורי ונעה סוצינר — בת
פנחס ונעמי פרבר — בת
שאול ומרים אליה — בת
חיים ודבורה ברדוין — בן
יצחק ומשפי לוי — בת
אבי ואניטה בכר — בת
שמואל ושפרה קלמן — בת
בנימין ולאה דר — בן
גילאין ומרים גרד — בן
שלמה וליאורה יעל — בת
עקיבא ואסתר אורצל — בת
יעקב ושושנה בלדוס — בת
חיים וסימה לביא — בן
עזריאל ואיריס שטרן — בת
יונתן ורבקה הופר — בת
אריה ואלכסנדרה קובלסקי — בת
בנימין ונירית קרקובר — בן
אברהם ויוכבד איזנברג — בת
גדעון ורחת רוכינה — בן
משה וכרמלה גונן — בן
חנוך ואיטה אלטר — בן
אילן ומרגלית כהן — בן
אנריק וזהרה שור — בן
צבי ומלכה זיגלר — בת
אריה ושרה זלברברג — בן
בנימין ופנינה גרוס — בן
יעקב ומרים שמש — בת
ניסים וזהרית לוי — בת
זאב ודבורה יפה — בת
נתן ואסתר זיידברט — בן
צבי ויהודית רבינוביץ — בת
דוד וליבי פילצר — בן
בועז ודבורה גלובנסקי — בת
שמעון וטליה ספיתשטין — בן

גם לך מגיע אסותא 240185

ב"ה ט' ניסן תשמ"ו

משרד הרבנות
רמת גן, רח' הרצל

הודעה על כשרות לפסח עבור מוצרי "עלית" תשמ"ו

א) אנחנו מודיעים בזה שהמוצרים של ביהח"ר "עלית" ברמת גן, כשרים לפסח, תחת השגחתנו ואין בהם שום חשש טבל, ערלה, ושביעית. כמו כן אין שום חשש של קטניות בלציטין של "עלית", השנה הוספנו הידור בכשרות לפסח ואבקת החלב היא בהשגחה משעת החליבה.

ב) הז'לטין בהכשר הרב גרינפלד מאנטוורפן, נמצא אך ורק בטופי פירות ומיני פרי, ביתר המוצרים לא נכנס ז'לטין כלל.

ג) המוצרים של קונצרן "עלית" מערים אחרות, נמצאים בפקוח של רבני הערים כפי שמודפס על התפיסות, הצבור מתבקש לבדוק את התפיסות והכתוב עליהן באשור הרבנים נותני ההכשר.

וע"ז באעה"ח יום הנ"ל
הרב מנחם יהודה הלוי אושפיזאי
הרב הראשי לרמת גן

מרן הגאון, רבי משה פיינשטיין זצ"ל - שלושים להסתלקותו

בטרם אצרך בבטן ידעתיך

(דברי הספד שנשא מרן הגר"ד פוברסקי שליט"א ראש ישיבת פוניבז')

בנביא נאמר "ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד" (זכריה י"א). שלשת הרועים אשר היו לנו לעינים בדורנו, נכחדו ונלקחו מן הדור בזה אחר זה, אותם יחידים אשר הקב"ה הועידם להיות לנו ל"רועים" ששלם בדורנו, נסתלקו ונעקרו מאתנו.

חז"ל דורשים על הכתוב, "זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה') — "וכי ספר היה לו לאדם הראשון, מלמד שהראה לו הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו, דור דור ופרנסיו". (ע"ז ה') נתבאר בזה, כי בכל דור ודור העמיד הקב"ה יחידים מן הדור אשר הסה ינהיגוהו — דורשיו, חכמיו, ופרנסיו ועתה נטלו מאתנו את היחידים, יחידי הדור הזה.

ובמס' תענית (ט.) דורשת הגמ' פסוק זה דנבואת זכריה, על סילוקם של משה אהרן ומרים, וכך אמרו שם: "שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל ואלו הם משה אהרן ומרים, וג' מתנות טובות נתנו על ידם וכו', מת משה נסתלקו כולם שנאמר "ואכחיד את שלושת הרועים בירח אחד". אותם היחידים אשר שתל הבורא בדור המדבר והיו למו לרועים נאמנים, נסתלקו בירח אחד. ומקשה הגמרא "וכי בירח אחד מתו, והלא מרים מתה בניסן, ואהרן באב ומשה באדר? אלא — אומרת הגמרא — מלמד שנתבטלו ג' מתנות שנתנו על ידם ונסתלקו כלם בירח אחד.

לכל דור — רועים ומנהיגים. לכל דור — דורשים וחכמים, דור המדבר זכה והועמדו לו משמיא אותם שלשה יחידים, שלשת הרועים, בהסתלקותו של משה רבינו דמה עליהם כי כולם נכחדו בירח אחד, שכן, עד עתה השתייכו בני הדור לאותו "דור דעה" אשר אלו המה רועיו, דורשיו וחכמיו. מכאן ואילך — פרשה חדשה. ועתה, לקינו אף אנו, ונתקיימה בנו נבואתו של זכריה "ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד".

והנה, אמרו חז"ל עה"כ "ויוסף היה במצרים" (שמות א') — והלא הוא ובניו היו בכלל שבעים, ומה בא ללמדנו, וכי לא היינו יודעים שהוא היה במצרים, אלא להודיעך צדקתו של יוסף, הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בצדקו" (מובא כפירוש רש"י) — הוא יוסף, אותו יוסף הצדיק בבית אביו, הוא יוסף הצדיק בבית האסורים, והוא יוסף עומד בצדקו במלכו במצרים, כפי שהיה בבית יעקב אביו, חוסה בצילו של ישראל סבא.

דומה, כי ניתן להליץ את דברי חז"ל הללו על ר' משה, אשר לאורך כל מסכת חייו הארוכה, על כל מאורעותיה ודברי ימיה; ימי מצוד ומצוק, ימי גלות ונדוד, ימי השקט ושלוה, ימי זקנה ושיבה, — שמר ר' משה בקפידא ובשלימות על טוהר תורתו וחכמתו, מעלותיו ומידותיו. הוא ר' משה בבית אביו, הוא ר' משה בשקלאב ובסטארבין, הוא ר' משה בליובאן והוא ר' משה בכלכר בארצות הברית.

ר' משה הגיע בזמן המלחמה משקלאב לסטארבין (בשנת תרע"ה או תרע"ו), וילך כעומקה של תורה מוצנע בפינותו אשר בבית המדרש יומם ולילה — בצנעת־חן ובמנוחת־השקט ובטח, כפי שאינו יודע וחש בכל ההתרחשויות הסובבות ומקיפות בעולם. ועל זאת אוכל להעיד, כמי שזכה ונהנה מזיו תורתו באותם הימים, כך עשה בסטארבין שנים מלאות הדר של תורה עד שנת תרפ"ב, עת הופיע בעירנו ומן השמים הנחתה כדרך אמת, וימצא את מקומו באותו בית מופלא, אשר תורה ומידות טובות אפפו את קורותיו כל הימים, בית התואם לשעור קומתו ומדותיו הנעלות של ר' משה, שם זכה לבנות את ביתו הרמתה עם ה"זכה" עזוהרו" הרבנית תחי'. יזכה עמדה "ימינו כל הימים בטוב מזגה. כמותו.

כאן בלוביאן, עשה ר' משה בתקופת מלוך הבולשביקים — תחת עול גזרותם בשקידה עצומה בעסק התורה וכפי שכבר הוזכר הוצר־אהו מביתו והשליכוהו עם יתר בני המשפחה לצריף רעוע, וכבי שלא ארעהו דבר הוסיף שקידה ולא פסק פומי מגירסיה. ויהי הכל — קטן כגדול — רוחשים אליו אהבה כי היה האיש אוהב ומחבב את הבריות ומפליא מאוד — בטוב־לבו אשר שפע אל כל יחיד ויחיד. ואף אותם מבני העיר אשר מחנה איבה הכל כות לא נהגו בו — כלפי חוץ — כבוד הראוי לו ולתורתו, הרי שאין לשער יחס האהבה שרוחשו אליו בהסתר, שכן, מדהם של האיש וביותו, לא הניחו מקום כלל לאיזה שמץ של סינא כלפידם. ודאי ודאי שכל בני העיירה הקדושים יבואו לקבל את פניך, ר' משה הקדוש, כי כולם הכירו — מי בגלוי ומי בסתר לבו — את יקרת מעלתו. ומי אשר זכה לשמשו בחייו, שם בעירנו, יזכה לשמשו גם בעלמא דקשוט.

כך צעד ר' משה לאורך כל מכלול חייו. הוא ר' משה מתחילתו ועד סופו. בכל ההנות גלוהו אשר עשה — הוא ר' משה. שלם בתורתו ובמעלותיו. וכמו שדרשו רז"ל במגילה (י"א) "הוא אברהם, הוא בצדקו מתחילתו ועד סופו. הוא אהרן ומשה. הן בצדקן מתחילתן ועד סופן".

זאת ועוד, לא זו בלבד שאותו ר' משה של "תחילתו" היה גם ר' משה של "סופו" — איתן מושבו בעבלה של תורה, ללא חת וכוחא דאיש, ללא התפעלות כלשהי מן המתרחש סביבו: לא זו בלבד, אלא גם זאת, אותו ר' משה של "סופו" כפי שהכל ידעוהו בצאת שמעו בכל קצוי תבל. אותו ר' משה בגדלותו "השלם בתורתו" בכל מקומות מושבו, כמוהו גם היה ר' משה של "תחילתו". אותו דבר־נבואה אשר דבר ה' אל ירמיהו הנביא בראשית צעדיו: "בטרם אצרך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך" (ירמיה א') ואשר לפי דעת חכמינו ז"ל (עיין בילקוט שם) יסודו נאמר על כל נביא וחכם שבכל דור ודור מאותם שהראהו הקב"ה לאד"ה"ר, אותו דבר־נבואה אף על ר' משה נאמר. כבר אז, בתחילתו, בראשית צעדיו, התנכר נער, ויכירו הכל כי זה האיש יעדוהו מן השמים לגדולות. כבר אז, בראשיתו. ראו בו את ר' משה הגדול והקדוש של "סופו". עודנו צעיר לימים, ושמעו הולך לפניו — אף מעבר לתחומי רוסיה — כפי שפסקיו בהלכה והורתו — תורת אמת. והוא ברוב אהבתו חזכיהו לכל, מצא פתח להשיב דבר לשואלי־תורתו ולהסביר פנים לכל אדם, עם שהיה סמוך וספון יומם ולילה בבית המדרש.

כזה היה האיש. "הוא בצדקתו מתחילתו ועד סופו". ויהי ה' עמו ו"רגלי חסידיו ישמור" להצילו מלהבה ולשולחו לפליטה להחיות עם רב. וכך הוה, אשר באורח פלאים כמעט, בנסים גלויים — בהשתדלות ילד כילדי ליובאן אשר הסיב בחסדו להביא "אישור" מן העיר סלוצק — יצאו מן המקום כמה רבנים ובתוכם ר' משה, בטרם תבוא שנת הרעה.

וזו היתה כדור של האיש — "הוא, מתחילתו ועד סופו" איתן מושבו על כבודי התורה. בגדולתו המופלאה אשר בה ניתייחד "היא, מתחילתו ועד סופו" ורתה נאמן לבני דורו. שתול למחיי לדורנו. ועתה, נסתלק ר' משה ונתבטלו אותם מתנות טובות שניתנו על ידו — "נטל כל חמודיה שבעולם והלך לו".

יהי רצון שיבולע המות לנצח ומחה ה' א' דמעה מעל כל פני פנים. אכן.

נערך ע"י אחד השומעים

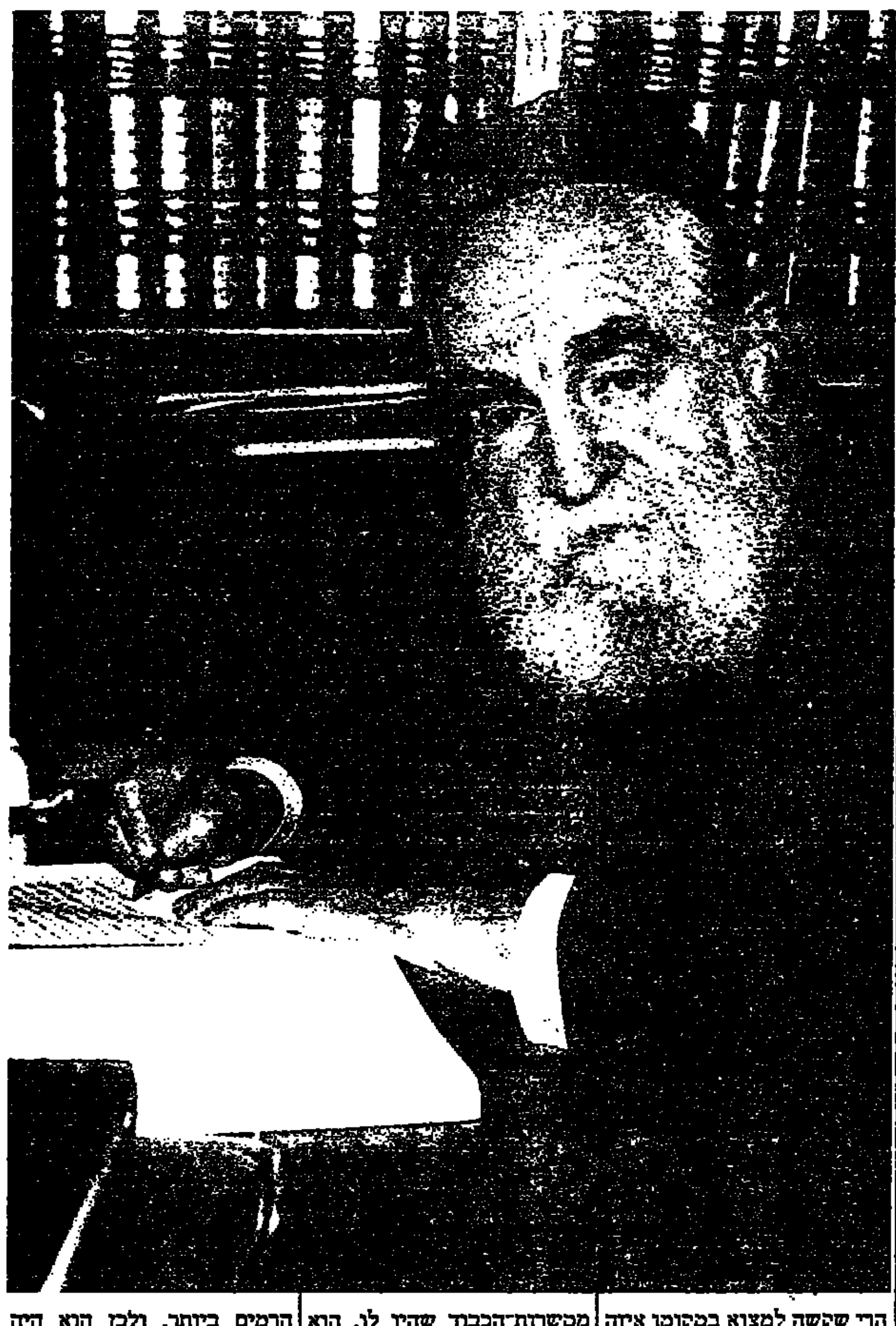

הרב שמחה אלברג, נוי־יורק

גאון בתורה וגאון במדות

רבי משה זצ"ל — אין צורך "כתוב יותר מאשר את השם: ר' משה. ביותר לכתוב את שם המ־שפחה: פיינשטיין, מיותר לכתוב איפה. באיזו ארץ ובאיזור עיר התגורר ר' משה המסויים הזה. הכל וכולם יודעים באיזה ר' משה מדובר ומיהו ר' משה המיוחד והמאלף הזה, ששמו ידוע ומוכר מקצה העולם לקצהו. דמות־משה כזו ישנה רק אחת ויחידה. "גדול מרבן שמו" (תוספתא עדיות פ"ג, ה"ד). די איפוא להזכיר רק שלוש אותיות קדושות, ר' משה, וכולם כבר ידעו מיהו ר' משה הפנומי־נאלי.

ר' משה בנה באמריקה במשך חמישים שנה תורה ויהדות למען כלל ישראל. הוא הקים בניני־תורה מפוארים שמהם עולה קול התורה. אבל מהו הבנין היפה והמהודר ביותר שבנה ר' משה, הבנין המ־עורר התפעלות ומושך את כולם בחבלי־קסמו ובכל שכלוליו והדי־רוי הפנימיים והחיצוניים? — הבנין היפה והקדוש ביותר. שבו השקיע ר' משה כחות עצומים ועל־טבעיים הוא הבנין הקרוי "ר' משה". הוא השכיל לבנות את הבנין העצמי שלו, את האישיות ואת האבטוריטה שלו. באופן המופלא ביותר. המאירי כותב (תהלים), כי יש באדם. גם היחידי, די כוחות ודי גבורה כדי לבנות מדינה שלימה ולהצילה משקיעה. ויותר מזה — יש באדם יחיד הכוחות לבנות עולם שלם. קל לאדם לבנות לבדו עיר שלימה, אבל קשה לו, קשה עד מאד. לבנות לו לעצמו את ביתו שלו. לבנות את עצמו, לבנות את האדם העצ־מי. האדם המסוגל לבנות עולם שלם נותר חסר־אונים כשעליו לבנות את עצמו הוא. האדם הבונה פירמידות אינו מסוגל לבנות לעצמו חדרון של ד' על ד' שידרף ארוכה של רוחניות. האדם יכול בנקל לבנות אחרים ולנשאם לשחקים. אבל כשהוא רוצה לבנות את עצמו הוא, כי אז ניצבים כנגדו אלפי מכשולים והוא נתקל בקשיים על כל צעד ועל כל שעל.

אבל לר' משה היו הכחות הדרושים והנחוצים כדי לבנות את עצמו. לפי שלילות חסר־שינה במשך שנים רבות דרושים כדי לבנות בנין־תורה ענקי כזה הקרוי "ר' משה". כמה קשים הנפתולים הרוחניים שעל האדם לנהל עם עצמו עד שתהיה הקרקע מוכשרת כדי להניח בה את היסודות לבנין הענקי הזה! כוחות עצומים ועל־טבעיים נדרשים כדי שניתן יהיה להקים בנין פלאי כזה בנין מלא תורה ויראה. בנין שנהפך לאגדה הנושאת את השם "ר' משה". בנין שהיה מזנק אורות זוהרים, האיר את העולם כולו גירש מתוכו הרבה חושך והביא לו הרבה אורות משישה־ימי־בראשית.

* * *

"אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם" (ויקרא כו, ג) — "ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם... אמר להם אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם כאילו עשיתם עצמכם" (מד"ר שם, ז). ר' משה השתייך לקטיגוריה המיוחדת והנבחרת של אנשי־סגולה שחז"ל מגדירים אותם "כאילו עשיתם עצמכם", "ויאמר אלקים נעשה אדם" (בראשית א' כו). הקב"ה בעצמו ברא את היצירה המופלאה של האדם (ראה סנהדרין. לח), אבל הוא אומר "נעשה" — בלשון רבים, אני, הש"י, ואתה, האדם, צריך לעזור בביצוע הרוחני המ־אוחר יותר של האדם. כי האדם עצמו חייב להשפיע ולהוסיף משלו כדי שהוא ראוי וזכאי להיקרא אדם. "אשר עשה אלקים את האדם ישר" (קהלת ז', כט), ומה פירוש "האדם ישר"? כותב הרמב"ן: "האדם ישר. היינו שלא יתאווה לדברים שאינם ראויים". האדם, בחיר־היצירה. אסור לו להיות מובל מכוח התאוות השר־נות, הוא חייב להצדיק את המיוחד שלו במעשים גדולים ולהוכיח תמיד כי הוא המובחר שבברואים, מי שנושא בגאון את כתר מלכות ה'. ובדורנו שלנו היה ר' משה הסמל וההתגלמות המלאה של האידיאה הגדולה של "האדם הישר".

גדולה ועצומה היא השפעתו של אדם אחד ויחיד המבורך בש־לימות האידיאלית. אדם כזה מציל לא רק את עצמו ואת סביבתו, אלא גם עולם גדול ושלם. האדם האידיאלי, שחייו יכולים לשמש מופת של קדושה וטהרה, אדם שהתורה היא מזונו היומי, יכול להציל לפעמים עולם שלם המא־יים ליפול קרבן לתוהו־ובוהו רוחני ופיסי. הרמב"ם כותב: "...וכן כל העולם כולו חציו זכאי וחציו חייב, חטא אחד הרי הוא הכריע את עצמו ואת העולם לכף חובה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות" (הלכות תשובה פ"ג, ה"ג). ר' משה. בבנותו את עצמו, הוא בנה בכך עולמות שלימים, הוא הפיח רוח טהרה בהרבה פי־נות מחיי היהדות.

* * *

עצום הוא הכוח המתעה שיש בכבוד. אנשים פיקחים מתגלגלים — לנוכח הכבוד — למדריגה שפלה של אידיוטים וטיפשים גמורים. הכבוד מוליך את האדם לטירוף. יצר־הכבוד משפיע על האדם יותר מכל התאוות האחרות. הכבוד מגרה ומסנוור את ראיית האדם, משעבד וכובל אותו באזיקי־ברזל. ובעל "מסילת יש־רים" (דף פ"ח) כותב: "יתירה עליה חמדת הכבוד כי כבר אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות. אך הכבוד הוא הדוחק... הנה ירבעם בן נבט לא נטרד מן העולם הבא אלא בעבור הכבוד..." הכבוד מגרה את הדח־פים השפלים ביותר של האדם.

ר' משה היה אב־טיפוס של בורח מן הכבוד. אלפי מילין היה ר' משה רחוק מאלה המדברים או פועלים בגלל טעמים של כבוד. הלשם־שמים האמתי הכתיב את כל דיבוריו ומעשיו. איפה מוצאים היום דמות כזו של יהודי שפל־ברך, אדם בעל מעלת צניעות וע־נוה כה גדולה? ודוקא משום שדמותו ביטאה את המידה המו־שלמת של בורח מן הכבוד — הכבוד רדף אחריו בעוצמה רבה, ובהיותו אדם הרחוק מאד מחיפוש הכבוד. הרי שכבודו גדל בהתמדה עד למדריגה הגבוהה ביותר. "כל המרבה כבוד שמים וממעט כבוד עצמו. כבוד שמים מתרבה וכבוד עצמו מתרבה" (מד"ר במדבר, פ"ד), חז"ל אומרים: "שני בני אדם ראו כבוד גדול מה שלא ראה בר־ שבעולם ואלו הן, יתרו כשבא אצל משה ויעקב כשבא אצל יוסף" (תנחומא, ויגש).

אין עוד באמריקה מי שזכה להערצה כה רבה כר' משה זצ"ל. ולא רק בחוג המצומצם. אלא יהודים מכל השכבות התייחסו אליו כמו־"ארון" גדול, כשהם חולקים לו כבוד בלא שיעור ובלא מידה. מתנגדים כחסידים. הלמ־דנים מכל הישיבות, יהודים מודר־ניים כאלה שר' משה יצא במאבק נגדם ולא פעם כתב עליהם בדב־רים החריפים ביותר, ולמרות זאת הם שכחו על כבודו ביראה וברטט. ובכל הקרה ובכל הזדמנות נשמר כבודו של ר' משה, כולם חלקו לו כבוד במידה גדולה, כולם אהבו אותו. היו גדולים שחרדו מפניהם, ומר' משה לא התיראו, אלא אהבו אותו, והבדל גדול יש בין אהבה ויראה. כידוע, ר' משה היה בתוכן זה בן־יחיד. ולא היו לו שונאים גלויים או מוסתרים. בדור שבו משתוללת שנאה עזה. אפילו בחוגים שלנו; בדור שבו מקוד־השנאה מאיים לבלוע לא איש אחד, בתקופה כזו היה נמצא אחד שהיה תמיד מוקף ידידים לאלפים, שהוכיחו כלפיו מסירות גדולה, מלווה באהבת־נשמה. לאנשים הגדולים ביותר יש שונאים ומת־נגדים, ולא חשובים מניעי ונימוקי התנגדותם, המתבטאת לפעמים לא רק בדיבור ובכתב, אלא גם במעשים שלא־ייעשו. ככל שהא־דם יותר גדול כך גם השנאה חזקה יותר. יש לאחד יותר שונאים. ולשני פחות. יוצא מהכלל היה ר' משה. בן־יחיד בדורנו, שלא היה לו שונא אחד ויחיד. ובכל אופן אין מי שיוכל להצביע על מי שהיה שונא לו.

ומאלף עד מאד: ר' משה, הבורח מן הכבוד, מסוגל היה לקבל דליים מלאים כבוד והכבוד לא עשה עליו שום רושם. הכבוד לא חולל אצלו כל שינוי. הכבוד לא השפיע על דעתו ועמדתו. כדי לקבל כבוד ושהכבוד לא ישפיע — דרושה גדלות, שכן יש בכבוד כוח על־טבעי מבחינת השפעה על האדם ועל מהלך־המחשבה שלו. יוסף הצדיק ביקש מאחיו: "והגדתם את כל כבודי במצרים" (ויגש מה, יג). האם רצה יוסף לשמח בכך את אביו? הוא יכול אולי לספר על מאורעות יותר חשובים במצרים שהיו מתקבלים ע"י יעקב בשמחה גדולה. אלא שבסיפור זה ליעקב על כבודו, הוא רצה להדגיש את רמתו הרוחנית, כי הכבוד הבלתי מוגבל שזכה זו במצרים, אינו משפיע על מצבו הרוחני. הוא נשאר אותו יוסף, כפי שיאה לו לבנו של יעקב. התנהגותו עומדת בתיאום מלא עם הדרך שיעקב סימן בפניו. הוא נשאר ללא שינוי. אם יוסף אינו מתפעל מכיבודים. הרי זו עדות מובהקת על מצבו הרוחני.

דליים מלאים כבוד נשפכו על ר' משה לכל מקום בואו. אבל עניו זה מלידה לא נתפעל מכל זה אפילו לרגע אחד. לא נשתנה בכ־הוא זה, וצריכים להימצא במדרי־גה מאד גבוהה כדי לדעת לקבל וכדי שאפילו ניצוץ אחד של גאוה לא ייתפס במקבל־הכבוד. ר' משה ידע לקבל כבוד, אבל הוא נשאר אותו ר' משה העניו.

* * *

"תלמיד חכם שמת מי מביא לנו תמורתו" (ירושלמי ברכות פ"ב, ה"ח). בלשון הקודש יש הרבה ביטויים בעלי אותה משמ־עות למושג "תמורה". ולמה ביטוי זה מציינים את הכאב ואת החלל שנוצר? תמורה הוא מושג הלכותי. "יהי' הוא ותמורתו יהי' קודש" (בחקתי). בעשיית תמורה עוברת הקדושה מקרבן אחד למשנהו. הקדושה שווה במעלתה. תמורת העולה נעשית לעולה. תמורת השלמים נעשית שלמים. חוהי המשמעות העמוקה של המליצה "כי מביא לנו את תמורתו". כאשר כבה אור כה גדול, אשר האיר באש התורה, בכל הנהגות, תורה, הלכה וכל אוצרות התורה, ובאותו זמן אדם זך כבדולח, ללא רבב כלשהו, מעוטר ומקושט בכל המדות המפוארות, טהור מקנאה, נקי משנאה, אדם המבורך במעלות שבאמצעותן ניתן להשיג את המדריגות הגבוהות ביותר של תורה ויראה, אדם שכל אבריו היו מעובדים וכל מה שעשה נעשה בכוונות טהורות לשם־שמים. הרי שמעומק הלב בוקעת השאלה המכאיבה: כי יתן לנו תמורתו? איפה לוקחים עוד אחד שיהיה דומה בתורה ובמדות לזה שהלך?

"אחד מן החבורה שמת תדאג כל החבורה" (שבת, קו). אחד אין משמעו רק אחד, אדם יחיד. אחד הוא ציון לאחד מיוחד במינו. המצטיין במעלות בלתי־מצויות. "ילכבש האחד" (במדבר, כח). "מה אחד. מיוחד שבעדרו" (יומא. לג). כשהולך מאתנו אחד מיוחד. אדם מעוטר במעלות כה רבות. הרי שקשה למצוא במקומו איזה יחיד שיגלם את כל אותן המעלות. קשה שאחד יכיל ויהא מבורך באיכויות כה רבות להיות גדול בתורה. גאון בתורה וגאון במדות, הדרושה לכך חבורה שלמה — "ידאג כל החבורה" — המורכבת מאנשים שלכל אחד מהם מעלה מיוחדת כדי שכולם יחד, כל החבורה, תוכל למלא את מקומו של היחיד שהלך. כדי למלא את החלל שנוצר בפטירתו של אדם אחד. צריכים לפעמים קבוצה של אנשים גדולים שכולם ביחד יוכלו לייצג את המעלות שהיחיד היה מבורך בהן.

"דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת" (קהלת א ד) אומר שלמה המלך. כך הוא טבע הב־ריאה. אבל טראגית היא התופעה. שהדור הבא אינו תמיד כדור הקודם. לא תמיד מתוקפת דמות הדור ההולך בחיי הדור שאחריו. וכך מפרש התרגום: "דרא טבא דצדיקיא דאזיל מן עלמא בגין דרא ביסא דחייביא דעתידין למיתי בתריהון...". לא כל הדורות זוכו להופעת איש־פלא כזה. אדם שלם כזה. לאדם עם לב זהב תש־מה שהתורה כפי שהדבר התבטא באישיותו של ר' משה. הוא היה שייך לדור הולך, וכמה מתעגם הלב כאשר מתבוננים על הדור הבא. דור יתום. אין דומה לו. הכל וכולם הכירו בו באיש הכלילות, שבו נמזגו ביחד תורה ומדות בצורה הדוקה. לכתיב קירבות עומדת מחיצה עבה בין תורה ומדות. ר' משה זצ"ל היה גאון בתורה ובאותו הזמן הוא גאון־הגאונים במדות. "הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך ובנית ביתך" (משלי, כד). "הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא משנה וגמרא: "ובנית ביתך אלו מעשים טובים" (סוטה, מד). כותב המאירי שם: "במעשים טובים. רצה לומר: מעלות ומדות".

* * *

הקבלה מלמדת, כי גוף האדם הוא ספר שבו נרשמים כל מעשיו (ראה "פרי צדיק", תזריע). ר' משה היה כספר־תורה חי וכספר־מוסר. כל יום מחייו היה דף מיצירתו הגאונית. ימיו ולילותיו בהמשך שנות־חייו הארוכות היו דפים של ש"ס, דפים של שולחן־ערוך, דפים של מסילת ישרים, של "נפש החיים" ושל הרבה ספרי למדות הלכה קדושים. דפים אלה של איש קבעו את ר' משה לספר־תורה חי. כל יהודי — כותב המהרש"ל — יש בו קדושת ספר־תורה. "העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע. הא למה זה דומה. לספר תורה שנשרפה" (שבת, קה:).

ר' משה היה גאון במדת הת־מימות. וצריך שנבין, כי פשטות אין פירושה נאיביות, או העדר שאיפה. בפשטות טמונה גאונות. "ויעקב איש תם". מהותו של יעקב היתה התמימות, ובמדה זו השיג יעקב את המדריגות הגבוהות ביותר — כפי שמלמדת הקבלה. איש־הפשטות, בפשטותו ופשי־טותו, מסוגל להשיג את המהות הטהרניות ביותר, להגיע לדקויות הגבוהים ולעשות לילד השעשו־עים של הדור. פשטות והתמימות הן תוצר בלתי־אמצעי של ענווה. וענוה והתמימות צמודות אהדדי, כשלובות האחת ברעותה. פש־טותו של ר' משה היתה מפליאה וכשיווה השאוות. וקשה להגדיר בקצרה את התמימות של ר' משה, כדי להיקרא "איש תם" צריך האדם לשעבד את כל אבריו לדר־כבו כל מלוב. כל אבר של היהודי צריך להתפך לכלי־שרת.

מעלותיו של ר' משה כולן היו מושרשות בעומק־עמוק בדמו ובנשמה. ומובן מאליו שכל העמדות הגדולות, שהוא נשא בתפקידיו הציבוריים לא השפיעו באופיו ועל הנהגותו ועל אופי תמימותו. ר' משה היה נעלה ומעבר למכשרות־הכבוד שהיו לו. הוא הוכיח ולימד לכולם איך צריך מנהיג לנהוג. בצנעה, בענוה ובפשטות בכל מהלכיו. והוא היה רחוק מאד מלנצל את סמכותו לצרכי־חולין. בכל מעשיו ניכרים היו דברי המאירי (הוריות, י): "צריך להזהר שלא יתגאה בעצמו ולא יטיל אימה יתירה שלא לשם שמים". ובה במידה היה התגלמות המלאה ביותר של איש־השלום, המתרחק אלפי מילין מכל מחלוקת ובורח מכל מעשה שע־לול לגרום פירוד בין יהודים.

* * *

ר' משה הלך מאתנו, וכולנו, לא רק בניו ובני־משפחתו, נותרנו יתומים. גדול־הדור אינו שייך רק לילדיו שלו. הוא קנין כל כלל ישראל. כל היהודים הם בניו. גדול־הדור הוא, כידוע, בבחינת של מלך. והרמב"ם כותב על המלך

הגר"מ פיינשטיין בשאלות ועידת אגו"י באה"ב הנואם הרי"ם לוין כן נראים הגרי"י קמינצקי והגרי"ש קוטלר זצ"ל.

"שלבו הוא לב כל קהל ישראל..." (הל' מלכים פ"ג, ה"ו), וכך גם גדול־הדור הוא לבו של כל כלל־ישראל, הוא אביו של כל אחד, ואם הוא האב, הרי שכל היהודים הם בניו. לכן, בפטירתו, נעשינו כולנו יתומים. התורה מספרת לנו: "וישבע יוסף את בני ישראל לא־מר פקוד יפקוד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה" (ויחי נ, כה), ולמה לא השביע יוסף רק את בניו שלו, אלא פנה לכל ישר־אל? (ראה "משך חכמה", שם), מפני שיוסף לא היה רק אביהם של בניו, אלא היה אביהם הנאמן של כל היהודים. הוא דאג לכל

לאחר ישיבת מועצת גדולי התורה בביתו נפרד מביק האדמו"ר מבוסטון-נוי יורק זצ"ל כאחוריהם יבלחט"א הרב משה שרר

היהודים במצרים, ולכן התית־מנו כולנו בהסתלקותו, ומעומק הלב בוקעת הנאקה: מי יתן לנו תמורתו.

ר' משה נשא שני כתרים, כתר הרב וביחד עם זאת את כתר ראש הישיבה. מהות הרב ומהות ראש הישיבה. מהות הרב ומהות ראש ולא תמיד הם פועלים בהרמוניה. תפקידי הרב אינם זהים לגמרי לתפקידי ראש הישיבה. כי בעוד שראש הישיבה דואג לתלמידיו שיגדלו לגדולי תורה ויראה, הרי הרב הוא בבחינה של מלך; "מאן מלכי רבנן". הרב הוא האב של כל ישראל. ר' משה בעל השפעה בבחינות שונים ומנוגדים. כחותיו העל־טבעיים באו לידי ביטוי בשטח־הרבנות לא פחות מאשר במעמדו כראש ישיבה. סמכותו הרוחנית עצמה וגדלה הודות לכך שמילא את התפקידים הרבניים הרמים ביותר. ולכן הוא היה הממשיך המופתי של גדולי הרב־נים הקדמונים שפיארו את שמי היהדות. בספרי ההלכה הכבידים שלו כתב ר' משה אלפי תשובות, השיב לשאלות אקטואליות יומ־יומיות שהזמן גרמן. הוא לא היה רב של קהילה. לא רב של עיר או של מדינה אלא רב עולמי, שכן בכל מקום שבו התגוררו יהודים, פנו משם אליו בשאלות מסובכות בכל ארבעה חלקי השלחן ערוך. אמנם נכון, הוא כתב ספרי לומ־דות, אבל אף פעם לא הזניח את מילוי התפקידים הרבניים המו־בהקים. בראות ברבנות יסוד לקיום היהדות. ולכן ההייחס לרבנות, יותר מאחרים. ברציניות גדולה וחלק כבוד לרבנות בכלל ולרבנים בפרט.

ר' משה נעשה למנהיג היהדות לגדלות התורה שלו אבל באותו זמן ובמידה לא קטנה גזו. הודות לכך שהיה גדול הרבנים, בהוכיחו על־ידי הנהגתו הרבנית איך וכיצד נראתה בעבר, בדורות הקודמים. הצורה הרוחנית האמתית של רב בישראל. וצריך להיאמר בבירור: אוטוריטה רבנית. בודאי לא פוסק הדור. לא נבחרים ולא נקבעים בבחירות ובקלפיות. גדול הדור צומח מאליו. הודות לגדלות התורה שלו ומעלותיו האחרות הוא נעשה. ללא תעמולה וללא מנגנ־נים מפלגתיים. לסמכות המוכרת שעיני כל ישראל פונות אליו. וכך מלמדת אותנו ההיסטוריה היהודית. איש לא בחר ואיש לא קבע שרבי עקיבא אייגר "יעשה" לגאון הדור, שהחתם־סופר "יעשה" לפוסק־הדור, ומי כן קבע? — משמים נקבע שהוא יהיה תל־תלפיה. עמוד־התורה או כעמוד ההוראה. וגם כר' משה אירע כך. משהגיע רגע־ההתגלות שלו, ראה בו כל כלל־ישראל לפתע, ללא סיוע מאף אחד, את הענק המנהיג שצריך להנהיג את כלל־ישראל.

בבדי לכתוב על טוב־לבו של ר' משה בכל התחומים, במיוחד על מדותיו. נחוץ ספר שלם או כמה ספרים. שהרי הספרות אינן אלא הקדמה ומבוא ליצירה מולה שעוד צריכה להיכתב. ציינתי רק כמה קווים לדיוקנו של איש־המופת שזכיתי לראותו במשך כמה עשרות שנים, לראות את האור הגדול שבקע ממנו בזמנים שונים. ותמיד ראיתי לפני יהודי הבוער כנר־התמיד.

בהלויתו בירושלים בשושן פורים

צילום: אליהו הראתי

הרב משה הרשלר

פוסק הדור ושר התורה

וימת שם משה עבד ה'. מסכת חיים שכל כולה לעמוד בגדלות העבודה עד השעה האח־רונה, כשכל היעוד ותכלית החיים שיהא הכל משועבד לעבודת הא־לוקים.

וכך בכל דור ודור, יחידי סגולה שהם בחינת "משה" זוכים להגיע לפסגת היחוד בהתבטלות היש העצמי שלהם, ולהקדיש ולהתע־לות להיות ראוי וזכאי להכלל בתואר "עבד ה'".

הגאון רבינו משה פיינשטיין זצ"ל זכאי להכתיר לו כתרי תהילה וסגולה "מתמידי" הדור, "פוסק" הדור וגדול הדור, הגרמ"פ שקד על התורה ללא לאות עד הרגע האחרון משא החיים שלו להיות עבד ה'.

כך הסבירו חכמים מהו עובד ה': "ושבתם וראיתם בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, היינו צדיק היינו עבדו אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה פעמים ואחת".

כל ימיו עמל ושקד ולמד, בימיו האחרונים עשה "סיום האלף" למסכתות שבת ועירובין, ואינו דומה שונה מאה ואחת לשונה אלף פעמים. ללא הפסק לחזור על הש"ס על רש"י ותוספות, ד' חלקי שלחן ערוך, עבודת התמדה עד הרגע האחרון.

הבקיאות והשליטה בכל שטחי התלמוד והפוסקים שנקנו לו בעמל השקידה אפשרו לו להיות פוסק הדור, סיני ועוקר הרים ועתיד נב־סין.

ה"שפת אמת" אמר באחת השיחות, כשאדם מגיע למדרגת "אנא ה'" הוא כבר מובטח בס־ייעתא דשמיא, הקהל השומע הבין שכוונתו ל"אנא ה' הושיעה נא, הצליחה נא", אמר להם ה"שפת אמת" בכוונתו ל"אנא ה' כי אני עבדך". להיות עבד ה' מובטח לסייעתא דשמיא.

וזכה הגר"מ פיינשטיין להיות "פוסק הדור" להיות מסיב הלכה למעשה ולתחום קו מסבב הדש שהוא הראשון בזה, בדור שלנו בעידן המדע המתקדם שמייצרים חדשים מתגלים בו בכל יום, כעידן המחשבים החלליות, הטכנולוגיה הלייזר, ושליטה רחבה בעולם הרפואי והניתוחים וכיכשור אר־טומציה. הביאו לשאלות ובעיות הלכתיות רבות בכל התחומין דיני שבת ואיסורי מאכלות, איכות תקיון כפים. שבספרי הפוסקים קשה למצא שאלות מעין אלו. הגרמ"פ זצ"ל פרק וסלל דרכים בהלכה ואפשרויות של פתרונות להלכה ברורה בכל תחומי חיים אלו.

מתקבל על ידי הגרי"ז סורוצקין על בימת הכנסיה הגדולה החמישית בירושלים

הגרמ"פ זצ"ל מתחיל ההמקרות בתלמוד בתוספות בראשונים כדרכם של הגר"ח מוולוזין, הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא הוא מוכיח כי כל הבעיות נמצאות בתהליכי הסוגיות ההלכה, וכלם רואים כי דברים אלו אליבא דהלכתא נשה אמת ותורתו אמת.

זכה הגרמ"פ שפסקיו יתקבלו הלכה למשה כבאריא ואינם דחוקים. בכל הדורות קבו פוסקי הלכה שכמה הפסק ניתן להם. שהפסקים שלהם היו אבתיים ומתקבלים.

וידבר משה אל ראשי המטות זה הדבר אשר צוה ה' לאמר. ופירש רש"י חלק בזה כבוד לראשי המטות.

מהו הכבוד שחלק משה לגדולי הכמות. אפשר שהביאור הוא כך. חז"ל אמרו כל הנביאים נתנבאו ב"כה" משה נתנבא ב"זה הדבר".

עומק הביאור אפשר על פי "דרשות הר"ן" שכתב שכן התורה עלול לטעות, אפילו נשיאים עלו־לים לא להבין את עומקם של הנבואה, גם מלאכים יש שטועים. אבל משה רבנו נאמר עליו "בכל ביתי נאמן הוא". התורה מעידה כי כל מה שאמר ולמד משה רבנו אמת היא נאמן הוא. וזהו ההבדל. הנביא אומר "כה" אבל משה רבנו אומר "זה הדבר" הכל נראה לכו־לם בדור הצהיר.

חסד זה חלק משה לראשי ההורות, שיחידים בכל הדורות יהיו מוכתרים בכתר "זה הדבר", שבכל פה שיורו הלכה ופסק יהיה נכון ואמיתי, בכל פסקם נאמנים הם, וכך מספרים על מרן ה"חתם סופר" והגרא"י ספקטור שאמרו מכיון שהם משיבי הדור בטוחים הם בסייעתא דשמיא לכיוון האמת.

זכה הגרמ"פ שדורו יקבל את פסקיו תמים ושלמים. ביתו היה פתוח, והטלפון היה מצלצל כל היממה . נשאל ומשיב לכל תפוצות העולם והיהדות, הכל חיו על פיו "זה הדבר" בדור תנכון.

ואכן מכלול הבעיות שבאו אליו חובקים עולם ובעיותיו. הה־בטבע והמסלול החדש שהנהיג שאפשר יהיה לפנות אליו במיש־רים בכתב בטלפון בעל פה ובשליח, וכולם מקבלים תשובה כלאה ולפעמים גם מפורטת, בעידן של טלפון ואלחוט אפשר מרחוק ובכל עת לשאול איך לנהוג זכה להיות "פוסק הדור".

שמעתי מקורבי, שבשעה שרצו להשתיל לו "קוצב לב" בחכמה חולשתו בדק היטב את כל מהלכי ההשתלה. אחרי הפצרה רבה גילה כי סקרנותו במהלכי ה"קוצב" הוא לעמוד אם אין האדם נעשה "בעל מום" ביתוה ההשתלה, שכן אם יזכה אפשר שיתמנה לאחד מחברי הסנהדרין שעליהם נאמר יפה את רעיתי ומום אין בך.

נוח לבריות היה ואהב את הבריות, ובפרט תלמידי חכמים שבהם. חביב אדם שנברא בצלם וחביבים תלמידי חכמים שנקראים בנים. היה מסכים לספרים בהסכ־מות עדידה, ונותן "סמיכה" לרא־ויים לכך. כשמבטיח שכל הדבר הגדול או הקשה יכולים להביא אליו, כך שהיה לו כבר קשיי ברי־אות לא מנע מעצמו מכך.

הכהרי"ל אומר, שגדולי היהו־דים, אף שאין לכם שפשוט תפיכה בגובה גדולתם ורוממות מעלתם. יש בהם כושר להבחין כי איש סגולה עומד לפניהם, וכך נאמר במקרא "והאיש משה גדול מאד בעיני מצרים ובעיני הכמי ובעיני כל העם" כולם הכירו כי גדול האיש ומעניק ומסתיר חמה בגו־דולתו, האדם הגדול בענקים.

הגרמ"פ זצ"ל היה בעל שיעור קומה שאינו מצוי בהרבה דורות. המשיב הדבר לדור, ואין לך כל־צוע ובעיה בתורה שלא נתן לה פתרונים בראיות חותכות ובהירות, שמעתי פעם מהגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל ביאור למה שאמרו חז"ל "ספר תורה מונח בקרן זוית כל הרוצה יבוא ויטול" בלוכה. כל מה שצריך ישנו מפורש בתורה. זכה הגרמ"פ לפתור ולהשיב כל השאלות מן הגמרא והראשונים בלי גיבוב דברים וקיבוץ דעות, אלא לסלול דרכים ואורחות בים התלמוד והפוסקים. וכל העם הכיר בגדולתו ובנועם פסקיו.

חז"ל אמרו "כשנפטר משה היה מוטל בכנפי השכינה ומלאכי השרת אומרים צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל" — מת שם משה ספרא רבה, מה להלן עומד ומשמש אף כאן — בעולם הנצח האמת — עומד ומשמש.

הגרמ"פ זצ"ל זכה שכשם שבחייו השיב אלפי תשובות הנהגה והלכה למעשה, כך גם עתה עומד ומשמש ופסקי הלכותיו ותשובותיו בספריו ישמשו יהדות גדולות בכל שטחי ההלכה, בפרט השאלות החדישות שנתעוררו בעולם המתקדם של המדע הכד־רגי והרפואי אשר יוצרים שאלות ובעיות ותשובות רבות בכיתור ההלכותי. פוסק הדור וגדול הדור שהלך כי יתן לנו תמורתו.

هكذا من الأمل

שואלין ודורשין בהלכות החג

הגדה של פסח עם פירוש למשמעות

עתה לפנינו ההגדה של פסח עם פירוש "למשמעות" ומשמעות מיוחדת לפירוש זה, שכן עיקר קיום מצוה סיפור יציאת מצרים הבנת ההגדה המחייב פירוש המלים פירוש המשפטים הכוללים הענין כולו והקשר בין ענין לענין ופירושו של הגרח"י זצ"ל "למשמעות" מסייע בידינו להבין את ההגדה ביסודיות ועורך הסדר יכול איפוא להעביר גם את תוכנה למסובים.

מן המפורסמות הוא כוחו הפרשני של המחבר, ובספריו על התורה "למשמעות". משתמשים המלמדים להבין את פסוקי התורה לפי פירושם ובעיונם המלא. אף כאן שקד להוציא מתחת ידו דבר המתוקן לתלמידי חכמים ולכל מביני דבר. הפירוש נכתב בלשון השוה לכל נפש קלה תקיה מסייעת שכולם ללא יוצא מן הכלל יוכלו להבין את הדברים כהלכה. אילו היה לנו מקום היינו מציינים את פירושיו המופלאים לכמה פסקות בהגדה כגון "צא ולמד", "אילו היה שם לא היה נגאל" ואין אלו אלא דוגמאות לכוחו הגדול של המחבר שהיה מנקיי הדעת שבירושלים והשאיר אחריו שם טוב לדורות.

עשרות בשנים שימש הרה"ג ר' חיים יהודה יעקבזון כמלמד תשב"ר בתלמוד תורה "עץ חיים". והשקיע את מיטב מאמציו להחדיר בלב תלמידיו הפעוטים אהבת תורה ויראת שמים. הוא חונן בכשרונות מעולים לעבודת קודש זו, וברואותו את מלאכתו כמלאכת שמים מלא אותה באמנה. שנים רבות לאחר שנתבקש לישיבה של מעלה שומרים לו תלמידיו אמונים ומכבדים את זכרו.

בין יקירי קרתא דירושלים, תושבי השכונה המעטירה "שערי חסד", התבלט כמרביץ תורה. ולעתים היה משמיע באזני שומעי לקחו פנינים יקרים לפירוש דברי רש"י על התורה בנתיבי יושר ואמת, ואלה שהאזינו לו, וביניהם גדולי תורה מובהקים, האיצו בו להעלות את דבריו על הכתב.

ספרות ההדרכה למורים ולמלמדים נתעשרה על ידו בספריו "למשמעות" על כמה מפרשיות התורה, ומלמדי התינוקות מפליאים את דרכי ההסברה שלו להחדיר בלב התלמידים הפעוטים את פירושי התורה שיבינו את הדברים על בוריים ולא יחזרו על כך כמצוות אנשים מלומדה.

אם בכל התורה כולה ישנה חשיבות להסברה מעולה לרכוש את לב התלמידים הפעוטים, חשיבות משנה מיוחדת להגדה של פסח, שכן נצטוינו לספר ביציאת מצרים "והגדת לבנך".

"חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", והיא שהלהיבה את לבו של הרב יעקבזון, להתבונן בסיפורי ההגדה ולהסבירם על יסוד דברי חז"ל. ראש המסובים שיטול את ההגדה שלפנינו "והגדת לבנך" ויספר למסובים, כיצד ובגוותיו על סבלם של בני ישראל במצרים כאשר היו מעונים ומרודים בעבודה מפרכת את הגוף. בביאורים להגדה שלפנינו אנו מרגישים בפועל ביציאה משעבוד מצרים לגאולה, וכך הוא ממשיך לתאר את יציאת מצרים בידי הקב"ה בכבודו ובעצמו והדברים הנלהבים מחייבים כל אחד ואחד להודות ולהלל ולשבח לשמו הגדול.

חשיבות מיוחדת לאותם שני העמודים בסוף ההגדה, בו מציע המחבר ארבעים ושמונה שאלות על ענייני ההגדה וההלכות הקשורות במצוות הלילה. והם עשויים לסייע לעורך הסדר להציג את השאלות בפני המסובים, והללו יענו כהלכה, לאחר השאלות מציג המחבר גם את התשובות כדי לבדוק את נכונותם.

ההגדה של פסח "והגדת לבנך". שהופיע לראשונה לפני כארבע עשרה שנה בשנת תשל"ב, זכתה לשבחים מרובים ואין איפוא כל פלא שאזלה מן השוק בגלל מאמציו להסביר לתלמידים את פשטותם של דברי ההגדה, וכמה יתר ספריו הדברים מאירים ומבהירים. המורים וההורים, שיפארו את שולחנם בהגדה המעולה "והגדת לבנך" ויוסיפו להסביר על פי ההסברים של רבי חיים יהודה יעקובזון יקיימו את מצות סיפור יציאת מצרים לכל פרטיה ודקדוקיה.

ב. למדני

כי ישאלך בנך

הגדש"פ במהדורת מכון "אור הספר"

דברי הרמב"ם בהלכות סיפור יציאת מצרים כי "לפי דעתו של בן אביו מלמדו" היו עינים להרב מנחם אברהם בראון, יו"ר מכון "אור הספר", כשיזם לערוך ולהו"ל את ה"הגדה של פסח" כמתכונת מיוחדת במינה שתסייע להורים לעשות את המצוה "והגדת לבנך..." בתכלית ההידור כעשיה חינוכית שתטביע בנפש התינוקות עיקרי אמונה ויהדות לטוב להם כל הימים. הגדה זו, מבוארת ומפורשת, הוכנה ע"י סגל אנשי חינוך יראים ושלמים שנתנו דעתם על כך, שמרבית ה"הגדות" שגדשו בעבר את מדפי הספרים שלנו נועדו ע"פ רוב למבוגרים בלבד. ואילו ילדי תשב"ר נאלצו להסתפק בנוסח ההגדה כמות שהוא. התמסורת, איפוא, להכין גם עבור הילדים ממיטב הרעיונות והפירושים, מבחר מדרשי חז"ל ודברי הגות מגדולי ישראל, כשהם מנוסחים בסגנון קל ונוח להבנה. מעתה יוכלו גם הצעירים. בהדרכת האב כמובן. להתוודע אל מימד חדש בהגדה, ביתר התבוננות וכקורס של עמקות, כראוי למצוה חביבה זו של סיפור יצי"מ שתכליתה להכיר ייחוד השם בהנהגת העולם, שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, וייחודו בהנהגה העל־טבעית המיוחדת לעם סגולתו בני בכורי ישראל.

עמל רב ומאמצים השקיעו העורכים הן בביאורי המלים, אשר עשו את ההגדש"פ יותר פתוחה ומובנת אף לילדים הרכים, וזה שאומרים: משים לתוך הפה, הן בילקוט הפירושים הרעיוניות מגדולי הדורות חכמי מוסר וספרי חסידות בלוי מנהגים ופתגמים ואוסף נדיר של מדרשי חז"ל בעניני יצי"מ שהודפסו בניקוד מלא ובחלוקה מועילה של נושאים וכותרות. כן עיטרו את ההגדה בתמונות המחשה מרהיבות עין, ושלל איורים אמנותיים, שהוסיפו נוי והדר להגדה עתיקת־הזימן העולה על שולחן ה"סדר" זה אלפי שנים ומבעירה בלב כל אחד מבני העם הנבחר את ההרגשה בכל דור ודור כאילו הוא יצא עכשיו ממצרים. השתא, כשכולנו מסובין, יכלו גם האפרוחים שלנו

המקיימין את העולם בהבל פיהם להתעטף בהרגשה זו בצורה יותר משובחת כשלפניהם הגדת "כי ישאלך בנך".

הגדת "מעינם של אבות"

מפרשי ההגדש"פ רבו מספור, וצדיקים כבראה ותיקי קרית־ספר הטוענים שזה הספר שזכה למספר הגדול ביותר של מהדורות ומפרשים, כמעט בכל שנה ושנה הולכות ונדפסות "הגדות" בהוצאות חדשות. אחת מהן היא הגדת "מעינם של אבות" המשתבחת בארבע מעלות: ביאור מילולי, המיוסד על פירושי קדמאי ובתראי, בשפה פשוטה המובנת לבן ימינו: "מעינות" של דברי אגדה בהגדה שנלקטו מתוך הש"ס והמדרשים: "ליקוטים" על דרך הדרש והפשט, מגדולי ישראל בכל הדורות, ומכל החוגים, לרבות אדמו"רי חסידות ובעלי המוסר. ספרדים ואשכנזים; אוסף מנהגי ליל הסדר, טעמיהם ורמזיהם.

המחבר, אדם ביקר, ר' מרדכי וייס לאוי"ט, כבר איתמחי בילקוט "מעינם של אבות" לפרקי־אבות וזו יצירתו השניה. הגר"ש ואזנר שליט"א בהסכמתו מקלס פעלתו וכותב שראוי להעלות חיבורו על שולחנם הטהור של בנ"י בליל התקדש חג הפסח. הגר"ן קרליץ שליט"א כותב שהדברים נערכו בצורה שוה לכל נפש ודכים "יתעורר לדברים שיש להתעורר עליהם" ויתחזקו "בדברים שצריכים חיזוק". יישר חילו.

הגדש"פ "אלפי ישראל"

מכיון שהמצוה לעסוק בסיפור יצי"מ בליל פסח "עד שתחטפנו שינה", וכל המרבה הרי זה משובח, לא ייפלא שאנו זוכים לריבוי מופלג כזה של מפרשים ומלקטים — איש וטעמו. "אלפי ישראל" היא פרי עבודתו של רבי ישראל אברהם שטיין, עבודת אהבה, אשר ליקט פניני הגות מסביב להגדש"פ מספרים שונים והוסיף להם נופך — לא משלו — מפי השמועה דברים שקלט מגדולי הדור שליט"א ומחיבוריהם (כמו בעל "קהילות יעקב" ועוד). לפעמים תיבל הדברים בסיפור נאה, וה־מוסר השכל מאלף בציורו, יש והוא מקשט המתורזות בגימטריא קולעת לכל יוחסר המזג.

בעריכת ההגדה והילקוט ניכרת ידו הטובה של העורך, הרב דוד אברהם מנדלבאום, המצנח בבשרון על מלאכת עשיית אזנים לתורה בריבוי אנפין, כפי שכבר הספקנו להיווכח בשורת ספרים תורניים שהו"ל במסגרת מכון "גלעד" שהוא יוזמו ומקימו. הגדת "אלפי ישראל" מצטרפת כחוליה נאה בשרשת העיטורים להגדש"פ שחובבי ספר עתידים ענק לגרג־רותיהם בליל התקדש חג הפסח.

א. ספרן

ההגדה לכל השנה

זו אינה עוד הגדה אלא יצירה אמנותית שלימה אשר כל מי שיתבונן בה היטב, תהיה לו באמת "הגדה לכל השנה". בהגדה החדשה שיצאה זה עתה לאור עולם, המשולבת בציוריו הייחודיים של הרב יוסי רוזנשטיין, השקיעו המו"לים מעבר לכל המצופה. אם נמספר זאת בחישוב פשוט, הרי שההגדה הזאת עברה 7 הדפסות מיוחדות עד שראתה אור. 4 הפרדות צבעים, הדפסת זהב, ריקעים ולקה.

התוצר המוגמר מרשים.

מימד חדש להבנת העומק הרוחני המוטבע בתורת ישראל. יצירותיו של האמן החרדי מהוות בהחלט תשובה חד משמעית לכל אותן הגדות המשופעות בציורים המסלפים את הרעיון הרוחני האמיתי המסתתר מאחורי כל תג בפרשת יציאת מצרים.

בציורים לא נראית דמות אדם כלשהי וגם לא בעלי חיים. כל רעיון, מדרש, רעיון או סיפור מעוצבים בצורה סמלית ומסבירים בשפת הציור את מה שעומד אחרי הפסוק או מאמר חז"ל, מבלי שהצייר מתיימר לצייר פסוק זה

לנו, שההגדה הזאת שיצאה כעת לאור עולם היא רק הקטנה מהגדה בפורמט גדול הרבה יותר שתצא לאור בשנה הבאה, ומספר התמונות שיופיע בה יגיע ל־44. כמעט פי 2 מההגדה הנוכחית. גם מחירה הזול־יחסית של ההגדה הקטנה נבע מחישוב עלויות הייצור של ההגדה הגדולה שתיצא לחו"ל בכמויות גדולות.

אין ספק שייחודיותה של ההגדה הזאת שהיא מעניקה לך להרגיש את העצמה הרעיונית האין־סופית הטמונה ביציאת

אחד מן הציורים המעטרים את הגדת יוסי רוזנשטיין.

על רקע כחול־כהה, כשהטקסט מודפס באותיות לבנות ("נגטיב"), מובאת כל ההגדה של פסח, בתוספת תרגום לאנגלית, והפירוש היחיד המופיע כאן הוא "הפירוש המצוייר" של רוזנשטיין.

בעזרת ציוריו המופלאים המצויירים לפי ההלכה, פותח בפנינו האמן אפיק חדש למחשבה אודות ניסי יציאת מצרים. המתבונן בציוריו המרתקים יקבל למעשה.

תפיסתו הרעיונית אשר משולבים בה הסברים ורעיונות, מתבטאת על הדף ברמה גבוהה. ציוריו אלה היקנו זה מזמן ליוסי רוזנשטיין הד נרחב בקנה מידה בינלאומי ולאהדה ולשבחים מפי רבנים ואנשי חינוך.

דוד חיים זילברשלג מ"תפוצה" העמל ללא ליאות להעשיר את הספריה היהודית ביצירות רבות ככל האפשר, מוסיף

מצרים. יש המעוניינים להשקיע הרבה זמנם, ממרצם וממחשבותיהם כדי להתייגע ולהבין את ענין יציאת מצרים על בוריו, אלא שלפעמים (וזה קורה יותר אצל כאלה שחוש הדמיון שלהם אינו מפותח דיו), אינם מצליחים להעביר לנגד עיניהם את אשר ארע שם. בעזרת ציורים, ובמיוחד כשהם כה מוחשיים בדוגמת אלה של רוזנשטיין, ניתן יותר להחדיר במחונו את סיפור יציאת מצרים שהוא המוטיב המרכזי של כל חג הפסח. בעזרת "הפירוש המצוייר" נוכל בהחלט לקבל תחושה זו לכל השנה, ומכאן שמה של ההגדה.

עוד הגדה בשוק הספרים, שאינה עוד הגדה.

ספר הזכרון - גנזי מועדים

מאת שמואל שטילר

חידוש בים הספרים הנדפסים יצא לאור בימים אלו — "ספר הזכרון — גנזי מועדים" הנערך להכרה ולכבודו של הגה"ר אלכסנדר דינקל זצ"ל ר"מ בישיבה לצעירים "קול תורה" ירושלים ת"ו.

הדוגמה הקלאסית של ספרי זכרון כפי שבאה לידי ביטוי בחלק נכבד מהם. היא, צירוף של שלשה חלקים. הראשון תולדות ימי נשוא הספר, חידושי תורתו, וחידושי תורה רבותינו גדולי הדורות זצ"ל. גם בספר שלפנינו חברו ובאו להם יחד שלשה המדורים הללו, אולם בכלם הוא במיוחד החידוש של ספר זכרון זה, באשר מדורי הד"ת הנדפסים מוקדשים לנושא המועדים אשר בני התורה חפצים בשעשועי תורה בנושאים אלה.

בראשם נכלה עטרה מסכת חייו המופלאה של הגאון הרב אלכסנדר דינקל זצ"ל, לאחר מכן נקבצו מקצת מכתביו בענייני חג ומועד, ובסופם אוסף רבגוני וססגוני של גאוני האומה ואדירי הדעת בדורות האחרונים. ונדמה כי אם ניטיב לעיין וללמוד בכל אחד מהמדורים הללו נראה שכל אחד מהם קובע ברכה לעצמו, וראוי היה לתפוס את מקומו המכובד בכספרייתו של בן תורה.

החלק הראשון בספר כתה בשם "פרק חיים", ואכן מסכת החיים הנפרשת לפנינו מלאה מעש של הרבצת תורה, חינוך, הדרכה הכוונה של ר"מ גדול בתורה ומחנך דגול, שיצר ובנה את אישיות תלמידיו, ואשר הקנה להם את כ"ח הקניינים שהתורה נקנית בהם. כתוך מסירות רבה ונאמנה, אשר באה לידי ביטוי גם בחודשי מחלתו הקשה והמייסרת.

הפרקים הנ"ל כתובים בידי אמן, מתארים באמנות ובדייקנות דמות נערצה שהיתה לסמל אצל מורי תלמידיו, הכתיבה מושכת ומצניעת. אינה צירוף של סיפורים ומעשיות, אלא פרטים שיצאו כן הכלל ללמד על הכלל כולו יצאו, משום כך בולטת ומדוקדקת המגמה של הכותב, לא להגדיל או להבליט, אלא לתאר במדויק את דמותו כפי שנהההה בלב תלמידיו.

כמו"כ תיאור חיי הגר"א זצ"ל בגרמניה ובהולנד — ימי מלחמת ההרס. ומהנך תרבות דור עולה ומיתמרת בהצנע ובבטחה דמות של בן עליה. בעליה עיקשת ועקשת במחיצתם של רבותיו הגדולים. מבין השיטין של תיאורים אלו קמה וגם ניצבה דמות מקורית ומיוחדת. תיאור שיש בו כדי הדרכה לבאים ונכנסים בשערי הישיבות, הינוך לחשיבה עצמית ליגיעה ועמל, האיך יבנה בן תורה, בציור מרשים של יסודות ההוראה והחינוך, שהיו לעם ולתהילה, ומה היה ה"סוד" והנקודה המרכזית במושג תלמיד של הרב דינקל.

המדור המקשר בין ה"פרקי חיים" להחידו"ת מגדולי הדורות, הוא, קונטרס חידו"ת מהגר"א זצ"ל המכונה "זכרון אלכסנדר", ובו חידושים והערות אשר נלקטו מתוך כתביו הרבים, ומהווים גם "זכרון" לדרכו המקורית, והמ־יוחדת בהבנת הסוגיות ותלמודים. המדור המרכזי בספר הוא קובץ החידו"ת מגדולי הדורות זצוקל', הקובץ מהווה אסופה מפוארת של חידושים, לא אך זעיר פה זעיר שם, כי אם ברצף, דף על דף, כמות גדולה ביותר של חומר חשוב ושימושי בהלכות המועדים וזמני השנה, כמו הג"ר ישראל סלנטר על יד תלמידו הגר"י בלזר, או מראשי הישיבות כהגרי"ש סקופ הגרב"ד ליבוביץ והג"ר אריה לייב מאליק — זצ"ל, התשובות בהלכה מגדולי ישראל שישבו על מדין המפורסמים בספרי תשובותיהם כהגרח"א ואקס בעל ה"נפש חיה", המהרש"ם, הבנין שלמה, הג"ר מאיר אריק בעל שו"ת אמרי יושר, כמו"כ חידו"ת מהאבני נזר ומהכלי חמדה, מהמקדש דוד ומהרב מטשעבין, מהגרי"ח ברלין ומהאדר"ת, מתקופות קדומות ככפל אורים ותומים ועד לגדולי דורינו, הרשימה עדיין ארוכה. אף חידושים על פרקים שונים במסכתות הש"ס, הדרושים מענקי התורה כבעל הכפות תמרים וכו' צורפו לספר זה. ועוד באו בסופו תשובות הלכתיות מעמודי ההוראה בדורנו, מהגאון ראש הישיבה הרש"ז אויערבאך שליט"א, ומהגרי"ח שליט"א אשר ידידות אמיצה שררה בינם לבין הג"ר אלכסנדר זצ"ל, וכהשלמה למרור סיום זה מופיעים לראשונה שיחותיו המאלפות של משגיח הישיבה שליט"א.

תועלת מרובה יש במפתח המפורט המודרכב שבא בסוף הספר, לפי עניינים על סדר המועדים, ולפי סדר סוגיות הש"ס, דבר המקל את השימוש בספר תועלתי זה.

כתום השני בין חלקי הספר, נכרת מטרתם של עורכי הספר להנצחה שאיפתו המיוחדת של הגר"א זצ"ל ל"שלימות", דוכה שאף עורכי הספר צעדו בעקבותיו בזה, אם בכלל ואם בפרט, אם במסירה העובדות התועלהליות על דיוקן במדור ה"פרקי חיים", ואם בחידושי תורתו של הגר"א זצ"ל אשר נכתבו על ידו דרך לימודו, נערכו והוכנו לדפוס בסדר נאה לפי סדר המועדים, גם זה למען השלימות, ואם בשילוב המיוחד של חידושים ושיעורים עם תשובות ופסקים למעין "מסכת מועדים" מפוארת. צעדים כאלו בעקבות דרכו זו, תוך התחשבות בה עד קצה הגבול, ובאחריות כבדה תחת הדרכתו והקפדתו הדקדקנית של ידיד הרב זצ"ל יבלחט"א הגר"ש דויטש שליט"א ר"מ ישיבת קול תורה, זו היא יצירה בעלת מבנה מיוחד ותוכן מיוחד. מובטחני שכל מי שיעיין בו יעמוד מיד על תופעה מעוררת התפעלות על עיצוב כדגם נדיר זה של ספר זכרון.

התודה והברכה יאתה לכל מי אשר יד לו בצריכת הספר להועלת של בני התורה, ולהצבת יד לזכרם הנערך. כה לחי!

משה מיכאל צורן

מעשה חמד על ברכת האילנות

חביבה מצוה בשעתה "היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח אומר בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום" וכו'.

כל הלכותיה של ברכת האילנות מרוכזים בסימן רכ"ו בשו"ע או"ח ובו סעיף אחד בלבד, וגם בגמרא לא הורחב הנושא לבד ממספר תיבות בנוסח הברכה. אברכי עמך בית ישראל של דורנו, לא כמותם ישאירו הלכה זו בגל־מודה. ספר שלם בן מאות עמודים יצא לאור בימים אלה ממש, והוא מכיל למעלה מ־200 סעיפים עם מאות רבות של פרטי דינים, מקורות וחידושי דינים. ספר "מעשה חמד" של הרה"ג ר' אליהו כהן שליט"א, חניך אסכולת בריסק, המעוטר בהסכמותיהם של גדולי הדור, הוא דוגמא ומושג עד כמה רחבים מני ים הם דיני התורה, ובעליל אפשר להוכח איך סעיף אחד בשו"ע מתרחב והולך עד לכדי יריעת ספר שלם. וזה לכשעצמו חידוש עצום...

"מעשה חמד" כולל בתוכו את כל דיני הברכה והמסתעף ממנה. בתחילת הספר השכיל המחבר להביא את קיצור ההלכות כדי שיהא אפשר לעבור עליהן במהירות ולקבל מושג כללי בהלכות.

הרה"ג ר' אליהו כהן, שהיה אחד ממקורבי מרן הגאון מסט־ייפלע זצ"ל, מביא בתחילת הספר הנהגות ומעשה רב מאותו צדיק וגאון. ההנהגות הן גם בעניינים כלליים וגם בהלכות ברכת האיל־נות שהיה נוהג לברך בר"ח ניסן מיד אחר התפילה, והיה רגיל לברך על עצי הדר הנטועים בחצר סמוכה לבית מדרשו ועוד פרטים.

בספר מובאים כל הנוסחאות של העדות השונות לגבי הברכה, נוסח יהודי תימן, כלכותה, אלג'יר ועדות אחרות. הפרקים הבאים עוסקים בפרטי הדינים בברכה, מתי זמנה, האם מברכים בשבת ויו"ט, בלילה, בחוץ לארץ. בפרק על סוג האילנות שבהם אפשר לברך, מובאים כל סוגי הנטיעות האסורות שעליהן לא מברכים, כמו כלאים, ערלה, ע"ז, עיר הנידחת, גזל, גידולי שביעית וכיו"ב.

כל איש ישראל בן י"ג שנה ויום אחד חייב לברך את הברכה. ב"מעשה חמד" מוקדש פרק מיוחד מי מברך את הברכה והאם אשה, קטן, סומא, השיכור והאכל יכולים לברך את ברכת האילנות.

חביבה מצוה בשעתה והרב המתפללים אומרים ברכה זו מיד בבוקר וכיון שיש אומרים שעיקר זמנה הוא בראש חודש ניסן, ואף מצאו לזה רמז מן התורה, המנהג לברך בר"ח. הרה"ג המחבר את כוחו בפלפול כשהוא מביא 24 סימנים המבארים דינים שונים בברכת האילנות. הערות ותשובות מגדולי הדור, ובהן הג־און רבי חיים קנייבסקי, רבי שמואל ואזנר, רבי משה שטרנבוך ועוד, מובאות בסוף הספר ומוסיפים פרטים חשובים.

שליט"א מבאר בספרו פרטים הנוגעים לברכות כלליות, דיני נקיות, כבוד הברכה, טבלה מפורטת על רשימת הדברים שדי־נם כצואה, דינים חשובים לגבי כל הברכות, מובאות בספר כשהיא כוללת את כל הפרטים.

בחלקו השני של הספר מוכיח

הספר ערוך בטוב טעם ודעת. מסוגנן היטב, הקריאה בו מהירה ושוטפת, וע"י העיון בו אפשר לעבור על כל ההלכות במצווה חביבה זו. המחבר השכיל לפרוש לפנינו את דיני המצווה בשפה ברורה ובלשון צחה ובלי לגרוע אף פרט.

אגודת ידידי בית החולים בקור חולים ירושלים
THE FRIENDS OF "BIKUR CHOLIM" HOSPITAL
P.O.B. 492. JERUSALEM. ISRAEL TEL. 02-226786 02-223141 :טל. ת.ד. 492, ירושלים

ידיד נכבד,
הננו מתכבדים להודיעך
כי האירוע המרכזי לציון 160 שנה
להוסדו של ביה"ח ביקור חולים בירושלים
כולל ארוחה חגיגית.
יתקיים אי"ה ביום ראשון כ"ה ניסן תשמ"ו
4 במאי 1986 בשעה 7.30 בערב
במשכן הכנסת, הקריה ירושלים.

בהשתתפות:
נשיא המדינה חיים הרצוג
הרבנים הראשיים לישראל
שרי ממשלה, חברי כנסת
אורחים מהתפוצות ומישראל

הזמנות:
אגודת ידידי בית החולים ביקור־חולים
ת"ד 492 ירושלים
טלפון: (02)664005 (02)637920

יעקב נאמן
יו"ר הנשיאות.

מסוד חכמים

פרקים במשנתם וחייהם של גדולי ישראל

היכן כלי הזמר

— מאת יעקב פרידמן —

גל של חדוה שטף את העיירה ולחיין; בני העיירה משכימים קום כמנהגם, עמלים לפרנסת ביתם, שומרים על קביעות־עתים ב"חבורות" למיניהם, הכל שם עוטה לכאורה מעטה אפרורי של חול; אך אעפ"כ השתקפה כבואה חגיגית מעל פני התולדין של העיירה ויושביה.

שמחה של מצווה בעיירה. שמחת נשואין. ואף אלו אינם נשואין של כל ימות השנה. נשואין של סתם, כשלהם לא היה ר' אלתר השואב נושא ביותר קלות את מטען דלייו ופזמון על שפתיו. ברבי חיים ראש הישיבה הגדולה דוולוז'ין דברים אמורים. בוילנא. סמוך ונראה למקדשו של הגר"א, תנשא בשבוע הקרוב בתו של ר' חיים, ובני העיירה פשיטא מוזמנים כולם ועומדים.

ואם שואב מימיה של ולוז'ין היה נרגש לקראת הכלולות, היתה שמחתו של ר' חיים עצמו — ניתן לתאר — ללא מצרים. שב היה ומבקש מכל שנקרה בדרכו לבל ישכח לבא ולשמח עמו ביום חגו. אף הרבה מכל ימות השנה בעשיית חסד. שמחת לבו יש בה די כדי להתחלק עם מקיפים ממנו; הארת הפנים, מתנת חנם לה זכה מידו יתברך, תנהיר גם את לבם של כל נדכא ושפל רוח.

צהרי יום הכלולות. וילנא היהודית לבשה אף היא פנים חדשות, ואנשיה קרמו בסבר פנים את המון האורחים שנתקבצו ובאו לשמחת הנשואין. החופה עמדה להערך בשעה הקרובה, ונשואי הפנים שבין הבאים אשר באו לראות ולהראות לפני ריש מתיבתא דוולוז'ין תמהו לשמוע כי בעל השמחה איננו במעונו.

אותה שעה בה דימנו הכל עצמם לקראת החתונה, הכין עצמו ר' חיים בדרכו שלו. שם פעמיו אל ביתו של רבי שלמה זלמן אחיו, לטול את ברכתו, להמתיק עמו שיח על מצות היום והלכותיה, ולפוש קמעא מטורדותיו בשיח של תורה. כשעמד ר' חיים להפרד מעליו ולהחזרו אל בית המשתה, עצר פתאום ותחזיר כנזכר בדבר מה, הביט בלב רגש בפני אחיו הצעיר, ואמר לו בקול מתחנן:

"לשמח את לבך אחי, מבקש אני ביום שמחתי. הבה אשלח לביתך את המנגנים וכליהם בידיהם, ינגנו לפניך כדת היום, ישמחו את לבך עוד קודם בואם אל בית המשתה".

הודה לו רבי זלמליה על כוונתו הטובה, תפרד הימנו לשלום.

הלמות תופים וקול מצלתיים לוו את הכלי־זמרים בעברם בסמטאות וילנא. בני לבני הלכו וצטרפו אליהם עוברי אורח סקרנים שתהו לפשר התהלוכה המהודרה. עליצות קולנית כזו אינה מתרגשת דבר יום ביומו על וילנא כבידת הסבר.

"שמחת נשואין אצל ר' חיים. כלום אורח הוא כאן?"

"אורח. האם נשואין. וכי ברחובה של ציר הם נערכים?"

"אלו לרבי זלמליה. מטעמו של ר' חיים בעל השמחה. את אחיו הגדול מבקש הוא להרנין ביום חגו".

"לר' זלמן! הבלים! לבו ומחו של זה אינם פנויים לנגינת כליזמרים"

איש שיחו הטיל בו מבט של זרות, ותחפז להדביק את המנגנים שהלכו וקרבו לביתו של רבי שלמה זלמן.

דלת הבית היתה פתוחה לרווחה, עוד מאז צאתו של ר' חיים מן הסתם; ומאחר ומנגנים של מצוה הם, והמולת הנגינה בדרה את דעתם, לא חששו להלכות דרך ארץ הנהוגים אף בימי משתה, והכל נכנסו אל הבית פנימה ללא שאילת רשות.

ור' זלמלה יושב אהלים דעתו וחוזה עליו. מחשבותיו נתונות לשיחו הקודם עם אחיו, והיו דבריו של הגר"ח מקובלים עליו כעתינתן מסיני; ובכל שהיה מגלגל בהם היה מוצא בהם פנים חדשות. ופניו שמואר של מקום הכביד מעורו את סבכן, היו מהירות עתה מנבה חדושיו של אחיו.

ראו בעלי־השיר ברי זלמליה שהוא שרוי בטובה. כל ספר אינו פתוח לפניו, והוא מסב למולם בקורת רוח, וזוהר דעתם. גם שעתם שלהם סופה מגעת. ר' זלמלה, גאוותה של וילנא יושב בחוסר מעש, ממתין להם ולנגינתם. הגבירו איפה את קול הנגינה עד שנתבקעה הארץ לקולם. נתאספו דיירי החצר לחזות במעמד, והיה דומה בעיניהם שככל שרבה ההמולה הולכת פניו של ר' זלמלה חוזרות.

ומחו של ר' זלמן בשלו. חוזר והולך מחדושיו של הגר"ח לשל רבו, וחוזר חלילה. הוסיף עליהם מדעתו. והיתה החזרה מלפפת את כולו. בעלי השיר בנגינתם, האוספים בצהלתם, ורבי זלמלה עוסק בתורה.

בערב. כאשר שמחת המשתה היתה בעצמה, ור' חיים נתפנה להבע קפ מזרם הקרואים ובו־כותיהם, פגע בו רבי זלמליה, שהיה מתחבט בתוך ההמולה אנה ואנה כאורח שלא מן המנין, ואמר לו במשהוא תרעומת:

"רבי חיים אחי, למה זה לא שלחת אלי את המנגנים שהבטחת?..."

מכתבי קודש

(המשך מעמוד 7)

מתמצצים לרוב שביבי אורה מתוך מאות המכתבים, לפעמים בשולי האיגרות או אפילו בחתימת יד קדשו, ולפי שאין בכוחנו — עם כל הרצון הטוב והמאמצים שנעשה — לבטא פה את הרגשת הנועם החביבות והאהבה שהאג־רות הללו ממלאות את כל חדרי לב הקורא, אם בעל נפש הוא. מתוך פתשגן הכתב והגויל של מכתב־קודש "אמרי חיים" מציצה אלינו מבין החרכים דמותו הא־הובה של האדמו"ר זצ"ל, אשר חיכו ממתקים וכולו מחמדים, כפי שזוכרים כל אשר זכו להסתופף בצלו ולשהות בקירבתו בהלו נרו עלי ראשנו עד לפני י"ד שנה.

הספר שלפנינו הוא בבחינת גילוי חדש. בספר דברי הימים מסופר על בני הנביאים שבא אליהם מכתב מאליהו אחרי שעלה בסערה השמימה. אף הכתבים האלה, כיון שנקבצו בספר וקיבלו פנים חדשות, חביבים על שוחרי חסידות כאילו באו זה עתה ממחיצתו זצ"ל בגן עדן וישישו לקראתם.

א. ספרן

והיה היום

(המשך מעמוד 7)

אבאר אאמו"ר הקדוש זצללה"ה מפהרים בכנפות הארץ. ומוכרח אני לדבר אל עצמי, ולעורר זכרונות ממה שהיה פעם כו' (מכתב קצ"ד), או כשהוא כותב לבת אחותו באידיש, כשהוא מדגיש שבכתביו אליה היה רוצה להכיל גם עאר קרובים ובני המשפחה היקרים יאיתם כזד בארצות החיים ושנאבדו ע"י האשמדאי הנורא ימש"ו — "איך זין אבגישלאסן אין שטוב אין בענק מיט בהויגע טרערין נאך אונזער הייליגן עבר, ווען אונזער הייליגער טאטע איז גיזעסן ביים סדר, מיר אלע יונג גאליך לעבין איס, מיט זיינע אויסגיזיינטע אויגן געקוקט אויף אונז, אויך ג'ענטפערט אויף אונזערע קשיות; אונזער מאמע גישטאנען ביי דער טיר פאר פרימט, פאר דבקות, גישעפט תחנונ, מתפלל גיוועהן צו השי"ת כו" (מכתב רכ"ט). והדברים חוזרים ונשנים בכמה מכתבים ע"ש במכתב ... כשהוא כותב בין היתר לאחיו יהודה הרה"צ בעל פקיד בחון זצוקלה"ה שנשארי לפליטה משלשלת המלכות הגדולה ידי"א, לשתפו לכל"ת כיהופין "נאן אר נוער לעבטיגען כבר, ואם מיר האבין גיפייט פאר פסד ביי אונז דערי זייער טאטיז מאמע, שווער סטער אין בייזייר, ווערטיבי ועציק ביי אינז אנגיביבן מיט אין הארין אונפאריגעסליך כו" (מכתב רל"ו).

עניין בייחוד בין המכתבים בסגנון ובענין דנ"ל ביותר מכתב ששלח בשלהי חודש אייר תשכ"ב כשהוא מקדים שבליל לפני יומא דהילולא של אביו הרה"ק הבהתי נשכח הוא מ... עצום להדבר בע"פ או בכתב עם שארית בני המשפחה הכתוב של אביו הק', בכתבו "איצט 26 יאהר איז ער גילעגין קראנק אין בעט. דעיך גידאווינט מיט קלינגט מיר בסדר אין די אויערן, גילירבט השי"ת איך האלט אין אין בענקין כו' (כעת לפני 26 שנה היה שוכב על ערש דוי חולה אנוש, וכשפלל בקול רם, עוד מצלצל באזני תמיד קול תפלתו, מהולל שם השי"ת שאיננו מפסיק יהתגעגע כו', מכתב רמ"ח). מרן רבינו זצ"ל היה מחיה נפשו ומצא עצמו ליכרת כשהיה מתעורר לזכרון מעשי אבות, בבחינת מה שהמליצו בלשון המכילתא "יום שהוא ... לזכרון אתה חוגג" יש לך להזכיר ולחגוג על יום המעורר ומכל יד ימי קדם ברית אבות לבנים. את כל אושרו בחיי אביו הקדוש מצא והרגיש ... ממסירתו הנאמ־נים בלי פניית ותשבחות ... כי על כן נכסף מרן זצ"ל לאותם הזמנים וידע לקבל כל מעשיו למען הכלל והפרט וכל עבודתו הקדושה באותה דרגא של ... מסייע וכעומד מאחורי גבו של אביו הגדול בבחינת פירושו למ־אמרם ז"ל "האי דמחדנא בהר בראי, דחזיתיה לר' מאיר מאחו־רוי" (עירובין י"ג) שגם בדברים הפשוטים ובשיחות חולין שלו גם שם ראיתי גידלו וקדושתו, וידיע מה שהיה משיח לפעמים ... כיסופים לאותו זמן ... בעת השתפך נפש אביו הסבא"ק זצ"ל בתפלה והנה לפני בוראו. ... אינו רואה עצמו לא יותר ... כיון שבטוח שגם אביו הקדוש מוסיף להתפלל אתו ... ואין לנו ... להוסיף באיזה מטבע של תפלה ... בדרכיו הק', ... מתורתו תורת חיים מאירת עיניים. ולהמשיך עלינו מהארת אותם ימי קדם מלאי תום ... קודש.

"דבר בעתו מה טוב"
"אוצר ההלכות"
ב' חלקים
על הלכות פסח
קובץ הלכות ומנהגים על חודש ניסן, שבת הגדול
בדיקה ובטול חמץ
מסודר עפ"י סדר השו"ע
ע"י הרה"ג ר' יהודה ארי' טאוב שליט"א
להשיג בכל חנויות הספרים
הפצה ראשית:
מ. פרידמן "מרכז הספרים"
בני ברק הרצל 2, טלפון 03-794114

מפתח מפורט
למשנה ברורה
"לרוץ אורח"
זה עתה הופיע חלק ה'
להלכות פסח
באמצעות מפתח זה אתה מוצא מיד
את ההלכה המבוקשת
להשיג בחנויות הספרים
הפצה ראשית: עולם הספר התורני רח'
הפסגה 10 בית וגן ירושלים טל. 02-422186
ת.ד. 16416 י-ם

הופיע
מעשה חמד
כולל אוצר בלום מאלפי ספרים
על הלכות ברכת האילנות
עם הערות ותשובות הגאונים מרנן
רבי חיים קנייבסקי רבי שמואל וואזנר
רבי נתן גשטטנר רבי משה שטרנבוך שליט"א
מכיל 320 עמודים
להשיג בחנויות הספרים
הפצה בירושלים, אור הספר, גאולה

מרדכי שלמה שטינמץ
ראש כולל ויזניץ ב"ב — ירושלים

והיה היום הזה לכם לזכרון

"יום שהוא לך לזכרון אותו חוגג" (מכילתא בא י"ב)

יומא דהילולא

הזכרון והזכירה הם מיסודות החיים של היהודי בכל ימי חלדו אשר נצטוה על הרבה מצוות כזכרון לנסים. ונפלאות שנעשו לאבותינו ולנו ביצ"מ מעבדות לחרות, יהודי מסובב בתפילין בראשו ובזרעו, ציצית על כנפות בגדיו ומזוזה בפתחו כמצוה שתכליתן להזכיר לו בכל צעד ושעל על מסורת חייו ותפקידו עלי תבל. הוא נצטוה במצות זכירה במחשבה דיבור ומעשה למחות את הרע באזהרה כפולה שלא לשכוח את מאבקו עם האויב הדורש שרצה להחדיר בנו את השכחה ואת החשכות, ומצווה ועומד הוא בזכור ושמור — את השבת צור החיים שעליו סובבים כל ששת ימי המעשה — שדרשו בו חז"ל זכור מלפניו ושמור מאחוריו (מכילתא פ' יתרו) "ואיתא בפרקי דר"א זכור את יום השבת לקדשו, זכור את אשר עשה לך עמלק, זה — שבת — זכור לשמור ולקדש, וזה — עמלק — למחות את זכרו (אמרי חיים ח"א ע' רצ"ה). בראש השנה שהוא יום הזכרון עומד כלל ישראל לבקש רחמים ב"זכרונות" שיעלה זכרונינו לפניו לטובה, וביאר מרן רבינו זצ"ל שיום הזכרון פירושו שצריך לזכור גם כל השנה מתוקף קדושת היום ורוממותו (ליקוטי אמרי חיים, ר"ה), בריש כל צלותא וצלותא אנו מזכירין חסדי אבות, כי על כן כלל ישראל מבסס את כל קיומו על הזכירה והזכרון כשהוא שוזר בכל מסכת חייו של הפרט והכלל גם יחדיו.

צדקה וחסד עשה הקב"ה עם עמו שבכל דור ודור פיזר וקבע אבני־זכרון לבני ישראל (שמות כ"ח) חיים, אלו "צדיקים מרעטין שעמד ושתלן בכל דור ודור שנא' כי לד' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל" (יומא ל"ח ב'), וכאמרם ז"ל צה"פ לא מאסתים ולא געלתים לכלותם כו', שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות (מגילה י"א), צדיקים שבעצם מהותם היו מגדלור לרבני דורם להאירם ולהעירם מתרדמת וטרדות הזמן, בית רבי וחכמי דורות שבעצם תהלוכות חייהם זכי השלימות הזכירו לכל באי שערי ד' "מהו חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו" (מס"י ריש פ"א) הכתוב מלמדנו ומייעץ לנו "זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור (דברים ל"ב ז'), לזכור ולהיזכר בימים המצויינים שהמשביע הי"ד שומם על העולם והבריאה כולה, ולהתבונן בשנות חייהם של מצוקי ארץ שהיו תמצית נשמת הדור כולו.

הרבה פעמים זכיתי לשמוע מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בתוך דברי תורתו קול חוצב להבות אש ובפרט בהתקרב יומא דהילולא של אבינו רועינו כ"ק מרן בעל "אמרי חיים" זצוקללה"ה שהוא "יום שהזמן גרמא לזכור מעשים רבים לעורר זכרונות מימי קדם עבודתו הק' בחיים חיותו שהיתה רק למען עשות נחת רוח להבורא ית"ש בכל עת" (מד"ח ויקרא תשל"ז). וכבר נתפרש לנו בתשובת הגאונים ז"ל "דכל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו, ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים ת"ח מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם (רש"י יבמות קכ"ב א'), וע"כ שפיר נוכל להמליץ בלשון מרפא חז"ל במכילתא פ' בא "יום שהוא לך לזכרון אתה חוגג" הנ"ל, שאם זכית ליום המעורר בך זכרונות ימי קדם ומזרזך להתעורר משינת הבלי הזמן לזכור את בוראך אף בימי בחורותיך (קהלת י"ב), ראוי ג"כ להיות "אתה חוגג" כיומא דהילולא וכ"ריגלי דאמוראי שקובעים אותו לכבודו". והרי הורו לנו חז"ל "שאין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הן הן זכרונן" (ירושלמי פ"ב דשקלים), מפני שתורתם ותפלתם וכל מעשיהם שעשו ופעלו לשם פעלם רק למען עשות נחת רוח לחי עולמים, ממילא נמשך חיותם ונשאר זכרונם תמיד "כי הדיבור והמחשבה הם חיים לעד לעולמי עולמים כו', נמצא הדבור הטוב והמחשבה הטובה הם נצחיים. אותם הדיבורים עצמם הם המיד מהללים ומשבחים להשי"ת, יוז"ש — ואנחנו נברך יה מעתה — ר"ל מעתה שנדבר דבור זה — ועד עולם — כיון שהדבור נדבק בו יתברך הוא נצחי כמוהו ית"ש כו' ועומדים לפני השי"ת תמיד בלי־הפסק" ("מילי דאבות" לזקני הרה"ק המגיד ממזבורזא זי"ע ועכ"י), ולכן דבריהם הן הן זכרונן, שפעלים מכחם ומכח כוחם לעורר ולהזכיר להפרות ולהשקות עובדי עבודת הקודש בשדה חקל תפוחין קדישא.

מכתבי קודש

וע"כ באו תחזיק טיבותא למכון להוצאת ספרי רבותיה"ק שהשכילו לקבץ יד על יד מאגרות קודש של כ"ק מרן בעל אמרי חיים זצוקללה"ה שרשם בימי חייו הק' בנושאים רבים ומגוונים לפרט או לכלל, ואחרי עבודה מאומצת הגישו לנו "תזכורת" נעימה וחודרת לעמקי נבכי הלב בצורת ספה"ק "מכתבי קודש", אשר מכל תיבה ותיבה שבהם זורח אור יקרות של לב רחום, המלטף ומעודד, המדריך והמוכיח, הכואב ומיצר בצרתן של ישראל. או השש ושמח בשמחתן והצלחתן של כ"א ואחד מבני א־ל חי. יפה נדרשה פרשה זו ע"י המו"ל במבוא הנפלא שהקדימו לספר הקודש שלפנינו, — "כי ע"י המכתבים הקדושים שהם ע"פ רוב בעלי אופי אישי — קמה ונצבה דמותו המזהירה היא כמו חי ומאירה לעינינו, ו א נ ו מ ת ר פ ק י ם עליה מתוך געגועים עזים לזכר הימים המאושרים בהלו נרו עלי ראשינו, והסיבה לכך, מפני שהאגרות בספר דנן המה בבחינת "זה ספר תולדות אדם", שלא הרי ספר תולדותיו של צדיק שנכתב ע"י איש מן הצד לפי מיטב הבנתו, כספר אגרות המגולל את קורות החיים וסיפור המעשים שלו בצורה מקורית ביותר, בדברים המדברים בעדם, ואשר נכתב כצורה טבעית — לא בכוונה תחלה לשם יצירת ספר תולדותיו — הכותב הוא לא אחר ממאריה דעובדין גופי', שלל האגרות שנקבצו מתקופות שונות, המשתרעות על פני כששים שנה, מעביר לעיני הקורא מסכת חיים קדושה ואצילה, מסכת מלאה וגדולה מעשים ופעלים כבירים, שבכל אחד מהם טבוע חותם של חכמה אהבה חן וחסד, ומהם יתד ופינה לבנין עולמות שלמים בתחומי הפרט והכלל ברוחניות ובגשמיות".

ומהראוי לחזור ולשנן שאין כוונה בספה"ק שלפנינו רק "להעביר לעיני הקורא מסכת חיים קדושה ואצילה" של מרן רבינו זצ"ל כאדם הקורא בביאוגרפיה וכדומה, אלא שביסוד עבודתם המסורה ומטרת "מכתבי קודש" מכי"ק, הוא, להיות "ספר זכרון לפניו" (מלאכי ג' ט"ז) להזכיר

בעת ביקור בארה"ק.

ולהורש כאילו בעל השמועה עומד ומשמש חי לפנינו כדי שנוכל להמשיך וללמוד ממנו אורחות חיים ישרים שצדיקים ילכו בם, ואל יפטור אדם א"ע תחת אדרת הענוה, באמרו, מי יוכל לומר זכיתי לבבי להבין שמועה לעומקן של הדברים, כי תורה היא וללמוד אנו צריכים כל אחד לפי דרגא דיליה ולפי קט השגתנו חייבים אנו להתייגע עד כמה שידינו מגעת ללמוד מעקבות אבותינו דרך העולה בית א־ל. ובמדרשם ז"ל אמר רב אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים כו' (ב"ר), שפירשוהו חכמי הדרוש ז"ל שאף כי סיפור שליחותו של אליעזר עבד אברהם נראה כחוזר ונשנה ללא תועלת מיוחדת, הרי אחרי התבוננות בדיוקי ושינויי הכתוב מצאו בהם חז"ל וראשוני מפרשי התורה עד אחרוני הדרשנים כוונות ורמזים נשגבים ודרכי לימוד בתהלוכות חיי אבותינו צור ילדך וראשי האומה, וכ"ז רק אחרי תורתן של בבנים שהעמיקו דרוש וחקור בעובדות חיים ושיחות חולין אף של עבדי אבות, עד שנמצא כי רק ע"י תורתן של בנ"כ אפשר להוכח ולראות כמה יפה שיחתן של עבדי אבות, כמה גדלות ודרכי יושר חוקות חיים טמונים בשיחתן "הפשוטה" של אבותינו ורבותינו הקדושים. ומה נעים להזכיר שיחה "פשוטה" מאת מרן רבינו זצ"ל (אשר שמעתי מא' מנכבדי נכדיו הרה"צ רבי מנחם ארנסטר שליט"א ראש ישיבתנו הק' וחתנא דבי נשיאה) שהגדיר א"ע בתוך אחת השיחות בשנותיו האחרונות ממש, באמרו "איך בין געווען א עבד נאמן פאר מיין היילינגן טאטע" (אני הייתי עבד נאמן לאבי הק'), ע"כ נאמר נא גם אנו יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, יפה מרעיל ומצורים אנו להשיח מבנים שהחזיקו עצמן רק "כעבדי אבות". ללמוד ולהתייגע להבין ולהשכיל ב"תורתן של בנים" כאלו היודעים להעריך נכונה קבלת בית אבא ורצון הבורא ית"ש בהמשכיות הדורות דור דור ודורשיו.

זכור אזכרנו עוד

ומדי דברי בו בענין הזכרון והזכירה השזור ביסודות חיי היהודי, זכור אזכרנו עוד עד כמה היה מרן רבינו זצ"ל שתול על פלגי מי זכירת מעשי אבותיו עבודתם הקדושה ופעלם הנשגב לדורם ולדורות הבאים, השם "זכרון" אולי היה לגביו רק שם שאול כיון שכ"כ היה דבוק אף אחרי עשרות שנים באביו הסבה"ק מרן בעל "אהבת ישראל" זי"ע ועכ"י ובתהלוכות חייו הק', עד שכאילו היה חי ממש לגביו שלא נשכח ממנו מאומה. פעמים אין ספור כשהיה מדבר ברבים או בי־חידות מאביו הסבה"ק זי"ע היה מדגיש ומוסיף בביטוי הנעלה ומלא כיסופים "מיין הייליגער טאטע" "או מיין הייליגער אד־מאפארגעסלעכער טאטע" ("אבי הקדוש" או "אבי הקדוש הבלתי נשכח"), כאלו עומד לפניו ילד שנתייתם מאביו היקר רק לפני זמן קצר המתרפק בגעגועי אהבה לזכר אביו מטיבו ברוחניות וב־גשמיות. פעם נוכחתי לראות בהתרגשות שאחזה באחד מגדולי ראשי הישיבות שליט"א שיצא מבית מרן רבינו זצ"ל אשר בתוך שיחתו מסר לו ד"ת בשם אביו הסבה"ק זי"ע ועכ"י בהטעימו כה־רגלו שהוא אביו "הבלתי נשכח", באמרו, כי כעת נוכח לדעת — דרך אגב... — מעמדו ובכינתו של רבינו זצ"ל שאף אחרי זמן מרובה כ"כ מהסתלקות אביו לא נפגמה התקשרותו והתבטלותו לאביו הסבה"ק זי"ע ועכ"י.

ויבואו נא הדברים בלשונם ובמנגנם המיוחד, כשהוא כותב לבן אחיו הרה"צ מהר"ר חיים יודא מאיר מוישאווא זצ"ל... בעת שאני יושב לבדי בחדרי ומביט על התמונה של חצר ויזניץ זולגים דמעות חמות מעיני, מת־געגע אנכי מאד להעבר המזהיר שלנו, אוי ואבוי לי, איפה המה הורי וכל בני משפחתנו! אין לי עם מי לדבר מתפארת ויזניץ, כי אלו השרידים שנשארו עוד מצ־

(המשך בעמוד ח)

כ"ק מרן אדמו"ר בעל "אמרי חיים" מויז'ניץ זצוק"ל

יומא דהילולא ט' ניסן — עם הופעת הספר "מכתבי קודש אמרי חיים"

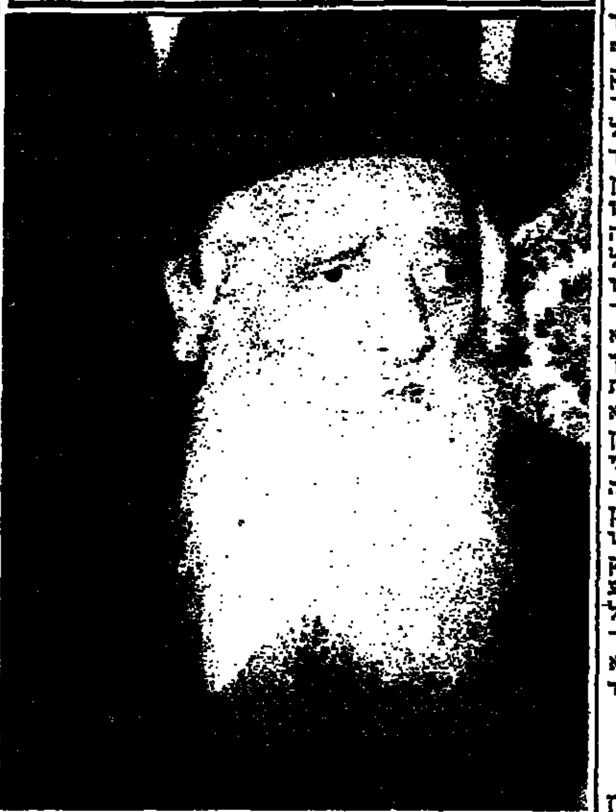

חכמת אדם תאיר פניו

די היה לו לכל אדם שעמד פעם במחיצתו של רבי חיים מאיר זי"א, הרבי מויז'ניץ, כדי ללכת שבי אחרי אישיותו הקורנת ומקרינה מאור פנים כמלאך אשר תורה יבקשו מפיו, בחכמתו יד"ע להאיר פנים לכל דורש ומבקש את ה'. כל איש לפי דרגתו ורמתו, מתוך רגשות עמוקים של אהבת ישראל שלא ידעה גבולות ולכן חרגה השפעתו הרבה מעבר לציבור של אותה עדה שביקשה לחסות בצילו הקדוש, אם כמורשה אבות ואם אלה אשר זכו להסתפח אליה לא כמצות אנשים מלומדה.

הרבה כבר נאמר על האיש, סגולותיו שמכתפו היה משכמו ומעלה גם בתוך הגאלריה המפוארת שהותירה לנו לפליטה גדולה השואה, ולעתים נדמה לנו, שכל המוסיף גורע, לא מתוך שאין אנו יכולים להיות מתעצלים בהפסדו של חכם. אלא מפני שזו מן המלאכות הקשות ביותר לתת את מלוא עוצמת הביטוי שיש בה כדי לייצג את הדמות באורה הנכון.

על פי מאמרם ז"ל: "אין עושים נפשות לצדיקים, דבריהם הם זכרונם", יש לו לרבי חיים מאיר מויז'ניץ, שעליו אפשר לומר, גדול מרבן שמו, הרבה נפשות שהם מן הדברים העושים לו זכרון עולם. תלמידים וחסידים לאלפים ששמו מעורר בלבם רטט של קדושה כל אימת שהם מזכירים אותו בסילודין.

מורשתו הרוחנית הגדולה. דברי אלוקים חיים שבהם הוגים לא רק תלמידים וחסידים המשננים ומהדבבים שפתותיו בקבר, משקפים את עוצמתו השופעת של האיש אשר עוד בחייו הפך להיות אגדה מרחקת, אבן שואבת לכל דורש ומבקש האלה נמשכו אליו כבעבותות של אהבה שאין לה מעצורים, אהבת ישראל פשוטה כמשמעה.

פרסום הספר הראשון של "מכתבי קודש — אמרי חיים", מהווה הזדמנות טובה לחזור ולהעלות זכרונות על אותם הימים שבהם זכינו להתחמם לאורו של האיש שמו מעיד עליו, האיש שבאורחות חייו וביחסו עם הבריות ואל הבריות, היה מופת בהלכות דעות ומשנת חסידים, אותן אגרות קודש משקפות במדה רבה את משנתו זו כאחד מיחידי הסגולה, שדמותו רבת אנפין. האיש שבחזון ורוחו הפיח נשמת חיים בשרידים והקים מעפר אותם אודים מוצלים שברבות השנים הפכו להיות עדה גדולה וקדושה שמקומה בכותל המזרח של יהדות התורה.

אגרות קודש אלה חובקים זרועות עולם, על צדדיהם השונים עומדים המשתתפים במהדר זה, כל אחד מנקודת הראות שלו, כי על כן עשירה מסכת זו ורבת אנפין כרכא דכולה ביה. והלא אמרו: אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם זכרונם. ברפ"ד האגרות טמונה חכמת האדם אשר בחייו האירה את חייהם של רבים אשר זכו לעמוד במחיצתו ולהנות מזיו פניו המאירים.

משה עקיבה דרוק

שמואל אבישי שטוקהמר

עבודתו למען כלל ישראל להרבות כבוד שמים

כבר חלפו שתי מסיבות, שתי שבתות־שנים מאז הסתלקותו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, בעל "אמרי חיים", מעמנו. אכן תלמידיו והחסידים שזכו להסתופף בצל קדשו לאור באורו, כאור החיים המאירים, יכלו להעיד על עצמם שלא עבר יום, מאז שנסתלק, שדמותו לא עמדה לפני עיניהם, וכאילו עדיין חי וקיים. אך מאז חלפו, כאמור, שנים רבות, וקם דור חדש אשר לא ידע את יוסף, ובשביל הדור הזה, ובשביל הדורות הבאים, שומה עלינו לכתוב את הלולות של נס את דמותו המיוחדת־במינה של אותו צדיק וקדוש, רבא דעמיא ומדברנא דאומתיה, שבה הרבה מעלות יקרות כלל בקרבו, וכל כך אהוה מתק אפשר למלאות גליונות שלמים.

היום הזה, יום ט' ניסן, ערב שבת הגדול, חל יומא־דהילולא ויליה בדיוק בדריבוע שנסתלק לגנזי מרומים. היום הזה מעורר איפוא ביותר את הזכרון והערגה לאותו מאור הדור שכבה ביום הזה. בימים אלו גם זכינו להופעת הספר החשוב "מכתבי קודש" אמרי חיים", שכתוכו כמו קמה ונצבה דמות קדשו לעינינו מחדש בתחושת־חיים מיוחדת. היום הזה ראוי אם־כן ללא ספק שנעלה זכרו הטהור בביגון אנפהא נהירין שלו.

כתוב הטורים בחר לכתוב היום הזה רק על אחת מסגולותיו המרובות — הנהגת כלל ישראל — במיוחד במסגרתה של אגודת ישראל, אליה היה קשור בכל לבו ונפשו, כפי שסגולה זו משתקפת באספקלריית מכתבי הקודש שלו שבספר החדש, אשר הופיע בימים האחרונים.

* * *

כ"ק מרן ז"ע היה בכל מהותו "יהודי של כלל ישראל". את האחריות שחש כלפי כל תלמיד ותלמיד מתלמידיו, חש — וביתר — כלפי כלל ישראל כולו. רגש

במחנה אגודאי ברומניה.

חי זה של אחריות ציבורית הרבנית כלל ישראלית, שפיעם בו משחרית ימיו, הניע אותו כבר בימי חורפו לראשי העושים והמעשים למען רצינה של אגודת ישראל. אין כל ספק כי השפיעה עליו בזרוזן הקובובה שאביו הק', מרן הסבה"ק זי"ע, היה ממעודדי ומחזיקי אגודת ישראל מעת יסודה, ואף כתב מכתב מיוחד לאסיפה הכללית בקאטוביץ בשנת הרע"ב, כי התבטא, בין השאר, כי "מהראוי ונכון לכל איש אשר שביבי אש שלהבת תורה"ק בוערת בקרבו להתאחד ולהתאגד עמהם, לחזק את אשיות התורה והמצוה", וקרא לעשות "למען אגודת ישראל: ..."התעוררו נא וקומו לעזרת ד' בגבורים לטובת המוסד הקדוש הזה בכל מה דאפשר" (ראה "קדוש ישראל" ח"ב, עמודים תרי"ז — תרי"ח).

על פני מכתבים רבים בספרנו בולטת צד מאד התקשרותו של מרן זי"ע לאגודת ישראל. כך התפאר שהנהו "חבר האגודה" וחותם בברכת האגודה (מכתב ז) ו"בברכת חברים" (מכתב י"א), תוך שהרגיש את "בטרת הכתדרותנו ורעיוננו הק־דוש" (שם). כך גם פירסם לכת־חילה את הוונו על הקמת קרית ויזניץ במכתב המפורסם למרכזי אגודת ישראל בעולם (מו), וב־מכתב למרכז אגודת ישראל ברומניה (מכתב פו) הוא מטעים כי כבר "רכשנו שטח נרחב בסבי־בת בני ברק, להקמת שיכון חרדי אגודאי", ובהמשך הוא מביע תקוה כי השיכון. על מוסדותיו, "יתן כבוד ויחזק האמונה בקרב כל האנשים המשתייכים לתנועתנו, כי בכוחנו וברצוננו עוד לפעול פעולה שיש בה ממש למען היה־דות החרדית בארה"ק". כך גם היה לו עוד ענין מיוחד, כאשר ביקר במחנות הפעוטים בקפריסין אחרי השואה, "לראות שמה את אנ"ש, ובכלל את חברי אגודת ישראל" (מכתב יח).

ההשתייכות התנועתית שלו לאגודת ישראל היתה מנקודת מבט של עשיה כלל ישראלית, שבה ראה יסוד גדול, ודווקא ע"י יהודים חרדים וחסידים. בהופעתו הפומבית האחרונה לפני קהל עם ועדה, בזאת־חנוכה תשל"ב, בהנחת אבן הפינה לבנייני "בית להוגות צעירים" בקרית ויזניץ, אמר: ..."מילדותי הייתי רגיל לשמוע שיהודים חסידיים מסוג־לים רק לדיבורים, לומר מוסר, וכדי, בבחינת שב ואל תעשה, אבל לפעולות ולמעשים הם אינם מסוגלים כלל; אבל אנחנו היינו הנחשונים, זרקנו מעלינו הקלף הזה, והראינו שאנו מסוגלים ג"כ לקום ועשה, למעשים ופעולות. תודה לא־ל חי. אחד יחיד ומיוחד, בורא כל העולמים, שחנן לנו דעת לעשיה"...

הרצון האיתן שלו לעשות למען הכלל היה אצלו כבריח תיכון בשחר נעוריו ועד שנת זקנתו.

במכתב־לגר"י סורוצקין זצ"ל, יו"ר מועצת גדולי התורה, בענין פתוי עצמות הקדושים לארץ ישראל (מכתב רכג), כותב הוא: ..."אני שואל וצועק מכאב לב מדוע לא נעשה גם אנחנו, החרדים לדבר ה', מאמצים", ובסוף מכתב הלכתי־מעשי מעניין זהו הוא מציין: ..."הנני מוכן לעבוד עמכם במרץ ובכל כחי, ויש לזכור כי היה זה בן למכלה משבעים ואחת, ולאחר מחלה קשה!

* * *

בכל עבודתו הכלל ישראלית שאף כל ימיו לרומם כבוד שמים, מכל הבחינות, בהוראותיו הכל־ליות לגבאי ביהמ"ד דחסידי ויז־ניץ (מכתב צ) הוא דורש לשאוף "שיתווספו יראים ת"ח מתפל־לים... כי ברבות החרדים יתרבה תשוקה חמה לתורה ותפלה, בדביקות לחי עולמים". במכתבו למייסד בני ברק, ר' יצחק גרש־טנקורן ז"ל, הוא מדגיש את "גודל ערכה של שכונה חרדית, שכל יהיה מתבצרת היהדות החר־דית" (מכתב צד), ובמכתב לעוס־קים עמו בהקמת השיכון הוא כותב בלהט: ..."כל שאיפתי היא לייצר ישוב חרדי ולהציל כבוד היראים..., אשר בעוה"ר הנהו בדיוטא התחתונה, ההמון אינם מאמינים לדברינו, חושדים שכל מעשינו הוא רק ערמה, וחשבתי שאנחנו נקיים כל הבטחותינו, ויתרוממו ע"י כבוד החסידים. וכשהישוב יתנהג תחת השפעתנו ותורה וגדולה יצטדו שמה — אז יתרבה כבוד שמים, יווכחו לדעת שאנחנו אנשי אמון מאמינים בני מאמינים (מכתב צה). חשש לחילול שם שמים. ע"י התנהגות בלתי נאותה של שומרי תורה ומ־צוות, לא נתן לו מנוח, ובמכתב בענין מחלוקת מסויימת הוא מבקש־תובע: "...נא עשה קץ לע־נין הזה! למה יאמרו שונאי הדת שבין אנשים חרדים קטטות ומ־ריבות — אין זה כבוד שמים" (מכתב קסב).

בחרדתו הרבה לכבוד שמים היה רואה במערכת הבחירות לכנסת ולעיריות בארצנו הקדושה אות־מבחן לאחריותם הציבורית של שומרי תורה ומצוות. הוא יצא במכתבים מיוחדים לאנ"ש להצ־ביע למען אגודת ישראל. ומפור־סמים דבריו במכתבו למען רשימה ג' לעירית ת"א יפו "...ומי שלא יצביע על רשימה זו סימן שאין לו שום רגש אחריות ציבורי למען קיום והצלחת חיי היהדות החרדית" (מכתב קלג). במכתב אחר (רלח) הדגיש כי בהצבעה למען אגודת ישראל יש כדי "לה־ציל את כבוד התורה הנדרס ברג־לים בזמן האחרון". בקריאתו להצביע לאגודת ישראל איננו מסתפק בהצבעה גרידא, כי אם דורש הוא "לא לבד שכל אחד יתן קולו, אלא גם ישבתו ויתאמצו בכל האפשר שיתרבו קולות לרשימה הנ"ל" (שם), ובמכתב נוסף בנדון הוא כותב: "...אני רוצה לידע מי עמד ועבד למעננו, ומי לנגדנו ומי בינינו".

הוא לא גרס כל פשרות בהת־ייצבות לשם שמים, שכך ראה את ההצבעה למען אגודת ישראל. מעשה שהיה באחת הערים עסקן חרדי מסויים שתיכנן לתת ידו להכתרת ראש־עיר חילוני בעיר, בניגוד להוראת מועצת גדולי התורה. כ"ק מרן זי"ע נזעק כולו וכתב לאותו עסקן מכתב חריף ביותר, בו הוא כותב בין השאר: ..."נבהלתי נרעשתי, אהה! האפשר להיות דבר כזה?... מי שהכרתי אותו לחרדי נלהב יפשט את הרגל בשעה מכרעת כזו! האמת היא — קשה ומר עלי הדבר הזה... והאחריות על זה אין לשער ואין להעריך".

מעניין שב"תקנות עבור דיירי שכון אהבת ישראל ואור החיים אשר ילכו בם לאור כאור החיים" מכתב קס בספרנו, תקנות שתיקן מרן זי"ע לראשוני המתיישבים בשיכון ויזניץ בבני ברק, הסעיף הראשון הוא "כלל־ישראלי": "אסור להשתייך לאיזה מפלגה בלתי דתית אשר אינה מכירה בסמכות התורה".

(המשך בעמוד י)

מכתבי קודש "אמרי חיים"

רעיון יפה הגו ראשי המכון להוצאת והפצת ספרי רבה"ק מויזניץ, שכינסו בספר מיוחד מאות מכתבים ואיגרות אשר כתב בשעתו כ"ק האדמו"ר מהרח"ם זצ"ל בעל "אמרי חיים", והו"ל לקראת יום ההילולא הנוכחי ט' בניסן. בכל איגרת של גברא רבה יש למצוא גילויים ממעמקי נפשו של כותבם. בין אם זו איגרת הר־חיד. המשפחה, או שהיא עוסקת בעניינים ציבוריים, בין זו איגרת הדרכה לחסיד או מכתב חיזוק והתעוררות, הכל טבוע בחותם האישי. וכשאתה קורא בהם הרי "כאילו בעל השמועה עומד לפ־ניך". האיגרת, מטבע עצמיותה, נושאת עליה חותם של עראיות. כביכול דברים שנאמרו לשעתם גרידא. לא כן כשאתה קובעה בספר והיא יוצאת מגדר "חיי שעה" ההופכת לחיי עולם". חס־דים הראשונים היו אומרים: מגילת אסתר נקראת "איגרת" ("על כל דברי האיגרת הזאת") ונקראת ספר' ("נכתב בספר"), הא כיצד? והרי האיגרת תעודתה לשעה, הספר הוא בן־קיימא? אלא שה־"איגרת" של המגילה נתרוממה, אכן, למדרגת "ספר" וזה ייחודה. עילוי כזה העניקו המו"לים של מכתבי "אמרי חיים" שלקחו אסופת מכתבים רב־גוונית ועש־אוה ספר שלם קובע ברכה בפני עצמו.

רפ"ד איגרות נכנסו בכרך הנוכחי, חוליה ראשונה לכרכים הבאים, אשר מזיו מפיקים מן אל זן תעודות נפשיות של לב בוער ומוח חושב, אבני חפץ לח־סידים אניני טעם והבנה, וקוים יסודיים לשרטוט דמותו המופל־אה של האי סבא קדישא. בצדק נאמר בפתיחה שהקדימו המו־ל"ים, כי אם מתוך ארבעת ספריו "אמרי חיים", על התורה והמוע־דים, מתוכם הנך מקבל מושג על הגבהים הרוחניים שהיה שרוי בהם וזוכה לקודש של הארת הדעת, הנה במכתבים שלפנינו קמה וגם ניצבה דמותו המזהירה בלבוש עסיסי חי. הקובץ דנן, שאינו אלא כטיפה מים האיגרות שכתב הוא זצ"ל בחיים חיותו. מלמד פרקים הרבה בארחות חיים בהלכות דעות ובמשנת חסידים ע"פ השקפת עולמו. נשקפים מבין השיטין הלכי נפשו וגישתו בעני־נים שבין אדם למקום ובעניינים שבין אדם לחברו, בעסקי הציבור, בהרבצת תורה וחינוך בני הנע־רים, במעשי צדקה וחסד, וראש לכל כטיפוח והמשך חסידות ויז־ניץ הצרופה כנתינתה מסיני.

ותוך כדי קריאה באיגרות, אי אפשר שלא להיסחף בסערות הרגש החום והאהבה, ששופעים מכל שורה ואות במכתבי ה"אמרי חיים" זצוק"ל, רעיא מהימנא, איש האשכולות, מבורך היה בין השאר גם בלשון למודים, חן פיוטי משוך על סגנונו, וכפי שרואים הוא השתמש בכלים הנפלאים האלה לתת ביטוי ומדע כלשהוא לאהבתו הבוערת כאש אוכלה לקוב"ה אורייתא וישראל. יש של אהבה נוגעת ללב השותפך מבין אצבעו־תיו המחזיקות בקולמוס לכתוב האיגרת — כל איגרת שהיא, כשטף מים חיים אשר נבעו אצבעות אליהו הנביא מסביב למזבח ה' בהר הכרמל.

דמותו העילאית נשקפה כמו שחר מכל דפי הספר שלפנינו. שלל האגרות, שנקבצו בעמל־נמלים ע"י צוות העורכים, משתרע על־פני תקופה בת ששים שנה בקירוב, וכה מגוללין מאליהן לעיני הקורא יריעות יריעות של מסכת חייו, מסכת חיים קדושה ואצילה, מסכת מלאה וגדושה מעשים ופעלים כבירים, שבכל אחד מהם טבוע חותם של חכמה אהבה חן וחסד, ומהם יתד ופינה לבנין עולמות שלמים בהווה ובעתיד. התעניינתנו נמשכת למ־כתבים משחר חייו. המדובבים כלשהוא את הקשר הנפשי הנפלא בינו ובין אביו הקדוש, האדמו"ר בעל "אהבת ישראל" זצ"ל. מאל־פים ביותר המכתבים בעניני מדות טובות, פרשה שכל גופי תורה תלויין בה. והביטויים בעניני מדת האמת: "ד' יודע האמת שמעולם לא עברתי על דיבורי" וכיוצא. יש מכתבים המלמדים על ענוותנותו, ויש על תקיפותו לכבוד שמים, שאי אפשר לזו בלא זו כידוע למבינים. אהבתו לבריות ואצילות נפשו זורחים מכל שורה במכתבים ליחידים, מכתבי ברכה ועצה, מכתבי תנחומין וכיו"ב מתוך התעניינות יתירה בפרטי פרטים של מצבם כטבע האב על בניו. הוא מדבר גדולות בענין ברכת השלום והאחדות, אהבת חברים הסיבה לחלת, כתוך נקודת מוצא של נאה מקיים ולא רק נאה דורש.

חטיבה בפני עצמה הן האיגרות מימי השואה הנאצית, כאשר השתתף בפועל בצרתם של ישר־אל, וכל שרעפיו באלו דרכים לגונן ולמלט את האומללים. קריאתו הגדולה לכנסת ישראל "התנער־מעפר קומי", אחרי השואה, היא כהתעוררות הנפלאות של מנהיגי ישראל ביום מן הימים, בשורת ההתחדשות של חסידות ויזניץ לאחר החורבן, שימשה אות מיפנה לרבים במדה ניכרת, ויש לזקוף לה חלק בלתי־מבוטל בהתאושש־שות הכוללת של שלומי אמונים די בכל אתר להקים מחדש את עולם התורה והחסידות. קבוצה גדולה של מכתבים עוסקת בקימום בית ויזניץ ובנין הקריה החסידית עם מוסדות התורה והחסד בלב־לבה — בבני ברק. היו לו לאדמו"ר זי"ע כוונות נשגבות במפעל אדירים זה, שנתן את נפשו עליו, והשוהים במחיצ־תו ראו בעליל שאיזה בת סמיר עילאי מפעים אותו ורוחו לחולל אותו במסי"נ מתוך חזון מרחיק־ראות לימים רחוקים.

אפשר להאריך בלי סוף בהד־ערכת המכתבים, בלווי ציטוטים ומובאות, ובהארה היסטורית — אך מוטב שהקורא יתוודע אליהם בגוף הספר. מוטב ככה, לפי שהרבה יותר מהנקודות שהזכרנו.

(המשך בעמוד ה)

בצלאל לנדוי

עלים לתרופה — מורשתו של בעל "אמרי חיים" לדורות

מיד עם פטירתו של כ"ק האד־מו"ר בעל "אהבת ישראל", ביום כ' סיון תרצ"ו הוטלה עטרת ההנהגה על כ"ק רבינו זי"ע, ושלושים ושש השנים הבאות עמדו בסימן הנהגתו של רבינו, כאחד ממנהיגי היהדות הנאמנה ומהיכל קדשו היתה מצודתו פרושה למרחקי ארצות ומדינות.

הקרובים המסתופפים בצל קדשו זכו ליהנות ממאור פניו ולשמוע מפיו דברי אלקים חיים, שבהם הדריך אותם בדרכי אמונה. אלא שרבינו עקב גם אחר הרחו־קים והדריך אליהם את אגרותיו המלאות וגדושות תורה וחסידות. אמונה תמימה וצרופה, ובחכמת החיים בהשקפת מהם הצליח לרתק אליו בעבותות אהבה את אנשי שלומו ושומעי לקחו, וכל אלה שאבותיהם היו קשורים לבית ויז־ניץ, ומעבר לכך.

כל עוד זכינו למאור חיינו עלי אדמות לא נתן להביא את דבריו לדפוס, כנראה שלא רצה ליהנות מכתרה של תורה, אולם לאחר שנסתלק הוחל בהבאת דבריו לדפוס, מתוך מורשתו התורנית העשירה, ודבריו מאירים לארץ ולדרים עליה.

מספרו "אמרי חיים" על התורה והמועדים בוקע ועולה קולו המרעיד לבבות, בשעה שהיה עורך שולחנותיו הטהורים, ואי אפשר שלא להיסחף בסערת הרגש מדבריו הנלהבים, ואם כי אינה דומה קריאה לשמיעה, אנו מבחי־נים בין השיטין בהתלהבותו של רבינו, בשעה שהשמיע את הדב־רים בקול חוצב להבות אש.

אך לא ראי חידושיו על התורה, שהשמיעם בפיו הקדוש, כהרי האגרות שהדריך לאנשי שלומו בנסיבות שונות, לארצות שונות, ובתקופות שונות; משמעות מיוחדת לאגרותיו, שכן מתפתחת לפנינו אספקלריה מאירה מתקופת כהונתו, מסכת חיים קדושה וא־צילה, מסכת מלאה וגדושה פעלים כבירים, שבכל אחד מהם טבוע חותם של אהבה חן וחסד, ומהם יתד ופינה לבנין עולמות מפוארים שמהם תצא תורה.

עורכי הספר שלפנינו "מכתבי קודש אמרי חיים", אספו אל ספרם אוצר בלום של מכתבי קודש, שהם אנו מקבלים מושגים על דרך חייו ופעליו, על מפעליו האדירים, ואגב המכתבים המגוונים מצטיי־רת לפנינו תמונה מופלאה על אותו צדיק שהגן על דורו וזכותו עומדת לדורות.

למרות מאמציהם של העור־כים, שמשום מה אין שמותיהם נזכרים, אין בידינו מכתבים מימי חורפו אלא מעטים בלבד, והכל.

כל אגרת תורה שלימה היא. במכתבים היה קורא להתחזקות בלימוד תורה, לא לבטל שיעורים כסדרם מידי יום ביומו לשמירת היהודי מצוות לכל פרטיהם ודק־דוקיהם, בהידור למעלה מן ההי־דור, בתוספת משמרת למשמרת, וביחוד לחייב האדם לנצל את מידותיו להשתמש בהם רק לע־שות נחת רוח ליוצרו, לעקור ולשרש מעצמו כל מידה מגונה ולהיות שולט על מידותיו.

מכתבי הקודש מעבירים לפנינו באספקלריה מאירה את תולדות חייו — שלשלת ארוכה של חיים מאירים ומזהירים כזוהר הרקיע. מצודתו לא הצטמצמה בקהילתו, בארצו ובמדינתו. אלא היתה פרוסה בכל קצוות תבל, עד שאפשר לומר כי נשא על כתפיו משא כל העולם כולו, אולם את הדגש הטיל על ליכוד החבורה.

ליכוד החבורה נמנה בין תב־עותיו הנמרצות ביותר, ובאחת מאגרותיו הוא פונה לאנ"ש: "שמחתי מזה שהנכם מתאספים בכל ליל ש"ק לשירות ותשבחות, לא־ל חי. זהו עיקר גדול להחזיק דרך הבעש"ט להתנהג בחסידות".

סדר הבאת המכתבים בספר — לפי סדר הזמנים. באגרתו הראשונה, אותה כתב לאביו הסבא־קדישא בעל "אהבת ישר־אל" עם שחרורו מעבודת הצבא, הוא מציין את הרגשתו כעובר בין זאבים טורפים, ולא עברה שעה קלה והוא הבחין בישועת ה', וב־דבריו "היתה הישועה עצמה כרגע כמימרא" ו"באמת סליתי מבירא עמיקתא לאיגרא רמה". הוא מתאר במכתב זה: "אך כל חדרי גופי עלזו ושמחו בישועת ה'.

אם ניתן לומר — היתה זו הסיסמא הראשית בפעילותו לאו־רך כל ימיו: להעלות הנלוים אליו מעומק צרותיהם — בגשמיות וברוחניות — למעלות רמות ונ־שגבות, תוך מילוי חדרי גופם בעלזון ושמחה.

כ"ק האדמו"ר זי"ע עודד את שומעי לקחו למדות השמחה והב־טחון, ודמו מצא בפיו "שבח יקר וגדולה" וכו' שב"ח ראשי תיבות ש'מחה ב'יטחון ח'סידות. ואז נעשה צירוף יק"ד. אות יוד בראשותה לא באחרונה ח"ו, והוו גדולה וכבוד לקל מלך והכינים לש"י עולמות. נחלה בטוחה לכל צדיק, שב"ח עולה בכספר ש"י".

הוא הוסיף שגם אביו בעל "אהבת ישראל" היה מפליג בשבח השמחה והבטחון. וכל ספרי יר־אים מלאים מזה וכ"ק בנה ע"ז אגרותיו הטהורים "ובאמת הם תורין דעין דלא מתפרסק, כי מי שאין בו, ה"י, כרת הבטחון, הוא תמיד מודאג ועצוב".

הקמת עדרים של תלמידי חכמים יראי שמים — מפעל חייו

מיום עלייתו לכסא ההנהגה ראה את תפקידו להדריך את כל הנאספים לצלו בדרכי אמונה. להשריש בתוכם אהבת התורה ויר־את שמים. הוא התענין בהם וב־מצבם בגשמיות וברוחניות, וב־חוד הקדיש תשומת לב לדור הצעיר בצעדיהם הראשונים, לאחר שהם בונים את ביתם. שהבית הזה יהיה נאמן שיבנו את ביתם בק־דושה ובטהרה, להקים דורות ישרים, להמשך מורשת הדורות.

מכל מכתב מיתקף יחכו האבהי להתלמידיו, וכדוגמא בלבד נציין את פנייתו כראשית תש"י, כאשר שהה בארה"ב ומשם הריץ אגרותיו לתלמידיו: "דעו נא בני האהובים אשר נחמתי בעני, היא רק התקוה להשי"ת שאהיה שליח לגדל אתכם לאוהבי ד' ותורתו, הוסו נא עליכם דעלי, למדו נא תורת ד' בהתמדה ותמימות, כאהבת הבורא ית"ש, ואז טוב לכם, כ"י, וגם כמדי תעשו טובה גדולה. שנות חיי יהיה ערבים ומ־תוקים, אם אראה אתכם מאושרים בגשמיות וברוחניות" — משתפך רבינו באגרתו.

באגרת שכתב לתלמידיו בגר־אסוורדיין הוא מכתיר אותם: "אהובי בני, תלמידי היקרים החביבים עלי כבבת עיני", ומביע את שמחתו על השיעור שקבעו ללמוד יום יום, גמרא ותוספות. מעורר אותם ללמוד כל שבוע את ההדרה. וביחוד קורא רבינו לאחדות ואהבת חברים, כדברי חז"ל "עשו כתות כתות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה", וכבר ציין הרה"ק רבי צבי הירש מזי־דיטשוב כי אחדות היא בחינת פיסגתה של עבודת ה', וכדבריו באחד ממכתביו "חולת אחדות חברים אין שום עבודה אבה בעו־לם". זאת ועוד: דורשי האמת צריכים להיות קשורים זה בזה גם אם הם מפוזרים בכל קצוי ארץ; שכן אין בריחוק מקום כדי למנוע קישור לבבות שהם בבחינת למעלה מן המקום.

בקשר מכתבים רצופים עמד עם תלמידיו באשר הם שם. בה־שובה לאנ"ש בקהילה גדולה כתב להם: "לשמחת ועליזות נפשי הגיעני מכתבכם, המלא רגש אהבה וידידות, והיתה נפשי כר מאד, כשהתעתבכם להיות לבב הדרך לעשות חיל בעבודה הקדושה. כמה פעמים קראתי מכתבכם ובכל פעם התענגתי יותר. השוכן שמים יהא בעזרכם לטהר את לבבכם ומחשבותיכם לעבדו שכם אחד בשכחה באמת ובתמים".

ממרחקים עקב כ"ק האדמו"ר זי"ע אחר אנשי שלומו והשגיח עליהם בגשמיות וברוחניות. במכתב תשובה לתלמידיו, הוא תובע מהם "למדו היטב בעיון ויראה קדושה באהבת ואחדות חב־רים. כל אחד יהא אמיץ לבו בלב חבירו אמונת אלקי עולם ואז ישיב ה' עמכם ויעזור לכם ברוחניות ובגשמיות כמאמר חז"ל "כל כך שישראל אוכלין בעוה"ז אינו אלא בזכות האמונה".

והוא תובע מהם לשמור על בריאותם. לאחד מתלמידיו הנ־אמנים שנחלש הוא פונה אליו באגרת מיוחדת: אני גוזר עליך שתאכל בכל בוקר השכם, עד קודם התפילה. והראיה מקידש לחזק את גופך שתהיה בריא וחזק בכל רמ"ח איבריך ושס"ה גידיך. ואז תוכל להוציא מחשבתך מכח אל הפועל, גם בעד נפשך כמאמרם ז"ל "כאילתכם בן עבודתכם" וכאשר תכתוב לי אשר תורת ... "לאיתעך אז אתן לך סדר היום".

במכתבו הוא מספר על אביו בעל "אהבת ישראל" שהודה להרב החסיד ר' מרדכי חנא ע"ה שאכל קודם התפלה. מובן מכילא שציה לפקודתו ואכל, ופעם אחת בשבת ערב פסח שמתפללים בע־לות הבוקר, רץ במרוצה ודרש ליתן לו לאכול כי אינו יכול להתפלל עד שיאכל...

ההרגשתו מקבלת מכתבים בתלמידיו היתה מופלגת וכך השיב לאחר מתלמידיו: "מכתבך המלא רגש השוקה וגעגועים לשכחת נפשי הגיעני. נפלאתי על סגנונו ומהותו של המכתב, לא פללתי על קשר אהבה חזק כמותו. קראתי ושניתי קראתי מכתבו, כי מצאתי בו רגשי חבה עצומה, וכ־ביכול פנים אל פנים".

כל ימיו בפעילות להכרת כוחו של הקב"ה

לאחר מלחמת ששת הימים הריק מכתב לבן אחיו האדמו"ר מירכוזה בו הביעו שמחתו: "חזות ההויה להשי"ת על רוב חסדו ב־ריב הנפלאות חוץ מדרך הטבע, כמעשה עמנו קיים בנו ונהפוך אשר ישלטו היהודים המה בשונ־איהם". עם בני ישראל הרמים אל הכותל המערבי בוכים ושמחים, אני. ב"ה. כבר הייתי שמה בשירה והזמרה ורקודים, וכן בקבר רחל ובמערת המכפלה. שוור שקם בא־רצנו הקדושה".

"השוכן שמים יעזור לנו שלא נשכח אשר הכל נפלאות הבורא, ולא נאמר כחנו ומעשי ידינו — הוא מסבב. ולצערו היו כאלה שהתרברבו בכח הנשק עד כדי סיסמא "ישראל בטח בצה"ל".

עד ימיו האחרונים עקב אחר הליכותיהם של אנשי שלומו במ־רחקים. ובאחת הקריאות האחרו־נות שיצאו מתחת ידו. במכתב להגל יסוד בית מדרש של חסידי ויזניץ באחת מערי הגולה, הוא תובע מהם "לשפוך שיח בתפלה ובהגנים, לקבוע עתים לתורה, להתאסף יחד בשבתות מתוך שי־רות ותשבחות, בדרך אבוה"ק זי"ע מתוך אהבה. אחוה, שלום ורי־עות". הוא מברך וכותב: "לבי סמוך ובטוח שאי"ה תקוה טובה נשקפת מביהמ"ד זה, כמנה יחד להרבות גבול הקדושה שילך אי"ה ויגדל, ויתרבו ספסלי בבי מדרשא בדרך התורה והחסידות. אולם היסוד הוא השלום אהבה ואחוה. אל תתנו ח"ו שפרוד לבבות וריב אחים ימצא ח"ו קן כלבבכם, הת־רחקו כמטחוי קשת מכל נדנוד קל של מחלוקת, ובפרט בין אנ"ש ואז טוב לכם כל הימים".

כך היה רבינו זי"ע מתפלל ומצפה כל ימיו שיעלה אור שמשה ויתנוסו הצללים, ויתגלה כבוד שמים עלינו ועל כל ישראל. ימליץ נא טוב בעבורנו ביומא ההילולא, ונזכה במהרה להתנוצצות אור הגאולה השלימה, ויקיצו וי־רננו שוכני עפר.

על במת הכנסיה הגדולה החמישית בירושלים, מקדים פני כקשית האדמו"ר מרחמסטריווקא זצוק"ל. נראים האדמו"רים מאוזרוב והסדיגורא הגרי"ז סורוצקין זצ"ל יו"ר מועצת גדולי התורה.

هكذا من الأصل

המודיע — השבוע לפני 30 שנה

הגאון רבי אהרן קוטלר:

אגודת ישראל החלוץ העובר לפני מחנה ה' בכל מפעל לקיומה של תורה ויהדות

ניו יורק (מאת סופרנו) — אגודת ישראל היא תמיד החלוץ העובר לפני המחנה של היהדות החרדית בכל מפעל לקיומה של תורה ויהדות, עמדה תמיד לשרותם של גדולי התורה, והיא נבדלת מיותר המפלגות ביהדות הדתית בזה שהיא מקבלת דעת גדולי התורה ופועלת לפי הוראותיהם. הכריז הגאון רבי אהרן קוטלר שליט"א ראש ישיבת קלצק ונשיא מועצת גדולי התורה בארצות הברית, בנאומו במסיבת היובל של הגרי"א סילבר שליט"א.

הגר"א קוטלר המשיך ואמר: "משום כך אין לראות את אגודת ישראל כמפלגה עם אינטרסים מפלגתיים. רבים ממפעליה אינם בשום פנים מפלגתיים והנם כיום קניננו של כלל ישראל, אולם לאגודת ישראל מגיע האמון על כל זה ומשום כך חובה על כל יהודי שומר תורה לבא לעזרת אגודת ישראל".

במסבה שהתקיימה במלון "קאפיטאל" השתתפו למעלה מאלף איש שבאו להשתתף במסיבת היובל ה־34 ליסוד אגו"י בארצות הברית ולמלאת 74 שנה למנהיגה הדגול הגר"א סילבר מאות שלא הזמינו להם מקום מבעוד זמן התאכזבו ולא יכלו להשתתף במסבה כפוארת זו.

בראש המסבה ישב מר א. טרעס הנשיא האדמיניסטרטיבי של אגודת ישראל בארה"ב שפתח את המסבה בנאום רב רושם על מפעלי חייו של הרב סילבר לטובת תורה ויהדות, יהדות התורה ואגודת ישראל. ההשתתפות הרבה במסבה הם הוכחה נאמנה על רגשי ההוקרה שרוחשים להרב סילבר ועבודתו.

ראשון לנואמים היה הגר"א קוטלר שדבר בגדלותו של הרב סילבר במלים חמות הציג אותו כאחד ממנהיגיה הדינמיים ביותר של יהדות התורה ואחד החלוצים העוברים לפני מחנה של תורה ויהדות באמריקה, את החלק השני הקדיש הרב קוטלר על תפקידה ומעמדה החשוב של אגודת ישראל.

רושם רב עשה על קהל הנוכחים הופעתו הנאה של נער בן 10 יעקב פייגעלד שברך את הרב סילבר ואת אגודת ישראל בשם אלפי בני הנעורים המאורגנים בקבוצות הנוער של פרחי אגודת ישראל, הילד הדהד בלבביות לאגודת ישראל על הבתים הרוחניים שהקימה עבור הנוער החרדי.

הרב משה שערער סגן נשיא אגו"י בארה"ב הקריא אגרת ברכה חמה אל המסבה מאת הנשיא אייזנהאור שבו באה לידי ביטוי הערכתו להנהגתו הרוחנית של הרב סילבר.

מר ישראל יהודה טעפעטמן חבר הנשיאות של אגו"י והרב יחזקאל בסר הגישו לרב סילבר מתנות נאות לחתן המסבה וכן מגילת הוקרה על מאמציו להחזקת הרבצת התורה הצלחתה והתפתחותה של אגודת ישראל.

בנאום התשובה שלו הזהיר הגר"א סילבר שכל השבחים וההוקרה ששמע אין בהם סימן שהוא צריך לפרוש מעבודה צבורית אלא להיפך יש לעשות דוקא עתה הרבה למען תורה ויהדות. היהדות החרדית צריכה להתגייס לעבודה מאומצת יותר. בהזדמנות זו התעכב הרב סילבר באריכות על תפקידיה של אגודת ישראל בשעה זו.

את ברכת אגודת הרבנים הביא הרב מאיר כהן מנהל אגודת הרבנים בארה"ב שהביע ברכה לחתן היובל לעבודה פוריה עוד רבות בשנים מתוך נחת והרחבה.

הערב התגיגי ננעל בפרקי נגינה וחזנות מפי החזן המפורסם ר' ישראל פלאסבערג.

ממשלת הלבנון התפטרה

ביירות יום ה' — ממשלת הלבנון בראשות רשיד כראמה הגישה את התפטרותה לנשיא הלבנון, לאחר חילוקי דעות בין חברי הממשלה.

בתי דין דתיים יוכלו להכריח עדים להעיד בפניהם

ירושלים יום ד' — (מאת סופרנו בכנסת) סיעות השמאל הקיצוני בקואליציה הממשלתית נהגו היום מ"יד חפשית" בדיון בקריאתו השניה והשלישית של חוק בתי דין דתיים — הזמנה לבית דין. שהוגש בשעתו ע"י הממשלה, הגישו הסתייגויות לסעיפי החוק השונים והצביעו נגדו בקריאה הסופית לאחר שהתקיפוהו קשות. למ־רות זאת אושר החוק ברוב גדול בקולות יתר הסיעות בכנסת. כולל סיעת אגודת ישראל — פא"י.

נציגי סיעות השמאל הקיצוני המשיכו היום בבקורתם הקטלנית על חוק בתי דין דתיים, שסימלה את יחס "האחריות הקולקטיבית" כלפי ענינים הנוגעים לדת.

ח. רובין (מפ"ם), שדיבר גם בשם ג. ניר (אחה"ע) טען, במסגרת הנמקת הסתייגויותיהם, כי הוא רואה בחוק זה הפרת הסטטוס־קוו־ בענינים דתיים, שעליו הוסכם עם כתונתה של הממשלה הקואליציונית החדשה. "אמנו רואים בחוק הזה מקרה שני של הפרת התחייבות ושל כפיה, מובן מאליו שאנחנו לא נהיה קשורים בהצבעתנו על חוק זה, להחלטות הממשלה או מישהו אחר. נהיה חפשיים ונצביע נגד חוק זה, כי הוא לא נראה לנו מוצדק בתוכנו" — הדגיש מר רובין ואיים בהגשת הצעות הפוגעות ב"סטטוס קוו" אם יראה להם איזה ענין לנכון.

מר רובין המשיך בהתקפה על בתי הדין הרבניים ודרש להגביל את סמכויותיהם ולחייב תלותם בבית משפט מחוזי לצורך הבאת עדים, בניגוד לחוק המוצע המעניק סמכויות לבתי הדין הדתיים לנקוט באמצעים מתאימים במקרה של סרוב מצד עדים להופיע בפני בית דין לפי הזמנתו.

יו"ר ועדת החוקה, מר ס. אונא השיב למסתייגים ודחה את הנמקותיהם, ברוב גדול נדחו כל ההסתייגויות והחוק אושר סופית.

עם אישורו של החוק קרא מר רובין: "מעניין, נעשה זאת גם כן. מה שלא מחייב — לא מחייב גם אותנו".

"שבת הגדול" - וטעמיו

טעמים לקריאת שבת שלפני פסח בשם "שבת הגדול" — מקורות, עיונים, ופירושים

מאת: יעקב סופר

שבת זו, שלפני חג הפסח, נקראת מאז ומתמיד בשם "שבת הגדול", בה נהגים מקדמת דנא הרבנים ויושבי על מדין די בכל אתר ואתר לדרוש בהלכות הפסח ולעורר את העם מחשש חמץ ושימור המצה. וכדאיתא בגמ' (מגילה ל"ב) משה"ר תיקן להם לישראל שיהיו דורשין הלכות הפסח בפסח והלכות החג בחג וכו'. טעמים רבים מצויים בקשר לקריאת השבת הזאת "שבת הגדול". שכן זאת השבת מן השבתות היחידות היא שיש לה שם (כדוגמת שבת בראשית, שבת שובה וכדו'). ואין אני בא לחדש אלא להעיר ולהאיר בזה.

- שבת - יו"ד בניסן -

השנה, שנת תשמ"ו לפ"ק, י' לחודש ניסן חל ביום השבת הבעל"ט, לאמיתו של דבר, בתלמוד הבבלי ובתלמוד הירושלמי ואף בספרי הגאונים לא מצינו שם זה — "שבת הגדול", ואולם נראה כי השם הזה נתחדש שנים לאחר מכן, גדולי המפרשים — הרש"י מתפלא בסידורו (סידור רש"י סי' שנ"ב) על "שבת שלפני הפסח שנהגו העם לקרותו שבת הגדול, ואין יודעין על שום מה, שהרי אינו גדול יותר משאר שבתות השנה", גם תלמידו של הרש"י ר' שמחה בסידורו בעל מחזור ויטרי מביא כי האנשים בצרפת אינם יודעים מדוע נקראת שבת זו "שבת הגדול"? ברם, גם הרש"י וגם תלמידו זה בעל מחזור ויטרי (סי' רנ"ט) מביאים את הטעם הידוע בשם ר' אברהם נ"ע כדלהלן: "לפי שבניסן שבו יצאו ישראל ממצרים חמישי בשבת היה (כבשנה זו — הסמ"ן), אמרו ישראל: הן נזבח תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו, אמר להם הקב"ה לישראל: עתה תראו הפלא אשר אעשה לכם, הלכו ולקחו איש את פסחיהם להיות להם למשמרת עד י"ד יום לחודש, כשראו זאת המצרים היו רוצים להינקם מהם, והיו מעיהם מרותכין ובאש מעכין, ותידתו ביסורין ובחולאים גדולים ורעים ומרים, ולא הזיקו מאומה לישראל, ועל שם שנעשו בו ניסים לישראל באותה שבת שלפני הפסח, לפיכך נקרא שבת הגדול" ע"כ.

התוספות הביאו "נימוק" מעניין לקריאת שבת זו בשם "הגדול" (שבת פז: ד"ה "ואותו") שכן, המצרים שאלו את ישראל מה טעם לוקחים אתם שה זה (והתוס' גם כותבים שלקחו זאת בשבת יו"ד בניסן). וישראל השיבו זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים, והמצרים הלכו אצל פרעה ואבותיהם לשלוח את ישראל ולא רצו, והיו הבכורות עושים מלחמה והרגו מהם — מעצמם הרבה, הדא הוא דכתי' למכה מצרים בבכוריהם.

ברם, מכל האמור נראה כי הנס הגדול היה ביום י"ד בניסן, מקשה א"כ הט"ז (או"ח סי' ת"ל א'): היו צריכים איפוא לייחס את הגדולה לי' בניסן ולא לשבת? ומתרץ הט"ז כי שמע מפי הרב ר' משה חריף ז"ל כי בעשרה בניסן היה נס נוסף שכן בקעו הירדן, והרי לא עלו מן הירדן בשבת, ע"כ ייחסו הגדולה לשבת, והט"ז מוסיף כי אמר דברים אלו לפני מורו וחמיו — הב"ח — והוא קילס ושיבח זאת, גם בעל "מגן אברהם" (או"ח שם) מקשה את קושיית הט"ז והוא משיב כי לא רצו לקבוע ביום י"ד בניסן כי אז קבעו תענית, שכן מרים הנביאה נפטרה בעשרה בניסן.

— שואלין ודורשין בשבת הגדול —

מקדמת דנא נהגו לדרוש בשבת הגדול בהלכות הפסח ואף עורר את לב העם להתעוררות יתירה, מצויים טעמים רבים הקשורים דרשות אלו לשם "שבת הגדול", ר' צדקיהו ב"ר אברהם הרופא מביא בספרו "שבלי הלקט" את טעמו של רש"י ומוסיף שכן דרש זקן אחד וקצין ושמו ר' יצחק יוסקונטו בארץ הגר, כי בשבת שלפני הפסח נוהג הרב דמתא לדרוש בהלכות הפסח זמן רב, הדרשה נמשכת לאחר חצות היום זמן רב עד סמוך למנחה, ע"כ נראית השבת הזאת ארוכה למדי, ע"כ נקראת בשם "שבת הגדול", ואף מנהג לומר בארצות אלו: "כמה השבת הזאת גדולה...".

גם ר' עזריה ב"ר אברהם פירו מביא בספרו "בינה לעיתים" דרוש כ"ג את הטעם הזה לקריאת "שבת הגדול", ויש המוסיפים, כי השבת הזאת נקראת "שבת הגדול" כי זאת היא השבת של הגדול, של הרב הדורש הרבה מהלכות הפסח וע"כ נקראת השבת — שבת הגדול, כאילו אומרים: שבת של מי? שבת של הגדול...

ויש המוסיפים עוד כי דרשת משה"ר בהלכות הפסח שדרש להם לישראל היתה בשבת שלפני פסח, אשר על־כן דורש הרב בשבת זו — בשבת הגדול מהלכות הפסח כמו שדרש משה"ר לישראל בהיותם בארץ מצרים. והב"ח כותב (או"ח סי' תכ"ט) כי שבת זו נקראת בשם זה שכן בעוונותינו הרבים נתפזרנו לבין האומות ואין הרב מתחיל לדרוש בשבת זו עד אשר יאספו כל בני הכפרים לשמוע את דרשתו בעיר, ע"כ נקראת שבת זו בשם שבת הגדול, שכן מתקבצות קהילות גדולות לשמוע הלכות גדולות בדיני חג הפסח.

— "שבת הגדול" — שם זה בדוקא —

יש המקשים, ביניהם הרב ר' מנחם מנדיל קרנגיל — תלמידו של המהרש"ל — בעל "דבש לפי", מה טעם נקראת השבת "שבת הגדול" ולא נקראת "שבת הגדולה" (שכן שבת לשון נקבה)? ואולי צריכים לקראה "שבת רבה" כמו צומא רבא, וכמו הושענא רבה? — תירוצים שונים לקושיא זו, ואביא — מפני קוצר המשא — כמה מהם, המהרש"ל כותב כי נקראת כן ע"ש ההפטרה שמפטירין בשבת זו — "וערבה" ובסופה כתוב "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא... לפני בוא יום ה' "הגדול" (וכבדרך אגב, ר' יוסף יוזפא האן נוירלינגן, דיין ור"מ בפרנקפורט דמיין בספרו "יוסף אומץ" כותב כי בפרנקפורט לא מפטירין "וערבה", אלא ההפטרה מעניני דיומא, ויש המסבירים טעם זה שאין מפטירין "וערבה" רק בשבת ער"פ שכן כתוב בהפטרה "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר" וערב פסח של שנה ד' וז' לשמיטה היא שנת ביעור מעשרות — מנהגי חב"ד עמ' ל"ז), ור' אברהם אבן הירחי בספרו "המנהיג" כותב, וכן כותב גם התוקני, והאבודרהם, ובספר "המנהגים" לר' אייזיק טירנא: כי בשבת זו נכנסו ישראל למצוות, וקיימו מצוה ראשונה, וע"כ הם כ"גדול" שנעשה בר־מצוה ע"י זה.

ור' מנחם מנדיל קרנגיל כותב בספרו "דבש לפי": שכן בשבת לא פעלו מכות מצרים, ובשבת שלפני פסח היה זמן מכת החושך, והרי לא היה חושך, וראו המצרים את ישראל שוחטים תועבת מצרים לעיניהם, והיה הנס בגלל השבת עצמה בדוקא, ע"כ נקראת השבת בשם שבת "הגדול" שכן הנס היה גדול מאד (והנס הוא לשון זכר), והרב ר' נתנאל חיים פאפא בעל "דבר ישועה" ועוד כותב בספרו "מגיד מישרים" (פירוש על הגדה של פסח), וכן כתוב בהגדש"פ "אגודת אזוב" להרב ר' יעקב יחזקי' גרינוולד: שכן הגויים, הלילה הולך אצלם אחר היום, וכן היו ישראל לפני הגאולה, ואילו בשבת זו רצו כבר לנהוג כישראל ממש (ולא כבני נח). והרי לא נגאלו עוד, ע"כ עשו את השבת יום ושני לילות, והיתה איפוא שבת זו כיומא אריכתא — כיום גדול, ע"כ נקרא שבת "הגדול"...

לוח זמני השבוע, פר' תזריע מצורע ג'-ח' ניסן תשמ"ו

יום החודש	יום בשבוע	עלות השחר	משיכיר	הנץ החמה	סו"ז ק"ש למג"א	סו"ז ק"ש לגר"א	סו"ז תפילה למג"א	סו"ז תפילה לגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
ג	[illegible]	3.38	4.20	5.12	7.38	8.24	8.56	9.28	11.38	12.12	3.24	4.46	6.07
ד	א	3.36	4.18	5.11	7.37	8.23	8.56	9.28	11.38	12.11	3.24	4.47	6.08
ה	ב	3.35	4.17	5.10	7.37	8.23	8.56	9.28	11.38	12.11	3.24	4.47	6.09
ו	ג	3.34	4.16	5.08	7.36	8.22	8.55	9.27	11.38	12.10	3.25	4.48	6.09
ז	ד	3.33	4.15	5.07	7.36	8.21	8.55	9.26	11.37	12.10	3.25	4.48	6.10
ח	ה	3.31	4.14	5.06	7.35	8.21	8.53	9.26	11.37	12.10	3.25	4.48	6.11
ט	ו	3.30	4.13	5.05	7.34	8.20	8.53	9.25	11.37	12.10	3.25	4.49	6.11

ז' שלמים: ליל ה'

מותך סוף דבר יום ביומו

לפי אופק ירושלים

עבודתו

(המשך מעמוד 7)

"סמכות התורה" — זה היה יסוד היסודות במשנתו הכלל־ישראלית, שלמד התורה במסגרתה של תנועת אגודת ישראל, אשר ראש עבודתה היא מועצת גדולי התורה שלמשמעתה חייבים לסור הכל. ברוסיה, לאחר השואה, היה מרן זי"ע נשיא מועצת גדולי התורה, וגם באוה"ק השתתף בכמה מישיבותיה, אך ברבות על שכמו העול הגדול של הקמת קרית וזיניץ ומוסדותיה הרבים, ובהיחלש מצב בריאותו, השיב בשלילה לבקשתו של הרב יצחק מאיר לוין ז"ל, יו"ר העוה"פ העולמי של אגודת ישראל, שישתתף תמידין כסדרן בישיבות המועצה, תוך שהוא מנמק: ..."זמן רב התבוננתי וחושבתי מה לעשות, והגעתי לידי מסקנה שכעת א"א לי בשום אופן למלאות את הנדרש ממני... ידוע אני את מצב בריאותי ומכיר אני את טבעי אשר כל ענין רציני מעיק אותי עד מאד, לא רק בזמן האסיפה, וגוזל את מנוחתי זמן רב, ובפרט בזמן הזה אשר בכל יום ויום עולים על סדר היום שאלות בוערות, ומצב בריאותי אינו מרשה לי להתעניין בהן" (מכתב רט).

אולם עם אי השתתפותו האקטיבית בדיוני מועצת גדולי התורה היה לבו ער לכל מאבק בעניני הדת באוה"ק והשמיע את דברו בכל עת, אם בשולחנותיו הטהורים, במיוחד בסעודות רעווא דרעווא בשבת־קודש, ואם במכתבים, בספרו ימצאו התייחסויות למאבק נגד נתוחי מתים (מכתב רסח) ונגד בריכת השחייה בירושלים (מכתב רז), וכן נגד המועצה הדתית בב"ב (מכתב רט). כאשר נשאל להוות דעתו בדבר המו"מ לאיחוד בין אגודת ישראל ופאג"י השיב (מכתב רמו) בדברים שקולים, כי אף שלא נעלמו מידיעתו הקשיים והמכשולים ואבני נגף מבפנים ומבחוץ המפריעים לאיחוד, בכל זאת יש לעשות כל מה שאפשרי ע"מ להגשים אותו, בכדי למנוע ע"י חילול השם הנגרם ע"י מחלוקת ופירוד לבבות: "כדאי הוא השלום להשקיע עבורו כל המאמצים".

כאן מן התודה לציין שהשלום שכ"ק מרן זי"ע דיבר עליו שכדאי להשקיע עבורו כל המאמצים הוא כיוון רק לשלום בין יראי ה' בינם לבין עצמם, אך כלפי שונאי הדת הלך בדרכו של דוד המלך ע"ה אשר אמר "משנאי ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט" (תהילים קל"ט, כ"א). ברוח זו נהג כלפי ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל, כאשר היתה על הפרק הגזירה הנוראה של גיוס נשים ובנות לצבא. אז יצא במכתבים סוערים, בניגוד לכל מהלך חייו והתנהגותו רבת הנועם, בהם קרא ליהדות החרדית באוה"ב — שם ביקר בן גוריון באותם ימים — לסעור, לערוך אסיפות מחאה עקיצות... לעורר את מצפונה של דעת הקהל הפומבית... להילחם נגדו על כל צעד ושעל"... (מכתב קס), ולכבוד זמן הוא שולח מכתב נוסף בבדון, בו הוא טוען ש"אמריקה איננה מגיבה כראוי... עוד לא היו בכל בתי המדרשות אסיפות מחאה... החילונים יאמרו עלינו כי הננו לא יוצלחים..." (מכתב קמה).

* * *

מעורבותו הציבורית של כ"ק מרן זי"ע לא היתה דרכו מאז ומתמיד בצבוריות החרדית — לעשות ולפעול, והנה מאד מכל עשייה קונסטרוקטיבית. כך עודד, בצעירותו, את הופעתו של השבועון "דאס אידישע ליכט", שיצא לאור באוה"ב בשנת תרפ"ג, ביזמתו של החזן ירא האלוקים ר' יוסלה רוזנבלט ז"ל, ומרן זי"ע כתב מכתב עידוד מיוחד לשבועון זה (מכתב ה), בו הוא מציין בין השאר: "מה גדלו מעשיו בזה, בו יוכל להבחין בין אור לחושך, החושך אשר כיסה פני הארץ לעזוב מקור חיים, ובזה נתגלה האור כי טוב הוא". כך גם ביקש להצטרף, בשנת תשט"ו, למשלחת שעמדה לצאת לרוסיה, מטעם אגודת ישראל העולמית בנמקו: "עז תשוקתי לעמוד מקרוב על מצב הרוחני של יהדות רוסיא אחרי ארבעים שנות סבל" (מכתב קין). אופייני לו, דרך אגב, שהוא עומד על כך כי "כל ההוצאות יהיו על חשבוני הפרטי" (שם).

הוא ליוה בברכה רבה את הקמתו של החינוך העצמאי, שבכנס יסודו, בשנת תשי"ג, השתתף, ואף נשא בו דברים, ומאז תמך במפעל גדול ונישא זה בכל לבו נפשו ובכל מאודו. גם בשנותיו האחרונות עשה מאמצים ליטול חלק בישיבת התרומה למען החינוך העצמאי, ואף תרם אז מכספו האישי תרומה עצומה. במכתב מיוחד שכתב לקראת ועידת מורי החנ"ע (מכתב רס"ט) כתב בין השאר: "ידעו ציבור המורים להעריך התפקיד הקדוש הנשגב שנפל בחלקם להיות רועים רוחניים לחנך צעירי צאן קדשים". בחינוך הדור אכן ראה משימה עליונה, ואם את החינוך העצמאי הוקיר עקב חינוך הדור הצעיר, הרי העריך גם את חגיגות סיום הש"ס במסגרת הדף היומי שנערכו ברוב עם. זכורה לרבים הופעתו בחגיגת סיום הש"ס בשנת תשכ"ח, שאורגנה ע"י אגודת ישראל ב"היכל התרבות" בת"א, אעפ"י שנמסר תחילה כי לא יופיע מפאת חולשתו, ומשחש כי כוחו במתניו לא שעה להפצרות בני משפחתו ובא לעודד את לומדי התורה ברבים, ואף נשא בחגיגה זו דברי תורה בשבח לימוד הדף היומי, שהוא "לימוד דרבים".

נסיים מאמרנו זה, העוסק בעבודתו למען כלל ישראל, בציטוט מתוך מכתב שכתב "לקהל הנאספים לרגלי סיום הש"ס העולמי, הי"ו, בעיה"ק ירושלים תובב"א" (מכתב רעו), בו הוא כותב: "משתתף אני יחד עם כלל ישראל בשמחה של מצוה לגמרה של תורה שבע"פ, סיום הש"ס והלמוד בצוותא ע"י אחב"י באה"ק ובתפוצות הגולה במסגרת לימוד הדף היומי, שיסד ידידי הגאון כביר המעש מהר"ם שפירא זצ"ל". ולאחר שמוריק מברכותיו ללומדים המסיימים הוא מוסיף: "מקרב לב ונפש הנני פונה בבקשה לכל אלו שטרם נמנים על לומדי תורה, שיקבעו עתים לתורה כל יום, להגביר כח הקדושה, להגדיל תורה ולהאדירה".

זאת היתה משימת חייו הקדושים והטהורים — זכה וזיכה רבים. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

המודיע הצעיר

כל מה שלא ידעתם על פרעה

בכל דור ודור — חייב אדם לראות את עצמו, כאילו יצא ממצרים. ואם אנו עצמנו יצאנו משם, כדאי שנכיר טוב יותר את המלך המשעבד שלנו: פרעה.

פרעה המלך, שלט לא רק על מצרים, אלא מסוף העולם ועד סופו, ומלכי כל העולם היו מביאים לו מתנות. כל זאת בשביל כבודם של ישראל, שלא יאמרו האומות: מלך חלש ובלתי־ידוע הצליח לגבור עליהם. אולם פרעה חשב, שבשל כוחו ותבונתו באה לו כל הגדולה הזו. ונתגאה בה מאד: עשה עצמו כאלוהות לעמו. בנה לו ארמון בתוך המים, וסתם את מי הנילוס — שלא ירדו לתוך הים. כך הלכו מי הנילוס וגבהו, עד שנשאו את ארמונו של פרעה למעלה! אמר הקב"ה: מכיון שנתגאית במים — במים תמות, ומכיון שסברת שהכל בכוחך־יכולך במקל פשוט; לכן בא אליו משה במטה.

פרעה גזר גזרות — וכולן בעורמה. צווה על המילדות להרוג את הבנים — ולא על עבדיו וכדי שהקב"ה יעניש את המילדות ולא אותו. רצה לשדל את ישראל לצאת לעבודה, ועל כן נטל סל ומגרפה בידו ויצא לאזור הלבנים. מי רואה את פרעה נוטל סל ומגרפה — ואינו יוצא אחריו?

לא פשוט היה להכנס לארמונו של פרעה. ארבע מאות פתחים היו לארמון — מאה בכל צד, ובכל פתח ישבו שישים אלף גיבורים. על כן, את משה ואהרון הכניס גבריאל. קרא פרעה לשומרי הסף — את חלקם הרג, את חלקם הלקה, ואת חלקם פיטר. כמובן שכל אלו לא הועילו, משה ואהרן נכנסו שוב ושוב — באותה דרך ניסית. כשסימו שליחותם ויצאו ממנו, היה פרעה כל כך מרוגז שאמר: כשיבוא משה שוב — אשרפנו באש! אך מיד: כשהיה משה מגיע, היה פרעה נעשה מטה.

תשע מכות — לא הצליחו לרכך את ליבו של פרעה. ברם במכה העשירית — נכנע. מסיבה פשוטה: אף הוא בכור היה, וחשש לגורלו. עד כדי כך נבהל, שהיה מצעק ואומר ואומר: לכו לשלום! צאו לשלום!

אולם — הכניעה לא האריכה ימים. אך יצאו בני ישראל, והחרטה כובשת את לבבו של פרעה. לשבחו יאמר: הוא יצא בראש הפמליא שלו, והסביר להם: וכי פני מלך בשר ודם אני הולך להקביל? והלא את פני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא! בגלל מילים אלו נהג בו הקב"ה כבוד, ונפרע ממנו בעצמו.

"קומו צאו מתוך עמי!" וכוח כה חזק ניתן בקולו, ששמעוהו בכל ארץ מצרים. לא הסתפק בזה, אלא דפק על פתחי משה ואהרן, דפק על פתחי ישראל

גם סוסה מיוחדת היתה לו לפרעה — צבעונית כולה. כן, סוסה צבעונית, שלא היתה בעולם כולו כמוה. לכן כשראו סוסי מצרים את סוסתו של פרעה נכנסת למים — דהרו אחריה, אחרי היצור הצבעוני המעניין הזה! ושם — סיימו כולם את חייהם.

האם פרעה טבע גם הוא? יש האומרים — שניצל, ויש האומרים — שטבע האחרון.

(מלוקט ממדרשים)

שבת הגדול

"וסלחת לעווני כי רב הוא" — משל למלך שעשה סעודה ביד רחבה ומלאה. לאחר שאכלו שריו ועבדיו כרצונם, נשאר עדין אוכל רב. אכלו בני המדינה ועדין נשאר, מפני שהכינו הרבה מאד כיד המלך. אין זה כבוד המלך שישפכו את השאריות — ולכן הזמינו לסעודה את כל האסירים והמורדים שבבית הסוהר, שיאכלו מן הסעודה. וכך, חסדו של הקב"ה כ"כ רב, בלי סוף ובלי תכלית, עד שהוא סולח לעוונות כולם, כדי שלא "יבוזבזו" חסדיו.

כך היא גם "שבת הגדול": גדולה וקדושה היא מאד, עד שיש בכחה להכין לחג הקדוש אפילו את הפחות שבפחותים, לטהר ולקדש לקראת החג גם יהודים פשוטים שבפשוטים.

(עפ"י הגדת "תורת־אבות")

רגע, חושבים!

חִשבו, פִּתרו, וְשִׁלְחוּ לְמַעֲרֶכֶת "הַמּוֹדִיעַ" רְחוֹב יְהוּדָה הַמַּכַּבִּי 5 ת.ד. 1306 יְרוּשָׁלַיִם, עֲבוּר "רֶגַע חוֹשְׁבִים 10".

1. לָמָּה דַּוְקָא?

עינו בפרשת מצורע, וכתבו מדוע נבחרו דוקא הדברים הבאים לתפקידיהם:

א. עץ ארז

ב. שני תולעת ואזוב

ג. נגעים בבתים

מדינות חבויות

ר	ה	ס
י	ו	פ
ד	נ	ל

התחל במשבצת כלשהי, והתקדם משבצת אחר משבצת, לכל כיוון שתרצה (וכמהלך המלך בשחמט). כך תוכל לצרף אותיות לשמות של מדינות. זכור — לשם צרוף של שם, אסור להכנס פעמים לאותה משבצת.

פתרונות לרגע חושבים מס' 7

1) מספרים בפרשת צו:
א. עשרון סולת למנחה, ב. מנחת חביתין, ג. ארבע סוגי הלחם, ד. המצות הנשארות לכהנים, ה. זמן אכילת הקרבן.
2. הסיום — לול.
3. פרה, פיל, חמור, כלב, סוס.

פותרי "רגע חושבים 7" שזכו בפרסים:

פרס ראשון:
חנה סלר, רח' ר' עקיבא 92 בני ברק
ספר: "חזון ומעש" מאת הרב י.מ. אברמוביץ

פרס שני ושלישי:
לאה זילברמן, רח' בצלאל 28, חיפה
ילדי משפחת בנט, חטיבת הנגב 307/12, אשדוד

אותיידה מסקרן

מספרת: שולמית

המצלמה המוכרת לכולנו כיום היא גלגולה של מצלמה פשוטה הרבה יותר. כדי להבין מה קורה בה וכיצד היא פועלת, עלינו להכיר תחילה את "סבתא מצלמה":

קופסא אטומה בעלת נקב קטן, בתוכה על הדופן האחורית מתח ניר רגיש לאור. זוהי המצלמה הפשוטה ללא שכלולים ותתפלאו לשמוע שגם באמצעותה אפשר להשיג תמונות ברורות. כאשר נעמיד אותה מול עצם תכנסנה קרני האור החוזרות ממנו (קרני השמש פוגעות בעצמים על פני כדור הארץ. כאשר הן נתקלות בגוף אטום שאינן יכולות לחצות הן חוזרות בקוים ישרים, בין היתר הן מגיעות לעינינו ואז, אנחנו רואים) אל תוך הנקב בקוים ונופלות על הניר הרגיש. כל קרן אור שנכנסת לתיבה האטומה גורמת לשנוי כימי בניר הרגיש (שאינו אלא סרט הפילם המוכר כ"כ) ובסופו של דבר נקבל את תמונתו ההפוכה של העצם המצולם. מדוע התמונה הפוכה? נתאר לעצמנו שקרני אור חוזרות מעץ ברוש בקוים ישרים, כיון שעליהן להכנס לנקב קטן — הרי שהקרן היוצאת מראשו של עץ הברוש תגיע לתחתיתו של ניר הצלום, והקרן היוצאת מגזעו של עץ הברוש תגיע לקצהו העליון של ניר הצלום.

הצלום "בסבתא מצלמה" לוקח דקות מספר כיון שזהו הזמן הדרוש לניר הרגיש כדי להשתנות. בסופו של הצלום נסתם את הנקב כדי שלא להכניס קרני אור נוספות בחדר חשוך, במילים פשוטות נגדיר אותו כך: הפיכת השנוי הכימי לקבוע והדפסתו על ניר אחר.

במצלמה זו אפשר היה לצלם רק עצמים עומדים באור יום ממוצע, כדי להתגבר על בעיות אלו הורכבו במצלמה עדשות וצמצם. העדשה תמצא לפני הנקב ותפקידה הוא לרכז את קרני האור ועל ידי כך לצמצם את זמן הצלום. כך אפשר יהיה לצלם אנשים בתנועה. כדי להתגבר על בעיית האור מורכב בכל מצלמה בת ימינו צמצם, וזהי מערכת שמצמצמת או מרחיבה את הפתח שדרכו נכנסות קרני האור, כך נבטיח שהתמונה לא תשרף מעודף אור ולא תצא מטושטשת מחוסר אור.

העובדה שאפשר להנציח מצבים צריכה להפחיד אותנו, מי מאתנו יודע אלו תמונות יראו לו בעוה"ב? אנחנו דואגים להן מספיק?

לסיום רק הייתי מזכירה שבנוסף לכל השכלולים יש גם לחייך כדי לקבל תמונות טובות.

בין־הזמנים

בלילה, מאוחר, כל הבית גם בשקט
אף נשמתו של מוטי שבב ושוב חוזקת.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] של בין הזמנים" — אמר [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] — בשעת השקט — [illegible]
[illegible] — גם את הקירות.
[illegible], לא הוספתי אף מלה,
בשביל [illegible] של בין הזמנים — כל מלה [illegible]
[illegible]

בצלאל לנדוי

ציון וירושלים כשתי ערים נפרדות

כמאתיים שנה לאחר עלייתו של רבי אשתורי הפרחי בעל "כפתור ופרח" כאשר מספר העולים שהתישבו בירושלים גדל, שאלת פדיון מעשר שני הפכה להיות אקטואלית. כיצד לנהוג הלכה למעשה, נזקק לשאלה זו הרדב"ז חכינו לתשובתו המפורסמת על סדר הפרשת תרומות ומעשרות בירושלים (סי' תשל"א).

את תשובתו פותח הרדב"ז: "לפי שאין דעתי מסכים, למה שכתב בעל "כפתור ופרח" שאין תקנה למעשר שני בזמן הזה, אלא להוציאו בטבלו חוץ לירושלים". לפני כן הוא סוקר העניין העקרוני וקובע כדעת הרמב"ם כי "הפרשת תרומות ומעשרות בזמן הזה אפילו בירושלים, אינו אלא מדרבנן. ואע"ג שהראב"ד ז"ל חולק עליו, כבר ידעת שכל מנהג הארץ הזאת היא על פי הרב, והוא רבן של כל הגלילות הללו. ומה שכתב הרב בתחילת הפרק התרומות והמעשרות אינם נוהגים מן התורה אלא בארץ ישראל, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, היינו בזמן שכלל ישראל שם. אבל בזמן הזה אינו אלא מדרבנן, עוד דע כי אע"פ שדעת הרב, שאין קנין לעכו"ם להפקיע מידי תרומות ומעשרות, אם גמרו בידי ישראל, מכל מקום מוכר תרומות מעשר לכהן והמעשר שלו".

הרדב"ז ממשיך להסביר סדר הפרשת תרומות ומעשרות הלכה למעשה: "בשנה השלישית והשישית של שמיטה נהג בו מעשר שני. ויש בו קדושה שצריך להעלותו ולאוכלו בירושלים, ואם עדיין לא קלטתהו מחיצות ירושלים. הדבר ברור שיכול לפדותו, או אם קלטתהו מחיצות ועדיין הוא בטבלו, יכול להוציאו חוץ לירושלים ולפדותו שם".

כאמור סבור ר"א הפרחי בספר "כפתור ופרח" בהסתמכו על דברי הרמב"ם "אין לו תקנה אלא שיפריש המעשר ויניח אותו עד שירקב". אף אנו נאמר בזמן שהיה שם מקדש, והיה מעשר שני שנטמא, היה נפדה ואוכלין דמיו בטהרה, אבל עכשיו שאין שם מקדש, יובילהו לים המלח, ע"כ שנאמר כל שישנו באכילה אינו בפדייה, וכל שאין באכילה אינו בפדייה.

ואין זה נכון אצלי כלל — פוסק הרדב"ז — ואף הוא מסתמך על דברי הרמב"ם "שהרי כתב הרמב"ם שהורו הגאונים שאם רצה לפדות יפה מנה בפרוטה לכתחלה. בזמן הזה פודה, לא יהיה זה חמור מהמקדיש ומשליך פרוטה לים הגדול. הא קמן שאפי' שאינו יכול לאכול הפרוטה בקדושת מעשר שני, אפילו הכי יכול לפדותו, מעשר שני טמא נמי, אע"פ שאינו יכול לאכלו בקדושת מעשר שני, יכול לפדותו, וכן נראה מדברי הרב שאחר שכתב דיני מעשר שני, בזמן הזה כתב בסמוך "אין פודין מעשר שני בירושלים, אלא א"כ נטמא". משמע שאם נטמא פודין אותו אפי' בזמן הזה מדלא חילק".

"וכל הראיות שכתב בעל כפתור ופרח אינם כדאי — סובר הרדב"ז — ולא ראיתי להאריך בהם, ולפיכך הקדמתי לך שאין עיקר החיוב מדרבנן ותו דאיכא למאן דפסק יש קנין לעכו"ם להפקיע מידי תרומה ומעשר, הילכך אין לנו להחמיר בדבר".

לנימוקים הללו מצרף הרדב"ז את הנימוק המכריע "כל שכן בהצטרפות הטעם שכבר כתבתי בתשובה אחרת (ראה להלן) שכל שכונת היהודים היא בעיר ציון ולא בירושלים, ונמצא שלא קלטוהו מחיצות, וכן העכו"ם קורין לשכונת היהודים ציון".

הוא מוסיף אמנם "ואע"פ שדחה טעם זה בעל "כפתור ופרח", משום דכתיב דרכי ציון אבלות, ואין ניכר עתה איזהו ציון ואיזהו ירושלים, מכל מקום יש לסמוך על קבלת העכו"ם, וכיון שאיסורו קל, דמה להם לשקר בזה".

כללא דמילתא — מסכם הרדב"ז — כיון דאיכא ד' לטיבותא סומכין עליהם ופודין אותו: שעיקר חיובו מדרבנן, ותו דגוף הקרקע של עכו"ם, ותו שנטמאו הפירות, ותו שאין הדבר ברור דשכונת היהודים היא מכלל ירושלים, וכן נהגו לפדות את מעשר שני, ויפה נהגו".

ה"תשובה האחרת" המוכרת, שקדמה לתשובתו זו, מצויה לפנינו (שני אלפים קצ"ט) כאשר נשאל לגבי הפירות הגדלים בתוך חומות ירושלים, אם נוהג בהן דין נטע רבעי: "לא ידעתי מקום לשאלה זו, כיון שפירות נטע רבעי דינם להעלותם לירושלים, הגדלים בירושלים הרי אוכלם בתוך ירושלים, ואינו צריך לא פדיון ולא חילול, ומה שלא הוזכר בפוסקים לרוב פשיטותו ועוד שאסור ליטע אילנות בתוך ירושלים אבל עתה שהיא בידי עכו"ם הם נוטעים בה אילנות, נ"ל דאפילו ישראל מותרין".

וכאן, אנו באים לעניננו בתחומי ירושלים וציון: "ומה שיש לדקדק בזה אם ישראל, דהם עתה בתוך חומת ירושלים הראשונה, כי נראה ששכונת היהודים היא בעיר ציון, וכן אומרים הישמעאלים עד היום, הלכך אם הפירות ההם גדלו בתוך ירושלים, כלומר מפתח השוק ולפנים, אוכל אותם שם בלא פדיון כלל ואם גדלו הפירות בתוך השכונה צריכין פדיון מן הספק ולא יברך, כי שמא אנו דרים בתוך מחיצות ירושלים ומסתברא לי, כיון שהדבר ספק, מחלל אותם לכתחילה על שוה פרוטה, ודיו, וכך הוא מסיים "ומעשר שני אין נאכל בזמן הזה בירושלים, ואין פודין אותו בירושלים, אלא א"כ נטמא. ונטע רבעי נאכל בזמן הזה בירושלים, הילכך נפדה הוא בירושלים, אע"פ שלא נטמא, דהא בהא תליא".

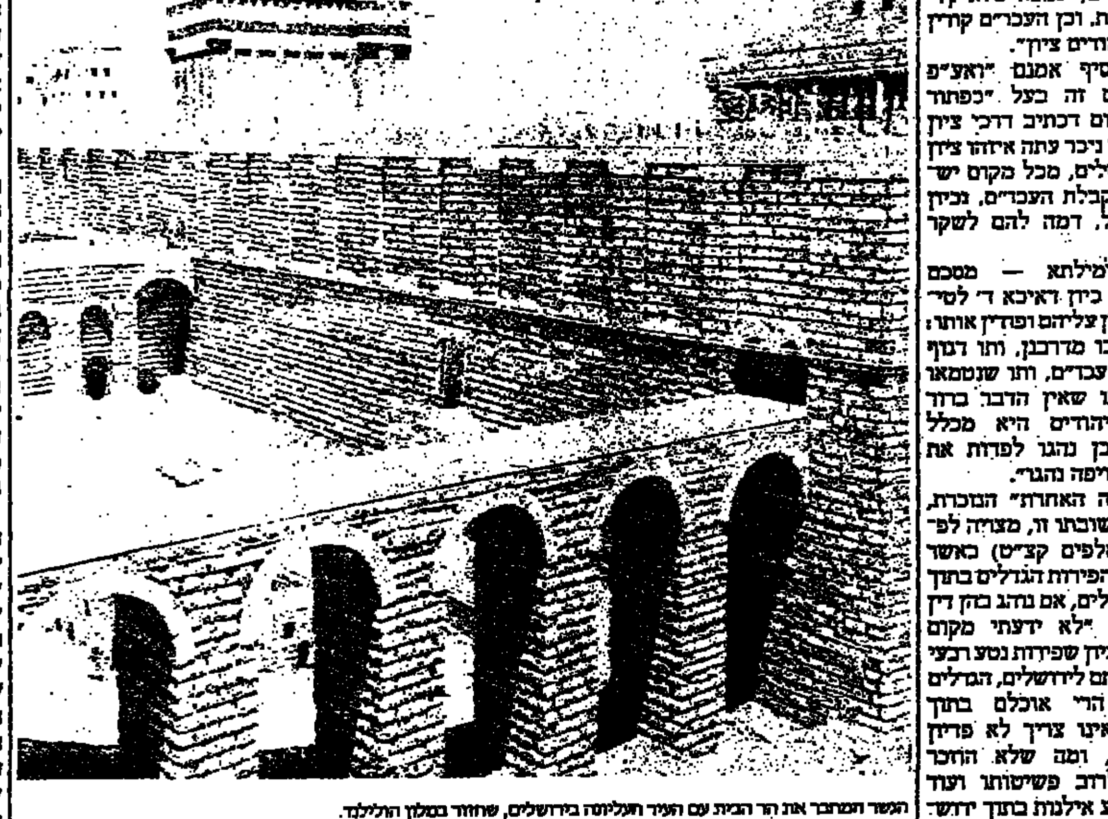

הגשר המחבר את הר הבית עם העיר העליונה בירושלים, שחזור במלון הולילנד.

ציון וירושלים שתי ערים נפרדות

באחד ממאמרינו הקדמנו את דברי המלבי"ם שיש פסוקים מספר בתנ"ך שבה "ציון" הוא שם נרדף, סמלי גם לירושלים. הנביאים וכן בכתובים כינו את ירושלים, הר הבית ומקום המקדש, בשם "ציון" קומו ונעלה ציון אל ה' אלקינו (ירמיה ל"א ה'), כי בחר ה' בציון אוה למושב לו (תהלים קל"ב, י"ג), שיר לנו משיר ציון איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר (שם קל"ז), עוד היום בנוב לעמוד ינופף ידו הר בת ציון, גבעת ירושלים (ישעיה י', ל"ב) ואמרו בגמרא (סנהדרין צ"ה, ע"א), דקאי על סנחריב כשעלה על ירושלים והגיע לנוב ראה את ירושלים ונופף ידו עליה "מוביל ומייתי בידיה על טור בית מקדשא דבציון, ועל עזרתא דבירושלים וכן תרגום יונתן בן עוזיאל (ישעיה שם) ובזוה"ק (דברים רצ"ו) אמרו דקדש הקדשים אקרי ציון עיי"ש.

בגמרא נתפרש איפוא הכתוב הנ"ל ינופף ידו הר בת ציון, הוא קדש קדשים העומד בראש ההר גבעת ירושלים הוא עזרה וכן בתפילותינו מכונה בית המקדש בשם ציון: בתפילת שמ"ע בברכת רצה שהוא תפלה על סדר העבודה "והשב את העבודה לדביר ביתך, ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים". במוסף של ראש חודש מזבח חדש בציון תכין ועולת ראש חודש נעלה עליו".

אחד הפרשנים הראשונים רבי אברהם אבן עזרא כבר קבע כי מבחינה גיאוגרפית היו שני ערים ירושלים וציון, כדבריו בפירושו (ויקרא א', י"א) "דציון חוץ לירושלים היתה, על ירך המזרח מחוץ, וכן ירכתי צפון, כי רבים טעו ואמרו שמגדל ציון היתה בתוך ירושלים" ועל פי ראיה זו החליט בעל "כפתור ופרח" (סוף פרק כ"א, ד"ה האמנם) דציון וירושלים שתי ערים הם שכתב שהרי ירושלים לחוד וציון לחוד, וכמו שכתוב בספר מלכים "אז יקהל שלמה וגו'".

בעל "הר הקודש" עסק באורכה בענין זה ומציין שלא מצינו שנזכר עיר ציון בתקופת הבית השני, במשנה ובגמרא, אלא ירושלים, מכל מקום בבית ראשון היו אלה שתי ערים נפרדות סמוכות זו לזו: אחת נקראה בשם ציון עיר דוד, או עיר דוד לבד, כמו שמוכח מן המקראות "וילכד דוד את מצודת ציון היא עיר דוד. וישב דוד במצודה ויקרא לה עיר דוד. ויבן דוד סביב מן המלוא וביתה" (שמואל ב', ה', ז-ט), וציין בפירש"י שדוד הקיף אותה בחומה ובנה בה בתים, וכן הוא בדברי הימים (א', י"א) והיה ארון ה' בא עיר דוד (שמואל ב', ו', ט"ז) וישכב דוד עם אבותיו ויקבר בעיר דוד (מלכים א', ב', י') וכן בשאר מלכי יהודה שנקברו בקברי מלכי בית דוד כתוב עליהם שנקברו בעיר דוד "אז יקהל שלמה את זקני ישראל ואת כל ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל, אל המלך שלמה ירושלים להעלות את ארון ברית ה' מעיר דוד היא ציון" (מלכים א', ח' א'. דה"ב ה') כאן הזכיר שתי הערים ירושלים וציון עיר דוד כשתי ערים נפרדות: ירושלים עיקר העיר היתה על המורד הדרומי של הר הבית היורד לנחל קדרון, ועיר ציון היתה על המורד הדרומי של הר בציון היורד לנחל קדרון, ובין היתר הוא מסתמך על דבריו של רבי יהוסף שווארץ בעל "תבואות הארץ".

דעת מהר"ט לגבי תחומי ירושלים

הארכנו בנקודה זו שכן חשיבות לכך מבחינת ההלכה, הן לגבי הענינים הנוגעים לירושלים ולענין שאנו עוסקים בו פדיון מעשר שני בירושלים. לדעה זו שציון היתה מחוץ לתחומי ירושלים היה שותף גם מהרי"ט טראני הנקרא בקיצור מהרי"ט, והוא בנו של המבי"ט מגדולי חכמי צפת בדורו של מרן בעל "בית יוסף" שאתו התמודד בשערי ההלכה.

מהרי"ט שנולד בצפת נתייתם מאביו הדגול בהיותו בן שתים עשרה שנה. רבי שלמה סאגים אספו לתוך ביתו ולמד אתו במשך שבע שנים עד שפרצה המגיפה בשנת שמ"ז, בה נפטר רבו זה. והוא ירד לזמן מה למצרים. כעבור המגיפה חזר לצפת והרביץ בה תורה. בשנת שנ"ז פרצה שוב מגיפה והוא נמלט לירושלים, בה חיבר ספר גדול על צורת בית המקדש ומדותיו בשם "דרך הקודש".

מהרי"ט חזר לעיר מולדתו צפת והרביץ בה תורה עד שנת הרעב ש"ס, כאשר בעיר שרר רעב גדול בעקבות הארבה שהשחית את כל התבואה והאילנות. קהלת צפת שנמצאה במצוקה קשה שיגרה את רבי יוסף בשליחויות הצלה לחו"ל לעורר רחמים עבור הקהלה שהתרוששה.

בקושטא נתקבל בכבוד רב ואף נתבקש לקבוע בה את מושבו, והוא נעתר להם. לישיבתו נהרו תלמידים רבים והוא הרביץ תורה וישב בכבודו של עולם עד שנבחר כראש רבני טורקיה וניהל את עניניה הדתיים והרוחניים של יהודי המדינה. תיקן תקנות חשובות, ייסד בית דין לאיסור והיתר בקושטא. אלפי תשובות השיב לכל הפונים אליו מכל ארצות המזרח, אך חשיבות מיוחדת להכרעותיו בהלכות התלויות בארץ ובירושלים.

השאלה שהמהרי"ט נדרש לה היא לגבי גבולה המזרחי של ירושלים, השואל הפנה אליו את שאלתו: "בענין קבר חולדה שאמרו שהיתה בתוך ירושלים, והיא עכשיו בראש ההר, ואי אפשר שהיתה ירושלים עד לשם, שהרי עמק יהושפט מפסיק ביניהם" וכך השיב מהרי"ט "היא גופא קשיא האיך קברוה שם בימות הנביאים הראשונים, הלא מעשרה דברים שנאמרו בירושלים זה אחד מהם, שאין מלינים בה את המת, כדאיתא בסוף פרק מרובה (ב"ק פ"ב ע"ב) בהמשך הדיון הוא מזכיר את התוספתא המובאת במס' שבועות ט"ז ע"א "שתי בצעין בהר המשחה התחתונה ועליונה, תחתונה נתקדשה בכל אלו פירוש במלך ונביא ובי"ד של שבעים ואחד, וכלהו דקחשיב התם במתניתין, ופירש רש"י שבימי בית ראשון הכניסוה וחיברוה לעיר ע"י חומה אחרת. עליונה — לא נתקדשה בכל אלו אלא בעולי גולה ולא במלך או באורים ותומים, ובהמשך הוא מסביר שהיו שלש חומות השונות במעלותיהן לגבי קדושה.

לאחר שהמהרי"ט מאריך לענין בתי ערי חומה, הוא מסכם "ומכל מקום לענין מעלות דירושלים המנויות בפרק מרובה, תוספת כעיקר העיר היא, הואיל ונעשה ע"י עולי גולה, ואין מלינים בה את המת כל שכן שאין קוברים שם חוץ מקבר חולדה שהיתה קודם, והוא מסתמך על התוספתא "כל הקברות מפנין חוץ מקבר המלך וקבר נביא, רבי עקיבא אומר אף קבר המלך וקבר הנביא מפנין, אמרו לו והלא קברי בית דוד וקבר חולדה היו בירושלים ולא נגע אדם בהם מעולם. אמר להם משם ראיה מחילה היתה להם והיתה מוציאה טומאה לנחל קדרון" ולמדנו משם שקבר חולדה בתחילה לא היתה בתוך העיר אלא שהקיפו העיר אחר שנקברה.

ענין ערים מוקפות חומה נדון כבר במאמרנו הקודם ולא נחזור אליו, אולם כיון שאנו עומדים בפרוס הפסח נציין את תשובת מהרי"ט (ח"ב אהע"ז סי' י"ב) "דבית פאגאי בתוך ישובה של ירושלים היתה כדאמרינן בפרק ב' דשבועות שתי בצעין היו בהר המשחה. התחתונה נתקדשה בכל אלו פירוש במלך ונביא. העליונה לא נתקדשה בכל אלו וחומת בית פאגאי. היינו חומה של בצעה הראשונה שהיא התחתונה, שהיתה עשויה לחזק חומת ירושלים כדפירש רש"י, חוץ לחומת בית פאגאי היינו בבצעה השניה, ועדיין יש חומה אחרת במעלה ההר שהדרים שם בין החומות הם יושבים, ושכיחא מילתא שהשערים שבין שניה לשלישית, יהיו נפתחים עד שתכלה רגל מן השוק, וכה גם בליל הפסח שכמה בני אדם הדרים בבצעה העליונה, צריכים לאכול את הפסח לפנים מחומת בית פאגאי והולכים וישנים בבתיהם. והלילה הזה שימורים לכל בני ישראל".

גבולה המזרחי של ירושלים נידון אף הוא ע"י בעל הר הקודש, ובבירורים אלה נטל חלק גם רבי אברהם יעקב זאלזניק ראש ישיבת "עץ חיים" אולם כאמור אנו מצטמצמים לדיון על תחומי ירושלים וציון. כהכרעתו של המהרי"ט "קברי בית דוד בתחילה היו חוץ לחומה, שכן היו קורין לה ציון עיר דוד. ושוב הקיפוה והכניסוה תוך לחומה ומפני כבודם לא פנום ולא נגע בהם אדם מעולם אלא מחילה היתה מוציאה את הטומאה לנחל קדרון".

פירושה של אותה "מחילה". שנדון ע"י ראשונים ואחרונים הוא נושא לדיון מיוחד, ולפי שעה אנו מסכמים דעותיהם של בעל "כפתור ופרח", הרדב"ז, הר"א אזכרי בעל "ספר חרדים" והמהרי"ט שציון וירושלים היו שני ערים נפרדות.

לעומתם עמד רבי מיכל טוקצינסקי על דעתו שציון היתה כלולה בתחומי ירושלים, והוא מביע פליאה על רבותינו ה"מבדילים בין קודש לקודש", ועוד נותן בדבריו ובהוכחותיו המבוססות, על גילוי שרידי חומות קדומות.

דעות גדולי הדורות הקודמים נסתייעו גם בגילויי חכמת הנסתר, ועל יסוד דברי מהר"ם חאגיז (בס' אלה מסעי) בשם האר"י הקדוש "ועיר ציון שהוא חוץ לחומת ירושלים דשם קברי בית דוד". מסכם בעל הר הקודש, וכיון דכל הני רבוותא סבירא להו דציון לאו ירושלים היא, ולא מצינו מי שחולק בזה, ודאי הכי נקטינן, אמנם ברובע היהודי שהוא בשיפול המזרחי של הר ציון יש להחמיר מספק, כי אין הגבולות ברורים וניכרים וגם כי הרבה גלי חרבות ממפולת הבתים ברבות השנים נצטברו לרגלי ההר ונתחברו לו ונעשה אחד כמ"ש הרדב"ז וה"כפתור ופרח", ובהתאם לכך קבעו רבני ירושלים את גבולות העיר לגבי פדיון מעשר שני.

גזור ושמור

המגיד

(המשך מעמוד י"א)

דברי תוכחה. (הרב הלך לשמוע את המגיד רק לעיתים רחוקות. אבל פעם מגיד אחד בזמן שבקש רשות מהרב לדרוש הזמין את הרב להיות נוכח בדרשתו. אחרי הדרשה שאל המגיד לרב את דעתו על הדרשה. ענה לו הרב "המילה מגיד מופיע שלש פעמים "מגיד דבריו ליעקב" (תהלים קמ"ז) זה המורה, המגיד המעולה ביותר. השני, מגיד מראשית אחרית (ישעיה מ"ו י') זה השואב מההיסטוריה לקח לחיינו אנו. השלישי... ואין מגיד (בראשית מ"א כ"ד) זה שלא אמר כלום רק מבזבז זמנם של אנשים). בעיקר זה נגע לדרשנים לא מפורסמים. שלא כבחברה חילונית שבה שופטים ספר או נאום לפי הענין, בלי שום קשר לחייו האישיים של המחבר או הנואם, כלל ישראל דורש מהנואם או הסופר שיהיה תוכו כברו. אף מגיד לא היה יכול להיות נאה דורש בלי להיות גם נאה מקיים. לעומת זה המגידים המפורסמים לא נדרשו לבקש רשות משום שהכירו בכח של הרשות שניתנה להם בצווי התורה "הוכח תוכיח".

* * *

מרן רבי חיים סולוביצ'יק סירב לתת רשות למגיד מסוים לדרוש בבריסק כשנודע לו שהוא לקוי מבחינת יראת שמים. המגיד ערער לפני ר' חיים: "הלא אני מצטט דברי חז"ל ומחזק את היהדות!"

ולטענה זו ענה ר' חיים "בשר כשר שנתבשל בסיר לא כשר גם הוא טרף".

כשסירב רב העיר סלונים ר' אייזיל חריף להרשות למגיד לדרוש באה אליו משלחת של בעלי בתים "רבינו, העובדה שהוא מגיד מוכיחה שהוא ירא שמים".

השיב להם הרב: זה אינו מוכיח שום דבר. כשנאמר בתורה "ויאמר ליוסף הנה אביך חולה (בראשית מ"ח א) מפרש רש"י ויאמר היינו אחד מן המגידים, השאלת שאלה: האם אפשרי שאחד מהמגידים היהודים הגיע למצרים? כמובן שלא. זה מלמדנו שאפשר להיות גם עובד עבודה זרה וגם מגיד באותו זמן!"

היו מגידים שכנראה שלא היו מוכשרים למקצוע, אבל קבלו על עצמם כמקור מחיה. היה אחד כזה שנודע כ"שטומער מגיד" (המגיד השתקן). הוא היה מליונר מפורסם שאיבד כל הונו. הוא לא דרש. עצם הופעתו בבית כנסת היה בו כדי לעורר רגשות של הסתכלות פנימית והרגשת יאוש מבטחון גשמי. בהוכיחו מה עלול לקרות לאדם עשיר. בצורה כזאת הוא מסר את הדרשות המוסריות הטובות ביותר בלי לפתוח אף פעם את פיו.

ידוע שר' ישראל סלנטר לימד כמה דרשות לאנשים שחסרו להם המיומנות, כדי שיהיה להם במה להרויח את לחמם באמנות מה להגיד ואיך להגיד.

* * *

בלומזה בקרו הרבה מגידים. אני בעצמי זוכר את "המגיד משטוצין" את "גרייעוועד" וה"אוסטרלתקר", האחרון היה יליד נובהרודק (מעולם לא הבנתי איך יליד נובהרודק התיישב בעיר חסידית כאוסטרולנקה) הוא היה מדבר בחלקים: זאת אומרת היה מפסיק את דרשתו באמצע ספור מעניין. "מחר נמשיך" והחזיק את שומעיו במתח. במשך שבועיים של שהותו בעיר הוא ביקר בהרבה בתי כנסת. וערב אחד הקדיש רק לנשים. זאת אומרת שגם עזרת נשים וגם הבית כנסת עצמו היו מלאים נשים. הוא היה הגבר היחיד בבית כנסת, הוא היה עומד לפני ארון הקודש עם הטלית משוך מעל ראשו שכיסה גם את פניו ודרש לפניהם בדברים הנוגעים רק לנשים.

אחת מדרשותיו הידועות נסובה על בטוי בסליחות "עוונותינו רבו מספור" האם אנחנו באמת חוטאים כ"כ הרבה. הוא היה שואל, ואז היה מצטט כר' אברהם מטיקטין: כשאדם מגלח את פניו בסכין גילוח הוא עובר על חמשה לאוין לכל שתי שערות. כמה שערות יש בסנטימטר מרובע של פנים ממוצעות? כמה פעמים האדם מגלח? פעם בשבוע? פעמיים? יום יום? כמה לאוין בשבוע? בחודש? בשנה? בכל החיים? המספרים הם אסטרונומיים! "עוונותינו אומנם רבו מספור".

* * *

עם השמדת השישה מליון, כמעט שנעלם המעמד הזה מתוך כלל ישראל המעמד של מגידות. חוץ מכמה יוצאים מהכלל מפורסמים לא נשארו מגידים. אולי תורשו לי לסיים את דברי ההוקרה שלי עם הסיום המסורתי של כל המגידים בדרשותיהם "ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן".

חיים שפירא הוא תושב בלטימור שכתב לעתים קרובות מאמרים על יהדות אירופה של לפני המלחמה שהושמדה אבל לא נשכחה.

המודיע הצעיר

גליון מס'

בינינו

אַחַד הַתַּעֲנוּגוֹת הָעֲרֵבִים וְהַמּוֹעִילִים, שֶׁנַּעֲשִׂים בִּמְצִיאוּת שֶׁלָּנוּ נְדִירִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, הוּא הַפְּגִישָׁה עִם עַצְמֵנוּ, עִם מִשְׁפַּחְתֵּנוּ.

כֻּלָּם בְּדֶרֶךְ כְּלָל עֲסוּקִים וּטְרוּדִים כָּל כָּךְ! מִי בַּעֲבוֹדָתוֹ, וּמִי בְּפַרְנָסָתוֹ. זוֹ בְּעַרְבֵי נָשִׁים וְזוֹ בַּחוּגִים. אֵלּוּ בִּפְעִילֻיּוֹת חֶסֶד, וְאֵלּוּ בְּמִפְגְּשֵׁי־חֶבְרָה. כָּךְ קוֹרֶה, שֶׁאֲפִילוּ אֵינֶנּוּ שָׂמִים לֵב — שֶׁעָבַר זְמַן לֹא קָצָר, מֵאָז נִפְגַּשְׁנוּ כֻּלָּנוּ יַחַד בַּפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה, בַּאֲוִירָה מִשְׁפַּחְתִּית שְׁלֵוָה.

וְאוּלַי דַּוְקָא עֶרֶב־פֶּסַח הוּא הִזְדַּמְּנוּת מַתְאִימָה לְכָךְ? דַּוְקָא כְּשֶׁאָנוּ עֲסוּקִים כָּל־כָּךְ בֵּין כָּתְלֵי בֵּיתֵנוּ בַּעֲבוֹדוֹת הַנִּקָּיוֹן לִקְרַאת הֶחָג, זֶה אוּלַי הַזְּמַן לִשְׁמֹעַ סִפּוּרִים עַל יְמֵי הַיַּלְדוּת שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא; לָדוּן בִּבְעָיוֹת הַמְּצִיקוֹת לָנוּ מִזְּמַן; לָשִׂים לֵב לָאַחִים הַקְּטַנִּים מֵאִתָּנוּ, לְהַרְהֵר קְצָת עִם עַצְמֵנוּ — עַל עַצְמֵנוּ. אֲפִילוּ סִדּוּר מְגֵרָה — יָכוֹל לַהֲפוֹךְ לַחֲוָיָה מְרַתֶּקֶת, אִם נִזְכָּרִים בַּסִּפּוּר שֶׁמֵּאֲחוֹרֵי כָּל נְיָר וְחֵפֶץ. מוּכָנִים לְנַסּוֹת?

עַד כָּאן בֵּינְתַיִם,
חני

שכר מצוה - מצוה

ספור

יוֹם שֵׁנִי בַּשָּׁבוּעַ, עֶרֶב פֶּסַח תרכ"ה, בָּעֲיָרָה סְלוּצְק.

רַבִּי יוֹסֵף־בֵּר, בַּעַל "בֵּית הַלֵּוִי", הָרַב הֶחָדָשׁ שֶׁל הָעִיר סְלוּצְק, מְשׁוֹטֵט שׁוּב מֵחֶדֶר לְחֶדֶר, כְּדֵי לִבְדֹּק בַּפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה לִפְנֵי בִּעוּר חָמֵץ־שֶׁמָּא... בְּעוֹד הוּא בּוֹדֵק בְּעֵינָיו הַבּוֹחֲנוֹת וּבְאֶצְבְּעוֹתָיו הַמְּמַשְׁמְשׁוֹת, נִפְתְּחָה דֶּלֶת הַחֶדֶר. הֵסֵב ר' יוֹסֵף־בֵּר רֹאשׁוֹ לִרְאוֹת מִי הַבָּא, וְעֵינָיו נִתְקְלוּ בְּמַבָּט־מְדֻכָּא שֶׁל סֶנְדֶּר הַנַּפָּח, הַמִּתְבַּיֵּשׁ לְהִכָּנֵס פְּנִימָה.

נִגַּשׁ אֵלָיו ר' יוֹסֵף־בֵּר בְּמָאוֹר פָּנִים וּשְׁאָלוֹ:

"לָמָּה תַּעֲמֹד בַּפֶּתַח?" הִכְנִיסוֹ בַּחֲבִיבוּת. סֶנְדֶּר נִגַּשׁ לָרַב, וְאָמַר בִּמְבוּכָה: "שְׁאֵלָה לִי לִכְבוֹד הָרַב. הַאִם יְכוֹלִים לְקַיֵּם מִצְוַת אַרְבַּע כּוֹסוֹת בְּחָלָב?" הִרְצִין ר' יוֹסֵף־בֵּר וְאָמַר: "שְׁאֵלָה קָשָׁה! עָלַי לְעַיֵּן בַּדִּין. כְּלוּם חוֹלֶה אַתָּה, וְהָרוֹפְאִים אָסְרוּ עָלֶיךָ לִשְׁתּוֹת יַיִן?" — "לֹא", הֵשִׁיב סֶנְדֶּר בְּבוּשָׁה. "הַשְּׁלָגִים הִפְשִׁירוּ בַּשָּׁבוּעוֹת הָאַחֲרוֹנִים וְגָרְמוּ לְשִׁטְפוֹנוֹת, לָכֵן הָאִכָּרִים מֵהֶעָיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת אֵינָם יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לַנַּפָּחִיָּה. אֲפִילוּ הַזְּמָנוֹת שֶׁהֵכַנְתִּי, וְעָלוּ לִי בְּכֶסֶף רַב — אֵינָם יְכוֹלִים לָבוֹא לְקַבְּלָן וּלְשַׁלֵּם בַּעֲדָן. עַל כֵּן, אֵין בְּיָדַי הַמָּמוֹן הַדָּרוּשׁ לִקְנִיַּת אַרְבַּע כּוֹסוֹת יַיִן".

ר' יוֹסֵף־בֵּר עִיֵּן בִּרְשִׁימַת הַמִּשְׁפָּחוֹת שֶׁל יְהוּדֵי סְלוּצְק, וּמָצָא שֶׁמִּשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל סֶנְדֶּר הִיא בַּת שֵׁשׁ נְפָשׁוֹת. בִּקֵּשׁ מֵהָרַבָּנִית שֶׁתָּבִיא לוֹ עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה רוּבָּל, וְהִגִּישָׁם לְסֶנְדֶּר בְּשִׂמְחָה.

סֶנְדֶּר הֵרִים כְּתֵפָיו בְּעֶלְבּוֹן. "כְּלוּם תְּמִיכָה בָּאתִי לְקַבֵּל? מֵעוֹלָם לֹא נִצְרַכְתִּי לְעֶזְרַת הַבְּרִיּוֹת. רַק שְׁאֵלָה רָצִיתִי לִשְׁאוֹל!"

חִיֵּךְ ר' יוֹסֵף־בֵּר וְאָמַר: "וַהֲלֹא צְחוֹק אַתָּה עוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ! כְּלוּם קְרוֹבֵי רוֹטְשִׁילְד אֲנַחְנוּ, שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתֵּנוּ לְהַעֲנִיק עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה רוּבָּל בְּמַתָּנָה? זוֹ הַלְוָאָה כִּלְבַד! מַהֵר לִקְנוֹת יַיִן וּשְׁאָר צָרְכֵי הֶחָג. וְדַע, שֶׁהַכֶּסֶף אֵינוֹ דָּרוּשׁ לִי, לָכֵן — אַל תְּמַהֵר, כְּשֶׁיַּרְחִיב לְךָ הַשֵּׁי"ת וְתוּכַל — תַּחֲזִירוֹ". קִבֵּל סֶנְדֶּר אֶת הַכֶּסֶף בְּתוֹדָה וּבִבְרָכָה, וּמֵעֵינָיו — נִגְּרוּ דִּמְעוֹת הִתְרַגְּשׁוּת.

אַךְ יָצָא סֶנְדֶּר אֶת הַבַּיִת, וְהָרַבָּנִית — גַּם לָהּ שְׁאֵלָה. "וַהֲלֹא מְחִירוֹ שֶׁל יַיִן לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת לְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ, הוּא לְכָל־הַיּוֹתֵר שְׁלֹשָׁה רוּבָּל. לְשֵׁם מָה נָתַתָּ לוֹ עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה?"

הֵשִׁיב לָהּ ר' יוֹסֵף־בֵּר בְּחִיּוּךְ: "כַּנִּרְאֶה שֶׁדִּבְרֵי חז"ל "אֵין חָכְמָה לְנָשִׁים אֶלָּא בְּפֶלֶךְ" אֲמוּרִים גַּם עָלַיִךְ. הֲרֵי שָׁמַעַתְּ אֶת שְׁאֵלָתוֹ! אִם הוּא רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת אַרְבַּע כּוֹסוֹת חָלָב, פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ בָּשָׂר לַסְּעוּדָה. וְלֹא־אֵיךְ יִשְׁתֶּה אֶת שְׁתֵּי הַכּוֹסוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת, הַבָּאוֹת אַחֲרֵי הָאֹכֶל? אִם כָּךְ, יֵשׁ לָתֵת בְּיָדוֹ כֶּסֶף לְכָל צָרְכֵי הַסְּעוּדָה."

שָׂמַח ר' יוֹסֵף־בֵּר עַל הַמִּצְוָה בַּסֵּתֶר שֶׁעָשָׂה, אוּלָם — סֶנְדֶּר הַנַּפָּח כָּעַס עַל סוֹחֲרֵי הָעֲיָרָה: זֶה שָׁבוּעַ יָמִים שֶׁנִּסָּה לִלְווֹת מֵהֶם כֶּסֶף, וְהֵם הֵשִׁיבוּ פָּנָיו רֵיקָם. עַתָּה סִפֵּר לָהֶם בִּנְעִימַת תּוֹכָחָה, עַל הַהַלְוָאָה שֶׁקִּבֵּל מֵהָרַב בְּלִי קְבִיעַת מוֹעֵד פֵּרָעוֹן.

הַדְּבָרִים הִתְפַּרְסְמוּ חִישׁ־מַהֵר, וְהִגִּיעוּ גַּם לְמִשְׁכְּנוֹת הָעֲנִיִּים שֶׁל הָעֲיָרָה. רָאשֵׁי מִשְׁפָּחוֹת בָּאוּ לְהִתְלוֹנֵן לִפְנֵי הָרַב עַל מְצוּקָתָם, חוּץ מִמַּצּוֹת וְיַיִן אֵין לָהֶם דָּבָר לֶחָג. קִבֵּל כָּל נִצְרָךְ אֶת חֶלְקוֹ מִידֵי ר' יוֹסֵף־בֵּר.

הַיְּהוּדִים יָצְאוּ בְּפָנִים קוֹרְנוֹת וְר' יוֹסֵף־בֵּר רִגְשׁוֹתָיו מְעֹרָבִים. שָׂמֵחַ עַל הַצְּדָקָה שֶׁזָּכָה לְקַיֵּם, וּמִצְטַעֵר עַל פִּרְסוּם מַעֲשֵׂה הַהַלְוָאָה. אוּלַי לֹא הָיָה לִבּוֹ שָׁלֵם בְּעֵת הַנְּתִינָה, וְלָכֵן נֶעֱנַשׁ?

נִגַּשׁ אֵלָיו חַיִּימְקֶה הַקָּטָן, וְאָמַר: "אַבָּא, הֲרֵי שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה. שְׂכַר מִצְוָתְךָ הָרִאשׁוֹנָה — הוּא הַמִּצְווֹת שֶׁבָּאוּ בְּעִקְבוֹתֶיהָ. לוּלֵא הַפִּרְסוּם לֹא הָיוּ בָּאִים הָעֲנִיִּים הַנּוֹסָפִים!"

טָפַח ר' יוֹסֵף־בֵּר עַל שִׁכְמוֹ בְּנוֹ בְּחִבָּה: "לֹא רַק גָּאוֹן בַּתּוֹרָה תִּהְיֶה, כִּי אִם גַּם גָּאוֹן בְּמַעֲשֵׂי צְדָקָה וָחֶסֶד!"

מה אומרת ההלכה?

בוודאי הבחנתם בכך, שהעיתון מלא בשבועות האחרונים במודעות המבשרות על הכשרים שונים לחג הפסח. כמעט הכל אפשר להשיג היום בהכשר למהדרין: שתיה (אפילו תוססת), מוצרי חלב, דברי־מתיקה, סלטים ותוספות, עוגות ועוגיות מקמחים מותרים, ועוד ועוד. ואמנם — ההלכה אומרת, שכל מוצר שיש עליו הכשר למהדרין, הוא כשר וטוב לאכילה; יאכלו ענוים וישבעו.

ובכל זאת! היום נפנה את מדורנו, לעובדה שלפעמים לא די במה שאומרת ההלכה. ילדים רבים מביניכם יכולים לספר, שבבתיהם אין משתמשים בפסח בחלק גדול מן המוצרים שהזכרנו קודם, למרות ההכשר. יש אנשים שאינם משתמשים בתבלינים, אחרים אינם שותים שום משקה מוכן — אלא רק מה שמכינים בבית. יש שאינם אוכלים שום עוגה. אף לא מקמח תפוחי אדמה — משום מראית עין. ויש כאלו (והם אינם מעטים) שבכלל מקפידים לאכול בפסח רק בביתם — ורק תוצרת בית.

הם אינם מפקפקים בטיב ההכשרים, אולם אינם רוצים לשנות ממנהג אבותיהם. וכל דבר שבדורות קודמים נמנעו מלאכלו — הם אינם אוכלים. "בפסח קונים רק מה שמוכרחים" — אפשר לשמוע שוב ושוב.

אין חייבים לנהוג כך! אך זה מחמם ומרחיב את הלב לשמוע כמה בתים נוהגים כך, ברכה תבוא על ראשם. אפשר שהזהירות הזו נובעת גם מדברי האר"י ז"ל: "הנזהר במשהו חמץ — מובטח לו שלא יחטא כל השנה".

פנקס - חשבונות

לְחָפֵץ חַיִּים, הָיָה פִּנְקָס קָטָן, שֶׁבּוֹ נָהַג לְסַכֵּם אֶת הַמִּצְווֹת וְהָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשָׂה בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם. (וְאֵילוּ עֲבֵרוֹת הָיוּ לוֹ, לְחָפֵץ חַיִּים?...)

"וַהֲלֹא אֲפִילוּ לְכָל חֶנְוָנִי — יֵשׁ פִּנְקָס שֶׁל הוֹצָאוֹת וְהַכְנָסוֹת", — הָיָה אוֹמֵר. "הַאִם חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ שֶׁלָּנוּ אֵינוֹ חָשׁוּב לִפְחוֹת בְּאוֹתָהּ מִדָּה?"

בפרשת השבוע

"זאת התורה לכל נגע הצרעת... ולשאת ולספחת" (י"ד, נ"ד). חז"ל אמרו: "חש בראשו — יעסוק בתורה", ובמקום אחר אמרו: "חש — בכל גופו — יעסוק בתורה". מדוע? והרי לימוד התורה מתיש כוחו של אדם, ואם כך — איך הוא יוכל לרפא את מיחושי גופו וראשו?

אולם, כל המחלות באות על האדם בגלל חטאיו. בגלל מידותיו הרעות, ובגלל חוסר־שלמות בנפשו. לפיכך, כשאדם עוסק בתורה, מכפרת תורתו על חטאיו ומתקנת אותם, וממילא הוא מתרפא.

באופן זה, יש המסבירים את הכתוב "וזאת התורה לעולה ולמנחה לחטאת ולאשם" — בכוחה של התורה לכפר על כל מה שקרבנות אלו מכפרים. כך גם הכתוב בפרשה שלפנינו: "זאת התורה" גם לנגעי הצרעת, השאת והספחת. התורה היא תרופה לכל המחלות, כי היא מתקנת את שורשן.

וצדיקים הוסיפו ואמרו: עצם התענוג והחיות שיהודי שואב מלימוד התורה, כשיקוי הם לבשרו ולעצמותיו. ולוואי שנשים חלקנו עמהם.

פנטסטיק

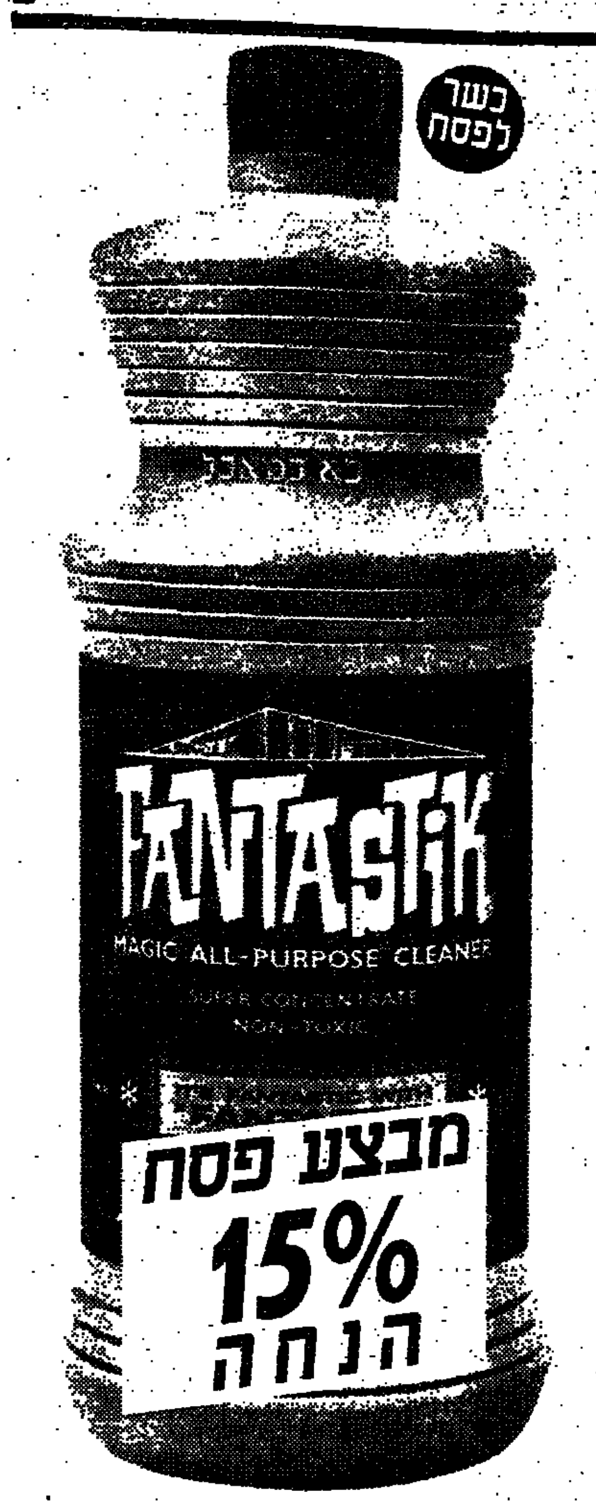

כל חומרי הניקוי בבקבוק אחד!

קדם כימיקלים יצור ויבוא תעשייתי בע"מ
KEDEM ת.ד. 165 אשדוד, טל. 055-33533

אורי מור

JERUSALEM VACUUM CLEANER CENTER
המרכז הירושלמי לשואבי אבק

service repairs trade-in & sales
·vacuum cleaners
·microwave ovens
·heaters
·toasters
·mixers
WE RENT CARPET SHAMPOO MACHINES

שירות תיקונים החלפות ומכירות של
·שואבי אבק
·תנורי מיקרוגל
·תנורי חימום
וטוסטרים
·מערבלים
אנחנו משכירים מכונות לניקוי שטיחים

61 HERZOG RD. TEL 02-662350 .רח' הרצוג 61 טל

מכירה היסטורית מיוחדת
של כובעי נשים חדישים ויפהפיים
תוצרת חוץ במחירי קרן!
וכן מחרוזות אבני חן מרהיבות
בס"ד במוצש"ק וביום ראשון ושני י', י"א, י"ב בניסן (19-21.4.86) בשעות 10-6 בערב
אצל הפאנית - ספרית סופי סולומון
ב"ב רח' מרכז בעלי מלאכה 10 קומה ב' (מול בית"ר יוחנן)

פרידמן

מרכז תכשיטים מלאכותיים
רח' ר' עקיבא 125 ב"ב
(ע"י הפלאפל אנג'ל)
מבחר עצום של כל סוגי התכשיטים
שרשראות · גורבים · סיכות · קוקיות · חנורות · טבעות · מחרוזות
מבצע פסח! 20% הנחה
* כל סוגי תיקונים כולל השחלות תוך 24 שעות
* מכירה מרוכזת לסיטונאים בכל הארץ

★ "המתוק" ★
מלכי ישראל 6 י-ם 02-273355
במקור ברוך ¾3 (אפשרות ל-4) ק"ב כונים 85.000
3 (1 קטן) ק"א משופצת ומרפסת סגורה 60,000
3 בגאולה ק"ב כונים טובים מרפסות 60,000
בסנהדריה ק"ב כונים חדשה 3.5 78,000 4 98,000$
5 בגאולה משוכללת ק"ב כל הכונים 130,000
סגור מי"ג-כ"ב ניסן!
חג כשר ושמח!

הורים יקרים!
בנים תביאו את ילדיכם בברית הנשואין
פני לאגודת דור ישרים
בבדיקת דם בזמן למנוע מחלות גנטיות ח"ו
עצתנו מעודדת ע"י גדולי הדור שליט"א
טל. 03-792352 02-864...

כולנו לעצירת המיסיון המורמוני!!!

רבנים, ראשי ישיבות וגבאי בתי הכנסת, ברחבי הארץ
ישמיעו השבת פ' מצורע בדרשות "שבת הגדול"

דברי התעוררות

נגד מרכז השמד המורמוני, ההולך ומוקם
בפלטרין של מלך, עיה"ק ירושלים תובב"א

הצבור הרחב ייקרא להתכונן ולהשתתף בהמוניו

בעצרת המחאה

שתיערך אי"ה ביום ב', ד' דחוה"מ פ בשעה 2 אחה"צ
מול אתר הבניה על הר־הצופים

— שטח נפרד יוקצה לנשים — — פרטים יבואו —

ועדת הפעולה

Silver, Jewelry and Watches
תכשיטים, כלי כסף ושעונים

לרגל הפתיחה ולקראת חג הפסח
הנחות עד 50%

7 Ben Hillel St., Jerusalem
רח' בן הלל 7, ירושלים
תכשיטים בעיצוב אקסקלוסיביים במיוחד

GeorGe

ראשונה באיכות מובילה בעיצוב

דגמי האביב

נוספו למבחר הפאות של "ג'ורג'י"

★ שיעור טבעי מלא
★ שיער מעורב (סינטטי וטבעי)
★ שיער סינטטי

ניתן להשיג בכל הסלונים המובחרים

חג פסח כשר ושמח
סוכנות לפאות ג'ורג'י
בני ברק, רח' טרפון 14
טל. 704253

1986 העסק הנבחר

פרידמן

כשתמודדי פעם אחת את פאת היוקרה "יפה" YAFFA
שוב לא תרצי לנסות משהו אחר...
למה? מדוע? באי תנסי ותווכחי...

YAFFA — יפה

היצירה החדישה והטובה ביותר בענף הפאות
היבואן הבלעדי
"סלון - אוה"
בני־ברק רח' ר' עקיבא 88 טל' 787813
ואצך הסוכנויות המורשות
לכל לקוחותינו ובית ישראל
בברכת חג פסח כשר ושמח
מאחלת
אוה

פרידמן

מוצרי רמדיה כשרים לפסח

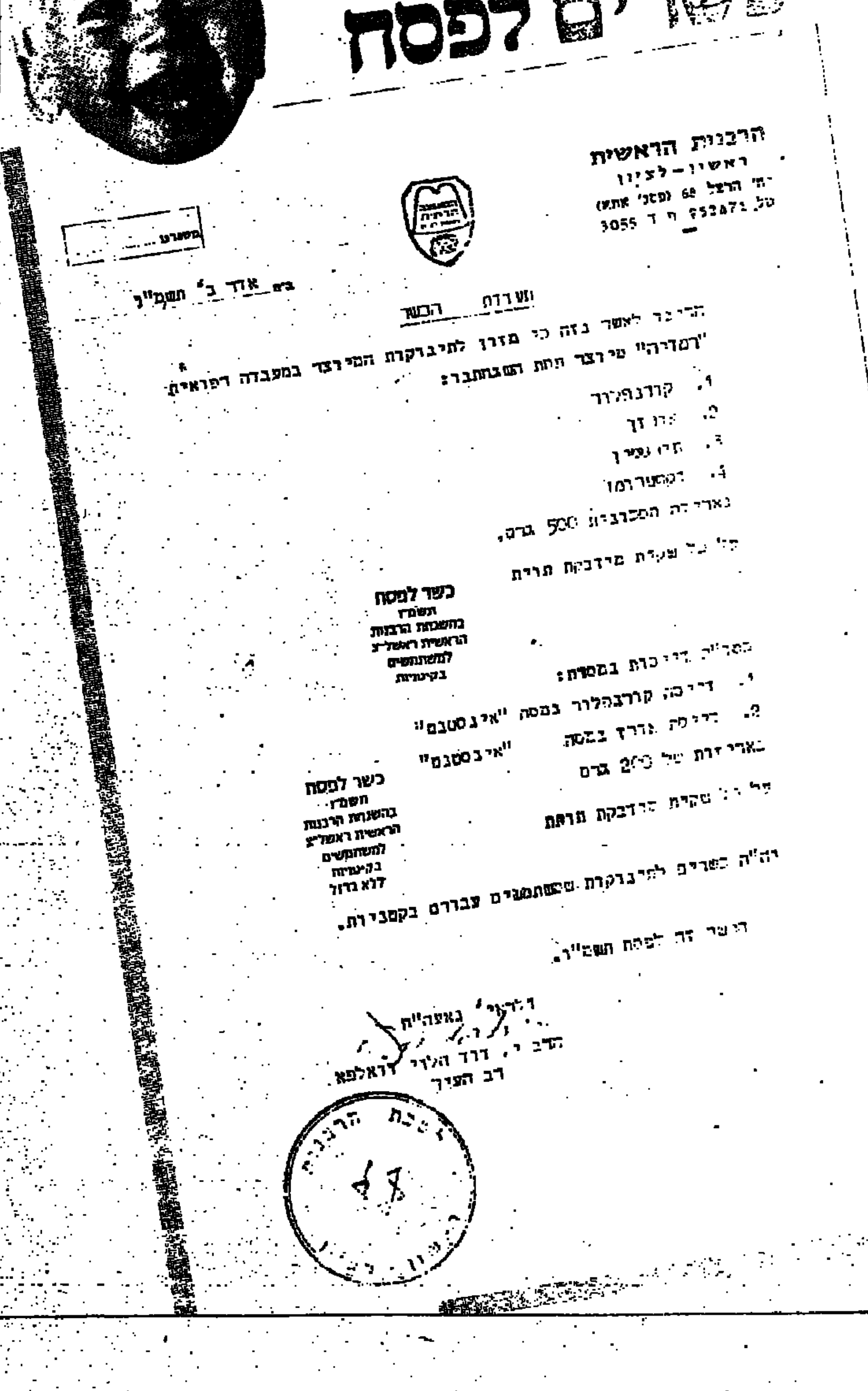

הרבנות הראשית
ראשון־לציון
רח' הרצל 68 (מסגד אתא)
טל. 952471 ת"ד 3055

ב"ה אדר ב' תשמ"ו

ועדת הכשר

הרינו לאשר בזה כי מזון לתינוקות המיוצר "רמדיה" מיוצר תחת השגחתנו ... במעבדה דפראית:

1. קורנפלור
2. ... דן
3. ... נפיין
4. ... רמו

כשר לפסח תשמ"ו בהשגחת הרבנות הראשית ראשל"צ למשתמשים בקטניות

1. ... קורנפלור בפסח "אינסטנט"
2. ... בפסח "אינסטנט"

כשר לפסח תשמ"ו בהשגחת הרבנות הראשית ראשל"צ למשתמשים בקטניות ללא גזול

הרב י. דוד הלוי דרואלפא
רב העיר

פרפומריה יפית

בני ברק, רח' ר' עקיבא 91

גבירתי!

קחי הפסקה קלה מעבודות הפסח ובואי ל"יפית"
מבחר תכשירי היופי כשרים לפסח של התבחות הידועות
* הלנה רובינשטיין
* אולסימה
* רבלון

בהכשר של הרב גרוסמן, הרב שיינין וחוג חתם סופר

עכשיו! בהנחות ענק!

★ מבצע — כל הקונה מוצרי רבלון תקבל פידריה נפלאה חינם.
★ על קנית בושם "רבלון" תקבלי חינם שעון דיגיטלי ועט.
★ אבזרי אופנה חדישים ביותר לעונת האביב
★ שעוני שבליה עד 50% הנחה
• טבעות זהב • תליוני זהב • עגילי זהב • פנינים אמיתיות • ניקוב חורים באוזניים

המוצרים היפים ביותר ב"יפית"
איב סן לורן, לנקום, מרבוס, מקס פקטור

מחלקה לאיפור כלות

בברכת חג פסח כשר ושמח

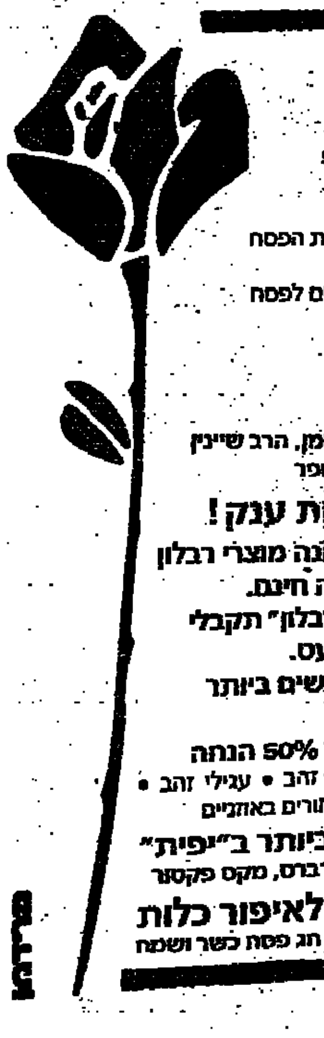

פרידמן

בתאבון
גלאט כשר
פתוח עד מאוחר ערב פסח
יום שני 22.4.86
רח' המלך ג'ורג' 21 ירושלים
02-244922

DENTAL LABORATORY
Porcelain Gold Dentures
Alexander Pashanov

מעבדת שיניים
חרסינה זהב תותבות
אלכסנדר פשנוב

מבצע לפסח

האם חשבתם על ניקוי השיניים התותבות לפסח???
במעבדת השיניים ינקו יחדשו את התותבות ע"י צוות מומחים דתיים בתשלום מוזל
ניתן להזמין חדשות ולקבל לפני החג
ברכת חג כשר ושמח

8 Straus St. Jerusalem רח' שטראוס 8 ירושלים
Tel : 228475 .טל

סופר ארזה

היום קונים ב...
שווק ישיר לצרכן במחירים סיטונאים

מבצע ביעור חמץ!

פתוח מוצש"ק הגדול י' ניסן

חיתולים חוגלה	6.90	מיץ ענבים תירוש	1.69
אקונומיקה 4 ליטר	1.59	מיץ ענבים בד"ץ ב"ח	1.79
נייר ארונות	0.50	יין טופז מהדרין	1.79
זיו נקה 5 ק"ג	6.90	קמח תפוחי אדמה	במבצע
נייר טואלט קרפ 1/24	2.75	מיץ תפוזים סבעי בד"ץ	במבצע
פנטסטיק 1 ליטר	2.49	קוקוס 100 גר'	במבצע

צלחות וכוסות חד פעמי במבצע מיוחד
עופות גלאט כשר לפסח בהכשר הבד"ץ עדה החרדית, רצוי להזמין מראש

מחלקה נפרדת למוצרי פסח

★ מחלקת פרות וירקות במחירי השוק ★ מחלקת כלי בית
לנוחיות לקוחותינו פתוח רצוף מ־6 עד 9 בערב
לכל לקוחותינו ברכת פסח כשר ושמח
סופר־ארזה, רח' עלי הכהן (מול אולמי אפריון) טלפון: 822603, 820430

דרשת שבת הגדול איור מתוך "ספר המנהגים" באמסטרדם

המגיד

אבד ואין איש שם על לב

חיים שפירא מתאר את דור "המגידים" של קהילות אירופה שאבדו בשואה

הנביאים נקראו מגידים משום שהשתמשו בכח הדבור שלהם להגיד מראש את העתיד ולהוכיח את העם ולהדריכם לשיפור דרכיהם. כנראה שתואר זה נשאל מן הנביאים, כדי לתאר אותם אנשים שעברו בין הערים והעיירות ברחבי מזרח אירופה כדי להטיף, להוכיח, ולנעוד בעם.

בו בזמן שחיוב מוטל על כל יהודי להוכיח באופן אישי, אך בדרך כלל השאירו את מלאכת תוכחת הקהלה לרב העיר. אולם, הרב היה עסוק, בראש וראשונה בלימוד תורה והנהגת הקהלה, והיה דורש רק פעמיים בשנה (בשבת הגדול ושבת שובה). בהשאירו את עניני התוכחה למגידים. לעומת זאת בקהלה החסידית, הרבי היה מוכיח כלי להשאיר פתח למגידים. (יוצאים מן הכלל מפורסמים היו האדמו"ר ר' דב בער ה"מגיד ממזריטש" ור' ישראל ה"מגיד מקוזניץ" שנעשו לענקי החסידות).

בזמנו, התואר הרשמי היה "מגיד דמתא" (העיר) או מגיד מישרים. אישים אלו היו ללא חת וקיימו את הלא תגורו מפני איש.

פרט לעיר ווילנא, שבה המגיד קבל משכורתו מן הקהלה, היו מודיעים בכל בתי הכנסת שהמגיד ממקום פלוני ידרוש בשעה פלונית במקום פלוני. המגידים לא היו ידועים בשמותיהם הפרטיים, אלא, לפי שמות עריהם או מקום מגוריהם כמו המגיד מדובנא, או המגיד מקעלעם, או המגיד מביאליסטוק... היו מניחים קערה ע"י דלת בית כנסת שבו היה נואם, ואחרי הדרשה היו אנשים מטילים לתוכה את נדבתם.

בשבת הגדול ובשבת תשובה נוהגים הרבנים — המנהיגים הרוחנים לדרוש לפני העם בכל ימות השנה נפל תפקיד זה בידי המגידים שהיו נודדים מעיר לעיר ומכפר לכפר לעורר את לב ישראל לאביהם שבשמיים. מילים לא הספיקו —

למותר לומר, שכולם היו נואמים מוכשרים, עם ידיעה רחבה בתנ"ך, דברי חז"ל, מדרשים, ספרי מוסר, ומשלים, ממש בתי אוצר של ידע וחכמה! ריותר מזה, בהצגת דבריהם קיימו מה שנאמר בשה"ש רבה פרשה ד' "כל מי שאומר דברי תורה ואינן ערבין על שומעיהן כדבש זה הבא מצוף, נוח לו שלא לאמרו", מצד שני נואם מצוין בלי תוכן יכול היה אולי לשעשע קהל לרגע, אבל בודאי לא יהיו לדבריו השפעה נמשכת, משום שמה יכול להשאר במוחות השומעין?

המגידים היו מומחים לפסיכולוגיה (למרות שמעולם לא שמעו את המילה) וידעו להפעיל בקלות את מצבי הרוח של הצבור. הם היו מסוגלים לעורר, לדמעות או לצחוק, שמחה או עצב תוך רגעים. לאחדים מהם היו כוחות בלתי רגילים של תאור מצב, המגיד מקלעם היה מתאר את הגיהנם בפרוטרוט כזה שאנשים הרגישו שאצבעותיהם ורגליהם נשרפות! או בזמן שר' זונדל קמינדר היה מתאר מכת הצפרדעים במצרים, אנשים היו שומעים קרקורי הצפרדעים באזניהם. (ר' זונדל היה מדבר לפעמים במשך שש שעות!).

היו מגידים שהיו מלאים רעיונות משלים ומדרשים שהיו כמו תא זכרון של מחשב המוכן להשיב בנאום המתאים בכל זמן ובכל נושא. המגיד ממינסק הרב בנימין שקוביצקי הוזמן פעם לנובהרדוק הקרובה, להספיד בשעת הלויה את הרב יחיאל מיכל אפשטיין בעל "ערוך השולחן", שהיה אז מפוסקי הדור ורבה של נובהרדוק. למותר לומר, שהמגיד הכין הספד מתאים, אבל לפני עלותו לעמוד ארון הקודש נגשו אליו משלחת של בחורי ישיבה בהציגם לפניו בעיה: והיא החסרון שלהם בספרי לימוד, שנמנע מהם לקנות ספרים "בגלל מחירם הגבוה. באותם הזמנים היו מעט מאד אנשים שהיו להם אפילו ש"ס שלם. בכל בית כנסת התקיימה "חברה קנין ספרים" שליקטה פרוטות כדי לקנות ספרים לשימוש הצבור. וכן היתה "חברת תקון ספרים" שחבריה עסקו בהתנדבות בתקון ספרים שבלו מרוב שימוש. לגבאים בנובהרדוק לא היתה הסבלנות עבור בחורי הישיבה שלא היו זהירים עם הספרים ותמיד נראה כאילו מעולם לא החזירו ספר למקומו הנכון. כמו כן נקרעו תמיד דפים וכו'. משום כך פקדו הגבאים על השמש לסגור את כל הספרים בארון, ולהרשות את השימוש בהם רק לבעלי הבתים.

משום איזושהי סיבה לא התלוננו הבחורים לפני הרב, אולי משום שהיה זקן וחולה, אבל ניצלו את ההזדמנות של ההספד לבקש מן המגיד ממינסק עזרה לפתרון בעיתם: המגיד לא איכזב אותם ופתח הספדו עם ספוד.

"היותה פעם אלמנה שבנה יחידה מת. כמו שניתן לתאר הרגישה שחייה הגיעו לקיצם, לעתיד אין לה כלום חוץ מזכרונות. לפני חג הפסח כל שנה, כמו כל הנשים היהודיות נקתה את ביתה, בהוציאה את הבגדים מארון שלהם לאוורור. כשהיתה מוציאה כל חליפה, זלגו עיניה דמעות, יותר חליפות, יותר דמעות. עבר שם מישהו ושאלה: "גברת, כל החליפות האלו שייכים לך, למה את בוכה? אני הוא זה שצריך לבכות, אני, לובש כל השנה אותן סמרטוטים".

האם השכולה השיבה: "אתה אינך לא מבין? כשרואים חליפה תלויה בארון ואינה חסרה כפתור, מכנסיים בלי קמט, מה פירוש הדבר? פירוש הדבר שמי שהיה צריך ללבש החליפה איננו עוד! הוא מת! ולכן אני בוכיה!"

והמשיך המגיד "להקב"ה יש בת אחת ורק בת אחת, התורה. בגדיה היפים הם הספרים וכרואים הספרים ולא חסר בהם דפים. והעטיפה אינה קרועה, מה פירוש הדברים? פירוש הדברים שהתורה מתה בנובהרדוק! הרב של נובהרדוק, הערוך השולחן נפטר!" (סופר לי ע"י נכדו הנקרא על שמו הרב בנימין שקוביצקי מבני ברק).

למותר לציין שבאותו יום נפתחו ארונות הספרים בנובהרדוק...

תורגם מג'ואיש אובזרבר ל"המודיע"

* * *

בכח דבורם, השפיעו המגידים על אנשים לאין ספור לשפר את דרכם, לתקן מידותיהם ולעסוק בלימוד תורה. ובאותה מומחיות, גייסו קהלות שלמות לפעולה.

המגיד מקלעם ביקר פעם בעיר אחת וגילה שעומדים לסגור את דלתות בית החולים היהודי, באותם ימים, אנשים נכנסו לבית חולים רק כאמצעי אחרון, משום שהידע הרפואי היה פרימיטיבי ביותר. בכל זאת, עבור העניים, במקום שהיה קיים בית חולים הובטח בקור יומי של רופא, טיפול תמידי, מטה נקיה, ואוכל מתאים, סדורים שעשירים יכלו להרשות בבית. הקלמאי התקיף את הנושא מעל הבימה:

"חז"ל מספרים שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה. אני יכול לתאר שהשכינה מתלוננת לפני כסא הכבוד "למה אני נמצאת תמיד בבתי עניים? זה בלתי נסבל! רעב, עוני, ילדים רצים יחפים, בלי רופאים ורפואות! תרשה לי לשכון בבתי עשירים היכן שיש מטה נקיה, חדרים נוחים, במקום שנמצא אוכל ורפואות, יותר מתאים למעמדי!"

"הרבש"ע הסכים. מיד התחילו העשירים לחלות. לא עבר זמן רב והבינו מה שקרה והתחילו לבנות בתי חולים. ולעניים היו סביבה נוחה ונקיה, ולשכינה היה מקום מכובד לשכון, אבל עכשיו אם יסגר הבית חולים רק העשירים יחלו!"...

* * *

הרב יעקב מאזה הרב הרשמי האחרון של מוסקבה תחת השלטון הצארי (הרב מאזה היה "קאזיונה רבין" רב מטעה"מ) מספר בספרו ("זכרונות" חלק ג' דף 126) כיצד עזר הקלמאי להקים גמ"ח בעירו מהילוב. קודם כל הוא מתאר את ההשפעה מרחיקת הלכת של הקלמאי על בעלי המלאכה בעיר. כולם למדו חובת הלבבות ומסילת ישרים: לכולם היו ידיעות בחיי אדם: חייטים תגרים הצטיינו במדות טובות הכל בגלל המגיד מקלם, כל פעם שהגיע העירה הפסיקו ממלאכתם כדי לקבל פני רבם הקדוש.

פעם התלונן לפניו אחד מבעלי המלאכה שנחוץ חברת גמ"ח: אמנם נכון שהעשירים של מהילוב נותנים הרבה צדקה, אבל בעלי המלאכה אינם זקוקים לצדקה, למעשה הם בעצמם נותנים צדקה במשך כל השנה. אבל עליהם ללוות כספים עד הקציר הבא, לעת שהאיכרים ישלמו להם תוצרתיהם עבור רכישת סחורה בהקפה. הבעיה שהחוק דרש סך מינימום של חמשת אלפים רובלים כדי לייסד בנק מסוג זה, וכקרן היה רק אלפיים רובלים.

"מי יכול לתת את היתרה" התעניין המגיד.

ספרו על זקן אחד, ר' ישעיהו שור, איש עסקים עשיר, גם בנו יחידו היה עשיר, אבל סירב לנדב את הכסף. הקלמאי חקר את הנסיבות ונודע לו שר' ישעיהו שור לא יענה ללחצים לתת יותר כסף, למרות היותו בעל צדקה גדול. למעשה האלפיים רובלים שהיו בקרן משלו היו. הוא ציפה שאחרים יצטרפו למצוה, והצדק עמו! חוץ מזה בצוואתו רשם סכומים גדולים לצדקות שונות ובניהם הגמ"ח. ר' ישעיהו שור היה תלמיד חכם והיה לו בית כנסת משלו, שאף פעם לא הזמין לשם את המגיד. אולם, אחד מבעלי המלאכה שתיקן זוג נעליים עבור מר שור הזקן, שכנע אותו להזמין את המגיד לדרוש בבית כנסת שלו והיא שהוא יהיה שם.

רבי בנימין שקוביצקי זצ"ל המגיד דמינסק

המגיד התחיל בציטוט הפסוק מישעיה מ"ו י"ב: "שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה" ושאל "האם הנביא לא ידע שאבירי לב אינם מקשיבים, והרחוקים מצדקה אינם מבינים מה פירוש צדקה?" אדרבא, הנביא מדבר על נדבנים המחלקים סכומים גדולים של צדקה, אבל במהירותם לעשות צדקה, מסתכנים באיבוד עצם משמעותה של צדקה! דרכו של הנביא להתייחס לאנשים במשמשים של מעמדם הסופי, אם הם ממשיכים בדרכם. למשל הנביא אומר קודם "כמעט כסדום היינו" ובפסוק הבא פונה לכלל ישראל "קציני סדום". ולכן קורא הנביא לנדבנים גדולים הרחוקים מצדקה" משום שמעריכים צדקה לפי כמות החסד שבו. מה שיותר חסד, יותר צדקה, העסקת חסד אהובה לפני הקב"ה יותר מצדקה ומקרבן זה מזכיר זכות אבות.

ואז תיאר המגיד מחלוקת בשמים, בתיאור חי כל כך כאילו הוא, וכל הנוכחים בבית כנסת, היו עדים לה: המלאך מיכאל סניגורם של עם ישראל עומד לפני כסא הכבוד, והזמין את בעלי המלאכה השונים שהיו גדולי התורה שהוזכרו בש"ס, הנה עכשיו מגיע התנא הזקן שמאי — הבנאי עם כליו בידו; ואחריו בר פלוגתא שלו הנשיא הגדול הלל חוטב העצים עם הגרזן בידו; ואחריו יוחנן הסנדלר ור' יוסף חלפתא מתקן העורות. ובזמן שהם מתפללים נכנסים יהושע העושה זפת ור' יצחק נפחא, ואחריהם אבא זמרא החייט ומחטו בידו. כולם מתפללים למען בעלי מלאכה של מוהילוב למטה, שעוסקים במלאכה והולכים בדרך התורה והמוסר ומדות טובות. והקב"ה ענה להם בהוציאו פקודה שלמחרת בחצות היום צריך להביא את השלשת אלפים רובלים! תכף: הנה מגיע מלאך המוות. הוא מבקש תן לי לקחת את נשמתו הערב, ומה יהיה הכסף? אותו אדם עשיר פקד בצוואתו לתת חצי כספו לצדקה, למעשה אעשה לו טובה, משום שאז כספו לא ילך רק לצדקה אלא לצדקה שיש בה גמילות חסדים!"

לכל הנוכחים באו הדמעות בעינים ובמיוחד לר' ישעיה שור. ואז פנה המגיד ישירות לשור: "ר' ישעיה, אני יודע שאתה בעל צדקה גדול. אל תתן למלאך המות להעניק לך את המצוה. עשה זאת לבד!"

ר' ישעיה שור קם על רגליו ובדמעות היהודית על לחיו הבטיח לתת את שלושת אלפים רובלים למחרת בבקר. (שלושת אלפים רובלים אז היו שוים לחמישים אלף דולרים היום).

* * *

אסור לקורא לקבל הרושם כאילו השומעים היו נאיבים או תמימים, להיפך הם היו פקחים מלומדים ואנשי עסק ממולחים. שור היה תלמיד חכם וגם סוחר מצליח, וכן ג"כ היה בנו. אולם המגיד היה המצפון של העם. כל אחד ידע שהמגיד צודק בכל דברי הבקורת שלו ודרישותיו. האנשים קלטו אותם. מה היו דרישותיו? חסד, תקון המדות והגברת לימוד התורה. הוא היה התגלמות של "לא תגורו" בעמדו פנים אל פנים עם יחידים וקהילות שלמות ללא מורא. שור ידע בלבו שהמגיד צודק, אבל רצה לחלק את המצוה עם אחרים ולא לתת את כל הכסף בעצמו. המגיד נתן לו דחיפה נוספת באמצעות סיפור על מלאך המוות.

* * *

לעיר מולדתי לומזה היה בית כנסת מרכזי גדול ויפה. הכסף תם לפני שהספיקו לגמור את הבנין. ולכן התפללו בבית הכנסת בלי רצוף. כל יום שישי היה השמש מפזר חול צהוב על הרצפה לכבוד שבת. יום אחד הגיע מגיד והוכיח את הצבור:

"אני מרחם על יהודי לומזה" אמר המגיד. "חז"ל אומרים במגילה כ"ט ע"א עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל ולכן כשיבא משיח, הארבע קירות והגג יעברו מלומזה לירושלים, אבל אתם תישארו כאן. משום שאין רצפה להוביל אותכם"

בראש השנה הבא כבר היתה רצפה חדשה. האם יהודי לומזה לא ידעו שבית כנסת צריך רצפה? אבל היתה שאלה של זכות קדימה. לאן לתת כספי הצדקה, ואת הרצפה דחו. ואז בא המגיד ונתן דחיפה מיוחדת לכוון הכבוד היסודי של מבנה ציבורי שמשתמשים בו לתפלה. הדרבנה, הדרישות של המגידים. אם על ידי חיוכים ואם דמעות הביאו למאמין הניסף הנדיש

כל מגיד דבר עם נגון. הלחן המיוחד של המקצוע כי בזמן שהשתמשו בכל הטכניקות הסכנו רטיות של יישנים תנועות או הניחות, הבעת פנים ובטורים, כשהגיעו לנקודה המרכזית, מילים לא הספיקו: הניגון הדגיש את הנקודה ניגון מתוק, הדורש, ומושך את הלב. מרכך את המילים הקשות. אחרים השתמשו בניגון לעיתים קרובות, אבל רק לסירוגין. אחרים זמרו לתקופות יותר ארוכות. המילים היו גוף הדרישה והניגון היה נשמתו.

כשהמגיד מקלם הדפיס את ספרו תוכחות חיים נשאל "למה למהר אין אותה השפעה כמו הדרישות שלך?"

הוא ענה "אשם בזה המדפיס. הוא לא הכניס הניגון לתוך הספר"

שלא כבארה"ב שאי אפשר להוות ולהקבר בלי הספדו של רב (מנהג הלויה כהנוצרים), באירופה המזרחית היה הרב משא את ההספד לאחרים

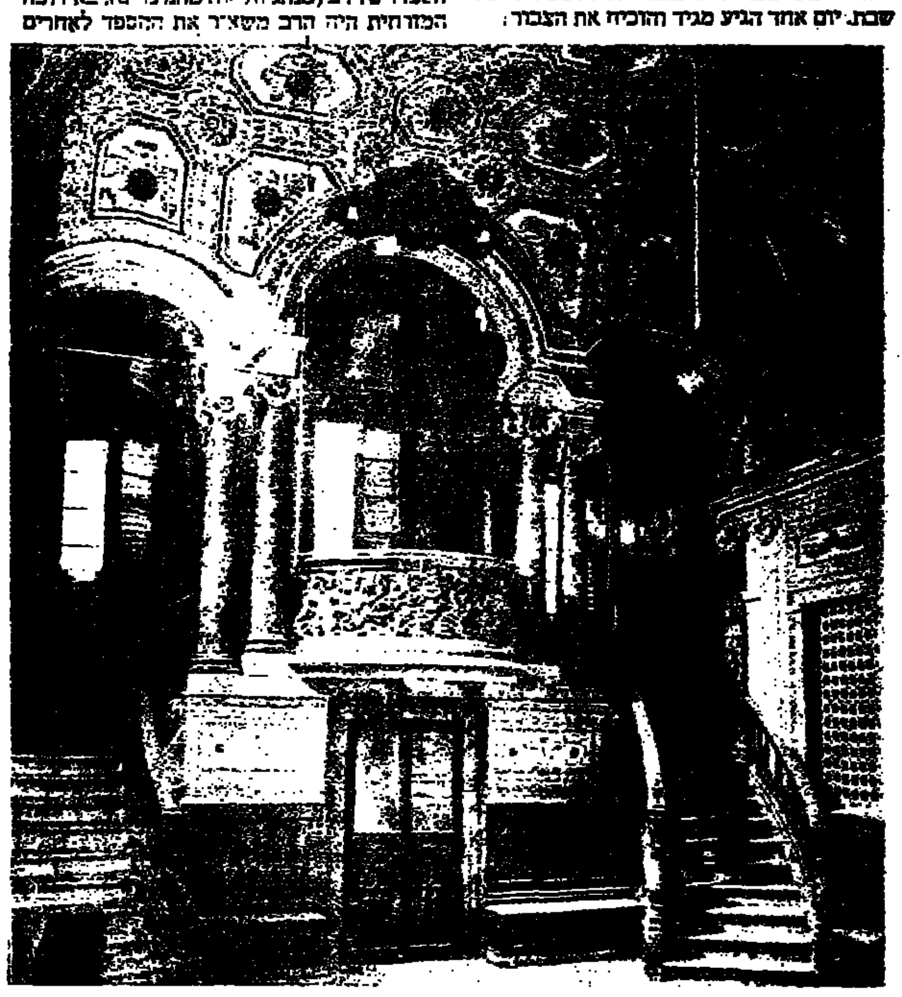

בימת החזן בבית הכנסת הספרדי בפיסארו

תבנית אלו באדריכות "יכונך קידוש ה'"

תוך מאשר במקרה פטירתו של תלמיד חכם מובהק, או טרגדיה גדולה. ושלא כדומה לארה"ב שמילים של הספד מתאימים גם לאומרים לכבוד אורח הכבוד בחתונה חגיגית, באירופה המזרחית מטרתו של הספד היה להביא לדמעות, והקהל תמיד נענה. מה היה הקסם של סחיטת דמעות? לא כ"כ המילים כמו הניגון. כנראה רבים שמעו מגידים בשנות הנעורים, ושאלו את הניגון להזדמנות, המפתח למעיין של דמעות!

אני זוכר את ההספד שנשא הרב אברהם קלמנוביץ רב העיר טיקטין על אשתו הצעירה שנפטרה בהשאירה לו ילדים קטנים. זה היה בתקופת בין המצרים, וקולו, חנוק מדמעות, הדהד עם הנגון העצוב.

"כי עלה מוות בחלוננו בא בארמנותנו" (ירמיה ט' כ'). האם אין לנו דלתות בטיקטין? למה חלונות? משום שאף פעם המוות לא היה יכול להכנס דרך הדלת משום שנעצר ע"י גמולי חלב שלא פשעו תנוקות של בית רבן".

כל הצבור הגיב בבכיות ודמעות. הניגון המיוחד של הרב קלמנוביץ מלא את מילותיו המעוררות עם רגש מרוחק.

אני זוכר בהספד שנשא רב העיר לומזה הרב משה שאצקס על החפץ חיים. כל לומזה היתה שם. הרב שאצקס הפסיק פתאום את הספדו, פתח את ארון הקודש, וציוה על כולם להתיישב על הרצפה. גם הוא התיישב על הרצפה לפני ארון הקודש הדרשה המפורסמת שלו, שנשא אל על על ידי הניגון השצקסאי המיוחד הדהד מעל ראשי האספים.

"כל כלל ישראל יושב שבעה על רבינו הגדול החפץ חיים! נשאר רק אחד שיכול לקיים מצות נחום אבלים. רק אתה, כביכול, הרבש"ע אז תשלח לנו עכשיו משיח צדקנו!" כשהוא קם על רגליו הקהל המשיך לשבת. האנשים הזילו דמעות משום שהלחן של הספדו של הרב הפנט אותם, אף מגיד לא היה מסוגל לעלות על הרב.

* * *

וכמו שהניגון היה חיוני לדרשתו של המגיד, כך היה המשל חלק הכרחי של המטען שלו. בין אם היה דוגמא קטנה או משל ארוך יותר, זה היה מאיר פסוק או מבאר איזה נושא. לכל מגיד היה אוצר משלים לכל נושא ולכל הזדמנות. המגיד מדובנא המפורסם תבע פעם משומעיו לצטט איזשהו פסוק בתורה, והוא ישאל קושיא ישתמש במשל, ויתרץ את הקושיא עם משל אחר. פתחו חומש ובצורה מקרית בחרו בפסוק "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'... על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך בלעם בן בעור... לקללך" (דברים כ"ג ד' ה') שאלת המשל של הדובנאי היתה:

חתן וכלה גרו רחוק אחד מהשני, והמשפחות החליטו לערוך את החתונה בכפר, בחצי הדרך בין שני העירים. אחרי הטעינם את העגלה עם כל האוכל והשתיה לחתונה וכל משפחת הכלה התיישבו בעגלה, דהר אבי הכלה בסוסו להפגש עם המחותן כדי לגמור

המגיד הירושלמי רבי בן ציון ידלר זצ"ל

את הסידורים. בשעה שישבו השניים ושוחחו נכנס בריצה בלי נשימה, בנו, בספרו שקרה אסון והעגלה התהפכה האוכל התפזר לרוחב הכביש כל היי"ש והיין נשפך בשדות, אבא ותנוחש מה עוד — גם אמא נהרגה!"

המגיד המשיך: "לנער הזה האוכל והשתיה היו ההפסד החשוב ביותר והעובדה שאמו נהרגה היה משני"! ועכשיו תתבונו בפסוק "אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים" זה ראשון, והעובדה ששכרו את בלעם להשמיד את העם היהודי משני, האם זה הגיוני להחשיב דבר זה כמשני"?

ואז הוא תרץ את שאלתו עם עוד משל כמו שהבטיח מראש:

איכר יהודי קינא בשכנו וגם החליט שהוא ישיג חתן תלמיד חכם. הלך לראש הישיבה שהמליץ על אחד מתלמידיו... האיכר הושיב את חתנו החדש לשולחן על ידו וחלק אתו את האוכל הדל שלו לחם שחור ובצלים. אולם בחור הישיבה היה מורגל למזון יותר עדין, ולא היה מסוגל לעכל את המזון הגס, ולכן הצטמק מרעב. האיכר נפגע מההנהגות חתנו ושכר שני כפריים שיכריחו את חתנו העדין לאכול את מזונו. הצעיר לא היה מסוגל לסבול את הספול הזה והתגנב בחזרה לישיבה, האיכר רדף אחריו אולם ראש הישיבה עצר בעדו "בחור ישיבה איננו איכר. הוא לא יכול להתקיים על המזון הגס שלך".

"אבל אינני יכול להרשות לעצמי מזון מסוג אחר" מחה.

"יכולת להרשות לעצמך לשכור שני כפריים להכריח אותו לאכול מאוכלך הבלתי ניתנים לעיכול, אבל להאכיל אותו אוכל מתאים אין לך כסף?"

"והנמשל של התשובה לשאלה" המשיך הדובנאי הוא שהמואבים אולי יכלו לטעון שלא יכלו להרשות לעצמם להציע לחם ומים לשבטי היהודים הנודדים, אולם כשהגיע לשכירת בלעם לקלל אותם ולהשמיד אותם לא היה בכלל מחסור בכסף".

* * *

בין המטרות החשובות ביותר של המגידים היה האיום של התבוללות שנגרם על ידי המשכילים ממזרח אירופה שאין לערבם עם החברים ה"משכילים" של תנועות הרפורם במערב (גרמניה), שניהם התעוררו על ידי האמנסיפציה שהמגיע שלה היה המהפכה הצרפתית. והרוח של רפורם שנשבה מהמערב בצורה מסוימת הכשירו את הקרקע לתנועת ההשכלה במזרח, אבל בזה נגמר הדמיון. כי בזמן שאבות הרפורם כמו יורשיהם כמעט לא היה להם שום ידיעות בתורה, המשכילים של המזרח היו כמעט כולם מלומדים. למדו תורה במשך שנים והיו בקיאים בתנ"ך ובדקדוק. הם היו דוגמאות קלסיות של אלו ששנו ופירשו ותהפכו לטופרים (אי אפשר להעניק תואר זה לראבי רפורמי או קונסרבטיבי מצוי משום שאף פעם לא היה "שנה" הוא לא למד תורה בישיבה אמיתית) הרפורמה הגרמנית הוציאה מתוכה דת חדשה: "יהדות" ללא תורה מן השמים וסופם של הילדים שלהם היה בכנסיות. אולם, המשכילים לא רצו בדת כלל מכל סוג שהוא. הם רצו "תרבות" ספרות אידיש, עברית ורוסית. הם האמינו באיביות שעם יכול להתקיים על מזון כזה. סופם של ילדיהם היה בשורות התנועות הפוליטיות: סוציאליסטים, סוציאל-דמוקרטים, ציונים-סוציאליסטים, בונדיסטים, קומוניסטים, הם גדלו אנשים מתורבתים מאד, אבל מרוחקים מאד משרשי העם היהודי.

תהליך ההתבוללות התחיל מצעד קטן שהצדיקו ע"י סילוף קל של מאמר תלמודי "חכמתו של יפת באהלו של שם". הרבה אנשים תמכו בסיסמא זו, הכניסו תרבות בת זמנם לבית, בחושבם ששם

הניגון הדגיש את הנקודה — המילים היו גוף הדרשה והניגון נשמתו — מדוע ספרי המגידים לא השפיעו כל כך? — משום שהמדפיסים לא השכילו לשלב את הניגון בדפוס...

יעצר. אולם השלב הזה התדרדר לצעד המחריב הבא של תנועת ההשכלה "היה יהודי בביתך ואדם ברחוב". וההיסטוריה מלמדת ברגע שסוגרים את היהדות בבית, התדרדרו לצעד הסופי "ככל הגויים בית ישראל".

באיביות הם האמינו שהמקור לאנטישמיות הוא השוני היהודי ואם היהודים רק יהיו כמו "ואנקה" או הרוסים הפולנים האוקראינים והליטאים יאהבו את "מושקה" (משה=היהודים). זה מדהים שאנשים שפעם למדו תורה יכלו לפתח רגשות נחיתות כאלו ביחס לאיזהו רוסי חסר ערך שנשא בתואר משורר פרופסור או דוקטור.

מאמציהם להביא "אור" ההשכלה להמון בית ישראל נתקלו בשלושה מכשולים, החסידות שהיה סמא דחיי שהקדים למגיפה, הרבנים והמגידים שלחמו נגדה בחרוף נפש.

בפרסומיהם שמו המשכילים ללעג את התלמוד, בהתקיפם בצורה חריפה את מתנגדיהם: "כהני הדת, הפאנסים, הרבנים הבורים, אדמו"רים ומגידים מונעים בעד אור ההשכלה להגיע אל המוני היהודים המדוכאים. הרשו ליהודים לקבל חנוך רוסי וידיחו כל היתרונות של שיוין זכויות!"

והמגידים בזו את המשכילים מעל כל במה: "כל ילדי מנדלסון חוץ מאחד התנצרו וילדי המשכילים יחזיקו אחריהם. האם אתם רוצים שכך יקרה לילדיכם? בגלל שהאפיקורסים החניקו את זיק הקדושה בנשמותיהם הם מלקקים מגפי כל גוי לא כ"כ מלומד. האם הם אינם יכולים להעניק דרך חיי התורה? האם ל"וואנקאים" יש שבת? איזה חוצפה אפילו להציע שנוריד את עצמנו לדרגה הנחותה שלהם".

למעשה, היו אלו הקיצונים שבין המשכילים שעוררו את משרד החינוך הצאריסטי נגד ישיבת וואלאזין, בפקדם על חיוב לימודי חול בישיבה המפורסמת, דבר שגרם לסגירת דלתי הישיבה בשנת תרנ"ד.

* * *

כשמת מרדכי אהרן גינזבורג, מראשי המשכילים בעיר וילנא, דרשו המשכילים המקומיים שרב וועלוועלא, מגיד דמתא, ישא עליו הספד. מכיוון שהמגיד קיבל משכורתו מהקהילה, לא היה חופשי לבחור את מי להספיד. לרב וועלוועלא, מגיד שכל חייו לחם נגד המשכילים לא היתה לכאורה ברירה... אבל למי יש המילה האחרונה, אם לא למגיד? באסיפת הזכרון נשא דברי הספד על שני רבנים מהאזור שנפטרו לאחרונה, ורק בסוף דרשתו צירף איזכור של גינזבורג. המשכילים רותחו. אחד מהם המשורר הידוע אדם הכהן העיר למגיד "ההספד שלך מסביר פשר הפסוק בשמואל ב' א' ה' "ויאמר דוד אל הנער המגיד" שלכאורה קשה למה המגיד נקרא נער (שפירושו באידיש טפש). שהידיעות החשובות ביותר שנהרגו המלך שאול ובנו יהונתן שמר המגיד לסוף דבריו כאילו שהם היו דברים משניים... שרק מוכיח שהמגיד הוא נער (טפש). רב וועלוועל לא נשאר חייב והשיב עם משל:

"סוחר וילנאי שהיו לו עסקים מסועפים בגרמניה חתן אחת מילדיו, והזמין אנשי עסק יהודים מגרמניה להשתתף בחתונה. האורחים מגרמניה התרשמו מאד מהבדחן יצחק סמרגונר המפורסם, ששימח את כולם בחרוזיו השנונים, בדיחות וסיפורים, לאחר זמן מה הזמין אחד מהאורחים את הבדחן מסמרגון לבדר את האורחים בחתונת בתו. אולם בגרמניה היה לבדחן כשלון מוחלט!.

הבדחן התנצל, בהסבירו שהוא רגיל לחרוז חרוזים שמתחרזים עם שמות כמו יענקל ושרה. אף פעם לא חרז חרוזים עם שמות כמו האנס או גרטרוד! "אבל" הוסיף הבדחן "הזמינו אותי ליותר חתונות גרמניות ואני בטוח שאשתפר!"

"וכן אצלי" המשיך רב וועלוועל אני רגיל בהספדים על רב או צדיק, אבל אף פעם לא למשכיל. אבל להבא, תן לי לויות משכילים יותר ויותר ואני בטוח שאשתפר!"

* * *

לא היתה אפשרות לדרוש בלי רשותו של המרא דאתרא בעיקר כזה לדרא שהוא ראוי להגיד

(המשך בעמוד ט)

מבצע חד פעמי במוצ"ש · מבצע חד פעמי במוצ"ש

"פאר-הבית"
רח' ישעיהו 12 245164־02
מול תלמוד־תורה סדיגורא

לקראת החג

למי שעדיין לא מכיר את הטפט
החזק ביותר מתוצרת מג'יק

במוצ"ש 3 שעות מכירת טפטים + פי.וי.סי

במחירים מוזלים

בברכת חג כשר ושמח
פאר הבית

מבצע חד פעמי במוצ"ש · מבצע חד פעמי במוצ"ש

מחנך · מרשים

"ספרית מבוא"

סדרת כרטיסים שבועית של צילומי שער מקוריים-מספרי גדולי המחברים, מתחילת תקופת הדפוס ואילך, תופיע אי"ה החל מחודש סיון

הסדרה תודפס על קרטון כרומו עבה ומשובח. השערים יופיעו בהדפסה צבעונית מרהיבת עין, המבוצעת ביד אמן, ובהפקה מפוארת.

מצדו האחר של הכרטיס יבואו בלשון קצרה ומתומצתת:

★ תאור הספר, תוכנו, יחודו, תרומתו והשפעתו.
★ תולדות המחבר, תקופתו, אישיותו, רבותיו ותלמידיו.
★ פניני תורה ומחשבה קצרים מהגות המחבר.

מחיר — למנויים בלבד — 50.- ש"ח

מתנה מקורית, מעניינת והדורה — לאפיקומן

לקבלת טופסי מנוי: אגודת "מורשה להנחיל" ת.ד. 16277 ירושלים

מהנה · מעשיר

stilo סטילו

אופנת נשים אקסקלוסיבית
ירושלים: רח' הישיבה 2 טל. 288677־02

★ מבחר גדול של שמלות אלגנטיות
תוצרת חוץ ותוצרת הארץ
★ מבחר גדול של חולצות אלגנטיות
לרגל הפתיחה ולרגל חג הפסח
הנחות גדולות

מחירים לדוגמא
★ חגורות עור אופנתיות החל מ-35.- שקל
★ חולצה אלגנטית החל מ-50.- שקל
★ טוניקה החל מ-65.- שקל

כל התיקונים על חשבוננו
שרות אדיב ומסור

להתראות
אופנת "סטילו"

هكذا من الأصل

לוח המודיע

הצעות עבודה

★ למשרד יהלומים דרושה רצינית לשקילת תיקי יהלומים. תנאים טובים למתאימה תוך כדי לימוד אפשרות לתפקיד ניהולי למתאימה (03)784371

★ דרושה מטפלת ל־3 ילדים ברמות 4 פעמים בשבוע לשעה אחה"צ (03)866228 אחה"צ

מכירות

★ למכירה סט אוכל חדש 6 חלקים ודג׳והד. 200 ש"ח (02)536308

★ מכירת בגדי ילדים מאנגליה ושמלות ברחוב הרב פרנק 3 ק"ג במשך יום ב׳ בבוקר ואחה"צ מ־4-7 ביום ג׳ ערב מ־8.30-10.00 בערב

נקיון ופוליש

★ נקיון לפסח!!! ברצונך לבית נקי בפסח עובדים ישרים ודתיים (03)310030

שונות

★ כולל מתחדש מחפש אברכים צעירים יוצאי תימן לפרטים לטלפ: (02)531180

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ דירת פלין 3 ק"א דרום ... 3 חדרים $53,000 ...

★ 4 ... לבנה + חצר טלפון ...

★ 3 ... דפנה בטופחת ... 4 — 56,000 ...

★ ... 4 ... חדר ... בהדר ... (02)42375 בערב

★ בגבעת ההר ... 3 + פ"א ק"ג, 2 חדרי ... כפולים מטבח ...

★ ... 4 ... גינות, נוף ... "אנגלדסכסון" ...

★ בבית וגן, (מאולם רוס) 3 חדרים ... מיידי טלפון ... אחה"צ

★ מציאה בית ... 2 + הול ... "תוך חסך" (02)532160

★ ... הישנה ... 3 ... ויפים מסודרת ... (02)532860

קבלנים

★ ... 4, 6 + גינות, בשלבי ... מספר דירות ... צאורים

★ בהר נוף, בבנין מדורג שלב ... דירה מיוחדות בנות 4, 5, 6 חדרים אבנר לוי 531039 ...

★ 4 ... בהר נוף, גינה פרטית + נוף, הסקה דירתית (02)667244, (02)631571

דמ"פ

★ ... קרית משה ... 2 ... ניתן לחלק ... 2 כרפסות (אחת סגורה לבנה) שרותים כפולים $27,000 (02)524134

להשכרה

★ ... 6 חדרים ... דירות מסוכות ... ההדירות בירושלים (02)8...085

★ ... חדרים ק"ב + דוד"ש 2 ... 8, טל. ...

★ בפסח דירת חדר מרוהט + ... (02)249563

★ ... 4 גדולים + חצר ... אפשר מרוהטת לאחר פסח (02)535348

★ בסהרזקין (מול ליקוד) 4 מרוהטת + טלפון ק.ב. אייר-אלול (02)532129

★ במטרסדורף דירת פאר 4½ חדרים לפסח

★ בעזרת תורה מרוהטת לתקופה קצרה או עד אלול (02)813071

★ בבית וגן, בעזיאל 3 + טלפון + מחסן + דוד"ש דוחם חלקי (057)31381 ,(02)42047

★ בהמ"ג 41, 3 חדרים מסודרת + טלפון + מצינת חשמל אוטומטית + ארונות

★ בסהרזקין 3½ ק"ב מיידית ... מרוהטת + טלפון, לתקופה קצרה (02)271989

קורסים

★ הנה"ח כתבונה מקשבים ... לחודים "מחשבת" ... 5n. (03)702864 (03)7...

בני ברק

למכירה

★ הזדמנות, מיזה 4 בקרית הרצוג ק"א + טלפון (069)71609, (03)792481

★ בבני ברק 3 + ½ ק"ב צ"ע 3 כ"א אחוזת (03)705482

★ ב"ב פרל 23, 3 חדרים + טלפון + דוד"ש + מטבח (052)39148

★ 3 חדרים ק"ב במרכז ב"ב רח׳ אליעזר 3 בחוזית (03)707243

★ דירת 2 חדרים בשכון ה׳ במרכז ק"ק לחזית + טלפון (03)706001 בערב לחיים

להשכרה

★ להציגים בלבד! 4 אפשרי עם רהוט כיוונים טובים בבנין חדש אזור מבוקש "השלושה" בני-ברק (08)454029

חבל להחמיץ!!!
הזדמנות מיוחדת!!!
הבלה
אפנה עילית לנשים
גברת נכבדה!
מאי לרשום לעצמך בכר בבכירה המיוחדת
במוצאי שבת ... משעה 8 עד 11
... ירושלים

מעגלי חסד למשפחות ברוכות ילדים
נמשך מבצע פסח לנעלי
קנה 3 וקבל זוג חינם
בירושלים מ־11.00 לפנה"צ עד 3.00 בערב
בב"ב 1.00-11.00 8.00-4.00

מחלבת "טרה"
המחלבה הפרטית הגדולה בישראל
נחלת יצחק — תל אביב
מחלקת "מהדרין" של אגודת ישראל
בית דין צדק של אגודת ישראל
BETH DIN ZEDEK OF AGUDATH ISRAEL
עבודת הכשר לפסח תשמ"ו
כשרים לפסח למהדרין מן המהדרין

התעמלות נכונה ונבונה.
ייבוע מרוכז בפגרת הפסח
בשעות הבקר - כ"ה—ל׳ ניסן לשיפור הגמישות, הנשימה, ההרכיה היציבה, הגברת הריכוז והערנות והחיוניות ולשחרור תמחושים וכאבי גב
כ"כ נפתחות קבוצות נפרדות בשעות הערב לנשים, לגברים, ולנשים בהריון.
02-420069

סגן נשיא סודן נידון ל־5 שנות מאסר נ... על שאיפשר הטסת יהודי אתיופיה לישראל

לארה"ב אין עתה ברירה

ארה"ב מטילה על בריה"מ את האחריות ל...

משטרת איר... שתיקתם של ...

הכנסיה הקתולית על ספסל הנאשמים במשפט פושע המלחמה ארטוקוביץ׳

זאגרב, יוגוסלביה. — הכנסיה הקתולית בחבל קרואטיה שביוגוסלביה הושבה ביום רביעי על ספסל הנאשמים בזאגרב, ביום השלישי למשפטו של פושע המלחמה הנאצי אנדריה ארטוקוביץ׳.

בהמשך החקירה של ארטוקוביץ׳ בן ה־86, שהיה מיניסטר בחבל הקרואטי הפרו־נאצי, שאל נשיא בית המשפט את הנאשם להבהיר את תפקיד הכנסיה ב"מעשי ההתנצחות הכפריים לדת הקתולית" בקרב האוכלוסיה הסרבית האורתודוכסית, מעשים שכתב האישום הגדיר כאחד ההיבטים של רצח עם.

כמו בחקירה המוקדמת, הכריז ארטוקוביץ׳ כי תמיד פעל על פי "העקרונות המסורתיים ששורשיהם בעקרונות הכנסיה הקתולית", וכי קיים "קשרים טובים" עם הארכיבישוף של זאגרב, הקרדינל אלויזוס סטפינאק, שנידון ב־1947 ל־16 שנות מאסר על שיתוף פעולה עם האויב הנאצי.

עם זאת הכחיש כי בני הדת האורתודוכסית שעברו לדת הקתולית ... וגם אמר כי אין הוא זוכר ... כרים בכנסיה של גלינה ... לעבור לדת הקתולית.

הכנסיה הקתולית ... היוגוסלבית, הגיבה ... המרעצה", והכריזה כי ... ידיה על מעשי טבח, השמדת ... תודוכסים והעברתם הכפויה לדת הקתולית.

בית המשפט ובו חמישה ... רביעי את חקירתו של ... שהכחיש את כל סעיפי האישום.

ארטוקוביץ׳, לאחר שהכחיש ... האישום.

ארטוקוביץ׳, שהיה שר הפנים ... במעלה בהנהגת המדינה הפרו־נאצית ... במלחמת העולם השניה. הכתב ... פשעי מלחמה. (ע"צ ע"ר)

אשת הבנקאי האירי נחלצה בשלום והחוטפים נכנעו

דאבלין. — משטרת אירלנד חילצה ביום רביעי את אשתו החטופה של הבנקאי האירי גינס, לאחר ששוטרים הטילו מצור על בית בפרבר של כפר פאר של דאבלין.

המשטרה מסרה כי היו חילופי אש כאשר שוטרים באו והטילו מצור על הבית. (ע"ר ע"צ)

14 יעמדו למשפט על חטיפת "אקילה לאורו"

גנואה, איטליה. — שופטים־חוקרים באיטליה הורו להעמיד למשפט מנהיג מחבלים פלשתיני ו־13 פלשתינים אחרים בעקבות חטיפת אוניית הנוסעים האיטלקית "אקילה לאורו" אשתקד בים התיכון.

סעיפי ... חטיפה ... לקבוצה ...

כוחבי ... חזית השיחרור ... הראשם על ... בראש הפעולה.

שלטונות ... פקודת ...

8 מהנאשמים ... ליה, רצ, כלבו ... (ע"ר)

התיירים האמריקאים נוטשים את אירופה מחמת פעולות הטירור

מאת ג׳ו ג׳... כתב סוכנות רויטר בלונ...

מדסן
אפנה עילית
רח׳ ר׳ עקיבא 90 בני ברק
אופנה לאירועים חגיגיים
עד החג מכירת כל המלאי
עד 50% הנחה
מבגדי א׳ וחד
במוצאי שבת
פרשת מצורע
פסח כשר ושמח

אגודת ידידי בית החולים בקור חולים ירושלים
THE FRIENDS OF "BIKUR CHOLIM" HOSPITAL
"חוג בני תורה"
שע"י אגודת ידידי ביה"ח "בקור חולים"
ירושלים
הננו מתכבדים להודיע כי
מסיבת מלוה מלכה
לרגל פתיחת כנס ידידי בית החולים
"בקור חולים" ירושלים
תתקיים אי"ה במוצאי שבת קודש פרשת "אחרי"
כ"ד ניסן תשמ"ו (3 למאי 86) במלון המרכז ירושלים
בהשתתפות:
מרן הגאון רבי יצחק קוליץ שליט"א
רבה הראשי של ירושלים
מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א
מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך שליט"א
דברי פתיחה:
ח"כ הרב מנחם פרוש
הכר הנהלת בית החולים
דברי סיכום:
הרה"ג שמעון בוקשפן יו"ר ההנהלה
לא יערכו מגביות בערב זה
160 שנה

גברתי!
אם עדיין לא
הספקת לקנות
שמלה נאה לחג הפסח
או שעדיין לא מצאת מה שחפשת
ל"חננית"
יש מה להציע לך
מבחר שמלות שלא רואים במקום אחר
מחירים נוחים, שרות ואמינות
בברכת חג כשר ושמח
"חיננית"
בני ברק רח׳ הרב קוק 8 (ק"א)

מוכהר
גבעת שאול, ירושלים, ת.ד. 6153
טלפונים: 02-520971-528402
בשורה טובה
לציבור המהדרין בכשרות
אחרי עמל רב שהושקע בייצור שמן זית כשר לפסח למהדרין מן המהדרין
בהשגחה המהודרת של הבד"צ מחזיקי הדת בא"י ובנוכחות צמודה של לב ומורה הוראה מובהק מתחילת המסיקה עד גמר המילוי הסופי הצלחנו בעזה"י לייבא לארץ
שמן זית מספרד
בפחית של 1 ליטר, עם משפך מיוחד
להשיג ברשתות השוק בחנויות ובצרכניות

רחוב מאה שערים 2 ים
4 הקושיות???
לנו יש תירוצים
לכל הקושיות!!!
כי אצלינו תשיגו את כל מה שרציתם במקום אשר רציתם במחיר אשר רציתם ובמבחר שרציתם
★ ביגוד ★ כלי בית
★ חומרי ניקוי
★ משחקים וצעצועים
פתוח במוצש"ק להתראות
ערב פסח בשמחה

אוכל מן המוכן לפסח
תני לנו לחסוך לך את טרחת
ליל הסדר
★ עופות ★ מבחר בשרים ★ דגים ממולאים ★ סלטים ★
ירקות ★ משקאות... ועוד ועוד....
המסעדה פתוחה במשך חול המועד הזמנות בטלפון
02-223290
★ גלאט כשר ★ מטבח חדש ★ כלים חדשים
גלאט ירושלים שמואל הנגיד 1, ירושלים 02-223290

מזגן לרכב
אלכם
לפני העונה
החמה

מזגנים לכל סוגי הרכב
התקנה מיידית!
ברייזה
אלכם
מוכן בלעדי למזגני אלכם בירושלים
אזור התעשיה תלפיות טל. 853707
02-233913

משתלת "מגן דוד ירוק"
סוף רח׳ שרה (ע"י בית חולים בני ברק)
טלפון 03-703506
צמחי בית במחיר מבצע!
(יותר זול מפרחים)
לכבוד החג מבצע מכירות של:
אדניות פורחות, חירלים מאזבמט, עציצים, צמחי בית ונוי, צמחיית גג, עצי פרי, זרעים ועוד
ללא חשש עבודת שבת
והרכבות אסורים
פתוח: משעה 10 בבוקר עד שעה 7.00 בערב
חניה במקום
כל ההכנסות קודש
לפארק היהדות

בס"ד
עברנו
מרכז הרדיאטור והאגזוז
בהנהלת יואל גולדברג
25 שנות נסיון
לכתובתינו החדשה
בני ברק
שלמה המלך 21
טל. 797717
775295
טיפול אמין למערכת הרדיאטור, אגזוזים, מיכלי דלק, מערכות חימום לרכב ומשאבות מים
לכל לקוחותינו חג ... !

גישה אחרת / ח. בהנא

"אמא אני שונאת את פסח" אמרה בת של חברתי, בת 6 היא. אמרה זאת גם לחברותיה ולכל ידידיה. היכן הבת הקטנה שונאת את חג הפסח?

את מה אין היא אוהבת? את שולחן הסדר ההדור? את הכנס המשפחה עם כל המשפחה? את המטעמים המיוחדים? את מה?

הדרך אין היא נושאת בצרה. אין היא צריכה לקרצף ולשפשף. אבל בת החמד הזו שמעה כבדאה כמה וכמה פעמים מפי אמה (והאב מודה בזאת) שהיא אינה אוהבת את חג הפסח!

מי זקוקה יותר לרחמים, האב או האם? מי זקוקה לחנוך מחודש ולהפרד באמצע התשבוחות? מי צריכה ללמוד לאהוב את העבודה. לפני זאת הדירה שאחרי מכתבי שקודם כל האם. האמהות, אנחנו! עם גישה כזו אנו הורסות את כל ההנאה שבעבודה, את כל השמחה שבהכנות וכל אפשרות להתייחס בסובלנות לבלגן של ערב־פסח.

את השגיאה הזו אנו עושות לעיתים קרובות גם בדברים אחרים.

אנו משכימות לקום בבקר, פורחות את התריס בחדרי־הילדים וקוראות: איזה יום אפור נורא יש היום! מבטח לנו הכל ללדינו ... היום הזה — מרא! אבל אם נזכיר את ... "יש לנו בחצר!" או: "כאילו נשמי — ברכה מזמן לא ירדו" ודאי שהחברה יתומו "על כך ימיך".

כדי ליצור גישה נפשית חדשה לא צריך יותר ממעט מחשבה בהירה וראית הנולד.

אם הבת שלי שומעת אותי בפעם המי יודע איזו — "המורה הזו נוראה" או "אני מכירה אותה מכבר כהונה הקודמת" אין שום סיכוי קל שבקלים שבתי תהיה שבעת רצון בשנה זו בבית הספר.

אמהות רבות מקוננות על כך שבנותיהן אינן עוזרות להן די ועל פי רב הן אשמות מאד בדבר.

אני יכולה לומר: "בואי ונדיח את עריכת הכלים האיומה הזו ואת התחתית שורה של ריבתים ורישבים. אבל אני גם יכולה לומר: "בואי נדיח את הכלים לבהירות המטבח יהיה שור בהיר כמקור ד..." או: "בואי נדיח את הכלים ונשמע איזו קסטה כליות" מי יתלונן השפה בזו?

במשפטי פתיחה: "אלו עובדים גב עלינו בה שאנו אומרים או הרשבים לפני כל עבודה או משרה תלויה במידה רבה הצורה והדרך שבה העבודה תתנהל ואם אנו או בנותינו שונאות את העבודה. אותו היא שדוחה הפרה בשורת הפניניות.

אז בואי תשאלי את עצמך ואת אחד מילדיך — האם אתם אוהבים את פסח!

הבית שלנו

נקיון יסודי

כיריים, תנור, מקרר ו...נפה

קצת מאוחר לספר על הפריטים הגדולים הללו של המטבח, אבל תמיד יש כאלה שאחרו או הגבענ"רת — או שעושות זאת בפעם הראשונה ומעוניינות לשמוע על שיטות יעילות יותר מאלה הידועות להן.

גם כיריים, גם תנור וגם מקרר מתנקים טוב יותר כשהם מפורקים, קרי — כל חלק שאפשר להחריר, לפרק וגם להחזיר בקלות טוב יותר לנקותו בנפרד. במקרר מקבלים כשמסירים חלקים שמתנקים בעצירה הזמן, במקום לשחק סביב בליטות ושקעים. והגיל בתנור ובכיריים.

* * *

תנורי הניקוי שונים מאד, ומתאמים למידת הלכלוך המצטבר. המקרר מתנקה במים ודטרגנט. למניעת ריחות ולסילוק ריחות מוסיפים כהדה לשתיה למי השטיפה. לפני שמתחילים ברטוב עוברים במברשת שיניים יבשה (או במברשת למריחת החלמה על פני העוגה) על כל החריצים הגומי שאוטם את דלת המקרר רק לאחר הסאטרא הזה מתחילים בו טוב.

התנור — רק מי שסובלת מבעיות נשימה תנזר מהתולת של הספריי המיוחד לניקוי תנורים. לא יקר ויעיל להפליא. הוראות שימוש על האריזה. טוב גם לתבניות וחוסך קרצוף מייגע. לאוורר היטב.

הכיריים — אין בעיות מיוחדות פרט לסבלנות מספיקה. כאן הספריי לא יעזור כי אין אפשרות לחמם את הכיריים. בדרך כפפות טובות, הרבה צמר פלדה ודטרגנט ולפעמים כלור. את המובונות ("השהורים" שעליהם יושבים הסירים) משרים לשרש הלילה ב"אמהות" וכל השומן המצטבר מתקלף למחרת.

איך מנקים נפה? השרים ראקתוניקה. מייפשפים את הלכלוך. בקצור והיטב. אין צורך לקנות נפה חדשה כל שנה.

המטבח שלנו

חרוסת - על שום מה?

החרוסת, שהיא זכר לטיט, כל כך משובחת בטעמה שהילדים מתחרים ביניהם מי יקבל מכנה יותר. עליה נאמר הכלל הגנסטרד גומר העתיק: "מה שמכניסים — מוציאים!" מכיון שחומרי הגלם שלה הם טעימים כל אחד כשל־עצמו הרי התוצאה, לפתות בטעם, לא מזכירה את הסבל הנורא שהיה כרוך בטפול בטיט במצרים. להלן שני מתכונים שונים להכנת חרוסת. נוסח אשכנז ונוסח ספרד. יש אפילו משפחות ששומרות רימונים מראש השנה במקרר ובערב פסח דוקרים בהם. סוחטים מהם את המיץ ומוסיפים אותו לחרוסת.

חרוסת נוסח אשכנז

תפוח עץ גדול מגורר במגררת דקה
¼ כוס אגוזים ושקדים טחונים.
3 כפות יין מתוק
קנמון תנבגיל לפי הטעם.
לערבב ולהניח בכלי נאה.

חרוסת נוסח ספרד

150 גרם שקדים טחונים דק.
150 גרם אגוזים טחונים דק.
150 גרם תמרים מרופקים.
2 תפוחי עץ גדולים ומרוסקים.
2 אגסים גדולים ומרוסקים.
100 גרם ערמונים קלופים.
חצי מצה טחונה.
1-2 כפות יין מתוק.
מעט מיץ תפוזים.
קנמון, צנוברים שלמים.

תחילה מבשלים את הערמונים במי סוכר עד לריכוך כסניים ומיבשים טוחנים ומערבבים כל החומרים, הלחים, התמרים, הפירות ומצה.

בערב פסח מוסיפים את החומרים הלחים. הפירות, אגסים יין וכיוצ לפי הצורך כדי לא לקבל עיסה מוצקה מדי. מוסיפים קנמון ומניחים בכלי נאה. מקשטים למעלה בצנוברים ערוכים.

חדש בשוק

מוט מיוחד לקומה השניה בארון

חלק הגון של בגדי החורף אפשר כבר להעלות. מבצע רציני כזה מצדיק גרירת סולם תרפוס עולה ויורד בו אבל כשהעלו פריט אחד ואחר כך נעשה גישוב אי בשתולים למעלה בגד שימצשי כך פעם בשנה או רק לחהתנות? אם הוא תלוי על קולב אפשר להעזר במוט מיוחד עשוי אלומיניום ופלסטיק, אורכו מטר כשהוא סגור ואפשר להאריכו עד למטר ושמר נים בראשו קבוע וו הנתפס בקולב וכך אפשר להוריד בלי מיפורסים, וכמובן גם לתלות בחזרה. המחיר — 12 שקל חדש. יש גורמים שמצרפים זאת כמתנה לארון המוזמן אצלם. גם אצל "ידנישי" ראיתי מוט כזה בצרוף לארון הבגדים. שימושי ולא תופס מקום.

*****
***
*

פריט שולי — אך מהנה

לא מכבר נכנסתי לחנות בבני ברק כדי לרכוש בקבוק לתינוק. והנה גליתי משהו שונה: בקבוק מקושט בשיר הילדים הנחמד: "בא אלי פרפר נחמד" המודפס במקום הסמל המסחרי הקבוע. מחירו כמחיר בקבוק רגיל אבל ההבדל שוה את המאמץ לחפש אותו. בהזדמנות זו אבקש מכל הקוראות לעדכן אותנו בפרטים נחמדים שכאלה. מ.מ., בני ברק

שרותים! רבותי המוכרים

מרכז הקניות גאולה בירושלים סובל ממחסור חמור בשרותים ציבוריים ופרטיים, מכיבה ... סבל רב לקונים־קונות, בעיקר אם הם באים עם ילדיהם. ... של העירייה בנושא זה כבר דובר ונכתב לא פעם אבל מדוע שכל בעל חנות לא "יתפוקק" יוזמה ויכשה מיתקן למקום הכללי וגם למכון הפרטי. כלומר למכון עצמו?

במחיר של 750 ... אפשר להשיג אצל "קונמקס לינטון ישראל" בתל אביב ... מהפכני שיפתור בעיה זו תוך — שעה!

המיתקן שגודלו הוא ... ס"מ ... מנקה את הפסולת וגורס אותה. כולל הגיר. היא נטחנת ונבללת. דרך צנור דק אל נקודת הגירה הקרובה בסביבה.

למיתקן מצורפת משאבת ההיסה, הזורקת את הפסולת למרחק של 30 מטר או לגובה של 5 מטר. תשובה מושלמת לכל שוקק לשרותים ולא מעונין או לא מסוגל לשבור קירות או לבדר עבודת חדשה.

דאגב. זהו גם פתרון לדירה שיש בה צורך דחוף בשרותים נוספים.

הכובע

אין כמעט חשוב לצורך הספור. ואולי קראו לה רחל אולי צביה או חנה.

היתה זו אשה פעילה ביותר, אינה יודעת מנוחה. באה חדש ... ידעה תמיד היכן צריך להושיט יד עוזרת. היכן שוכנים קבע הסבל והמחסור.

ידיה היו תמיד מלאות סלים עם דברי מאכל, בגדים ואף תרופות. בפנקסה הקטן הסתתרו כתובות של רופאים בטוחים מסורים להפליא ... כדי שתוכל להפנות את הסובלים אל הרופא הנכון, בשעה שאין ידו של החולה משגת לפנות אל הרופא המומחה באופן פרטי.

רבים שאלו לא פעם. מהיכן לאשה גלמודה זו מצליחים להעניק חסד כה רבים? איך היא מצליחה לעמוד בכל זה?

רק שכנתה הקרובה ביותר היתה מעורבה בסודה הכמוס. היא היתה מבקרת בבתי מכריה אמידים ואוספת בגדים פחות, ומתרימה אותם לצרכי חסד איתו היתה גומלת ללא לאות.

"ידיך המעשה מן העושה" תמיד. כאשר אני מוספה לעניים. אני מרגישה ביותר שאת סבלם, חשה במוחב. כמה נורא הדבר להיות תלויה בחסדי בשר ודם. היתה מפטירה לא פעם בשיחה יקרה עם שכנתה הטובה.

"בכל זאת מצאתי עצה כדי לדכא הרגשה איומה זו. כשאני הולכת לאסוף כסף לצרכי צדקה אני מתלבשת בקפידה, לובשת את בגדי שבת הטובים שלי גם כדי שלא יחשדו בי שאני אוספת ... וחלילה בשבילי. עוד סיבה לדבר. כך הם מגדילים את התרומה, לאשה שלה מראה מכובד. נותנים סכום יותר מכובד. איך ניתנה של האנשים להתבונן במהותו של המבקש, אלא במראיהו... כדי לקדם המטרה, החליטה הצדקנית ... לרכוש לה כובע.

כובע יפה, מפואר, במקום המטפחת הדהויה שהיתה מכסה את ראשה כל השנים.

שכנתה הקרובה נלוותה אליה בקנית הכובע. הן הודו על בחרי החנות רבות עד אשר החליטה הצדקת באיזה כובע לבחור. היה זה כובע מבהיר שכור קטיפה שחורה, עם שוליים רחבים כלפיסה מהזהבה תקועה בו.

כחבשה את הכובע החדש התפלאו כל רואיה. האם לעת זקנה התחילה להתגנדר השכנה הגלמודה שלנו. גרבאמה. מה קרה לה? אולי בדרך זו היא משתדלת להתגבר על בדידותה אחרי פטירת בעלה? אולי בגלל ילדיה שהתרחקו מהאזור ותקעו יתדם במקומות מרוחקים. אולי בגללם היא מתגנדרת לא הרגישה? כמובן. כאשר היא נוספת אליהם היא אינה רוצה שיתבישו בפשטותה.

רק שכנתה הקרובה באמת, ידעה את הסבה. רק היא ידעה שהצדקת קנתה את הכובע למטרה מקודשת כחודש ימים הביטה עם כובעה החדש. אותה עת נדמה היה זה ההקניה השתלמה. התרומות גדלו יותר. היא ... את רגליה הכבדות לקומות על גבי ... ללא לאות, כדי לנתור, לקרוע ושוב לעזור לצרכים הרבים שהיו תלויים בה. כלל ברזל קבעה לעצמה: מידי ערב היא חלקה את כל הכסף שברשותה, כי לא רצתה להלין בביתה כסף לא לה... בוקר אחד היא לא התעוררה. שכנה שבקשה להכנס אליה במפתחות ביתה בידה. מצאה אותה ללא רוח חיים.

ילדיה שהגיעו ללויה היו רחוקים מעולמה הן מבחינה גאוגרפית והן מבחינה רוחנית. הם החליטו מיד אחרי הקבורה להשכיר את הדירה. "כי חבל על כל יום שהדירה עומדת ללא שימוש". כדי להשכיר את הדירה צריך כמובן לפנותה. כך הופיעו חפציה הדלים על מדרכת הרחוב כשאיזה רוכל ערבי מעמיס את החפצים הבלויים על עגלתו ומסתלק באיטיות עם "המציאות" שקנה בפרוטות בלובות.

השכנות כבר התחילו לנקות לפסח. התכונה לקראת החג הורגשה ברחוב. נקוי יסודי של הדירות. שפשופים. חבטות שטיחים והרקת דליי אשפה מבוסים. כאשר אחת השכנות הרימה את מכסה פח אשפה מלא על גדותיו, משהו שחור התגלגל ... היה זה הכובע ההדור של הצדקת הישישה. הכובע התגלגל על הכביש לאורך הרחוב, רק הוא ... פתאומית טלטלה אותו אנה ואנה עד פיסות ניר ופסולת ... לאורך הרחוב.

הפריידי נחריה ח.ב

תשבץ/מס' 16 פרשת מצורע

מאת אבינועם שולב

בין הפותרים נכונה יוגרלו פרסים: על הפתרונות להגיע למערכת תוך שבוע המעון למשלוח פתרונות: "המודיע" תשבץ מס' 16, ת.ד. 1306, ירושלים 91012.

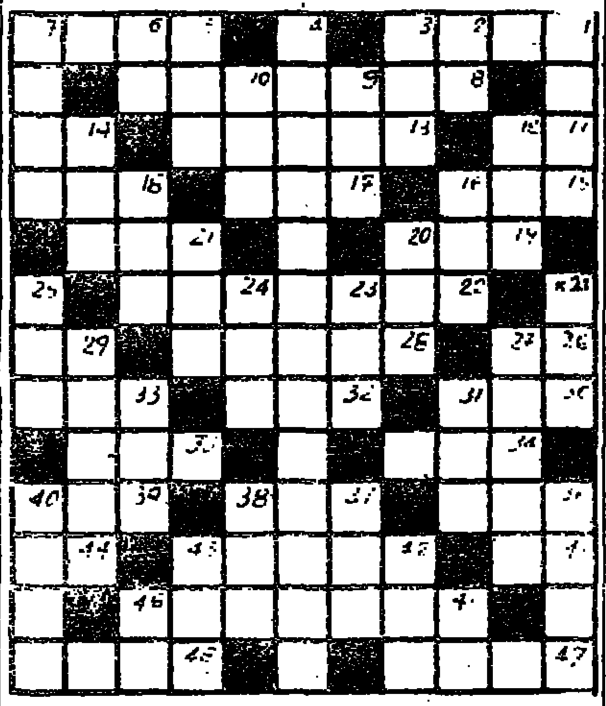

מימין לשמאל:
1. מיכרה קצרה; 5. אחד הפרטים ששימשו לטהרת המצורע; 8. מוסמך למדעי החקלאות; 11. בכי. יללה; 13. פרט נוסף ששימש לטהרת המצורע; 14. נכרי; 15. מדינה במזרח הרחוק; 17. ברזל מלובן ומחושל; 18. פעולת זוהרים לאחר ...; 19. מרדות (כתיב חסר); 21. נבלה. אחת; 22. מיהרה שיש בה מוסר השכל; 26. נע; 28. פעולה שנעשתה ע"י הכהן במלאכת הקרבת הקרבנות; 29. כלי חפירה; 30. ערב, לילה; 32. בסיס; 33. צפיפות; 34. זמרה; 35. נחל לכתיבה; 36. מקל כבה; 37. אחד האברים; 39. כחוש; 41. שר; 42. דילטור; 44. הכה; 45. אחת ממדינות ארה"ב; 47. מעורב; 48. נהר גדול בדרום הארץ.

מלמעלה למטה:
1. מכלכל, נותן צרכי מחיה; 2. יהיר; 3. קשר, יחס קרוב; 4. שלושים יום קודם החג..; 5. עוף דית גדול; 6. נהר בסעודיה; 7. בסוגי הנגעים; 9. ביאת דברים בזה אחר זה; 10. מצמחי הבשם; 12. גוף שלישי נקבה נסתר; 14. מראה; 16. רכוש; 18. קפל העור שמעל לעין; 20. העור העליון בגוף; 21. עוף טמא; 21א. ש־ך; 23. הד; 24. הסתיר, החביא; 25. מסוגי הנגעים; 27. מדת יבש קדומה; 29. בחלה; 31. שם המשפחה של אדמו"ר ...; 33. בית הצאן; 36. צנור לניקוז הגגות ממי הגשמים; 37. שפת הארג; 38. מדה לח קדומה; 40. ההאמת דבר לתפקידו; 42. מדת אורך; 43. נהר ברסה הנולך; 45. מלה ברירה; 46. קיים.

בהגרלה שנערכה בין פותרי תשבץ מס' 14 זכו:
1. ה. קליר — בני ברק
2. בורושנסקי — באר שבע
3. ישראל יוסקוביץ — בני ברק
4. מאשא גולדשמידט — חיפה
5. משפחת קורניק — תל אביב

הפרסים: ספרים, — מתנת "תפוצה", מרכז שיווק ארצי לספרי קודש ירושלים: רח' מלכי ישראל 6; בני ברק: רח' חזון איש 9. הודעות ישלחו לזוכים.

פתרון תשבץ מס' 14

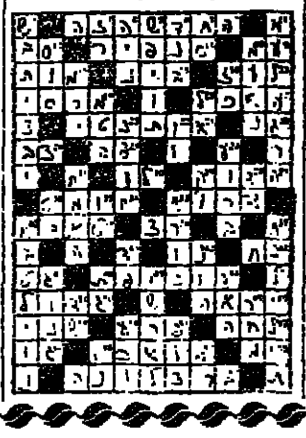

שום ילד ישוב לא יעמוד
מוכה קיסמו של הקלטת החדשה
הכל בגלל כדור אחד
כתבו וספרו
לאה פריד, ושרה קיסנר
בקלטת מחרוזת סיפורים חינוכיים לגיל הרך
- הכל בגלל כדור אחד
- ישי רוצה גם
- יעלי רוצה יום הולדת עכשיו
- ושתי שרה'לות
- המצלמה
- שבת
ילדים ירצו לשמעם עוד ועוד
תני להם!
הפצה ראשית אצל רפאלי בני ברק

תלמוד תורה תולדות יעקב יוסף
דחסידי סקווירא
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רח' חפץ חיים 5 ירושלים תובב"א
הרינו מודיעים בזה:
שההרשמה לכתת גן נוסף
לגיל שנתיים וחצי
תסתיים ביום א' ג' דחוה"מ פסח
ש.ז. הבעל"ט
פרטים בטלפון 02-824787
בברכת חג כשר ושמח
ההנהלה

סלון מרסל
עיצוב חדשני לפאות
מעצבת תספורות
GEORGIE
FIRST LADY
וכל הדירדים מבית ... להדרך
באהלה לכל לקוחותיה
חג שמח וכשר
סלון מרסל
חיפה, רח' גאולה 9
טל. 672721

1. מדוע קוראים מגילת "שיר השירים" בפסח?
2. מדוע יש מאה ושבעה עשר פסוקים ב"שיר השירים"?
3. מדוע קוראים "שיר השירים" בכל ערב שבת?
4. מדוע מגילה זו נקראת "שיר השירים"?
תשובות!!!
תמצאו במגילת "שיר השירים" שבהוצאת "כפיר"
מסידרת
"המגילות המעובדות לנוער"
להשיג בחנויות הספרים
הזמנות מרוכזות
הוצאת "כפיר"
טל. 02-812158

פולגת
... בית הנעימות ...
לתשומת לב לקוחותינו:
רק מוצרים המסומנים בתווית עומדים בפיקוח הרבנות הראשית
... (הם נקיים משעטנז)
לידיעתכם,
הגיע מבחר גדול של חליפות לחג הפסח.
בברכת חג כשר ושמח.

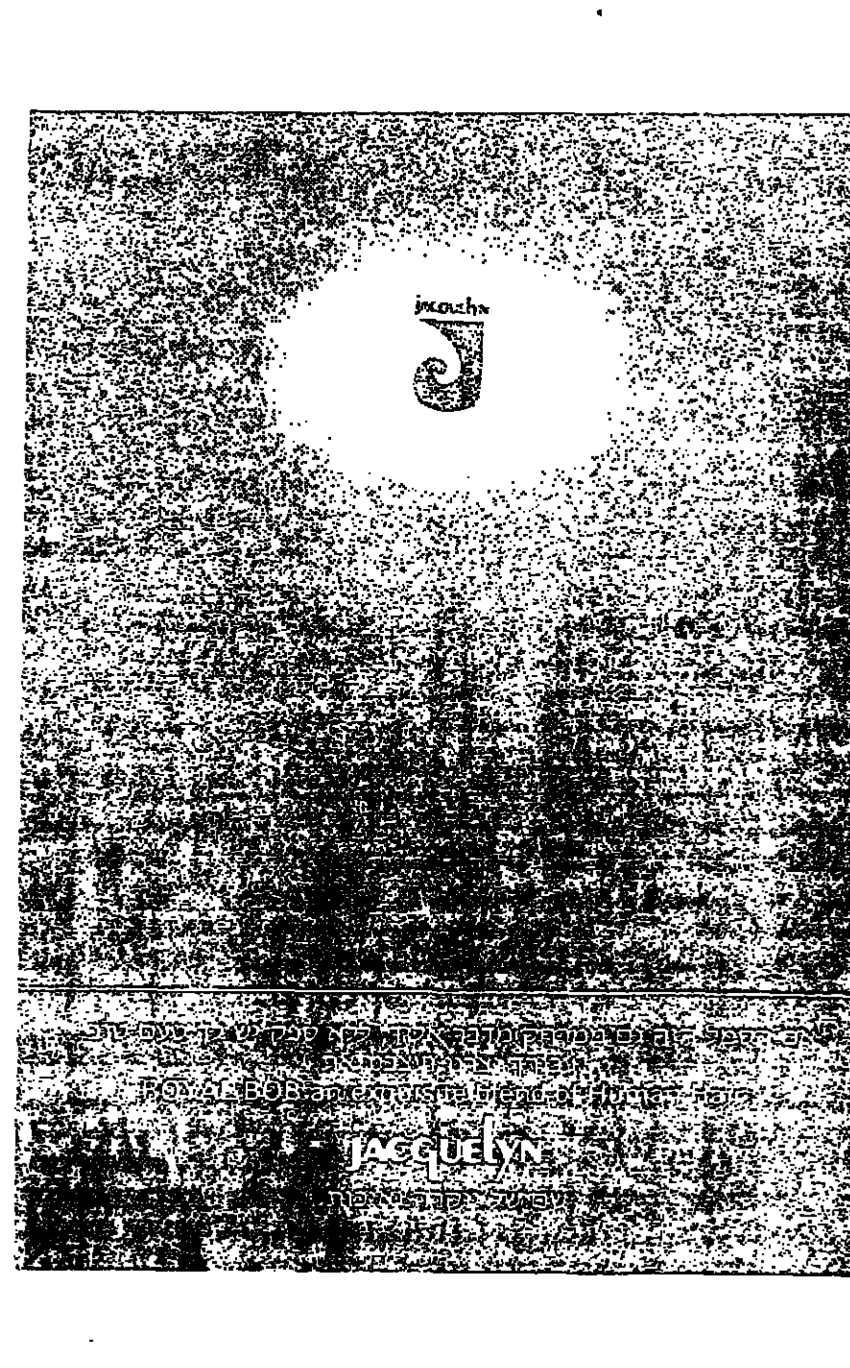

להגל הופעת הג הפסח סגור ביום שלישי י"ג ניסן, 22.4.86, עד יום ראשון כ"ה ניסן, 4.5.86
חג כשר ושמח
עטרה
רח' האדמו"ר מגור 37, בני ברק, טלפון: 03-798054

"פנסי"
יצור אופנה עילית
ירושלים בני ברה
פתוח במוצש"ק
10.30-8.00
להתראות

בגדי נשים
אלגנטיים
במבחר מקסים
*
לקראת החגים
מבחר מיוחד
לנערות וכלות
המכירה כל יום
אחה"צ מ-30 .5 עד 8.30
להתקשר 822842
להתראות

פנטסטיק פלסטיק
שמירת הריהוט לשנים
ציפוי ניילון
לספות, כורסאות וכסאות
עבודה מומחית
02-810072 02-525701

אם יקרה
לאחר העזרה הרבה שהגשה לך בעבודת פסח
הפתיעי את בתך
במתנה צנועה אך מתנה ובעלת ערך רב
בית של ידידות
הספר הנפלא
לבנות הנעורים
מאת לאה פריד
משופע בערכים של חסד הבנת הזולת וידידות
להשיג
בחנויות הספרים
הפצה ראשית:
מכון "אור הספר"
רחוב מלכי ישראל 41
ירושלים טל 243529

זה הזמן לרכוש את
המשחקים המרתקים
--שמור הכור
--חודש בחודשו
--ואני תפילתי
--יבות של נכים
--בית כי
אחד מהם ודאי יתאים לילדיך

השנה בבני־ברק חוגגים
בלונה פארק
החל מיום ה' ... ניסן תשמ"ו 17.4.86
ועד כ"ה ניסן תשמ"ו 3.5.86
במגרש אליצור מול בית"ר "אוסם"
מתקנים חדשים
פתוח כל יום מ-10.00 - 22.00
בבמוצש"ק ... 20.00

הזמנה אישית
נבל וכינור מזמין את הציבור
לפתיחה החגיגית שתערך
במוצאי שבת הגדול ב-9.00 בערב

בס"ד
נבל וכינור
חנות לכלי נגינה רח' יחזקאל 3 ירושלים

هكذا من الأمل

חברת החשמל יוזמת עבודות תיקונים בשבת

סערה בצבור החרדי באשדוד על פגיעה נוספת בחומת השבת

מאת סופר "המודיע"

רבני אשדוד פנו אל חה"כ הרב מנחם פרוש, שיפעיל את השפעתו לעצור יוזמת חברת החשמל, המעמידה לבצע עבודות תיקונים בשבת באיזור התעשיה באשדוד.

בהעדרו של שר האנרגיה, משה שחל, פנה הרב פרוש אל ראש הממשלה, הממלא את תפקיד שר האנרגיה. במכתבו ציין, שנסיון דומה שנעשה לפני כמה שבועות בוטל ע"י השר שחל וכעת חברת החשמל מעתינת לנצל את היעדרותו מן הארץ ולבצע את חילול השבת.

הרב פרוש מגדיר את מצב הענינים בשפתו של איוב "עוד זה מדבר וזה בא". פעם אחת ולתמיד יש לקבוע שלא משנים מהסטטוס קוו. הוא מבקש מראש הממשלה שיטיל על אחד מאנשי לשכתו לפעול כדי למנוע את הפירצה בשבת. "בממשלת הליכוד מנענו תמיד פרצות אלו".

בסיום מכתבו פונה הרב פרוש בנרגשות אל שמעון פרס: "יתן דעתך ותמנע את התסיסה הגוברת ההולכת בצבור החרדי על הפגיעות בקדושת השבת".

שר העבודה והרווחה בהצהרה תמוהה:

ישראל תעודד אימוץ ילדים מברזיל

שר העבודה והרווחה, משה קצב, אישר אתמול כי משרדו יעודד אימוץ ילדים מברזיל ויסייע להורים, שרוצים לאמץ ילדים אלה.

השר, שראויין ביומן גלי צה"ל, ציין כי שלטונות ברזיל מוכנים בעקרון לדון איתנו על סדרי אימוץ תקינים, אם כי יש קשיים ביורוקרטיים וגם קשיים הנובעים ממדיניות. משרד החוץ בישראל מקיים קשרים עם השלטונות בברזיל בנושא זה.

מר קצב מסר, כי ביקש מהאחראים במשרד העבודה והרווחה להערך כדי לסייע ככל שניתן לאימוץ ילדים אלה, גם מבחינת היחסים עם שלטונות ברזיל, גם מבחינת הליכי הרישום במשרד הפנים וגם מבחינת הליכי הגיור של הרבנות הראשית. "המשרד ינסה להקל, ואפילו נתמוך ככל שאפשר בהורים המאמצים". אמר. (עתי"ם).

הפרעות סדר בגדה ב"יום האסיר הפלשתינאי"

ידוי אבנים והפרות סדר היו אתמול ביהודה ושומרון לרגל "יום האסיר הפלשתינאי", שבו הזדהו תושבי השטחים עם האסירים הבטחוניים.

כתב עתי"ם מוסר, כי ב־8 בבוקר הושלכו אבנים מבית הספר "אתור", שבמחנה הפליטים דהישה ליד בית־לחם, לעבר כלי רכב צבאיים. סיור רגלי של צה"ל פתח במירדף אחר 5 חשודים ובמהלך המירדף, משלא נעצרו החשודים, נורו יריות באויר. החשודים נמלטו.

באותה שעה נזרקו אבנים מהמיכללה האיסלמית בחברון לעבר רכב של שירות בתי הסוהר. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.

במחנה הפליטים בלטה ליד שכם ניפצו כמה רעולי פנים את שמשות בית הספר לבנות במקום. כוחות הבטחון שהגיעו פתחו במירדף אחר ארבעה חשודים, אך הם נעלמו בינות לסימטאות מחנה הפליטים.

בבית הספר התיכון לבנות ברמאללה, צעקו הבנות סיסמאות וזרקו אבנים לעבר סיור משמר הגבול. כשנכנסו שוטרי משמר הגבול לבית הספר התפזרו הבנות ושבו לכיתותיהן. כמה בתי ספר בחברון וברמאללה הכריזו על יום שביתה, ללא אישור שלטונות הבטחון. (עתי"ם).

"קמינר" המרכז לתלמישי קדושה
ר' עקיבא 77 ב"ב
הבקרת כבר אצל קמינר?
אצל קמינר תמצא מבחר עצום של כל סוגי תשמישי קדושה לחג ולכל ימות השנה
• סידורים כריכת עור
• מחזורים כריכת עור
• סליחות
• ציצית
• תפילין מהודרות
• מזוזות מהודרות
• טארטלער
• קיטלער
• תמונות
• כלי כסף מוכספים
• כיפות מכל הסוגים

בית החולים "ביקור חולים" יחגוג 160 שנה להיווסדו

שורת ארועים בהשתתפות גדולי ישראל וראשי המדינה

מאת סופר "המודיע"

שורה של ארועים חגיגיים שייערכו בחודש ניסן יציינו מלאת 160 שנה לבית החולים "ביקור חולים", המוסד הציבורי הותיק ביותר בישראל — כך מסרה הנהלת בית החולים.

בין הארועים המרכזיים — מסיבת מלוה מלכה גדולה, בראשות גדולי התורה ופוסקי ההלכה, שתיערך במלון המרכז בירושלים במוצש"ק בעוד שבועיים, מיד לאחר חג הפסח. מסיבה זו נערכת מטעם חוג בני תורה שע"י אגודת ידידי בית החולים, וישתתפו בה מרנן הגאונים רבי יוסף שלום אלישיב ורבי שלמה זלמן אוירבאך, הגאון רבי יצחק קולין, רבה של ירושלים. דברי פתיחה ישא ח"כ הרב מנחם פרוש, חבר הנהלת בית החולים, ודברי סיכום ע"י הרה"ג שמעון בוקשפן, יו"ר ההנהלה.

למחרת, ביום ראשון ה' ניסן, תתקיים ארוחה חגיגית בכנסת בהשתתפות נשיא המדינה, הרבנים הראשיים לישראל, שרים, חברי כנסת ואורחים רבים מהארץ ומחו"ל. בימים אלה נשלחות ההזמנות לארוע מרכזי זה, ע"י מר יעקב נאמן, יו"ר הנשיאות של אגודת ידידי בית החולים.

ר' ירוחם פרידמן-אורח־כבוד ב"דינר" השנתי של אגו"י באהר"ב

ר' ירוחם פרידמן, שבקן אגודאי רב־זכויות, יהיה אורח־הכבוד ב"דינר" השנתי ה־64 של אגודת ישראל באהר"ב, אשר ייערך בכ"ז באייר הקרוב.

ר' ירוחם פרידמן, יליד מונקאטש, הגיע לארה"ב עם שארית־הפליטה בתקופת מלחמת העולם השניה והיה מעורה כל השנים בפעילות אגודאית נרחבת ומסועפת. היה מבוני אגו"י בשכונת קראון־הייטס, כיהן בעבר כנשיא ארגון "ביקור חולים" בבורו־פארק וממשיך גם כיום בפעילותו בארגון זה. כמו"כ הוא ידוע בקשריו העמוקים לכל מוסדות התורה והחסד ומשמש כגבאי החברא קדישא בבורו־פארק.

אורח־הכבוד, הנמנה עם צאצאי משפחה מיוחסת ביותר, יזכה גם ב"דינר" באות־ההוקרה ע"ש הגר"א קוטלר זצ"ל.

תיקון

המקור בגמ' גיטין נה, במאמר הרב משה שרר בגליון ערש"ק תזריע (סוף טור 1), על מרן הגרי"ק קמינצקי זצ"ל, התייחס למאמר חז"ל אחר שבטעות נשמט.

● רחובות: כוח של למעלה מ־200 שוטרים פשט אור על מגוריה של קבוצת כושים עבריים, שהתמקמה במיבנים ארעיים ליד בית האריזה "בן עזרי" ברחובות, ועצר 47 מהם, במטרה לגרשם מן הארץ.

ואלדהיים מודה:

ידעתי על מעשי הזוועה של הגרמנים ביוגוסלביה

ניו יורק, — קורט ואלדהיים הודה בראיון שנתפרסם אתמול ב"ניו יורק טיימס", כי כאשר שירת בצבא הגרמני בתקופת מלחמת העולם השניה היה מודע למעשי הזוועה של הנאצים נגד פרטיזנים יוגוסלבים.

אולם הוא חזר והצהיר בתוקף שלא היה מעורב במעשים אלה.

בראיון לסופר ה"ניו יורק טיימס" בוינה, אמר ואלדהיים, כי בתור סגן, אשר דיווח על הקורה בשדות הקרב בבלקנים, ידע אומנם על מעשי זוועה שבוצעו על ידי הכוחות הנאצים, ועל הוצאתם להורג של פרטיזנים יוגוסלבים שנתפסו כבני ערובה.

"ידעתי על כך, אולם ידעתי גם, כי חיילים גרמניים רבים נתפסו והוצאו להורג בצורה דומה", אמר ואלדהיים. "היה זה עימות מכוער ומלוכלך. אולם עלי לציין מיד, שהייתי רחוק מאד ממעשי זוועה אלה, ונודע לי עליהם רק מהדוחים שעברו תחת ידי. היה עלי לאסוף את המיסמכים ולהעביר אותם הלאה למיפקדה העליונה".

בתשובה לשאלה אחרת של המראיין אמר ואלדהיים, שלא היה ידוע לו דבר על גירושי יהודים מיוון או מאוסטריה בתקופת המלחמה.

לבסוף הדגיש כי מנוי וגמור עימו להוסיף "לרוץ" לבחירות לנשיאות ב־4 במאי, וכי הוא בטוח בנצחונו. (ע"ר.)

נעצרו חשודים בהצתת מצות "אביב"

משטרת פתח־תקוה עצרה אתמול שני צעירים כבני 20, תושבי קלקיליה, כחשודים בהצתת מפעל מצות "אביב" בפתח תקוה.

השנים הם מעובדי המפעל, השוכן באיזור התעשיה בקריית אריה.

מפקד משטרת פתח תקוה סגן ניצב יעקב שובל, מסר לכתבת עתי"ם, כי החקירה רק בראשיתה וטרם נודע אם תבקש המשטרה את הארכת מעצרם בבית המשפט.

האחים גולדשטיין מגיעים לישראל היום

אסיר ציון גריגורי גולדשטיין, ואחיו יסיי, מגיעים עם משפחותיהם לישראל, לאחר 15 שנות מאבק ליציאה מבריה"מ.

האחים גולדשטיין מטיביליסי הגישו את בקשתם הראשונה לעליה בשנת 1971, מאז הועמדו בפני הטרדות בלתי פוסקות של הק. ג. ב.

שוב כתובות נאצה נגד הדתיים בירושלים

מאת סופר "המודיע"

כתובות נאצה נגד הציבור הדתי צוירו בלילות האחרונים על בנין הסופרמרקט בככר דניה, שבשכונת בית הכרם בירושלים.

בכתובות נאמר: "בד"ץ = אש"פ", "מות לדוסים", והן נראות בבירור לכל העובר בשדרות הרצל, שהוא עורק התחבורה מרכזי בירושלים.

תושבים רבים בירושלים הביעו זעם לנוכח הסתה חמורה זו.

יצויין, כי כתובות דומות צוירו בשבועות האחרונים במספר מקומות בעיר. דובר משטרת המחוז הדרומי ומשטרת ירושלים, פקד רפי לוי, אמר אמש, כי המשטרה תפעל למחיקת הכתובות והיא ממשיכה בחקירתה לגבי כל המקרים בהם נכתבו כתובות כאלו.

טייס נהרג בתאונת מטוס בשרון

המטוס הסתחרר כשהיה בגובה 100 מטרים

טייס של מטוס קל מדגם "שדרוקר" נהרג אתמול בבוקר כשהתרסק מטוסו, בין כביש תנובות לבין קלאנסאווה.

המנוח הוא עודד ברמן, בן 47, טייס חובב, תושב מכמורת, שקיבל רשיון טיס לפני שנה בדיוק. הוא המריא בשעה 6.25 בבוקר ומטוסו נפל סמוך לשעה 6.40.

למקום ההתרסקות חשו כוחות משטרה, צבא ואמבולנסים של מד"א, ובכלל זה ניידת טיפול נמרץ. אולם לצוות הניידת לא נותר אלא לקבוע את מותו של הטייס.

בבדיקה ראשונית התברר, כי כאשר היה המטוס בגובה של כ־100 מטרים הסתחרר ונפל, והטייס נהרג במקום.

נסיבות התאונה נבדקות עתה ע"י מנהל התעופה האזרחית ומשטרת נתניה. (עתי"ם).

מצות ירושלמי
ירושלים: ת.ד. 634 טלפון 02-825235
ב"ה
בית דין צדק לכל מקהלות האשכנזים
ע"י העדה החרדית פה"ת
(ועד העיר לקהלת האשכנזים)
פעיה"ק ירושלם תובב"א
ת.ד. 5006
BETH DIN ZEDEK
OF THE ORTHODOX
JEWISH COMMUNITY
JERUSALEM .P.O.B 5006
טלפון 222808
פעיה"ק ירושלם ת"ו יום כ"ח לחדש אד"א שנת תשמ"ו
כתב הכשר
הרינו לאשר בזה כי המצות-מכונה בשם
מצות ירושלמי
נעשו בהשגחתינו המלאה בפעיה"ק ירושלים ת"ו, בהידורי כשרות לפסח, ובשיפורים בתהליך הייצור המפרידים בין מצה למצה, בהשגחה על הטחינה ועל כל תהליך האפיה, על ניקוי המכונות כל ח"י רגעים, והכל לפי הוראות המיוחדות מטעם הבד"צ בהשגחת משגיחים מומחים יר"ש שנתמנו על ידינו, והופרשו מהם תרו"מ וחלה כד"ת
לכן את המצות הירושלמי הנ"ל אשר על כל אריזה מודפס חותמת כשרות הבד"צ כזה:
כשר לפסח בהשגחת הבד"ץ
יאכלו ענוים וישבעו בכשרות
והמצות שמורה משעת קצירה נעשו ביתרון הכשר בהשגחתינו על קציר החטים ועל טחינת החטים בטחנה מיוחדת לחטים שמורה
תוקף ההכשר הוא רק לפסח תשמ"ו הבעל"ט.
וע"ז באעה"ח יום הנ"ל (מקום חותם הבד"צ)
כמו"כ ניתן להשיג קמח מצות ירושלמי
קמח מצות שמורה ירושלמי
בהשגחת כשר לפסח בהשגחת הבד"ץ

מרכז רוחני לתורה וחסד
"אהל אברהם אלימלך"
דחסידי קרלין ירושלים
לידידנו עוז, משה ומגדול רב הפעלים, העומד לימיננו בכל עת, לתמוך את תורתנו הרחבה במוסדותינו הקד' הגאון הגדול אשר כל מכמני התורה אצורים אצלו, בין אדירי התורה מקומו, דולה מבאר התורה ומשקה לרבים על ישראל תפארתו
הרב ר' נפתלי נוסבוים שליט"א
ולנו"ב רבתי המעלים הרבנית הדגולה תחי'
הרב הגאון רבי ישראל גרוסמן שליט"א
שלוחה בזה בשם רבנן ותלמידיהון ברכת-מזל טוב מקרב לב
לרגל אירוסי בתם-נכדתם תחי'
כלילת המעלות והמידות עב"ג החתן המצוין המופלא והמופלג הי"ו
בברכת ועתירת ההנהלה

התפוז
ב"התפוז" — לא רק תפוזים
כל יום ויום סחורה טריה ישר מן השדה
חסכי לטרוח מן השוק
הזמיני בטלפון — לכל חלקי העיר
והסחורה בביתך ובמחירים סבירים
רח' ים סוף 101 סנהדריה המורחבת
טל. 818381, 813104
מבצעים מיוחדים לפסח

אספקה מרוכזת למוסדות

בס"ד
חדש! חדש!
"לַמַּדָּם"
המרכז לאביזרי אופנה ואביזרי תפירה
רח' שטראוס 13 ירושלים טל. 223306
מה נשתנה בערב פרס השתא?
ב"לַמַּדָּם" תוכלו להשיג שפע של:
★ אביזרים מיוחדים ובלעדיים ★ לנשים וילדות במגוון רחב ודגמים מרהיבים ★ כובעים ★ ברטים ★ צעיפים ★ חגורות ★ תכשיטים ★ עניבות ★ גרביים ★ קוקיות ★
★ בדגמים נפלאים ★
כמו"כ ★ דנטלים ★ תחרה ★ סרטים בכל הצבעים ★ פרחי משי
★ הכל במבחר עשיר ביותר ★
★ מחירים מפתיעים לקראת החג ★
חדש! להתראות!!! חדש!

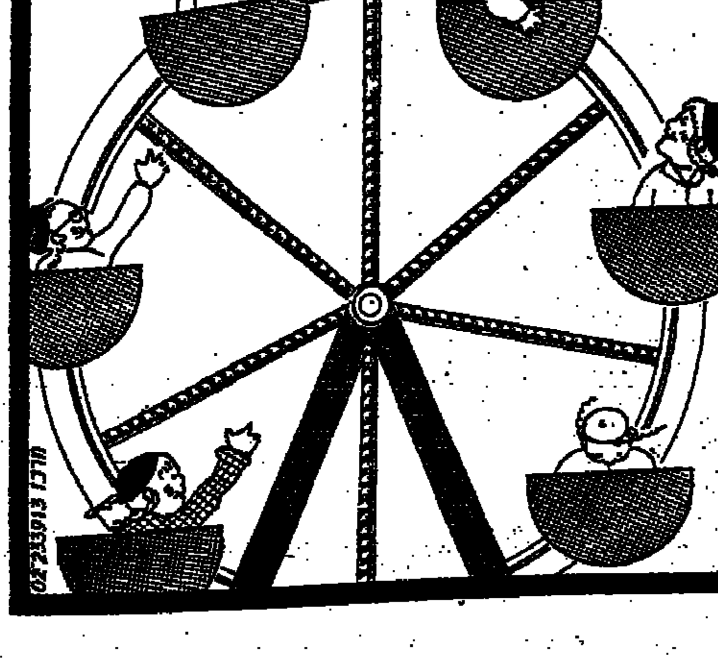
אני עובדת בשקט, הילדים בלונה פארק במרכז כלל
★ גלגל ענק ★ טיול על הירח ★ קרוסלה איסלקית ★ רכבת ★ ועוד
פתוח מ־10 בבקר עד 8 בערב גם במוצ"ש וחג
1.5 ש"ח לכל מיתקן
פינקס של 8 כרטיסים
10 ש"ח בלבד
אירגון והשכרת שטחי מסחר—לה לו לי בע"מ
פרטים במקום

"סלע" הדברת מזיקים
רשיון משרד הבריאות 197.
עם ריח ובלי ריח ללקוחות
ללא הוצאת כלים
03-498151

בית אקסלר
HOUSE OF AKSLER EST 1964 LONDON
בביקורכם בלונדון באו לקנות מוצרי איכות במחירים הזולים ביותר
בגדי ילדים ★ כלי מיטה ★ מכתבות ★ מפות שולחן ★ חלוקים
256 Stamford Hill
London N16 6TU
Tel: 01-800 2573
המביא מודעה זו יזכה ב־5% הנחה!!

פנטסטיק פלסטיק
שמירת הריהוט לשנים
ציפויי ניילון
לספות, כורסאות וכסאות
עבודה מומחית
02-810072 02-525701

לבון והגעלת כלים
המהודרת לפסח
בחצר המקוה בודדיץ ב"ב
תתחיל אי"ה ביום ראשון מ־8.00 בבקר ותמשך ברציפות עד החג
כולל ערב חג
פרטים 03-769879

צבעי טמבור
מכירה בסיטונות
גם ליחידים
יעוץ חינם
י. גולדשמיד
אגריפס 26
02-234955

הפרחים...
הצמחים...
המתנות...
יפים בעיר
ב"חיננית"
הכי יפים בעיר
שי ופרח
חגי 5 רמ
02-283835
אתי קורנפלד

חדש! חדש!
"בגד ללבוש"
רח' דוד ילין 23
טל: 246719 ירושלים
אצלנו תמצאו בגוד לכל המשפחה
מפירמות מפורסמות ואיכות מעולה
פתוח: בבקר 9.30-1.30
ואחה"צ 4 עד 9.30 בלילה
במוצאי שבת מ־8-10.30
רכזו את כל קניותכם לחג ותחסכו בכסף ובזמן!
בגדים יפים בבגד ללבוש
חדש! חדש!

חוג יוצאי בני הישיבות הגדולות
תל אביב רח' בובליק 4
ע"י ביהמ"ד "אהל יוסף" לחקר ההלכה
אנו שמחים להודיע כי רבינו הרב הגאון
ר' נתן נטע פרל שליט"א
ראש בית מדרשנו
ישא דרשה בשבת הגדול הבעל"ט
הנושא: בדין קידוש היום: וגדר הזכרת יצי"מ בזמן הקידוש.
ובנושא: עיקרי דיני הכשרת כלים לחג הפסח
הדרשה תתקיים בע"ה אחרי תפילת שחרית במקום בשעה 11.15
השיעור הקבוע במסכת קידושין יתקיים בשעה 7.45 ע"י מו"ר הגאון שליט"א ותפילת שחרית תתקיים בשעה 8.45 כשאחריה יערך קידושא רבא תפילת מנחה תיערך מיד אחר הדרשה
בברכת התורה
וחג כשר ושמח
בן־נון מיכאל מזכיר החוג

שיפוצים
★ שינוי פנים ★ מטבחים ★ נגרות
★ קרמיקה וריצוף ★ עבודות אלומיניום ★ חשמל ואינסטלציה
אמין המלצות שומר שבת
טל: איתורית 532131 שלוחה 3771

בס"ד
חג כשר ושמח
לכל בית ישראל
"אתי" צמחים מיוחדים!
בירושלים
טל. 02-227605

האם כבר רכשת?
את החותמת
תאריכון עברי
אצל הופשטיין
שלטים, חותמות, מנעולים, ומפתחות
רח' יפו 38, פינת אלישר 2

מכון אור הספר
מכון להוצאת ספרים
אור הספר
רחוב מלכי ישראל 41
ת.ד. 6813 ירושלים
224875 248629.70
והיה כי ישאלך בנך
מה נשתנה הגדת כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ
משאר הגדות שבשוק
הרי אבא יש לי כבר הגדה?!
עונה האבא לבן תשובות רבות:
כשפתחתי את ההגדה ראיתי בה דברים רבים שמתאימים לך
א. ביאור המלים על כל ההגדה בלשון קלה רצחה, כך שגם אתה תוכל להבין בעצמך
ב. לקט פְּרוּשֵׁי גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שיחד נוכל להבינם היטב
ג. לקט מִדְרְשֵׁי חֲזַ"ל מנוקדים ומעובדים על כל סיפור יציאת מצרים
ד. כל ההלכות ששיכות לערב פסח וליל הסדר באופן ברור ובלשון קלה
ה. צִיּוּרִים מַרְהִיבִים וְאִיּוּרִים נֶהֱדָרִים
זאת מלבד הדפסה ברורה באותיות מאירות עינים
מודפס על ניר כרומו כאשר תחזינה עיניך בדפדוף ראשון
הגדת "כי ישאלך בנך" קנית
לבנך בנכס יקר אותו זכית
★ ★ ★
בן יצא לאור הגדה מאירת עינים
עם ציורים צבעונים מרהיבים ואיורים נהדרים

בן־יהודה תכשיטים
• טבעות • עגילים • שרשרות • צמידים • יהלומים • פנינים • שעונים
קיבלנו מבחר ענק של תכשיטים מלאכותיים
מבצע פסח 30% הנחה
על המבחר הענק של תכשיטי הזהב
רח' מלכי ישראל 35 טל 227930

שרות גור
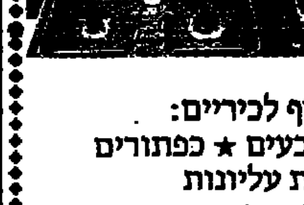
תמהר פן תאחר!
מבצע מיוחד לפסח!
חלקי חילוף לכירים:
★ בוערים ★ כובעים ★ כפתורים
★ רשתות עליונות
לתנורים:
★ תלם 555 ★ רנקו קריסטל
★ שביט ★ ברוש ★ קינג
שרות גור שרות מורשה למכונות כביסה וזהר
רח' רש"י 59 טל. 539767 02-539625

סלון המרכז
שמחים להודיע שעברנו
מפינס 6
לדוד ילין 13

בית העסק האדיב 1986
רומן אופנה וחייטות
הגיעו— "בגיר" חליפות הקיץ החדשות מבחר בלעדי לפסח
חולצות מכנסיים ועניבות במכירה מיוחדת
בית העסק הנבחר 1984 1985 1986
ROMAN
מחלקת תיקונים משוכללת במקום

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ 4 חדשה בבניה ק"ב 75.000 דרומית במקור ברוך תיווך גאולה 02-280173

★ ברמות החרדית 3 + פ"א ק"ב $51.000 !!! קוטג' 5 חדרים + גינה "אהי" 02-248012

★ ברמות 5 חדרים ק"ק + חצר פרטית גדולה, במחיר הזדמנותי. מידי "ישרש" 02-224778

★ במקור ברוך 3 מרווחת שטופת שמש. דוד"ש סוכה. חימום פרטי כשבה מסחר ק"ב 02-816568

★ בקעלות-דפנה 3 חדרים דרומית + מרפסת לסוכה, חייבת להמכר!!! "עם-גר" 02-816833

★ בסנהדריה 3 והול (36 מ"ר גות) מרפסות גדולות, כיוונים טובים 76,000 "המתווך" מלכי ישראל 6 02-273355

★ בנוה צבי 2½ חדרים קומה נוחה מסודרת + מרפסת לסוכה "דור-נוף" 228633 243021

★ בהר נוף 4 כיוונים טובים נוף קומה נוחה $72,000 "דור-נוף" 228633 243021

★ חייבת להמכר בהר-נוף 5 $78,000 "דור-נוף" 228633 (8) 243557

★ ברמות 3 משוכללת 40,000!!! ברמות ב' 3 + פ"א 46,000!!! 249141

★ בהר-נוף ורמות 3, 4 ו-5 חדרים בשלבי גמר משכנתא עד $15.000 "לופיאן ושרית" 02-863348

★ בסנהדריה המורחבת דירות 3 — 4 חדרים עם כל השכלולים, כיוונים טובים 02-810187 3-5 אחה"צ (תיווך)

מוכנים
• חאלאטן ירושלמיים
• טיש חלאטן
• בעקישעס
גם במירות גדולות
לוי יצחק וידיסלבסקי
מלכי ישראל 28 (פנת עטוס) ירושלים

★ 4 חדשה (בבניה) דרומית קומה נוחה במחיר מציאה! תשלומים נוחים.

★ 7 בבניה בבר-אילן קומה שלמה כל הכיוונים 180 מ"ר 10,000 תשלומים נוחים "אבן דנך" 02-221762

קבלנים

★ הר-נוף דירות בכל גודל ובכל שלבי בניה, אפשר למצוא דרך המוסדים. "מיכאל סטאר בע"מ". 02-225226 .223017

★ בהר נוף דירות בכל הגדלים לכניסה מיידית ובשלבי בניה "אורטל" 02-288588 02-287973

בדמ"פ

★ 3 במקור-ברוך ק"ק דרומית כחדשה $39,000 תיווך גאולה 02-280173

להשכרה

★ באנטסדורף דירה להשכרה לזוג/למכירה, 3½ מרווחים, חצי קומה מהגשר, עד יום שני 02-811747, מיום שני 02-636860

★ להשכרה דירה נפלאה לפסח במטרסדורף 02-527150

★ במרכז 4 מפוארת ומרוהטת עד החגים אפשרות לפסח בלבד 02-537915

★ במטרסדורף 3½ גדולים ק"ב כיוונים מרפסות נוף לתקופה 02-286137 ,02-825895

★ בגאולה מהודרת ומסודרת לפסח ולתקופות קצרות בכל עת חמן 02-82589

★ בהזדמנות!3½ מפוארת במרכז גאולה לפסח ללא כלים חנו 02-280576

★ ברמות ב' 4 חדרים ק"א + פ"א 02-224778

★ דירת פאר 4 בסביבת גאולה אפשרי לתקופה ממושכת 02-821407 ,02-821816

★ בנוה צבי 3 קומפלט ק"א נקיה לפסח + טלפון. עד אייר 02-285270

★ מיידית קטמר 5 ליד אור-שמח + טלפון 250 דולר "הזהב" 02-827646

★ לחג הפסח באזור הבירה 4 חדרים מרוהטת ק"א כשר למהדרין 02-824345

★ בהזדמנות! לפסח בגאולה דירת 3 חדרים מרוהטת + כלים 02-273586 ,03-700001

★ דירת 4 חדרים להשכרה במרכז העיר מרכשר לפסח 02-244025

★ 4½ מרוהטת ליד מאה שערים ק"ק לפסח או לחודש-חודשיים "אבן דנך" 02-221762

★ ברח' חגי 3 + דוד"ש + טלפון יפה מאוד 288540, 631378 660993

★ ליד שטראוס 2½ מרוהטת חלקית + מרפסת סגורה אפשרי לפסח 02-245913

בקוש דירות

★ דרושה דירה 3 חדרים מרוהטת לזוג צעיר ברמות החרדית לתקופה ממושכת 02-526463

חנויות

★ חנות ומחסן ברחוב מלכי ישראל 14, בשכירות, בדמי מפתח 02-225951

★ חנות פלאפל (לכל מטרה) בדמ"פ מיידית 863446, 225706

מחסנים

★ דרוש חדר/מחסן בשכ"ח לאיכסון רהיטים בירושלים 02-825775

לקייט

★ לפסח ליד גאולה 2 מרוהטת מהודרת ומטבח ללא כלים 02-821133

★ מעונינים בדירה בירושלים לשביעי של פסח תמורת דירה בבני ברק 792429

דירת מפוארת אל מול נוף מרהיב
בבנין החדש ב-מרום הר-נוף
מחירים מדהימים
לדוגמא: 4 חדרים-החלום- $59,000
-המחירים כוללים מע"מ-
בתנאי תשלום נוחים במיוחד
דור-נוף
02-24 30 21 — 22 86 33

עסקים

★ למסירה / בשותפות עסק בעל מוניטין בירושלים השקעה 25,00 — 45,000 $ ת.ד. 6243 ירושלים

בני ברק

למכירה

★ מיידי 3 + חצי מסודרת 3 כ"א מטבח אפריקאי ק"ב חזית בחזי ד"א 790641

עסקים

★ למסירה משרד תיווך במרכז בני ברק בהשקעה קטנה 03-706341 בערב 03-709678

אני קורא
"המודיע"
...גם אני
...וגם אני
אין תחליף
לעוצמת הפרסום
ב-'המודיע'

ערי הארץ

★ למכירה דירה 3 חדרים + חצר ומרפסת וסוכה, גמורה בחנוכה 065-78205

★ למכירה ברחובות 3 + מרפסות + סוכה ק"ג אזור דתי הקודם זוכה 08-491809

עבודה

★ לאבנך, חצי משרה בבוקר לקבלת קהל רצוי אידיש "ישא ברכה" 02-285676

★ דרושה אשה לזוג מבוגר ביום ובלילה 03-460982

מכירת בעור חמץ
★ בהזדמנות אחרונה מעיל אנגלי קלסי במחיר מצוין (כמות מצומצמת)
★ מחירי הפסד לחליפות ותצאיות נשים
★ חלוקי מקסי קייצי נהדרים
★ תיקי-צד מעור
★ הפתעה מפות יפיפיות מתוך לפסח
המכירה תתקיים במוצש"ק מ-8.30-11.00
ברחוב קדושת יו"ם 18 ב"ב

מטפלות

★ דרושה מטפלת בביתנו ל-4 ימים בשבוע טל. 761088

שעורים

★ מורה דתי מנוסה מעונין ללמד ילד למדי קודש להתקשר 03-707660

שידוכים

★ שידוכים טובים לגלאי 45-40 בסודיות 03-783598 בשעות 16:00 — 18:00

מכירות

★ תכולת בית סט סלוני תנור אפיה ובשול, מיקסר ועוד במצב מצוין 02-820735

★ לקראת חג הפסח הבעל"ט בואו כלים ענק!!! ברח' יואל 3 מ-11 — 9 בערב. כלי נירוסטה, זכוכית, פלסטיק, חד-פעמי וכ' מוצש"ק!!! מ-8.30 — 11. מחירים מיוחדים. בואו תווכחו ותהנו

★ מכירה מיוחדת של כל סוגי הכיריים, תנורים ומקסרים לפסח תערך במוצ"ש זו ברחבת "אל-קטרו סנטר" רח' ר' עקיבא 122 מחלקה מיוחדת לתנורים וכיריים עם פגמים קלים עד חצי המחיר.

★ הצאיות וחולצות לנשים תוצרת חוץ טיב מעולה ביום א' בערב 7 — 9 בני ברק רח' ברסלב 9 ק"ב

★ להראות אחרות ומיוחדת במחיר השוה לכל נפש. לך הירושלמית! מרצעת, בהזדמנות חד פעמית, לרכוש בגדים בעצוב מיוחד ובדגמים בלעדיים מבדים תוצרת חוץ ובתפירה מיוחדת. המכירה תתקיים אי"ה ביום א' י"א ניסן (20.4.86) במרכז קהילתי "נוה חמד" רח' עזרת תורה 16 ירושלים, החל מ-5.00 אחה"צ עד 9.30 בערב להתראות.

רהיטים

★ "המדף" ספריות לספרי קודש ומסות מתקפלות עמק יזרעאל 25 תל-אביב 828375

אבדות

★ בחתונה בתמיד בירושלים לפני שבועיים נמצא שעון-יד של בת לפנות 02-817480

● נתניה — החתמת תושבים נגד תשלומי הארנונה הגבוהים שאושרו על ידי מועצת עיריית נתניה, תיערך היום במידרחוב בעיר. (עתי"ם)

פסח זול
התכנות המיוחדות למוצרי פסח
של סל זול
רח' צפניה 5 בני ברק 03-788850
פתוחה אי"ה במוצש"ק

משחקי ערכים
טלפון 02-824103 02-223988

ילד/ה חרדי/ת!!!
הידעת? כי לראשונה יצא לאור בס"ד והופץ בשוק החרדי משחק חדיש, משוכלל ומאוייר להפליא
משחק אלקטרוני
הלא הוא: **"אורות החיים"**
משחק התאמה עם איורים וציורים מרהיבי עין הממחישים את סדר יומו של הילד/ה!!!
בקשו מהוריכם תמורת האפיקומן את המשחק החדיש והמשוכלל

סמינר בית יעקב בני ברק
רחוב הרב הירש 27 ת.ד. 1105, 783211 706138
לתלמידותינו הי"ו!!!
דרשת שבת הגדול
תתקיים אי"ה בשב"ק פרשת מצורע בשעה 5.15 באולם הסמינר
ע"י הרב **הלברשטט** שליט"א
בברכה **ההנהלה**

ביה"ס לנהיגה "רז ירושלים"
בהנהלת אלי רז
מרכז מסחרי, מעלות דפנה 128 טל. 822444
פתוח רצוף 08.00 — 19.30 (קוים 4, 25, 39)
לבחורי ישיבה שרות אדיב ומהיר
* צוות מורים מעולה
* לימוד תיאוריה בקבוצות חינם
* מורת נהיגה לנשים דתיות
לשירותכם:
* רכבים פרטיים חדשים
* קשר אלחוטי בכל רכב
* ב.מ.וו אוטומט
הנחה נוספת של 5% למשלמים מראש

מבצע אמיתי ומיוחד!!!
מבצע ענק
מפות תחרה וריקמה עבודת יד
40% עד 50% ממחיר ההקפאה לפני שמונה חודשים
★ סטים של מפיות עבודת יד במחיר מצחיק באריזה מיוחדת.
★ מתנות ושטחים מוכספים בציפוי כסף אנגלי מובחר ביותר
★ הגיעו האלבומים המבוקשים ביותר.
★ גרבי תחרה, קליפות, סיכות ועוד ועוד בחנויות
"פנינת חן" רח' עקיבא 136
רשב"ם 15 בני ברק

"לונה גל" — חוף גולן
פארק שעשועי המים הגדול מסוגו בישראל, השוכן לחוף הכנרת, והכולל שפע של מתקנים לשעשועי מים:
מגלשות — מסלול אבובים — בריכות משחקים — ועוד ועוד... לילדים ולמבוגרים,
פותח את שעריו לצבור החרדי בחוה"מ פסח:
לגברים: ביום ראשון — ג' דחוה"מ (27.4.86)
לנשים: ביום שני — ד' דחוה"מ (28.4.86)
בשעות אחה"צ: מ-18.00 ועד 21.00.
הנאה מובטחת! חויה בלתי נשכחת!
לפרטים והסעות מאורגנות: משרד "סע בני-ברק" רח' רש"י 3 טל. (03)790712 פתוח כל יום בשעות: 9.00-15.00.

לקראת החגים
מכירה מיוחדת של צמחי בית ונוי
אצל **משתלת ראובני**
פתוח במרצ"ש 19.4.86 עד 22.00
ובמשך השבוע עד 8.00 בערב
מבצע מכירת ורדים
בגודל עצים ב-7.00 ש"ח
משתלת ראובני
רח' עמק רפאים 65 טל. 634971

לנשות ירושלים
מי שלא קנתה שמלה הרוחה
מכירת דגמים יפים ומיוחדים
לנשים ונערות
תתקיים אי"ה ביום א' י"א בניסן 20.4 מ-8.30-10.30 בערב ברמות ג' יגאל בר קוטג' 1317/02

נרכוש עוד היום
את הקסטה המלהיבה
"ירושלים לא למכירה"
מאת הזמר המפורסם
מרדכי בן דוד

ניקוי יבש בני ברק
רבי עקיבא 143

אנו נמשך לקבל לניקוי
עד יום שני י"ב בניסן שעה 18.00
פתוח במוצאי שבת עד 22.00

בג"צ ידון ביום א' בנושא שעון הקיץ

משרד הפנים קורא לבג"צ שלא להתערב בשיקול דעת השר

משרד הפנים קורא לבג"ץ שלא להתערב בשיקול דעתו הרחב של השר לגבי החלטתו שלא להנהיג שעון קיץ. הדברים כלולים בתצהיר שהוגש לבג"ץ, בתשובה לעתירות נגד שר הפנים בנושא הפעלת שעון קיץ. התצהיר הוגש על ידי המשנה למנכ"ל משרד הפנים, יעקב מר קוביץ, ובו מפורטים שיקוליו של שר הפנים. בתצהיר נאמר, כי לאחר שהובהר לשר הפנים כי בתשתית העובדתית שהובאה בפני הועדה שמינה, אין ראיה מדעית מובהקת להשפעת שעון הקיץ על הסכון באנרגיה, פריון עבודה, בריאות הציבור ונתוח התלמידים — ביקש השר לבחון את השפעת שעון הקיץ על תאונות הדרכים. בתצהיר נטען, כי הובהר לשר שאין כל קשר בין תאונות דרכים לבין הפעלת שעון קיץ ולכן הגיע השר למסקנה, כי "אין תועלת ממשית בהנהגתו ויש טעם לסבור, כי נזקו גדול מתועלתו".

להלן נאמר בתצהיר, כי חלק מהמלצות ועדת ברעם הי' — שמשרדי הממשלה הנוגעים בדבר יערכו סקרים וניסויים בתקופת הנסיון של הפעלת שעון הקיץ, אולם רק חלק קטן מהמשיבים שיתפו פעולה. השר קיבל חלק מהמקרים וכל הניסויים הובאו בפני הועדה, וזו הגיעה למסקנה, ברוב של 3 חברים נגד שנים, כי מהחומר שהובא בפניה לא ניתן לקבוע אם הפעלת שעון הקיץ מביאה לחסכון מובהק באנרגיה.

בתצהיר התשובה נאמר עוד, כי המאמצים לאיסוף נתונים מהניסוי בהפעלת שעון קיץ נשאו פרי אך רק בחלקם, משום שמשרדי הממשלה לא שיתפו פעולה. השר שוקד עתה על בחינת דרכים חילופיות לעריכת מבדקים ומחקרים והכנת תקציבים לשם כך. עוד נאמר, כי טענות העותרים נטענות על השערות ואומדנים חסרי בסיס וכי העותרים לא סמכו את טענותיהם על ראיות העומדות בפני ביקורת מדעית. השר פעל כראוי ומלכתחשות הטענות בעתירה שהשר פעל בחוסר סבירות ושלא כדין, בהחלטה שלא להנהיג שעון קיץ.

הדיון בעתירות יתקיים ביום א'. (עתי"ם)

"שער ברכה"
מרד
שרות מידע (אינפורמציה) לדיור באזורים הדתיים • מאות הצעות
חג כשר ושמח
מחפש דירה סכם סמלי
להציע דירה חינם
ללא דמי תיווך
מאות הצעות
גאולה לבוש מרדכי 8
פתוח 14 — 10, 16 — 20
282352 ,282770 ,288676

שונות

★ מכבסת "ברבורי" רח' סורוצקין 34 ד-ם 02-826967 הננו להודיע לתושבי השכונות מטוסדורף, איתרי, אנטסדורף, בצלאל כי המכבסה תהיה פתוחה לנוחיות הקהל למסירת בגדים לנקוי יבש במוצש"ק הגדול בשעות 8:00 — 10:00 ובימות השבוע שעות הפתיחה כרגיל מחירים נוחים שרות אדיב ומסור פסח כשר ושמח אינדורסקי.

★ למכירה ספר-תורה כשר. כתב-אשכנזי נהדר $7,500 03-789018

כל בו פאר
אלומיניום ותריסים
עבודות כלליות, שיפוצים, צבע זיפות גגות, נגרות וכו'
טל. 02-285586 / 282744

צרכנית "בשעריך ירושלים"
רמת אלחנן בני ברק
לקראת חג הפסח
מבצע הנחות ענק
שק תפוחי אדמה 25 ק"ג רק 15 ש'
שק גזר סוג א' א' 25 ק"ג רק 8 ש'
שק בצל 25 ק"ג רק 12 ש'
תפוחי זהוב סוג א' 5 ק"ג רק 7 ש"ח
בננות במחיר מחל
• משלוח לבית הלקוח •

למנהלי ישיבות ומוסדות
ארגנת כנס? אתה צריך צלם?
אתה מקבל שרות כפול: גם תמונות מקצועיות
וגם אפשרות לפרסום בעתונות החרדית

הגדת השנה
עם
ילקוט פירושים והלכות
ההגדה שהכל בה
מקורות, מדרשים, מנהגי הלילה, הלכות ודקדוקיהן, לוח שיעורים ועוד
להשיג בחנויות הספרים

השרות האדיב 1985
מבצע פסח!!
"קנגרו"
נעלי נשים ונערות
רח' רבי עקיבא 7 בני-ברק
לרגל הזכיה
בבית "העסק-הנבחר" ארצי
לנעלי נשים
על כל זוג שי חינם
"ארנקון שימושי"
★ דוד ★ רוזי ★ רוזה ★ סופר מירל
★ ועוד מהחברות הידועות בארץ...
כדאי להכנס ★ במחירי המפעל

גרי
מנקים וחוסכים למהדרין
מוצרי הנקיון שלנו כשרים לפסח למהדרין ולכל ימות השנה בהכשר הבד"צ של אגודת ישראל
אבקות כביסה, נוזל לכלים, משחת כלים, שמפו, לנקוי רצפות ושטיחים, לרחיצת מכוניות ועוד.
מוצרי עזר לנקיון: סחבות, צמר פלדה, ניר טואלט ועוד...
חנויות המפעל:
בנימינה: אזור התעשיה בשעות 8.00-14.00
בני-ברק: רח' ירושלים 60 בשעות 8.00-16.00
ירושלים: מרכז שוק "גרי" כנב סופר 16 צרכנית גבעת שאול בשעות 7.00-14.00, 17.00 — 19.00
לקראת הפסח מבצעים והנחות
הובלה לבית הלקוח
בקניה מעל 40 ש"ח
— לסיטונאים, קמעונאים וסוחרים — טלפונים להזמנות:
02/815388 ,03/783121 — 3 ,063 88981-2
גרי תשלובת מפעלי גרי כימיקלים בע"מ

ורדיגר 13
"ירושלים
לא למכירה"

אני עובדת בשקט, קילדים בלונה פארק בארכל כל

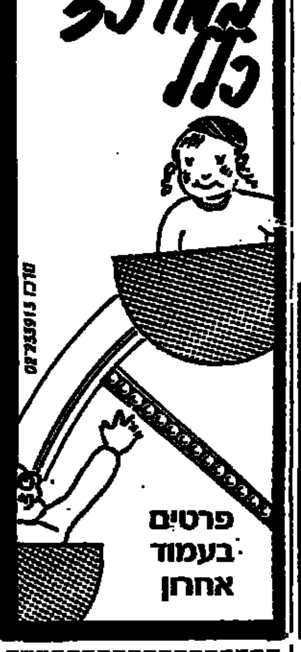

פרטים בעמוד אחרון

מתנה אידיאלית
לאפיקומן
קלפים לפסח
"חבקוק"
מלכי ישראל 14
ירושלים

הנגר שלך?
"עמרם הרוש"
עברנו למעוננו החדש
רח' חרשי ברזל 1
אולם 15
אזור התעשיה תלפיות
02-711691
ביצוע ארונות מטבח
כפרי ופורמייקה
וחדרי שינה

הוקרה ותודה
לצוות אולם
"נהדר"
בהנהלת ר' **משה דרסלר** נ"י
עבור השרות הטוב והאדיב
משפחות
אספיס-שטרן

פאות אלגנט
רמות ג' קוטג' 1317/03 יובל בר
02-867666
מבחר פאות
יפה, ג'ורג'י, פירסט
ליידי
כל השבוע 5-10 בערב
ג-ה 9-12 לפנה"צ
הזמיני תור בטלפון
שי על כל קניה

גרביים גרביונים
וכותנות לילה
לנשים ולנערות
במבחר עשיר
מגוון ואופנתי
ב"גודי
אקסקלוסיב"

לא התייקרה נסיעה מיוחדת במוניות

הדבר משרד התחבורה מבקש להודיע, כי אין כל אמת בידיעה שפורסמה כאילו "נסיעה מיוחדת במוניות" מתייקרת ב-15% אחוז וכאילו שרי התחבורה והאוצר חתמו על צו כזה.

שני השרים חתמו על צו המתייחס אך ורק לנסיעות מיוחדות באוטובוסים וברכב מסחרי המסיע נוסעים (טיולית) ואין לכך כל קשר עם נסיעה במוניות (עש"ת)

יריד פסח בירידגאולה
רחוב מאיר 2
הגיעו
חליפות פינוקיו לילדים
במבחר גדול ובמחיר מוזל

נגרית פאר
עבודה מעולה
מיידית
באחריות מלאה
עבודה מדויקת
02-282744 02-285586

יריד פסח בירידגאולה
רחוב מאיר 2
הגיעו מבחר גדול של
צלחות, כוסות סכו"ם ועוד כלי בית רבים
במחירים מוזלים!!
פתוח במוצש"ק

שערים יציגים
במטבע חוץ

יחידות המטבע	השער בשקל
דולר ארה"ב	1.4755
ליש"ט	2.2321
מרק גרמני	2073.6602
פרנק צרפתי	5858
פרנק שויצרי	2060

לוח היום

בס"ד יום וערש"ק פ' מצורע
ט' ניסן מ"ו
הדף היומי בבלי: גיטין י"ג
ירושלמי: יומא ל"ז
משנה יומית: כלים יא-יב, ט-א
הלכה יומית: או"ח קל"ז, ב-ה

קריאת שמע	7.35
תפלת השחר	8.53
שקיעת החמה	6.11
מחר	
עלות השחר	3.28
נץ החמה	5.04

קול הדף
לשמיעת השעור בדף היומי של 02-243121 02-241112

תורנות בתי מרקחת

ירושלים: סבר, רח' יפו 102. כרפאה רובמה, רח' הנביא 28, פתוחה. דרך בית לחם 82
תל אביב: בריאות, רח' המלך ג'ורג' 28 כל שבת — בנו, רח' דיזנגוף 171. שבת ומוצ"ש — בריאות, רח' המלך ג'ורג' 28, אחוזה, רח' דיזנגוף 165
בני-ברק: אסותא, ז'בוטינסקי 41, רמת-גן, חן ז'בוטינסקי 99, המרכז
חיפה: כלנית, רח' סמות 1
פתח-תקוה: קופ"ח כללית, רח' חיים עוזר
נתניה: נאות סקר, רח' מרבי מכחוי אזוריים
אשדוד: כללית
שעות הפתיחה של בתי המרקחת מתבצעות בדרך כלל עד 10 בלילה.

תורנות בתי חולים

ירושלים: נשים, א.א.ג. - בקור חולים. כירורגיות — שערי צדק. אורטופדיה — הר הצופים. שב"ק ומוצ"ש ילדים, א.א.ג. — בקור חולים. כירורגיה — שערי צדק. אורטופדיה — הר הצופים. שאר המחלקות בהדסה עין כרם.

השאלת ציוד רפואי חינם

אגודת יד שרה משאילה ציוד רפואי חינם בשכונות שונות בירושלים מרכז — הנביאים 43, 244242, 02-244047; בית וגן — פיש ליטוויק, רח' שערי תורה 6, 431970; סנהדריה — בלוך 8, 818825; סנהדריה המורחבת 108/6, 813777; ק. צאנז — רבדו חיים 12 טל. 822079; שערי חסד — הר"ן 3, 633101; רמות פולין — משפ' קגלר 65/23, טל. 886528.

בשאר חלקי הארץ, כמה לאחד הסניפים הרשומים מטה, שם גם יוכלו להפנות אותך לסניף קרוב יותר לאיזור מגוריך. הנבון — חיפה — רח' ארלוזורוב 34, 04-674117. חצור הגלילית — ק. החבורית 406 טל. 067-35528. הטרכ: נתניה — ויצמן, גבע 14, טל. 053-39278; תל-אביב — העצמאות 14 א', 03-238974; בני-ברק — בן זכאי 30, 708071. הדרום: באר-שבע — רח' האבות 80, 057-79754. בני-ברק — בן זכאי 29 708071.

אגודת עזרא לרפואה משאילה ציוד רפואי חינם במקומות ובשעות דלהלן:
ירושלים: רח' ראשית חכמה 31 טל. (02)233515 כל יום, בין השעות 7.00 עד 8.30 בערב. גבעת שאול, רח' גבעת שאול 26, טל. (02)533270 כל יום, בין השעות 7.00 עד 8.30 בערב. בצקרים רחוקים לפנות ביצא קול טל. 532131 קהר 3990. בני-ברק: רח' שד"ל 3, טל. (03)707416 בימים א' ב' ה', בין השעות 7.30 עד 8.30 בערב. אשדוד: רח' תחכמוני 301/33, קרית גבלים, טל. (055)34693 (055)35867, כל יום בין השעות 7 עד 8 בערב. במקרים דחופים להתקשר לפי הטלפונים הנ"ל.

המודיע
עתון יומי — ירושלים
המו"ל: השתדלות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל
העורך הראשון: ר' י' ל' לוין ז"ל
●
אזור התעשיה מקור ברוך
רח' יהודה המכבי 5
טל' 539255-8 ★ ת.ד. 1306
●
דפוס "יהד", בע"מ
●
הפצה: ג'רוסלם פוסט
●
סניף ת"א: אלנבי 132, ת"ד 1869
טלפון 624353
בשעות הערב: טלפון 614950
●
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות וסגנונן
●
סוכנות בארצות-הברית:
R. LICHTENSHTEIN
324 Ave. I
Brooklyn, N.Y. 1 1230
U.S.A.

هكذا من الأصل

הד היום

הטירור הפלשתינאי לא מוגר

מ/ה. הנסיון, שנכשל בדרך גם גלוי לפוצץ את מטוס "אל על" בדרכו מלונדון מהווה שיא חדש בפעילות החבלנית שהתגברה בשנה האחרונה במדה שיש בה כדי לעורר דאגה רבה. כל המהלומות שהונחתו על בסיסי החבלה, המעצרים, פעולות הענישה, לא השפיעו במצופה, גם כח האדם העומד לרשותם ללא פחת, יש מי שממלא את מקומם של הנעצרים ושל המגורשים, מלחמת לבנון שהרסה את התשתית שלהם לא שמה קץ לפעילות זו שקבלה דינמיקה מחודשת.

מספר מעשי החבלה ונסיונות שנכשלו, גדלו בשנה האחרונה פי שנים. גם מספר היהודים שנהרגו בשטחים גדל. גדל גם מספר של זריקת בקבוקי תבערה על כלי רכב ישראליים בשטחים. גברה גם הפעילות וההתארגנות של חוליות מתוך תושבי הקו הירוק, כלומר אזרחי ישראל הערביים. במשך שנה זו היו גם מקרים של התנפלויות על יהודים שבוצעו על ידי בודדים במזרח ירושלים, ואין לך יום, שבו לא אירעו גם נסיונות להטמין חומר נפץ באיזורים יהודיים מובהקים מרובי אוכלוסין. לא רק חיילים מהווים מטרה לפיגועים, גם אזרחים בודדים היו קרבנות לדקירות ולהתנפלויות פתאומיות.

יש לציין, שנסיונות רבים הוכשלו, מספר חדירות מעבר לגבול סוכלו, כמעט שלא היו חדירות דרך גבול ירדן, גם בתקופה שבה ניתנה לאש"ף מקום לקיים שם מיפקדות ומשרדים. ממשלת ירדן עושה כל מה שבידיה כדי למנוע מישראל את האפשרות להטיל עליה את האחריות, מחשש מפני תגובה ישראלית. ההתארגנויות והפעילות מבוצעת בדרך כלל על ידי חוליות חבלה, או יהודים מתושבי השטחים. גם נשק והחומרי חבלה אינם חסרים להם, אם זה בא מתוך מאגרים שצברו לעצמם כאן, ואם מנשק וציוד שנגנב מבסיסי הצבא הישראלי, לעתים גם בעזרתם של יהודים, שעושים זאת מתוך בצע כסף.

המלחמה נגד הטירור מתנהלת בדרכים ואמצעים שונים, אולם גם ההצלחות הגדולות בחשיפת חוליות והתארגנויות, שעליהם נמסר ויש בודאי כאלה שמטעמים שונים לא נמסר עליהם כל עוד החקירה לא נסתיימה. אף על פי כן, נמשכת מלחמה זו, פעילות חבלנית זו לא פסקה גם כאשר התנהלו מגעים להרכיב משלחת משותפת של הפלשתינאים עם ירדן למשא ומתן על הסדר מדיני.

אמנם פעילות זו אין בה כדי להכריע את ישראל או לשנות את עמדתה. וזהי מלחמת התשה. מלחמת לבנון ותוצאותיה יצרו תחושה אצל הפלשתינאים, שהטירור יוצר מצב שבו נאלצת ממשלת ישראל להפיק מסקנות בלחץ של דעת קהל. העובדה שישראל החליטה בלחץ הטירור לצאת מלבנון, נטעה באיזה שהוא מקום תקוה אצל הפלשתינאים, שככל שתגבר מלחמת ההתשה תגבר בישראל ההכרה לנטוש את השטחים. ויש סימנים שונים שהדינמיקה המחודשת של הטירור צוברת תנופה אצל אותם גורמים המשמיעים ללא הרף את התביעה, לנטוש את השטחים. או להיפוך למצוא הסדרים שיאפשרו להפחית ככל האפשר את הנוכחות הישראלית בשטחים או לפחות בחלק מהם.

קולות אלה שמגיעים לאוזניהם של ארגוני הטירור, הם להם כזריקת עידוד להמשיך במעשי החבלה, גוברת התקוה שלהם, שבדרך זו אמנם לא יתישו את כוחה הצבאי של ישראל, אבל ישיגו מטרה חשובה יותר בעיניהם, פגיעה במוטיבציה של אלה אשר צריכים לשאת בעול הבטחון. כנגד נטייה זו, ספק אם יש לממשלה אמצעי מגן הולמים

ישראל נוהגת להאשים את מדינות אחרות שאינם נלחמות נגד הטירור, אך כנגדה יכולים אחרים לטעון ולשאול, מה הן ההצלחות למגר את הטירור הפלשתינאי? על ישראל נגזר לחיות תחת סיוט זה של טירור, ואין לה ברירה אלא להמשיך בה בכל האמצעים העומדים לרשותה. כי זוהי מלחמת מגן מתמדת.

במלאת שנתיים
לפטירתו של מורנו ורבנו הגאון הצדיק
מוה"ר רבי **חיים אלתר פנט** זצ"ל
רבה של רמת-אביב ובעמח"ס
"תפוחי חיים" ו"אשישות חיים"
תתקיים אי"ה היום יום ראשון י"א ניסן בשעה 6.30 בערב
סעודת הילולא וסיום המשניות בבית המדרש ברמת-אביב
ולמחרת בשעה 11.30 לפנה"צ עליה לקברו בחלקת הרבנים
שבבית-העלמין בפתח תקוה

לקראת החג
מכירה מיוחדת במקור בחך ליומיים בלבד
בגדי גברים נשים וילדות חלוקים חצאיות כותנות לילה חולצות פיג'מות כלי מטה שמלות לילדות הכל תוצרת חוץ
במחירים זולים
רח' הטורים 18 ק"ב
היום ומחר בלבד מ-6:00 עד 10:00 בערב

מעגלי חסד למשפחות ברוכות ילדים
ירושלים אלשיך 18 גאולה מול ת"ת סלונים בני ברק הרצל 6 ק"ב
המשך מבצע פסח לנעלי
קנה 3 וקבל זוג חינם
בירושלים: מ-11.00 לפנה"צ עד 8.00 בערב
בב"ב 1.00-11.00 8.00-4.00

משרד ענייני דתות
הודעה לצבור

במשרד לענייני דתות תהיה חופשה מרוכזת החל מיום רביעי י"ד ניסן (23.4.86) עד יום חמישי כ"ב ניסן תשמ"ו (1.5.86) ועד בכלל.
בימי החופשה יהיו המשרדים סגורים.
בעניינים מיוחדים ודחופים ייענה הצבור ע"י עובד תורן, שיהיה נוכח במשרד.

מוסקבה קוראת לצעדים דחופים לבלימת "התוקפנות האמריקנית"

מוסקבה — שר החוץ הסובייטי אדוארד שוארדנדזה, קרא להקמת צעדים דחופים כדי לשים קץ למה שהגדיר כ"מעשי התוקפנות אמריקניים נמהרים", לנוכח התקפות האויר האמריקניות על לוב.

באגרת ששיגר למזכ"ל האו"ם, חוויאר פרז דה קויאר, ציין שאוארדנדזה כי התקפות האמריקניות יצרו מצב מסוכן מאד בעולם כולו.

באגרתו של שאוארדנזה, אשר תוכנה פורסם על ידי סוכנות הידיעות הסובייטית הרשמית טא"ס, נאמר בין היתר:

"אם לא יינקטו היום צעדים דחופים כדי לשים קץ לתוקפנות נגד לוב, הרי תוכל כל מדינה ריבונית להפוך למטרה לאלימות מזויינת, על כל ההתרצאות המחוררת הכרוכה בכך לשלום ולבטחון בעולם. "צעדים מסוכנים אלו עלולים להביא לתוהו ובוהו מוחלט ביחסים הבינלאומיים".

עוד קודם לכן האשים דובר משרד החוץ הסובייטי את אה"ב בהשמעת שקרים, בגירסתה על התפתחות המאורעות שהביאו להתקפה האמריקנית. (ע"ר)

הפרלמנט המערב גרמני קורא לבריה"מ להתיר הגירה חופשית של יהודים

בון. — הפרלמנט המערב גרמני קרא לבריה"מ לפתוח את שעריה על מנת שכל היהודים הרוצים בכך יוכלו לצאת את גבולותיה.

בהשמיעו את דבריו במהלך דיון בנושא זה אמר סגן שר החוץ המערב גרמני לוץ ססטהאגן למנהיג בריה"מ, מיכאיל גורבצ'וב, לכבד את זכויותיהם של מיעוטים אתניים בבריה"מ ולהגן עליהם מפני אפלייה. הוא אף הביע את התקוה שגורבצ'וב, שהצהיר בפומבי על מחוייבותו לשמירת זכויות האדם, יוכיח את דבריו אלה במעשים.

בהצבעה שנערכה בעקבות הדיון קרא הפרלמנט קול-אחד לממשלת בון להפציר בשלטונות מוסקבה לכבד את זכויות היהודים ולהעניק היתרי יציאה לכל אלה המבקשים לצאת. (ע"ר)

בותה מוציא מכלל אפשרות משטר דמוקרטי מקובל בדרום-אפריקה

קייפ טאון. — נשיא דרום אפריקה פ.וו. בותה שב הוציא מכלל אפשרות משטר דמוקרטי מקובל של אדם אחד קול אחד בדרום אפריקה ועמד על ייחוד העיקרון של ישויות אוטונומיות לשבטים במסגרת האפרטהייד.

יחד עם זאת הוא הודיע לפרלמנט כי הממשלה עדיין מחוייבת לבצע רפורמה ותמשיך במימוש ההצעה של מועצה לאומית רב-גזעית שתדון בעתידה של המדינה.

"אני מאמין כי מועצה לאומית אשר בה ייפגשו כל מנהיגי הקהילות בארצנו על בסיס קבוע יכולה לתרום הרבה ליצירת עבודה שתאפשר עבודה משותפת בהצלחה רבה". הוא אמר באום בפרלמנט.

מנהיגים שחורים רבים כבר דחו את ההצעה להשתתף במועצה כזאת וקראו לממשלה לבטל קודם כל את מדיניות האפרטהייד.

בהתייחסו לעיקרון של אדם אחד קול אחד בבחירות אמר בותה: "המציאות באפריקה לימדה אותנו כי משמעות העיקרון הזה היא דיקטטורה של הקבוצה השחורה החזקה ביותר, מבחינתה של דרום-אפריקה משמעות הדבר מאבק גדול יותר ושפך דם רב יותר מאשר קורה עכשיו".

יחד עם זאת אמרו מקורות מהימנים כי בטווח הארוך חושבת ממשלת בותה על אפשרות של שיטה פדרלית המורכבת מיחידות גיאוגרפיות ואתניות כאחד. (ע"ר וע"צ)

עומאן ביקשה לדחות את קבלת מטוסי הקרב מבריטניה

כתב העת "אלתקריר" מוסר כי ממשלת עומאן ביקשה לאחרונה מחברת "בריטיש אירוספייס" הבריטית לדחות את מועד קבלת מטוסי הקרב מדגם "טורנדו" שהוזמנו לפני מספר חודשים.

כתב העת הוסיף שלא פורסם עד עתה שום הסבר רשמי לדחייה אך מקורות תעשייתים בריטיים אמרו שהסיבות הן כנראה כספיות.

כפירים מצוידים במערכות משופרות הצטינו בתקיפת מחבלים

מטוסי כפיר של חיל האויר, שצוידו במערכות משופרות, כחול לבן, השיגו תוצאות מעולות בהפצצת מחנה המחבלים בלבנון לפני כשבועיים. המטוסים זיהו והשמידו מחנה אוהלים של מחבלים מוסתר ומוסווה היטב, בהשיגם דיוק הפצצה רב, זאת מגלה בטאון חיל האויר, בגליון החגיגי, המופיע השבוע.

בתמונה: מחנה מחבלים. האוהלים מוסתרים היטב בין העצים (המסומנים בעיגולים) צילום: בטאון חיל האויר

מפקד חיל האויר, אלוף עמוס לפידות, אמר לבטאון בהקשר זה, כי לאחרונה נצפתה עליה בהיקף ארגוני החבלה, וכי המחבלים מנסים להתבסס שוב בדרום לבנון במיתחמי בעיים הגבעות.

האלוף לפידות ציין כי המחבלים מבקשים למצוא לעצמם מקומות מסתור אפילו בתוך אוכלוסיה אזרחית "ומקווים שכך לא נוכל לאתר אותם או שמא נרתע מלתקוף אותם".

לחיל האויר הוסיף, יש פתרונות מיבצעיים גם להתפרסות חדשה זו של המחבלים, ואנו נפגע בהם, כשהעקרון המנחה אותנו הוא "להימנע ככל האפשר מפגיעה באזרחים או במתקנים שאינם שייכים למחבלים".

מפקד טייסת הכפירים, סא"ל ג', אמר לבטאון, כי "המיוחד במטוס זה מערכות הכינון חימוש המאוד מתקדמות שלו. המערכות האלו, ממוחשבות כמו ב-F-16 אלא שמבחינת הנדסת האנוש הן אף עולות עליהן".

סוואטלנה סטלין חזרה בשקט לארה"ב

שיקגו — סוואטלנה אלילויבה, בתו של הרודן הסובייטי יוסף סטלין חזרה ביום ד' בשקט לארה"ב ויצאה מיד לשיקגו ליעד בלתי ידוע — על כך מסרו פקידים בשיקגו.

דוברת מטעם משרד המכס האמריקני בשיקגו אמר לעתונאים, כי סווטלאנה הגיעה לעיר בשעות אחה"צ של יום ד', במטוס סוויס אייר מציריך.

"היא הצהירה על יעדה לארה"ב בהצהרת המכס שלה, אולם זה מידע מסווג", אמרה הדוברת לעתונאים.

"פעולה ישירה" ביצעה פיצוץ נגד איר פראנס בפורטוגל

ליסבון — ארגון המחתרת השמאלני הצרפתי "פעולה ישירה" נטל אחריות לפיצוץ שגרם אתמול בבוקר נזקים למשרדי חברת התעופה הצרפתית איר פראנס בליסבון.

אלמוני הודיע לסוכנות הידיעות הפורטוגלית, כי "פעולה ישירה" ביצעה את הפיגוע "בשל שיתוף הפעולה של ממשלת פריז עם ארה"ב".

כן אמר, כי ארגון הגרילה "מגלה סולידריות מוחלטת עם לוב", שכחותיה התגששו לאחרונה עם הצי האמריקאי במיפרץ סידרה.

הפיצוץ ניפץ חלונות בבניינים סמוכים, כולל משרדי חברת התעופה האמריקאית טי.וו.איי. (ע"ר וע"צ).

● רומא מכת ארבה מאיימת לחסל רבים מהיבולים של השנה במערב סאהל, שם התושבים רק מתחילים להתאושש מהבצורת הקשה ביותר שפקדה את האזור — מסר ארגון המזון והחקלאות של האו"ם. (ע"ר)

כ"ק מרן האדמו"ר ויז'ניץ: עיקר תפקידנו לחנך את הדור הצעיר על מבועי התורה:

מבחן הלכה ארצי (תשיעי) רב רושם של רשת "חיים מאירים"

חתן ההלכה אבשלום חסן מראש העין, סגניו יהודה פלדמן ושמואל רפאלוב מבני ברק. ויוסף וייס מבית חלקיה

במעמד קדוש השם רב רושם כאשר 20 תלמידים צעירים — מנוער הקשת של היהדות החרדית, מצטייני הסניפים של רשת ישיבות המתמידים "חיים מאירים", שנוסדה על שמו ולזכרו של כ"ק מרן האדמו"ר בעל "אמרי חיים" מויז'ניץ זצוק"ל. שבימים אלה מלאו 14 שנים לפטירתו, — מפגינים את ידיעתם הרחבה בהלכות "ברכות ועניני סעודה", במשך ארבע שעות של מתח וציפיה הן מצד הנבחנים עצמם. והן מצד מאות התלמידים חניכי הרשת וציבור המבוגרים, — שמלאו עד אפס מקום את האולם הגדול במושב יסודות, — ואשר בסופה של ההתמודדות נבחרו התלמיד אבשלום חסן מראש העין כחתן ההלכה לשנת תשמ"ו, יהודה פלדמן ושמואל רפאלוב מבני ברק סגנים ראשונים, ויוסף וייס מבית חלקיה סגן שני.

מסורת יפה של תשע שנים כאשר מלבד הלמודים הרגילים שהילדים לומדים בישיבות הערב של ה"רשת" אשר לה כשלשים סניפים בכל רחבי הארץ, — נוסף להם בכל שנה למוד הלכות בנושא מסויים, בסיום חזרות מיוחדות שנערכו בטוב טעם במיוחד עבורם למטרה זו, ע"י הרב שמשון לרנר. דרכם זוכה התלמיד לידיעות נרחבות בשטח ההלכה. הבאים לידי ביטוי שנה שנה בעת המבחן מול השתאותם והתפעלותם של הנוכחים בראשם כבוד הרבנים גדולי התורה די בכל אתר ואתר.

את המעמד הנאה בטוב טעם מקים ומייסד הרשת המחנך הדגול הרב מאיר וייס שסקר את השתלשלות, מאז הוקמה הרשת ועד היום, העביר לפני הנוכחים קוים לדמותו הטהורה של בעל ההילולא כ"ק האדמו"ר בעל "אמרי חיים" זי"ע, לאחר אמירת פרק תהלים ע"י הרה"ח ר' ברוך צבי רוזנברג מראשי "קהל עדת ישורון" ויז'ניץ, כובד המרא דאתרא של הסניף המארח סניף "יסודות" הרה"ג רבי דוד בן ציון קלין לברך את המעמד. בהתעכבו על דברי הגמרא "האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות".

את ברכת הרשת הביא המנהל הרב שמואל זליג אפל שעמד בדבריו על היהודיות שברשת הבאה לידי ביטוי מרהיב במעמד זה, כמו כן הודה בהזדמנות זו למפעל "תורה ויהדות לעם" ולידידי מחלקת האירגון של אגו"י הרה"ח ר' פנחס הורוביץ שלהם חלק גדול במימון פרסי העידוד ואחזקת הרשת, כמו כן ברך מ"מ מנכ"ל מוסדות ויז'ניץ הרה"ח ר' ברוך ולצר בשם מוסדות ויז'ניץ שהם הפטרונים של הרשת.

המבחן עצמו היה מורכב משלשה שלבים לשלב הראשון עלו 19 נבחנים. לשלב ב' 8 ולשלב ג' 4 מתמודדים, השאלות היו מורכבות חלק בע"פ וחלק בכתב כאשר בסוף היתה הדגמה של הנבחנים כיצד אדם חייב להכין עצמו לסעודה נט"י לכל דקדוקיה ובציעת הפת לכל פרטיה דבר שהוסיף מתח רב באולם, הבוחן היה הרה"ג רבי אשר גרינפלד שלו ותק רב בנושא, יו"ר חבר השופטים הרב מרדכי גנוט שליט"א מחבר לוח "דבר בעתו" ועורך השאלות. ולצדו שפטו הרב יעקב ולצר מנהל ת"ת ויז'ניץ — ב"ב, והרב שלמה יוסף אוביץ מטובי הלומדים בויז'ניץ, שעמלו קשה להכריע בין המתמודדים.

רבה הראשי של רחובות הגאון רבי שמחה הכהן קוק שגם בזיו למדו בירשתי הביע בדברי ברכתו ועמד על הנושא של הגדת לבנך שהחיוב הוא בתקופה זו ואשריהם של הילדים ושל העוסקים במלאכה קדושה זו.

פיארו את הבמה הרבנים הגאונים והי"ה רבי מנחם מענדיל הגר בן כ"ק האדמו"ר שליט"א רבם של חסידי ויז'ניץ ב"ב. רבי שמחה הכהן קוק רבה הראשי של רחובות, רבי דוד בן ציון קליין אב"ד יסודות, הרב פולק אב"ד בית חלקיה. מ"מ המנכ"ל של מוסדות ויז'ניץ ר' ברוך ולצר, ר' מיכאל שרייבר יו"ר ארגון צעירי ויז'ניץ וחבר הנהלת עיריית בני ברק, ור' נטע בריזל מחשובי העסקנים והפעילים למען ה"רשת".

את המעמד הנעימו בקטעי שירה מקהלת ילדים מויז'ניץ, ילדי חמד בלבושם המסורתי כשכובע הקטיפה בראשם, בניצוחם של ר' אברהם דים ור' שמואל גרינברג בלווי מוסיקלי של מר משה (מוטא) רוזנבלום, שיא המעמד היו דבריו של כ"ק מרן אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א שהועברו בשידור ישיר מביתו, באולם השתלך הס ובהדרת קודש שמעו הנוכחים את ברכת קדשו, שברך את התלמידים ואיחל הצלחה להם ולהוריהם ולכל העוסקים במלאכת קודש זו, עיקר תפקידנו בדור הזה לחנך צעירים לה' ולתורתו הכריז האדמו"ר שליט"א, רק המחונך על אדני התורה הם ערובה להמשכיות הדורות.

בחלוקת התעודות והפרסים למצטייני הסניפים — ע"י העסקן המסור ר' ברוך ריבלין העומד בהתמדה ובמסירות מאחורי ארגון מבחני ההלכה הארציים, ושלזכותו מקף חלק גדול מהצלחת המבחן, — תם הכנס.

במכתב מחאה לרה"מ ושרים:

"שחררו את העם מהסיוט המורמוני"

מחאה חריפה נגד הסחבת בדיוני ועדת השרים לבדיקת הליכי הקמת שלוחת האוניברסיטה המורמונית על הר הצופים — שגרה המערב ע"י ארגון "הש' שלים-יד לאחים" לחברי הממשלה, לראש הממשלה, שמעון פרס ומ"מ רה"מ יצחק שמיר.

במכתב, החתום בידי יו"ר הארגון, הרב ש. ב. ליפשיץ, נאמר: "בנית מרכז השמד נמשכת לדאבוננו במלוא הקצב. שטן החול הולך ואוכל. נראה כי הוועדה מתחתת את דיוניה והחלטותיה כדי שתוכל לטעון שמאוחר והבניין עומד על תילו מאוחר מדי מלעצור את הפעילות המתוכננת ע"י המורמונים, כפי שהיא באה לידי ביטוי חד-משמעי במיסמכים שהוגשו לוועדה".

"לקראת חג החרות שחררו את העם מהסיוט המורמוני" מסיים יו"ר "יד לאחים" את מכתבו.

בינתיים נמסר גם על התארגנות ענפה בקרב יהדות ארה"ב לוחמה לקראת הפגנות ענק כנגד הקמת הקמפוס המורמוני בירושלים, שיתקיימו בקרוב בבורו-פארק במנהטן, בארגון הסניף המקומי של "יד לאחים" בארה"ב. (עתי"ם).

הרה"ח ר' אלימלך רוזנבאום ז"ל

בבני ברק הובא בערב שבת הגדול למנוחות הרה"ח ר' אלימלך רוזנבאום ז"ל, שהיה מנהל עתון "שערים".

היה מעסקני הציבור בעיר ומחשובי חסידי ויז'ניץ. השתתף בליל שישי בסעודת ההילולא שערך כ"ק מרן האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א לרגל יומא דהילולא של אביו כ"ק אדמו"ר בעל האמרי חיים זצוק"ל. לאחר סיום הסעודה קנה חלות במאפיה הסמוכה וכשיצא התמוטט ונפל כשסל החלות בידו.

בראש המלוים נראה כ"ק מרן האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א ומפאת חודש ניסן לא נישאו הספדים. דברי פרידה קצרים השמיע בשם המשפחה הרה"ג ר' יוסף גליקסברג, רבה של גבעתיים.

הובא למנוחות בחלקת חסידי ויז'ניץ בבית העלמין זכרון מאיר ב"ב.

הניח אשה ושני בנים ההולכים בדרכו, דרך התורה והמצוה.

נ.ש.מ.ה. מפעלי-חנוך תורנים
לידידנו היקר מר
אלי רפאלי נ"י
ולכל צוות העובדים המעולה
"ברכות עד בלי די"
לרגל כניסתכם לבית העסק החדש
ולרגל פתיחת מחלקה מיוחדת
לסדרת הקלטות החנוכיות של נ.ש.מ.ה.
מאחלים בכל לב
בית נ.ש.מ.ה.

הרבנות הראשית הראשון לציון
בס"ד תשמ"ו
לשאלת רבים
א. הח"מ מעולם לא נתנו הכשר ל"טעם ישראלי" לא לפסח ולא לכל השנה
ב. המפעלים שבפיקוח הח"מ הם רק אלה שהח"מ חתומים על התעודה
הרב יהודה דוד וולפא הרב יוסף עזרן
רבני העיר

חיכיתי עד "בוש" — המיקסר שיעשה לי את הפסח!

מיקסר בוש
הגיע מלאי מצומצם
ואפשר לקבלו
באספקה מידית!
מבצע מיוחד:
דגם חדש בעיצוב מרהיב
כוס בלנדר מפלסטיק
עם מיקסר "בוש" הפסח יעבור בקלות!
להשיג אצל:
לוססיג חשמל, שטראוס 29 ירושלים

משרד לענייני דתות
הודעה לצבור

הננו מודיעים כי היחידות שלהלן עברו לרח' יפו 236 בניין חפציבה. (בכניסה לעיר).

1. לשכת השר טלפון מס' 532231, 532118, 532123
2. לשכת המנכ"ל טלפון מס' 532153, 532169
6. המחלקה לישיבות טלפון מס' 532234
3. היועץ המשפטי טלפון מס' 532176
4. הסמנכ"ל לשרותים דתיים מס' טלפון 532252
7. המחלקה למועה"ד מס' טלפון 532085
5. האגף למיעוטים מס' טלפון 532176

אנו מתנצלים לפני הצבור על אי הנעימות העלולה להגרם להם במהלך ההעברה

מיום ליום

☆ היו"ר נוזף...

כדי שלא להתמודד אפילו שעתיים מועדת המפלגה שלו, נעדר יו"ר הכנסת לפני למעלה משבוע מישיבת הנעילה הרשמית של מושב החורף של הכנסת. אך כאשר נוהל ביום ד' שעבר ישיבה מיוחדת של הכנסת, מחוץ למנין, שאישרה את חילופי השרים בממשלה, מצא לנכון לנזוף בממשלה על שלא עמדה בהבטחתה להביא עוד במושב היוצא את חוק "הגזענות"...

מר הלל מצא את הממשלה אשמה בהתרשלות במילוי הבטחה, ולא הפריעה לו העובדה שמסיבות מפלגתיות לא עשה מה שעשו כל היו"ר לפניו, להיות נועל מושב הסיום של הכנסת, אבל את הממשלה הוא מאשים. כידוע, היו אלה הסיעות הדתיות שדרשו את הדחיה בהבאת הענין האמור לאישור הכנסת, ואכן, מדובר במניע מפלגתי מובהק, אבל הוא לא פחות כשר ולא פחות הגון מהמניע שהביא את מר הלל שלא להיות נוכח בישיבת הנעילה. האם מדובר בכיבוד הבטחה לכנסת — הוא בודאי מצווה יותר מכולם לכבד את המוסד שבראשו הוא עומד, אלא שהמפלגה שלו חשובה לו יותר, כרגיל.

אם כבר מצא מר הלל במה להאשים את הממשלה, הרי מן הדין היה אילו יצא נגדה בהאשמה לגבי גוף הנושא שנידון בישיבה המיוחדת ביום רביעי שעבר, חילופי השרים... האם היה זה באמת דרוש למדינה, להטילה לתוך סערה פוליטית רותחת ומיותרת, ובעיקר — בהעברת שר מקצועי מתפקידו, הכל מפני שאמר או לא אמר משהו, אילו לא היה נשא הביקורת של יו"ר הכנסת, אפשר היה להודות אתו.

☆ רשעות בפעולה...

שמואל פלאטו-שרון איננו "אביר חלומותי" שלנו. מעלליו ידועים, אבל הוא יהודי ותושב המדינה, איננו שווה יותר אבל גם איננו גרוע מאלפי עבריינים היושבים כבוד בארץ, ואיננו מסתירים כי נהנינו מהעובדה שמצא דרך איך להחלץ מן המאסר האיטלקי, כשמדינה זו בודאי אין לה מה לתבוע ממנו.

אבל, מפי שר המשטרה, חיים בר-לב, אנו שומעים בצורה ברורה ומרגיזה, כי לא האיטלקים הם שהרשיעו עם פלאטו-שרון, אלא... מדינת ישראל. בר-לב מודה, בלי נוד-עפעף, כי היתה זו משטרת ישראל שטרחה להודיע ל"אינטרפול" על יציאתו לחו"ל של פלאטו-שרון, וכי השאלה אם לעשות זאת בכלל לא עמדה על הפרק, אלא רק השאלה האם צריך להזהיר את פלאטו מיציאה כזו, ולבסוף הוחלט שגם את זה לא יעשו, כלומר, מוסדות המדינה שלנו הוליכו בלב שקט שיסע ושיפול היישר למעצר איטלקי. על זה נוספת הידיעה, כי בכל המהלכים הלכו ליטול עצה ותושיה מאוהב-ישראל דגול, הלא הוא היועץ המשפטי לממשלה, והוא "סמך ידו" על הפעולה...

מדינת ישראל ביצעה, איפוא, פעולה מובהקת של מלשין ומסור, פעלה ביודעין כדי להסגיר יהודי לידי מאסר של גויים, והשר הממונה מדבר על כך ביובש, הוא מסביר כי מדובר ב"יהודיות", בכל שזה נוגע ביחסים עם ארגון ה"אינטרפול". למרבה הצער, לא ניתן לקבוע, אלא שזו רשעות מהסוג הגרוע ביותר. יהודים אובחנו תמיד ברחמנים, ביישנים וגומלי-חסדים, והנה, הסימנים הללו הולכים ונמחקים. רשעות לשמה בפעולה, בביצוע של מיניסטר ויועץ משפטי. אבוי לנו!

☆ כבר היה לעולמים...

מנכ"ל משרד החוץ הלך להתאונן בפני ראש הממשלה, מר שמעון פרס, על ביצוע מהלכים מדיניים בלי תיאום עם משרד החוץ, ומר פרס נאות להבטיח לאיש-שיחו כי מעתה והלך הכל יתבצע בצורה מתוקנת ומתואמת, אבל מותר לנו, למרות ההבטחה, לא להיות בטוחים כל כך...

וכבר היה לעולמים. ויכוחים כאלה, בין משרדי ראש הממשלה ומשרד החוץ אירעו בעבר פעמים רבות. פעם היה זה, כאשר גב' מאיר כיהנה כשרת החוץ, ומצאה עקבות רבים של פעולות מדיניות הנעשות בהשראת משרד ראש הממשלה ומשרד הבטחון, כשאז כיהן כסגן-שר הבטחון, מר שמעון פרס... הדברים חוזרים על עצמם בכיוון ההפוך, כאשר גב' מאיר היתה ראש הממשלה ושר החוץ היה מר אבן, ואז היתה זו היא שלקחה לעצמה חסות על פעולות מדיניות בלי תיאום עם המשרד הישיר הנוגע בדבר...

בכל הפעמים, הסתיימו תמיד התקריות בהבטחות הדדיות כי הדברים לא ישנו, אבל מתוך ידיעה שמה שהיה הוא שיהיה. הפעם, בכל זאת, יש אולי שוני. מר פרס חולל זה עתה משבר ממשלתי חמור על רקע של סדרי-עבודה תקינים בממשלה. ולא עוד, אלא שזהו צפוי כי יקבל את השר מודעי כשר חוץ. אם מר פרס תובע סדר מאוחרים, הרי שעליו להיות קודם כל דוגמה ומופת לכך. וקשה יהיה להבין [illegible] מודעי היה שר-חוץ. ואולי לא צריך להבין, צריך להבין כי המשבר באוצר היה רק בשל חיזור לעמדת מה שהיה מתחולל בתחום המדיני...

☆ נס בלונדון

גילוי מטען החבלה שעמד להיות מוחדר למטוס "אל-על" בנמל התעופה "הית'רו" בלונדון, היה ממש נס שמנע אסון כבד והציל את חייהם של קרוב ל-400 נוסעים שהיו במטוס ה"ג'מבו" שהגיע לחניית ביניים, כדי לאסוף נוסעים נוספים בדרכם לארץ.

גילוי המטען, אשר נמצא בתחתית של מזוודה כפולה בידי אחת הנוסעות, לאחר שהופקד בידה, כדבריה, ע"י ארוס אלמוני, בעל-חזות ערבית, מצביע על העובדה כי אנשי "אל-על" מקפידים על כללי וסידורי הבטחון החמורים שהחברה הנהיגה, יש בכך כדי לחייב חברות-תעופה אחרות בעולם לאמץ את הסידורים ש"אל-על" בה מקפידה עליהם.

הגילוי אף מוכיח כי אסור להתרשל בשום מקרה בעריכת בדיקות קפדניות ובלתי-נלאות, שכן האלמנטים הללו, שאינם נרתעים מכל מעשה-פשע, ממשיכים ברקימת מזימות שפלות ולא חדלו מכך. עובדי "אל-על" בלונדון ראויים להוקרה על העירנות שלהם להצלת חיי-אדם.

☆ גם משרתים וגם "משתמטים"...

זה לא עזר, כלומר לדתי ולחרדי, בין אם יהיה מסון בישיבה, מרותק ללימוד התורה יומם ולילה, בין אם ילך וישלב לימודים עם שירות צבאי חלקי, ואפילו ילך ויקדיש יומם ולילה לשירות צבאי, יתנדב ליחידה קרבית, ילך לצנחנים, יתנדב לקורס קצינים, ישרת שנים בצבא הקבע. ויהיה מסור לשירות קרבי מסוכן — הוא תמיד ישאר משתמט, ואם יערכו סקר ויתגלו העובדות הללו — עדיין העתונים בידיהם, והם יפרסמו, למרות כל סקר, את השקר שלהם...

"הצופה" זועם ביותר בימים אלה, ובצדק רב, כי אכן, ב"על המשמר" מתפרסמת כותרת האומרת: "חובשי כיפות ושוברי קדקודי הערבים", ואילו בעתון "מעריב" מתפרסמת ידיעה האומרת כי תלמידי תיכון דתיים מתנגדים לשירות צבאי ביחידה קרבית, וכתב "הצופה" הלך ובדק את המקור ממנו שאב "מעריב" ומצא בו דוקא פרטים הפוכים בתכלית: נערך סקר שהעלה כי 64 אחוז מבני הנוער הדתי העומדים בפני גיוס, רוצים לשרת ביחידות קרביות, והאחוז היה גבוה ב-12% מסקר דומה שנערך בקרב בני נוער חילוניים. כ-70 מהנוער הדתי מוכנים לשרת בקציונים בצה"ל, ועל כך נוספת עדות מפקד בסיס קליטה ומיון, האומר כי הנוער הדתי מצטיין בגבורות קרבית ובשמירת משמעת קפדנית ואין אצלו תופעות של נפקדות ועריקות...

"הצופה" מקווה כי "מעריב" יתנצל, ואולי זו תקותו אפילו מבטאותה של מפ"ם. אבל הוא לא יודע, כי את השיטה נגד הציבור הדתי החרדי לא מנהלים מפני שבחורי ישיבות מקבלים דחוי משירות צבאי לתקופת הלימודים שלהם, אלא מפני שהם דתיים ותורניים, על כך יוצא הקצף. והרי זו ההוכחה: למרות שמספר גבוה משרת בצבא ומצטיין בשירותו זה — ממשיכים לצעוק "משתמטים" כלומר הם רוצים שנהיה משתמטים, אפילו שהדבר לא נכון...

☆ ונשמרתם לנפשותיכם

עתה היא תקופת "בין הזמנים" בישיבות הק', לרגל חג הפסח הקרב, וזה הזמן לחזור ולהזכיר את המצוה המחייבת של "ונשמרתם לנפשותיכם", כאשר בתקופת החופש יש ויוצאים לטיולים ולא נוקטים בכל הזהירות הדרושה כדי למנוע אסונות ח"ו.

מחובתנו להזכיר, כי בשנה שעברה אירעו בתקופה הזו כמה וכמה אסונות המורים רח"ל, כשבכל המקרים נבע הדבר מזלזול בזהירות הדרושה, מהליכה למקומות מסוכנים, נהיגה שלא לפי הכללים וכדו'. לנגד עיני כולם חייבת לעמוד מצוות "ונשמרתם לנפשותיכם". אין ללכת לטיולים במקומות מסוכנים ויש להיזהר מכל סכנה ופגע ולא להתפתות מתוך קלות-דעת לסיכונים כלשהם.

גדולי תורה וראשי ישיבות כבר השמיעו בהזדמנויות רבות דברי-אזהרה נוקבים בנדון, ואין לנו אלא לחזק את דבריהם. באותן הזדמנויות גם העירו, כי יש לזכור כי בטיולים בלתי-בדוקים יש חששות של איסורי-צניעות רח"ל, וגם כאן מחייבת מצוות "ונשמרתם". יש לשמור על הגוף ועל הנשמה גם יחד. יש לשבח את יוזמתם הברוכה של ת"ת במקומות רבים שהנהיגו לימים אלה סדרים מיוחדים של לימוד, כדי שחובשי התורה יוכלו להמשיך וללמוד במסגרת ובחברותא, וזה בודאי עדיף על טיולים מכל סוג שהוא.

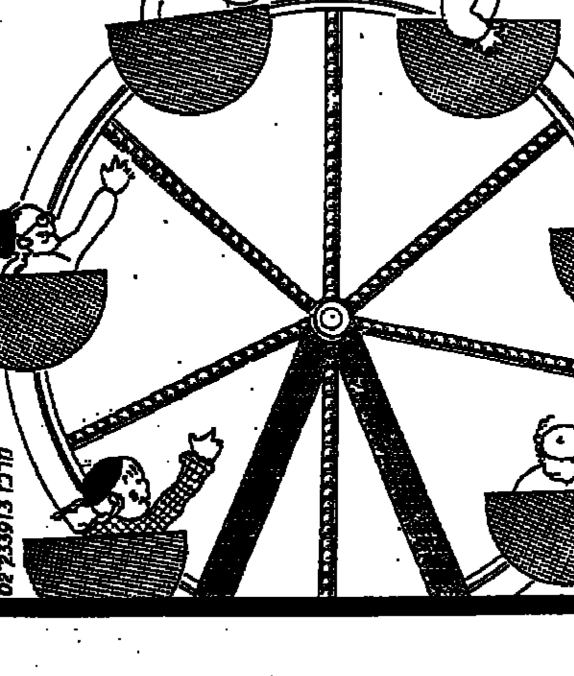
אני סובבת
בשקט, הילדים
בלונה פארק
במרכז כלל
★ גלגל ענק ★ טיול על הירח ★ קרוסלה איטלקית ★ רכבת ★ ועוד
פתוח מ-10 בבקר עד 8 בערב גם במוצ"ש וחג
1.5 ש"ח לכל מיתקן
פינקס של 8 כרטיסים
10 ש"ח בלבד
אירגון והשכרת שטחי מסחר — לה לו לי בע"מ
פרסום במקום